

DÍAZ, Froilán (O.P.)

Dialectica disputata per quaestiones, et articulus distincta iusta mentem D. Thom. / autore... Fr. Froylano Diaz... -- En Madrid : Por la Viuda de D. Francisco Nieto, 1694

[16], 500, [2] p., @-2@4, A-T8, V-Z4, 2A-2X4 ; 4º

**Port. con orla tip. y anagr. xil. de la Orden de Predicadores. --
Texto a dos col.**

1. Tomismo 2. Tomismoa I. Título

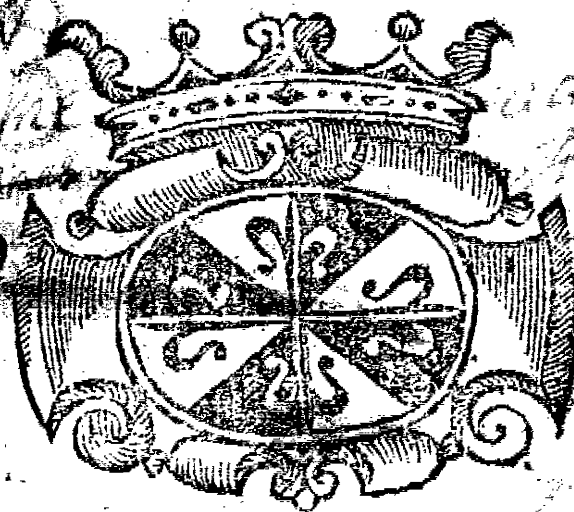
R-5474 Ejemp. deteriorado, falto de 4 p. finales del cuaderno de 500 p. y del cuaderno de [2] p. y de enc. -- An. ms. en port.

1755
B
DIALECTICA
DISPUTATA
PER QVÆSTIONES,
ET ARTICVLOS DISTINCTA
IUSTA MENTEM D. THOM.

Aut AVTORE *Fr. Yonnes*
R. A. P. Mag. Fr. Froylano Diaz Legionensi, filio Conven-
tus Sancti Pauli Vallisoletani, quondam in Insigni D. Gre-
gorij Regente, & modo Primariam Cathedram D. Thom.
Moderante in Vniuersitate Complutensi, & in Collegio
Sancti Thomæ eiusdem urbis Regente.

Aut
Fr. Yonnes
Anno

1694

CON PRIVILEGIO

En Madrid: Por la viuda de D. Francisco Nieto.

R- 5474

Stamps at the College for

150

8

1200

300

025

275

14

15

70

14

210

080

180

060

300

275

150

060

210

1315

1200
2515

3060

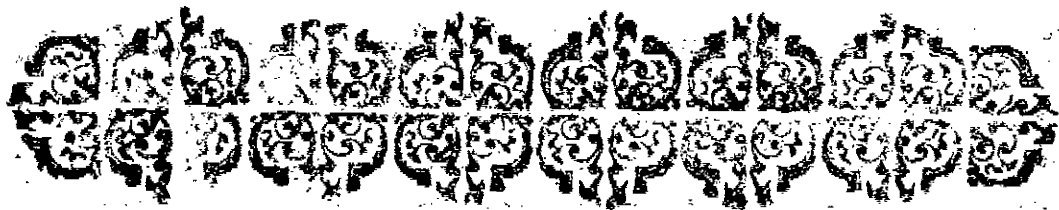
50

11

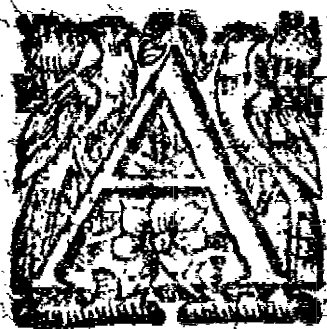
50

50

550

Ad Ill^linum, & Rinum, D. D. Fr. Antonium de
 S. Iurjo, à Regijs Consilijs, & Asturicensem
 Episcopum, Sapiencia cognitum, fama pu-
 blicum, & præclatis Doctibus in His-
 pania Prædicatum.

Ad Te Præsulem venerabillem, celeberrimi
 Conventus Sancti Pauli Vallisole-
 tani emiphæri clarissimi Solem, hæspe-
 ricæ Provinciæ ducem, & Gregis Do-
 minicani dulcissimam Prolem: Ad te,
 qui solatium es miseris, levamen ege-
 nis, exemplar perfectis, lumen igna-
 ris, æqualis omnibus, vnus cunctis, in Virtute Dives, in
 Sapiencia Grandis, in Celo Flamen, in Eloquentia Flu-
 men, quem in Diocesi Asturicensi amant divites, clamant
 Pauperes, & omnes Pastorem dicunt, dum Patrem ag-
 noscunt, qui Divina cupis, humana non ambis, & altissi-
 mi curas gloriam vt efferas Palmam, qui omnium ad im-
 ples famam, & vitæ formulam vis renovare Priscam: Ad
 te Pastor lenitatis, cui semper ovium vigil est cura salutis,
 qui gloriosè agis, & inter lumina vivis, qui reducis in
 ovile gregem animarum dum illis veterum præstas confi-
 lia virorum, cuius cultura flores apparuerunt in Asturi-
 censi terra, aut bonorum initia. Cuius manus tornatiles
 plenæ Hiacintis, tornatiles in cito, & hilariter dando,
 aureæ per discretionem discernendo, & plenæ hiacintis,
 id est intentione recta vt explicat prima Purpura nostra:
 Ad te Virgam vigilantem sub cuius vmbra frondosa, tua

*Cant. 5.
 Mal. ibi*

*Hugo
 ibidem*

iam sedit Ecclesia, quem Iupiter ardens, aut celsus fortis,
aut vexit ad ethera virtus : Ad te quidem Illum. S. Jurjo
quem ius Iovis insonant litteræ clarum, vel iuris Iota no-
men vociferat ipsum, nec tamen miror, cum Antonium,
vel Notanium Iovis filium in vidas Apollo sibi proprium
arrogaret alumnus, & vtrumque nomen vnum solum
verrat Antonium, quem Doctoris huius temporis ipsius
Apollinis, vel ut alterius Enæe venerantur Ascanium: Ad
te ergo cuius laudes vterque concinnit. Axis, quacunque
patet terrarum maximus orbis, quaque sol mane curru fla-
mante reducit, qua Lucifer fessus ferò iam vespere con-
dit : Ad te tandem pro tota domo Vallisoletana, accedit
humiliter initium Dialecticæ nostræ, non atendas precor
donum, sed pensabis affectum, scis namque quod non Leo
fortissimus tuis offertur oculis, sed de legione tantum ca-
nis tibi ponitur aris, & licet timidus, tuæ celsitudinis liber
accessit vndis, gaudemus tamen manibus cecidisse Pa-
ternis, benedic ergo nos omnes sanctè, qui semper in obli-
ta reppetimus tua munera mente, & me minimum ad pe-
des suscipe, siquidem Deus omnipotens me dedit ad te
trahi, & ab vno sidere duci. O ! vtinam Præsul Illustrissimè
vivas, vivas etiam dies æternos, & de nostris simul addat
sibi Iupiter annos.

Ad pedes vestræ Illustrissimæ, &
Reverendissimæ Dominationis.

Frater Froylanus Diaz.

Nos

*Nos Fr. Antonius Cloche, Sacrae Theologiae Professor,
ac totius Ordinis Praedicatorum humilis
Magister Generalis, &
seruus.*

MVNERIS Nostri est interdum non volentes cur-
rere in citare, interdum vero currentibus quo-
que calcar addere; sanè non cum levi gaudio
nostro accipimus te R. A. P. Mag. Fr. Froylanum Diaz,
Collegij nostri Sancti Thomæ Regentem, & Compluten-
sis Vniversitatis Publicum Sancti Thomæ Primarium in
Sapientia, & doctrina D. Thomæ apprimè instructum,
quodque non sine scholæ nostræ fruëto eius doctrinam per
aliquot annos in nostro insigni Collegio D. Gregorij Val-
lisoletani publicè dictaveris, atque ad aliqua ingenij tui in
publicam exhibenda opera te accinseris; quare tenore præ-
sentium, & officij nostri auctoritate in meritū sanctæ obe-
dientiæ, quo tibi maius assurgat incitamentum, præcipimus
tibi atque strictè mandamus, vt cursum integrum artium
omnino perficere proposse componendo satagas, atque
typis mandare procures, quo iuventus promptiori, & vti-
liori stilo vtiliter imbuatur. Maiora de inceptis tibi præcep-
turi, quæ ex collatis tibi à Domino talentis speramus. In
nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Datis
Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervâ,
dia 30. Augusti 1693.

*Fr. Antonius Cloche,
Mag. Ordinis.*

Reg. fol. 16.

*Fr. Iosephus de Saravia,
Mag. & Socius.*

LICENCIA DE LA ORDEN.

EL M. Fr. Domingo Perez, Cathedratico de Prima de la Vniversidad de Salamanca, y Provincial de la Provincia de España, Orden de Predicadores, por la presente, y autoridad de mi oficio, doy licencia al M. R. P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Prima de la Vniversidad, y Regente de nuestro Colegio de S. Tomás de Alcalá, para que pueda imprimir las Disputadas de Sumulas, y tambien en otro tomo pequeño el Texto, y reglas para principiantes; aviendolas visto, y aprobado los RR. PP. Lectores de Teologia de nuestro Convento el Real de S. Maria de Atocha desta Villa de Madrid; el P. P. Pedro de S. Maria, y el P. F. Agustín de Sandoval, a quienes cometo su aprobacion, y guardando en todo lo dispuesto por los Sagrados Canones, y pragmáticas destes Reynos, à cerca de la impresion de libros. En fee de lo qual di la presente, firmada de nuestro nombre, y sellada con el sello de nuestro Oficio, y refrendada de nuestro compañero, y Secretario, en nuestro Convento de S. Tomas de Madrid en 29. de Junio de 1694. años.

Fr. Domingo Perez

Prior Provincial

Por mandado de su P. M. R.

Fr. Estevan Perez de la Guebra

Copañero, y Secretario.

ESTA aprobado el libro per los muy RR. PP. Lectores de Teologia, el P. Fr. Pedro de Santa Maria, y el P. Fr. Agustín de Sandoval.

NOS

Licencia del Ordinario.

NOS El Doct. D. Iuan Caldera, Proto-
notario Apostolico, Cananigo en la
Santa Iglesia Magistral de S. Iusto y Pastor de
esta Ciudad de Alcalá de Henares, y Vicario
general en la Audiencia, y Corte Arçobispal
desta dicha Ciudad, y en todo el Arçobispado
de Toledo, &c. Por la presente, y por lo que à
Nostoca, da nos licencia, para que se pueda
imprimir, y imprima el tomo de Disputadas,
y texto de Sumulas, compuesto por el Reve-
rendissimo Padre Maestro Fray Eroylan Diaz,
Catedratico de Prima de Santo Tomàs, desta
Vniversidad de Alcalá de Henares: a tento à
que por nuestro mandado ha sido visto, y exa-
minado, y en el no se ha hallado cosa que se
oponga à nuestra Santa Fè Catolica, y loables
costumbres. Dada en Alcalá à veinte y ocho
dias del mes de Julio de 1694. años.

Doct. Caldera

Por su mandado

Valentin

CEN-

*CENSURA INSIGNIS ; ET SEMPER
admirabilis scientia, & Virtute Colligij, Venerabilium PP. Carmelitarum Discalceatorum,
Civitatis Complutensis.*

COMMISSAS nobis à D. Doct. D. Ioannes Caldera, Archiepiscopatus Toletani in Vrbe Complutensi generali Vicario, Disputationes has in Aristotilis Dialecticam, sive quæstiones in Philosophiam naturalem disputatas, quas iam diu avidè desiderabamus, à Rno & Sapno. P. M. Fr. Froylano Diaz, quondam in insigni D. Gregorij Vallisolitani Collegio, Regète, & nunc in hac celebri Vniuersitate Complutensi Primariæ Cathedræ D. Thomæ moderatore dignissimo; non tumultuariè congestas, sed operosè digestas, vidimus, & illicò vt ad manus pervenerunt, attentè, & accuratè per legimus, sedulo, & diligenter evolimus, quarum lectiones, mira quoddam voluptate perfulsi, admiratione potius dignas, quam imitatione prosequendas iudicavimus: perfectū sanè opus, numerisque omnibus absolutum, validum, sublimè, solidum. Vbi profunditas cum claritate, & sublimitas cum facilitate mihi in modum elucescit, & quod maius est necdum Aristotelis, verum & Cœli Iuuaris, Ecclesiæ Solis Dominicanæ famiæ Lucis (vno verbo dicemus) Angelici præceptoris, Doctrinæ, adeo consonum, & conformè, vt disputationes in Aquinate, & Aquinas in disputationibus velut Lucerna supra Ecclesiæ Candelabrū, passita, luceat omnibus, qui in Domo sapientiæ sunt.

Math. 5.

15.

Prou. 9.

1.

Ad Rom.

8. 35.

Sapientia edificauit Domum: Ergo ædificauit noster sapientissimus M. Froylanus (diximus nostrum, & merito nostrum diximus, quis enim poterit nos separari ab altissimâ charitate Froylani? Certi namque sumus, quia neque vita, neque mors, neque instantia, neque fortitudo

aliqua poterit nos separari à charitate Froylani, ab amore
Dominicanæ familiæ , à Doctrina præceptoris Angelici,
quæ est in Christo Iesu:) hanc, in quinus , sapientiæ Do-
mum ædificavit noster sapientissimus Magister super fun-
damenta Thomæ-Aristotelica , in ea possuit Doctrinæ
mensam: vocat omnes , dum, venite comedite panem Do-
ctrinæ Angelicæ , Sanctus Prosper in Epigrammate,
Canit.

Doctrina ascendit Lumen Angelicæ.

Quæ nullis animis, nullis non congruit annis.

Lacte rigans pueros, pane cibans validos

Non tempus, non sexus, non causa resistit.

Omaes curat, alit, iustificat, vegetat

Sumite, quæ magnæ, apposuit sapientia, mensæ.

Et varijs pascit, discite delitijs.

Quarum pars, totum est epulum, quo quisque iuuatur,

Inde capit vitam, quam parit vna fides.

O quot ! ò quantis ! & sui , & præcedentium sæculo-
rum inscrivendi non modica suavitate , mira disponendi
distinctione , impari probandi efficacitate , animoso ar-
guendi impetu , in victo convincendi animo , & apropa-
tulo distante propalata veritate , præit , iste huius sæculi
Salomon dum Disputat , à Cedro, quæ est in Libano can-
didissimi Angelici præceptoris , vique ad hyssopura , quæ
egreditur de pariete Aristotelicæ confussionis vt merito
Epigrammatis melos prosequendo demulcet.

Omnibus est omnis, nulli documenta retardat.

En tibi luciferi, solis ad instar erit.

Quæris opes ? opibus te te ditabit opimis.

An cibum ? sappidas suggerit ecce dapes.

Doctrinam ? Doctor Doctoribus ore ministrat.

Lumina ? luminibus fulgurat ecce suis.

Nunc Logices pandit, nunc puræ arcana sophiæ

Nunc docet Astrigeros, enumerare globos.

D. Prosp.
in Epig.

3. Reg. 4.

33.

Quid, igitur, dicemus de tanto sapientissimo Magistro, cum nemini lateat in hac alma Complutensi Vniversitate, quam splendori sapientiæ suæ ac virtutum fulgor micuerit: quis ab illo, vel Prudentior, vel Doctior, vel Religiosior non discessit? de litterarum studijs subtiliter simul, & amenè, de politicis argute; de Religione suaviter, & illuminatè differens: raro in verbis nitore, in sententijs candore, mira vbiq; luce, quæ nec blandiatur delitiosius, nec perstringat horridius; cumulatè hæc omnia Religione, modestiaque dicentis, & docentis lucente in oculis, eminente in fronte, aridente in ore, toto denique corporis, & oris habitu ponderosè spectabili confluentes, & audientes alit, & allicit: benè de illo, quod lactantius aisbat: *Non potest in eo, nec Religio à Sapientia separari, nec Sapientia à Religione fecerni quia idem Deus est, qui intelligi debet, quod est sapientiæ, & honorari, quod est Religionis; sed sapientiæ præcedit, Religio sequitur, quia prius est Deum scire, consequens colere.*

*Lactant.
lib. 4. in
stitut.*

Prodeant, igitur, disputationes hæc, læto omni, & felici faustu, vt sint memoriæ, in posteros, famæ in populos, & apices, quibus stagiricæ Philosophi mentem pandit, suarum litterarum fia. indices, suarum virtutum codices, cum in eis nulla orthodoxæ fidei dissona, bonisque moribus contraria reperiantur, cuncta proculdubio indefessum studium, maturum iudicium, acre, adque subtile ingenium admiraculum spirant: sani quidem executioni mandandas iudicamus dum à Kempis di. dicimus quod: *Scribere libros opus Deo acceptabile, legere utile, docere com-*

Thom. à Kempis, ret, nisi sanctorum scripta nosset? & nisi scriptor prius scripssisset? benedicta ergo manus sribentis, & benedicti digiti in tali opere occupati. Quæ omnia opus efficiunt tantum Magistri dignum, dignumque proinde censlemus, vt in lucem edatur, vtinam crescat in dies, vt arentes ingenio-

rum glebæ fecundentur , maximumque fructum in campo Thomistico referant. Salvo , &c. In hoc nostro Collegio Divis Cyrilli Complutensi Carmelitarum Excalceatorum postri die idus Maij anno milleximo sexcentesimo nonagesimo quarto.

Fr. Antonius ab Annunciatione,
Rector,

Fr. Petrus à Conceptione,
Lector Primarius.

Fr. Ferdinandus à Iesu Maria,
Lector Theologiæ.

Fr. Illephonsus à S. Antonio,
Vespertinæ Cathedræ Lector.

Fr. Illephonsus à Martyribus,
Scripture Lector.

Fr. Franciscus à Iesu Maria,
Magister Scholarum.

CENSURA R. M. P. M. F. FRANCISCI A
Blanco, Supremi Sanctæ Inquisitionis Officij
Qualificatoris; Catholicæ Majestatis Conciona-
toris, quondamque in Vallisoletana Vniuersi-
tate Cathedra D. Thomæ Primariæ
Moderatoris.

S. P.

DIALECTICOS Flores in viridario Doctoris Ange-
lici pro communi studentium utilitate, in ipso
scientiarum introitu erumpentes, & ex Supre-
mi Castellæ Senatus mandato, attentè perlectos, è ma-
nu Sapientissimi Magistri, ac in litera D. Thomæ versa-
tissimi, accipite, quot quot Scholias Doctoris Angelici
tanquam veri discipuli ingredi desideratis. Et si ex venu-
state, & abundantia florum ipsa docuit natura, fructus
sperare, quid vobis in Sapientiæ autumno sperandum sit
ex amenitate, & florum vbertate colligite. Accipite er-
go, ò iuvenes, florescentem Dialecticam, quam vobis
eruditissimus Magister clarissimè exaravit, & lactescen-
tem quodam modo tanquam paruulis propinavit scien-
tiæ viam.

Est via sublimis, Cælo manifesta sereno,

Lactea nomen habet, candore lucis ab ipso.

Hac itur ad superos :::

Ingremini sublimem viam sed manifestissimam, prop-
ter cæli Thomistici serenitatem, & Auctoris, gratissimam
facundiam, & claritatem. Viam planè lacteam, à do-
ctrinæ ipsius illibato candore, & solis Aquinatis irradia-
tione, & ab ipsa sumendi facilitate. Audite Angelicum
Doctorem. *Sapientia comparatur lacti. Primo propter pul-
chritudinem, Secundo propter dulcedinem, Tertio propter su-
mere*

mendi facilitatem. Quasi ergo modò geniti infantes lac
concupiscite , & Dialecticam istam pulchram , dulcem,
& facilem auidè haurite. Hac enim , tanto Magistro duce,
itur ad superos , id est , ad veræ sapientiæ culmen. Hæc
igitur dialectica vbi ad doctrinam D. Thomæ perspicua,
& facilis paratur via , iure sibi publicam exposcit lucem,
& ex typo ad Auctoris sui nusquam occiduam gloriam,
& communem omnium vtilitatem dignissimè est vt pro-
deat. Prodeat ergo tamquam confurgens scientiarum
aurora , & ad pulchritudinem Lunæ , & Solis electionem,
feliciter crescat , & cum omnium admiratione assurgat.
Matriti in Conventu S. Thomæ die 3. Septembris anno
Domini 1694.

Fr. Franciscus Blanco,
Magister.

EE

POr quanto por parte de vos el P. M. F. Froylan Diaz, del Orden de Predicadores, y Catedratico de Prima de la Vniverſidad de Alcalà, nos fue fecha relacion, aviades compuesto vn libro intitulado *Sumulas, y Disputadas de Aristoteles, conforme à la doctrina del Angelico Doctor S. Tomàs*, y porque le queriades dar à la Imprenta, se nos pidiò, y suplicò nos sirviessemos de concederos licencia, y privilegio por diez años, en la forma ordinaria, para la impresion del dicho libro, ò como la nuestra merced fuesse, y visto por los de nuestro Consejo, y como por nuestro mandado se hizieron las diligencias de la pragmática; fue acordado deviamos mandar dar esta nuestra carta, y privilegio para vos, en la dicha razon, y Nos lo tuvimos por bien: por la qual os damos licencia, y facultad, para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corren, y se cuentan desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, vos, ò la persona que vuestro poder tuviere, y no otra alguna, podais imprimir el dicho libro, que de suso se haze mencion, ò su original, que en el nuestro Consejo se viò, que va rubricado, y firmado al fin de Joseph Francisco de Aguiriano, nuestro Escrivano de Camara, de los que en el residen, conque antes que se venda lo traigais ante ellos, juntamente con el original, para que se vea si la dicha impresion està conforme à èl, y traygan fee en publica forma, como por Corrector por nos nõbrado, se viò, y corrigiò la dicha impresion por dicho original; y mãdamos al Impresor que asì imprimiere el dicho Libro, no imprima el principio, ni primer pliego, ni entregue mas de solo vn libro, con su original al Autor, y persona à cuyo cargo, y costa se imprimiere, para efecto de dicha correccion, y tassa, hasta que antes, y primero el dicho libro estè corregido, y tassado por los del nuestro Consejo, y estando hecho, y no de otra manera, pueda im-
pri-

primir el dicho primer pliego, y principio, y seguidamente esta nuestra cedula, y la aprobacion que del dicho libro se hizo por nuestro mandado, y la tassa, y erratas, pena de caer, è incurrir en las penas contenidas en las Leyes, y Pragmaticas destos nuestros Reynos, que sobre ello disponen; y mandamos que durante el tiempo de los dichos diez años persona ninguna, sin la dicha vuestra licencia, puedan imprimir el dicho libro so pena que el que de otra manera lo imprimiere, ò vendiere, aya perdido, y pierda, todos, y qualesquier libros, moldes, y aparejos que del dicho libro tuviere, y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis, tercia parte para la nuestra Camara, y la otra para el juez que la sentenciare, y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare, y mandamos à los de nuestro Consejo, Presidente, y Oidores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaciles de la nuestra Casa, y Corte, y Chancillerias, y à todos los Corregidores, Asistente Governadores, y Alcaldes Mayores, y Ordinarios, y otros Juezes, y Justicias qualesquier, de todas las Ciudades, Villas, y Lugares destos nuestros Reynos, y Señorios, y à cada vno dellos en sus lugares, y jurisdicciones, que guarden, y cumplan, y hagan guardar, y cumplir esta nuestra cedula, y contra ella, y su tenor no vayan, ni passen, ni consentan ir, ni passar en manera alguna. Dada en Madrid à ocho dias del mes de Agosto de mil y seiscientos. y noventa y quatro años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.
D. Francisco Nicolàs de Castro.

FEE DE ERRATAS.

PAg. 40. col. 2. ipas, leg. ipsa. Pag. 178. col. efficientes, leg. efficienter. Pag. 351. col. 2. copula, leg. copulæ. Pag. 360. col. 1. fiat, leg. fit. Pag. 366. col. 2. plurrimi, leg. plurimi. Pag. 367. col. 1. arguit, leg. argui. Pag. 381. col. 1. ex dicas, leg. ex dictis. Ibidem, explicatio, leg. explicito. Pag. 383. col. 1. repræsentaret, leg. repræsentare. Pag. 393. col. 1. responderit, leg. responderi. Pag. 433. col. 2. ad quarto, leg. ad quartum. Ibidem, ad quinto, leg. ad quintum. Pag. 480. indadequate, leg. inadquate.

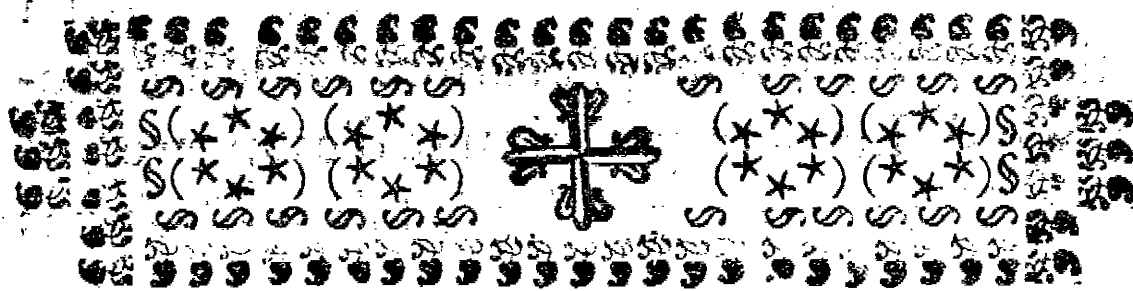
De orden del Consejo he visto este libro intitulado *Explicatio Dialecticæ*, y con estas erratas corresponde con su original. Madrid, y Setiembre 1. de 1694.

*Licenciado Don Simon Joseph
de Olivares y Balcarzel.*

Suma de la Tassa.

LOS Señores del Consejo Real de su Magestad, tassaron este libro intitulado *Sumulas Disputadas*, à seis maravedis cada pliego; como consta del decreto original, despachado en el Oficio de Joseph Francisco de Aguiriano en diez de Setiembre de 1694.

PROOEMIUM.

DIALECTICÆ Nilus ; quamvis
 protegentibus vmbtris , omnium
 scientiarum terram margine cir-
 cundat pulchro , littore facundat
 amæno , ornat ripis , implet bonis ,
 placidis argentatus arenis , pluribusque fluit
 aquis , quibus rationalis ager floribus vestitur ,
 & herbis , & gravidis oneratur aristis . Et si de
 Nilo fertur , quod dum Sol in signum Leonis in-
 trat , Ægypti campos inundat , de Dialectica uti-
 que verum est prævenire messes , omnes corri-
 gere classes , segetes parturite feracem , agros
 arare velocem ; ab illa namque candidus egredi-
 tur præceptorum numerus almus , quibus feruet
 spiritus , paratur aditus , decorantur viri , cedunt
 triumphis , & iuventus ruricola , vel progenies
 nova abundat fertilis , sapientior redditur omnis ,

vn de sicut præuenimus aurora nascente diem, ita quidem annuntiamus præcursoꝛe Dialectica Solem, quia Lucifero præmicante dies apparet, & Dialectica prælucente scientia fulget. Nec nos deserant in opere isto Augustinus, & Thomas candor vterque Phoebi, dulcis vterque mihi, specialiter tamen assistat Aquinas, quem semper impavidum, veritatis clypeum, Christianæ militiæ enseni, religionis Ducem, Theologiæ Patrem, & Ecclesiæ Solem fatentur sydera cuncta, populi venerantur, & astra. De cuius splendida luce, & insuperabili arce sit.

3

PRIMA, ET PROOEMIALIS ÆTHERO-
genea quæstio, & in ea.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Dialectica sit prima dignitate

habetur ad Opuscula Iohannis H. G. G.
§. I.

Sententia negativa statuitur.

IN Difficultate præsentî, quæ utilia continet, & ad grauiora deseruit. Plat. lib. 7. de Repub. & Cicero lib. de Clar. Orator. omnium præstantissimam Dialecticam appellarunt, quos aliqui ex parte sequuntur: in oppositum tamen conclusionem nostram Arist. expressit 1. de anima, & in 2. de Cælo text. 60. vbi affirmat: magnū esse de rebus Cœlestibus aliquid posse cognoscere, & in 1. de part. animal. asserit: amabile esse magis paruum aliquid cognoscere de rebus nobilioribus, quam multa de ignobilioribus rebus. Eandē doctrinam ibidem, & in proœmio Metaph. & in opusc. 70. q. 5. art. 1. & 12. q. 54. & 66.

Mag. Freyhan.

art. 3. & in art. 5. habet Ang. Doct. perperuus in ea sententia, quod perfectio habitus, vel potentia ab obiecto formali desumitur, & quod ea scientia perfectior est, quæ perfectius habet obiectum, & propterea in Opusc. antecedenter relato asserit Logicam non contineri sub Philosophia speculatiua, quasi principalē partem.

Ratione vero conclusionē nostram communiter Authores probant; quia obiectum Logicæ inter omnia alia obiecta imperfectius est: ergo Logica non est prima, sed potius infima dignitate: probant aut. quia perfectio obiecti desumitur ab entitate per ordinem ad existentiam ipsius; nā

A2

per-

perfectio idem est quod bonitas, & bonitas ab entitate desumitur, & per ordinem ad illius existentiam, propterea que creaturæ possibilis nullâ habent bonitatem, quia ad existentiam nullum ordinem dicunt; sed entitas obiecti Logicæ, & illius existentia imperfectior est, ut patet: ergo etiâ obiectum Logicæ inter omnia imperfectius est.

Verum Authores isti ratione prædicta vtentes, & exemplum in æquioculo laborant: nam alia est perfectio, & bonitas formalis, quæ cum appetibilitate conuertitur, & hanc fatemur per ordinem ad existentiam attendi, & illam non habere creaturas posibles, quia ordinem ad existentiam non dicunt, & propterea amari non posse. Alia insuper est bonitas, & perfectio essentialis, quæ non desumitur ab entitate, & ordine ad existentiam, sed provenit à differentia essentiali. Qua propter si aliquis per duplicem actum attingeret duplex obiectum purè possibile, ille actus esset essentialiter perfectior, qui perfectius haberet obiectum, quamvis nu-

llum illorum ordinem diceret ad existentiam; siquidem utrumque est obiectum purè possibile, & non de prima perfectione obiecti, sed solum de secunda, & essentiali perfectione in præsentibus disputamus. Ex quibus.

In forma rationem supra factam impugnamus, quia tantum loquimur in præsentibus de perfectione essentiali obiecti, quatenus scientiam specificat, & per eam attingitur; sed essentialis perfectio non desumitur ab entitate per ordinem ad existentiam, alias una creatura possibilis non esset altera essentialiter perfectior, nec inter actus attingentes possible daretur in essentiali perfectione essentialis excessus: ergo ratio facta ad intentum quæsitum inefficax est.

Secundo ratio prædicta demonstrativè, ut credimus, impugnatur, quia ab eo sumitur essentialis perfectio, à quo sumitur essentialis species; nam essentialis perfectio non est distincta ab specie essentiali, sed idem cum illa formaliter; sed essentialis species non desumitur ab obiecto entitati-

ve, sed ab illo in esse obiecti formaliter, vt omnes Thomi-
stæ fatentur : ergo idem di-
cendum de perfectione essen-
tiali.

Tertio impugnatur, quia
Logica scientia perfectior est
absolute, & simpliciter, quam
Physica opinativa; & tamen
obiectum Logicæ scientiæ
perfectius entitative non est,
siquidem est ens rationis, &
obiectum Physicæ opinatiuæ
est aliquid reale: ergo perfe-
ctio scientiæ, vel habitus ab
obiecto entitative desumen-
da non est, de quibus tamen
sermo infra redibit, & ideo
hac ratione de relicta.

Probat Conclusio no-
stra ratione. Dignitas, & per-
fectio scientiæ, habitus, vel
virtutis desumitur ab obiecto
specificante scientiam, habi-
tum, vel virtutem: Vnde 1 2.
q. 66. art. 5. probat D. Tho-
mas sapientiam inter virtutes
intellectuales nobiliorem es-
se, quia sapientia habet nobi-
lius obiectum, & considerat
altissimam causam, quæ est
Deus; sed obiectum Dialec-
ticæ inter omnia alia imperfe-
ctissimum est; siquidem obie-
cta aliarum scientiarum sunt

Mag. Froylan.

entia realia, & obiectum Lo-
gicæ est ens rationis, quod
exceditur ab ente reali: ergo
Dialectica non est prima, sed
infima dignitate.

Respondebis. Ens rationis
in esse entis esse minus perfe-
ctum ente reali, sed in esse
scibilis non esse minus perfe-
ctum, sed potius esse æque
scibile cum ente reali, quod
vtique nullam implicationem
involuit; nam accidens in esse
entis exceditur à substantia,
& tamen in esse scibilis per
Metaphysicam à substantia
non exceditur.

Hæc tamen solutio efficax
esse non potest, quia perfe-
ctio entis rationis in esse sci-
bilis desumitur à differentia
essentialiter constituyente, si-
cut in quacunque re essentia-
lis perfectio ab essentiali dif-
ferentia desumitur; sed essen-
tialis differentia constitutiva
entis rationis in esse scibilis
exceditur à differentia con-
stituyente ens reale: ergo ens
rationis etiam in esse scibilis
minus perfectum est ente rea-
li. Prob. mis. Essentialis dif-
ferentia constitutiva entis ra-
tionis in esse scibilis non ex-
cedit differentiam constituē-

A3

tem

tem ens reale in esse scibilis, ut adversarij farentur, rursus non adæquat illam: ergo exceditur ab illa. Prob. ant. quãrum ad secundam partem, in qua sita est difficultas, duas differentias essentialiter distinctas, esse æquales in perfectione essentiali, implicatorium est; sicut esse in specie æquales; sed essentialis differentia constitutiva entis rationis in esse scibilis, essentialiter diversa est à differentia constitutiva ens reale in esse talis: ergo differentia constitutiva entis rationis in esse scibilis, non adæquat alteram differentiam, qua constituitur ens reale. Prob. min. Sicut scientia genericè prædicatur de quacunque scientia, ita scibile univocè, & genericè prædicatur de omni obiecto scibili, & omnia obiecta scibilia specie differunt secundum proprias, & essentielles differentias, nam si obiecta scibilia essentialiter distincta non essent, non specificarent scientias essentialiter distinctas: si quidem scientiæ essentialiter differunt per obiecta, essentialiter distincta: ergo essentialis differentia constitutiva

entis rationis in esse scibilis, essentialiter diversa est, à differentia constitutiva ens reale in esse talis.

De substantia verò, & accidenti simile non est, quia utrumque est obiectum primum Metaphysicæ, & secundum eandem differentiam in esse scibilis attingitur utrumque per illam; videlicet secundum rationem entis radicantis bonitatem, & veritatem in quo accidens, & substantia non habent disconvenientiam, qualiter eam important ens reale, & ens rationis per ordinem ad eas scientias, quas terminant.

Secundo solutio principalis impugnatur, quia ens rationis in esse scibilis constituitur per abstractionem ab omni materia negativè propter imperfectionem abstractis; sed abstractio prædicta minus perfecta est, abstractione entis realis, quæ vel est positiva, vel si negativa est, non provenit ex imperfectione, sed potius ex perfectione obiecti, & illius in materialitate perfecta: ergo ens rationis in esse scibilis minus perfectum est ente reali.

Tertio impugnatur, nam ideo ens rationis in esse scibilis, non esset minùs perfectum ente reali, quia vtrumque in esse scibilis, est tale simpliciter, & habet univocam conveniètiã; sed hæc ratio nulla est; siquidem equus, & homo conveniunt univocè in ratione animalis, & vtrumque est simpliciter animal, & tamen homo in ratione specifica animalis est simpliciter perfectior equo; ergo etiam ens rationis in esse scibilis poterit esse minùs perfectum ente reali, quamvis vtrumq; sit scibile simpliciter secundum rationem communem scibilis; sicut equus, & homo in ratione communi animalis habent univocam conveniètiã.

S. II.

Argumentis contra Conclusionem occurritur.

CONTRA Conclusionem nostram Arguitur primo. Quod Prudentia propterea perfectior est, & alias virtutes morales excedit in dignitate, quia præbet illis regulas operandi, & dirigit eas;

sed Logica præbet alijs scientijs regulas cognoscendi, easquè dirigit, vt rectè procedant: ergo illas etiam superat in dignitate.

Respondetur dist. aut explicando causalem, quia præbet regulas, & dirigit directione illuminante obiectum. conc. mai. præcisè regulas ostendente, nego mai. & dist. min. directione regulas ostendente, conc. min. obiectum illuminante, nego mino. & conseq. quia Logica dirigit alias scientias tradendo regulas, & præcepta, vt quæ libet scientia suas demonstrationes efficiat, sed prudentia dirigit illuminando, & ostendendo alijs virtutibus proprium earum obiectum, quod ipsæ attingere debêt, eo quod Prudentia dictat quanta debeat esse comestio hic, & nunc, vt sit moderata, cumq; moderata comestio, quæ hic, & nunc moderata est, sit obiectum Temperantiæ. inde fit quod Prudentia designat, & ostendi quod nam sit Temperantiæ virtutis obiectum. Vnde D. Thom. 1. 2. q. 66. art. 3. ad tertium Respt. quod *Prudentia non solum dirigit*

virtutes morales in eligendo ea, quæ sunt ad finem, sed etiam in præstituendo finem. Nam finis virtutis moralis est attingere medium in propria materia, medium autem secundum rectam rationem prudentiæ determinatur.

Sed in stabis, quod D. Thomas 2. 2. q. 47. art. 6. inquit vtrum Prudentia præstituat finem virtutibus moralibus, & Respondet negativè, & dùm doctrinam corporis resolvit in solutione ad primū, per ea verba respondit. *Virtutibus moralibus præstituit finem ratio naturalis, quæ dicitur sinderesis, non autem Prudentia:* ergo solutio tradita contra D. Thomam procedit.

Respondetur explicando D. Thomam de fine sumpto in communi, non verò de fine in particulari, ratio autem ea est, quia finis virtutum moralium in communi, est vivere secundum rationem, & rectè agere attingendo medium, comedendo videlicet, temperatè, & fortiter agrediendo, quem finem sic in communi non Prudentia, sed ratio naturalis, aut sinderesis dicitur. Finis verò in particulari nihil aliud est,

quàm hic, & nunc fortiter agredi, aut hic, & nunc temperatè comedere, & qualis debeat esse hic, & nunc agresio fortis, at temperata comestio per prudentiam determinatur, quæ sola docet an hæc agresio modò sit iusta, & comestio hic, & nunc sit temperata: vnde finem in particulari sola Prudentia determinat, & hoc tantum articulo citato ad primum D. Thomas intendit.

Dices finem in particulari determinari per Philosophiã moralem, quæ non solum tradit medium, & obiectum virtutis in communi, sed etiam in particulari docet qualiter comestio respectu vnus individui sit temperata, & respectu alterius excessiua sit: ergo finis in particulari non ostenditur à Prudentia.

Sed facilè respondetur Philosophiam moralem vt in plurimum descendere ad singularia vagè, docendo videlicet, quod respectu vnus singularis aut individui est excessiua comestio illa, quæ respectu alterius moderata est; verum ad singularia determinata sola Prudentia descendit, quæ

sola dictat, quod respectu Petri hic, & nunc, & de præsentis operantis, talis comestio est temperata, quæ tamen temperata non est respectu Pauli hic, & nunc comedentis, aut respectu eiusdem Petri existentis in alia occasione diuersa, & ita finis in particulari respectu determinati singularis, & in hac determinata occasione à sola Prudentia dictatur.

Habes ergo ex prædicta solutione, quod in opinione asserente Logicam esse simpliciter necessariam, aliæ scientiæ dependent inferri, & in conservari à Logica ipsa, ut tradente regulas, aut conditiones ad alias scientias simpliciter necessarias, non tamen pendent à Logica, ut obiectum ostendente, qualiter virtutes morales à Prudentia dependent, ex quo habet Prudentia primatum in dignitate.

Secundo ad argumentum principale respondemus explicando causalem, quia præbet regulas, & dirigit sub ratione perfectiori, conc. causalem maioris, ex conceptu communi directionis, nego

causalem mai. & concessa minor. neg. conseq. Nam Prudentia non ideò perfectior est quia dirigit præcisè, aut ex conceptu communi directionis, cum etiam fides dirigit charitatem, & regulet illam, & tamen à charitate excedatur; sed eatenus Prudentia perfectior est, quia dirigit sub ratione perfectiori, & in ordine ad perfectius obiectum, eo quod obiectum Prudentiæ est verum magis à materia abstractum, quàm obiectum aliarum virtutum. quod quidem est bonum magis de materia concernens.

Sed instabis primò, eò Prudentia perfectior est, quia perfectius habet obiectum; sed ideò habet perfectius obiectum, quia regulat: ergo ideò perfectior est, quia est aliarum virtutum regula.

In stabis secundo Prudentia non regulat, sub ratione perfectiori, & in ordine ad perfectius obiectum: ergo eo præcisè perfectior est, quia regula, prob. ant. Obiectum aliarum virtutum moralium est perfectius, siquidem obiectum aliarum virtutum est finis, & obiectum Prudentiæ est me-

dium, & finis perfectior est medio: ergo Prudentia non regulat sub ratione perfectiori, & in ordine ad perfectius obiectum.

Respondetur dist. min. quia regulat tali modo, & hoc à posteriori, conc. min. quia regulat ex conceptu communi regulæ, neg. min. & conseq. Ex conceptu namquè generali regulandi, non infertur habere perfectius obiectum, nã obiectum charitatis excedit obiectum fidei, & tamè fides, est regula charitatis; sed perfectius obiectum habere inferitur benè ex eo, quod regulat speciali modo, & sub ratione veri magis abstracta, quàm ratio obiectiva cæterarũ virtutum, & ex prædicto modo regulandi colligitur à posteriori perfectius obiectum habere, sed à priori potius ex quo habet nobilius obiectum colligitur debere regulare modo prædicto.

Ad secundam instantiam, neg. ant. & ad probat. dist. probationem in antecedenti Inklusam, medium rationis, & comparatiuè ad finem in communi, conc. ant. medium distinctum à fine particulari, neg.

ant. & conseq. quia obiectum, & aliarum virtutum, & ipsius Prudentiæ est ille idem finis particularis, quem virtutes assequuntur, & Prudentia determinat, & ideò obiectum aliarum virtutum non excedit obiectum Prudentiæ, sed potius obiectum Prudentiæ excedit obiecta aliarum formaliter, quatenus eundem finem, quem aliæ consequuntur proponit, & attingit ipsa Prudentia sub ratione veri, quæ ratio perfectior est: Dicitur tamen à D. Thom. Prudentiam nõ esse de fine, sed de his, quæ sunt ad finem comparatiuè ad alias virtutes, & in ordine ad finem in communi, eò quod cæteræ virtutes attingunt finem non solum in particulari, sed etiã in communi, Temperantia namquè non tantum intendit comestionem temperatam hic, & nunc, sed etiam comestionem temperatã absolutè, & quia finis iste in communi non attingitur per Prudentiã, ideò dicitur illam non esse de fine, sed de his, quæ sunt ad finem.

Secundò arguitur. Virtutes intellectuales perfectius habent obiectum, quàm morales

virtutes, quia obiectum virtutum intellectualium est verum, quod absque dubio perfectius est, nā vt ait D. Thom. 1.2.q.66.art.3. in corp. *Manifestum est quod obiectum rationis est nobilius, quā obiectū appetitus*: Et tamen virtutes morales superāt in perfectione intellectuales virtutes: ergo poterit Logica superare alias Scientias, quamuis obiectum illius non ita perfectum sit.

Confirm. Eō charitas superat alias virtutes quia est regula communis, & aliarum forma; sed etiam Logica est aliarum forma cum in omni demonstratione producat formam rationis: ergo alias Scientias superat in perfectione.

Resp. ad argum. dist. min. Superant secundū quid, conc. min. simpliciter, neg. min. & conseq. Quia virtutes morales tantum superant secundū quid intellectuales virtutes, eō quod non solum dant facultatem benè agendi, sed etiam benè vtendi facultate iam habita, & reddunt simpliciter bonū habētē illas, quod prouenit ex eo, quod rectificānt appetitum, & appetitus.

mouet ceteras potentias in ordine ad suos actus, & ex his tantū colligitur excessus secundum quid; sicut voluntas secundū quid est perfectior intellectu quatenus intellectum quo ad exercitium mouet: Verū secundū specificam perfectionem, & speciem virtus intellectualis perfectior est simpliciter, virtute morali, vt docet D. Thom. in solut. ad secundum.

Dices. Virtus moralis, facit simpliciter bonum, & perfectum simpliciter, quod tamen virtus intellectualis non habet: ergo virtus moralis simpliciter perfectior est, siquidem præstat maiorem bonitatem simpliciter.

Respond. dist. ant. Denominatione desumpta ab utilitate quam inducit, conc. ant. Secundū esse specificum, nego ant. & conseq. Nam secundū esse specificum nulla virtus facit tale simpliciter, sed solum accidentaliter, & secundū quid, & in hoc genere magis est bona virtus intellectualis, & magis mala falsitas intellectus, quā defectus appetitus: Dicitur tamen, Virtus moralis facere bonum
sim-

simpliciter ab utilitate, quam præstat, eò quod præbet rectitudinem moralem, quæ homini utilior est in ordine ad præmium, & per suum actum excludit moralem malitiam oppositi, quod tamen virtus intellectualis non habet.

Ad confirm. verò argum. principalis. Resp. dist. maior. Quia regula ex conceptu talis, & hoc à posteriori, conc. mai. ex conceptu communi regulæ, neg. mai. & concessa minore, neg. conseq. Non enim charitas perfectior est ex communi conceptu regulæ, & formæ, sed solum ex conceptu talis regulæ, quatenus videlicet, regulat sub ratione perfectiori, & in ordine ad perfectius obiectum, ut antecedenter de Prudentia dicebamus.

Sed instabis, quod obiectum charitatis est bonum, & obiectum fidei est verum; sed verum perfectius est bono, quia verum magis abstrahit à materia: Ergo paritas non regulat sub ratione perfectiori, & in ordine ad perfectius obiectum, & consequenter solutio tradita nulla est.

Replicam istam examina-

re, præsentis instituti nõ erat, sed in gratiam dialecticorum dicimus minorem esse veram loquendo de vero secundum rationem genericam, non autem de vero secundum specificam rationem; nam bonum quod attingit charitas secundum rationem specificam perfectius est vero, quod per fidem attingitur, eo quod fides licet Deum sub ratione veri attingat, illum tamen attingit obscure, charitas autem Deum in se ipso, & propter se ipsum amat, & Deus sub ratione boni in se ipso attactus perfectior est se ipso, quatenus sub ratione veri, obscure tamen attingitur. Nec novum est aliquam formam minus perfectam secundum rationem genericam esse magis perfectam, secundum specificam rationem; sicut actus opinativus ex conceptu generico intellectivi, excedit actum amoris Dei, & ex conceptu specifico superatur ab illo, quia excessus rationis genericæ refarcitur per super additã differentiam.

Sed instabis, forma, quæ ex conceptu generico perfectior est debet etiam esse perfectior

ex differentia specifica: Ergo si verum ex conceptu generico perfectius est bono, hoc idem habebit secundum specificam differentiam. prob. ant. primò, quælibet differentia contrahit totam perfectionem generis, & supra illam addit propriam differentia perfectionem: Ergo forma quæ ex conceptu generico perfectior est, debet etiam esse perfectior ex differentia specifica.

Secundò prob. ant. Quando ratio generica secundum se perfectior est, etiam vt contracta debet esse perfectior; sed si vt contracta perfectior est, etiam secundum rationem differentialem erit perfectior: ergo quando forma ex conceptu generico perfectior est, debet etiam esse perfectior ex differentia specifica. prob. mai. Differentia contractiva generis non diminuit perfectionem illius, sed solum illam determinat: ergo quando ratio generica secundum se perfectior est, etiam vt contracta debet esse perfectior.

Tertiò, prob. ant. Individuum, quod ex conceptu specifico imperfectius est, non

potest ex conceptu individua-
li simpliciter excedere aliud
individuum specificè perfe-
ctius: ergo forma etiam, quæ
ex conceptu generico perfe-
ctior est, non potest ex con-
ceptu specifico ab altera supe-
rari.

Resp. ad replicam neg. ant.
& ad primam prob. dist. ant.
addit in æqualiter cum altera
differentia, conc. ant. æquali-
ter, neg. ant. & conseq. Nam
quamvis omnis differentia
determinet totam, generis
perfectionem, eo quod ratio
generica tota, & adæquata
descendit ad inferiora, non
tamen quælibet differentia
æqualiter determinat ex par-
te sui, cum altera differentia,
sed aliqua differentia potest
ita perficere, quod excedat al-
teram in tantum quod com-
penset totum excessum gene-
ricum; sicut antecederè di-
ximus de actu opinativo, &
amore Dei naturali.

Dices, si semel differentia
generis minus perfecti prop-
ter sui perfectionem, potest
compensare excessum generis
magis perfecti, erit differentia
prædicta perfectior genere
proprio: siquidem genus pro-
prius

prium non adæquat alterum genus, et prædicta differentia alterū genus excedit, sed hoc dicendum non est: ergo nulla est data solutio.

Resp. neg. min. quia differentia solum continetur in potentia passiva generis determinabili per ipsam, & ita potest excedere proprium genus; sicut forma excedit materiam, in cuius potentia passiva continetur: Vnde sicut potest excedere aliud genus, non quidem absolute, sed ut contractum per imperfectam differentiam, ita etiam proprium genus excedere potest.

Ad secundam, prob. ant. dist. mai. ut contracta specificativè, conc. mai. reduplicativè, neg. mai. & ad prob. dist. ant. non diminuit absolute, conc. ant. comparativè neg. ant. & consq. secundum distinctionem maioris datam: quando namque ratio generica secundum se perfectior est, etiam ut contracta specificativè debet esse perfectior; & ita ratio generica veri reperta in obiecto fidei specificativè sumpta, perfectior est ratione boni reperta in obiecto charitatis; cæterum redu-

plicativè ut contracta, minus perfecta est, quia contrahitur per differentiam minus perfectam simpliciter, quam sit altera differentia contractiva boni, & propterea licet omnis differentia contrahendo genus non diminuat absolute, sed super addat perfectionem ad ipsum, comparativè tamen ad alteram differentiam diminuit de perfectione, eò quod alia perfectissima est, & ita perficit contrahendo ut superet genus magis perfectum ut contractum per diminutam differentiam, & ipsam ut contrahentem.

Ad tertiam prob. antecedentis, neg. consq. & ratio discriminis est, quia individua non superadunt ad speciem essentialem, & specificam differentiam, sed dumtaxat, materialem, & ita si individuum ex conceptu specifico imperfectius est, nequit ex conceptu individuali simpliciter superare aliud individuum specificè perfectius, quamvis in conditione aliqua individuali, & materiali possit excedere ipsum; sicut ceruus in velocitate superat hominem, & Aquila in actiuitate videndi; spe-

Species vero essentialis superaddit specificam differentiam, et propterea ex illa potest simpliciter excedere aliam speciem generis perfectioris.

Tertiò arguitur. Obiectum specificativum habitus non refundit suam imperfectionem in habitum: ergò quamvis obiectum Logicæ sit imperfectius, poterit Logica alias scientias superare, probant. primò. Obiectum Metaphysicæ est imperfectius inter cætera obiecta; si quidem est ens in communi, quod est magis universale, prædicatum verò magis universale est minus perfectum; et propterea asserunt plures ens in communi esse primum cognitum ab intellectu nostro pro statu vitæ præsentis; et tamen suam imperfectionem in Metaphysicam non refundit, aliàs Metaphysica esset cæteris imperfectior: Ergò obiectum specificativum habitus non refundit suam imperfectionem in habitum.

Secundò prob. ant. Obiectum specificativum habitus, non refundit suam perfectionem in habitum; sicut patet in

obiecto Theologiæ, quod est Deus infinitus, quam tamen infinitatem non refundit in Theologiam, quæ finita, et limitata est: Ergò nec debet suam imperfectionem refundere.

Confirm. primò, actus Logicæ perficit actus aliarum scientiarum, nam Logica per proprium actum producit in omni materia Syllogisticam dispositionem, quæ necessario requiritur ut actus sit verè scientificus; sed perficiens est perfectius perfectibili: Ergò Logica debet alias scientias superare.

Confirm. secundò, ideò quantitas excedit alia accidentia, quia quantitas prius recipitur in composito substantiali; sed Logica prius in intellectu recipitur; cum sit prima acquisitione: Ergò, alias scientias superat in perfectione.

Confirm. tertiò, magis appetit homo dialecticam, quam cæteras scientias: Ergò illa perfectior est; nam scientia illa est perfectior, quæ maiorem terminat appetitum cum intellectus appetat scientiam ut per illam perficiatur.

ant. verò prob. dialectica est perfectio magis similis, & propria intellectus humani: cum sit scientia discursiva, & rationalis, sicut humanus intellectus, ipsumquè perficiat ut discursivum, & ab intellectu Angeli distinctum: Ergo magis appetit illam.

Respond. ad argum. neg. ant. & ad primam probationem dist. mai. est imperfectius ut confusè cognoscibile, conc. mai. clarè, & distinctè, nego. mai. & concessa min. neg. conseq. nam ens incommuni plura prædicata involuit quæ tamen non explicat, sed tantùm exprimit rationem communissimam entis, in qua omnia confunduntur, & ita in ratione cognoscibilis confusè minus perfectum est; in ratione tamen cognoscibilis distinctè potius est magis perfectum, quia perfectionem abstractionem importat, & per principia universaliora, & certiora passionibus de illo demonstrantur.

Ad secundam prob. ant. dist. ant. non refundit Arithmetice, conc. ant. Geometricè, nego. ant. & conseq. Nam iuxta proportionem perfectionis

obiecti crescit scientia in perfectione, ita ut semper illa proportionabiliter, aut geometricè perfectior sit, quæ perfectius habet obiectum; non tamen necessarium est, quod scientia crescat Arithmetice, vel æqualiter iuxta perfectionem obiecti, & ideo quamvis Deus infinitus sit, nõ propterea debet Theologia infinitatem habere, quia capacitas non est infinitatis: sicut visio beata perfectior est quacunque altera scientia, & virtutes Theologicæ Deum habentes pro obiecto, alias virtutes excedunt, & tamen infinitatem nõ accipiunt ab obiecto infinito, quia capacitatem non habent ad infinitatem habendam.

Ad primam confirm. argum. principalis neg. mai. nec probatio imbibita aliquid persuadet, nam ex quo Logica formam Syllogisticam in omni materia producat tantùm inferitur illam esse simpliciter necessariam, sicut forma Syllogistica necessaria est, non tamen quod verè perficiat actus aliarum scientiarum, sicut ex quo imperfecta generatio formam embryonis pro-

producat, sine qua non erit forma viventis, solum inferatur esse necessariam ad generationem perfectam, non tamen perficere illam.

Addimus: Quod quocumque modo Logica necessaria sit, tantum inferatur inde concomitantè, & accidentalitè perficere alias scientias, quatenus aliæ scientiæ magis expeditæ sunt cum Logicæ societate, non tamen sequitur inde perficere alias formaliter substantialiter, & illas excedere in perfectione; sicut Charitas cum virtutibus acquisitis coniuncta magis accidentaliter perfecta, & expedita est, nunquam tamen inde colligimus virtutes acquisitas excedere charitatem.

Ad secundam confirmationem, negamus causalem maioris, quia non ideo quantitas perfectior est quia prius in composito substantiali recipitur, sed quia ipsa est prima passio substantiæ materialis, & propterea inter accidentia materialia debet esse perfectior; sicut inter accidentia spiritualia perfectior est intellectus, quia est prima passio substantiæ spiritualis. Instan-

Mag. Froylan.

tia argumèti reperitur in forma embrionis, quæ prius in materia recipitur, quam forma viventis, & tamen forma embrionis imperfectior est.

Secundò Resp. dist. causalem mai. quia primò recipitur per modum accidentis absoluti, conc. causalem, ex conceptu communi receptionis, neg. causalem, nam accidentia absoluta suam perfectionem accipiunt à subiecto proprio, & ita accidens magis subiecto coniunctum, & prius in illo receptum perfectius est, & hoc in quantitate contingit: Accidentia verò respectiva à termino extrinseco, vel ab obiecto perfectionem accipiunt, & ideo non illud perfectius est, quod prius in subiecto recipitur, sed quod perfectius obiectum habet, & instantia manifesta est in cognitione confusa, quæ prius recipitur in intellectu cognitione distincti, & tamen cognitio confusa imperfectior est.

Ad tertiam confirm. negantur duo illius antecedentia, quia quamvis Logica sit magis rationalis obiectivè, quatenus pro obiecto respicit ipsum modum sciendi, &

B

ratio-

ratio finandi, formaliter tamē quæcunquē scientia rationalis, & discursiva est, & similis cum humano intellectu, ipsumque perficit, vt distinctum ab intellectu Angeli, qui discursivus non est, & cum aliunde reliquæ scientiæ perfectiones sint, magis perficiunt intellectum humanum, & magis appetuntur ab illo.

Sed instabis, intellectus magis odio habet carentiam Logicæ, quàm carētiā aliarum scientiarum: Ergò magis appetit illam; nam intellectus magis amat perfectionem illam, cuius carentia peior est, & magis odio digna.

Resp. dist. ant. carentiam Logicæ per accidens, & ratione alterius, quatenus ex carentia Logicæ sequitur aliarum carentia, conc. ant. per se, & propter se, aut ratione sui, neg. ant. sicut magis odio habetur carentia fidei, quam folius charitatis; quia carentia fidei, carentiam charitatis includit, quæ solutio in idem venit cum altera afferente intellectum odio habere carentiam Logicæ principaliter propter aliarum carentiam, & ita magis odio habere ca-

rentiam aliarum, nam propter quod vnum quodquē tale, & illud magis.

Quarto arguitur, Obiectum Logicæ superat in dignitate obiecta aliarum scientiarum: Ergò Logicæ superat alias scientias, prob. ant. obiectum Logicæ constituitur nobiliori differentia: Ergo superat alia obiecta. prob. ant. constituitur per abstractionē ab omni materia; sed hæc abstractio nobilior est, quia ideo obiectum Theologiæ perfectius est, quia abstrahit ab omni materia: Ergo obiectum logicæ constituitur nobiliori differentia.

Facile tamen respondetur; Obiectum Logicæ constitui per abstractionem ab omni materia negativè, & propter imperfectionem ipsius, quatenus fictum est, & in capax habendi materiam physicam, & talis abstractio imperfectissima est; obiectum verò Theologiæ abstrahit ab omni materia negativè propter perfectionem obiecti, & quia actus purus est incapax habendi aliquam potentialitatem materiæ, quæ abstractio perfecta est, & in obiecti perfectione fundatur. Secti

Sed instabis primò: Si semel obiectum Logicæ, aut ens rationis abstrahit ab omni materia negativè, debet abstrahere propter sui perfectionem: Ergo solutio tradita nulla est, prob. ant. primò abstractio ab omni materia negativè, est exclusio omnis materiæ; sed exclusio omnis materiæ debet dicere perfectionem, cum excludere materiã actualitatem importet: Ergo si semel ens rationis abstrahit ab omni materia negativè, debet abstrahere propter sui perfectionem.

Secundò prob. ant. abstractio ab omni materia, est abstractio ab omni imperfectione: Ergò debet dicere perfectionem in obiecto, prob. ant. abstractio ab omni materia, est abstractio ab omni potentialitate; nam omnis potentialitas oritur à materia: Ergo etiam est abstractio ab omni imperfectione: Si quidem omnis imperfectio ab obiecti potentialitate desumitur.

Tertiò prob. ant. Cœlum non est divisibile positivè, sed potius est positivè in capax divisionis, & ita solum est di-

visibile negativè; & tamen divisibilitas hæc negativa perfectionem importat: Ergò idem de abstractione dicendum.

Secundò per oppositam viam replicabis: quia obiectum dialecticæ debet abstrahere positivè: Ergò etiam ex hac parte nulla est data solutio, prob. ant. primò: Dialecticæ agit de triplici operatione intellectus; sed operationes intellectus abstrahunt positivè à materia, cum verè materiam habeant; eo quòd in intellectu tanquam in materia, & subiecto recipiuntur: Ergò obiectum dialecticæ debet abstrahere positivè.

Secundò prob. ant. abstractio entis positivi debet esse positiva, nam abstractio entis nihil aliud est, quàm immaterialitas propria identificata cum ipso, & ideo erit positiva si sit entis positivi; sed obiectum Logicæ est aliquid positivum: Ergò debet abstrahere positivè.

Tertiò prob. ant. sola forma positiva potest præstare positivum effectum; nam effectus formæ est forma communicata; sed obiectum dialecticæ

cæ abstrahere ab omni materia, conuenit positivè obiecto prædicto; ergo ipsum debet abstrahere positivè.

Resp. ad primam replicam, neg. ant. & ad primam prob. dist. minorem, exclusio, quæ oritur à perfectione formæ, sicut contingit in Angelis, & in Deo, conc. min. quæ oritur ab imperfectione formæ, & quia forma ficta est in capax prædicati realis, ut contingit in ente rationis, neg. min. & consequentiam. Sicut etiam simplicitas importat perfectionem quando provenit ab actualitate formæ; & tamen in materia, & in puncto indivisibili quantitatis nullam importat perfectionem, quia simplicitas in materia, & in puncto quantitatis oritur ab illorum imperfecta natura.

Ad secundam prob. ant. resp. abstractionem ab omni materia tam physica, quam metaphysica, esse abstractionem ab omni imperfectione, nam ubi nulla datur materia metaphysica, nulla datur imperfectio; sed ens rationis nõ abstrahit à materia metaphysica, sed solum à materia physica propter maximam imper-

fectionem ipsius, quod est magnam potetiam metaphysicam, & in perfectionem habere.

Ad tertiam prob. concessis mai. & min. neg. conseq. propter latam rationem discriminis, quia, videlicet, in Cælo non esse divisibile positivè oritur ab illius elevatione supra alia corpora, ex qua quidem habet non esse corruptibile, & divisioni repugnans; sed abstractio negativa in ente rationis oritur ab imperfectione entitatis.

Ad secundam replicam principalem, neg. ant. & ad primam prob. dist. min. in se ipsis, conc. min. ut dispositæ in forma, & figura, nego. min. & conseq. quia operationes intellectus solum ut dispositæ in modo, & figura pertinent ad obiectum dialecticæ, & sub hac ratione negativè tantum abstrahunt à materia quamvis physicè, & naturaliter abstrahant positivè, sed sub hac ratione non per Logicam, sed per metaphysicam, attinguntur.

Addimus tamen pro intelligentia doctrinæ, quod si sermo sit de operationibus

intellectus quatenus attingit obiecta disposita per Logicas intentiones, solum pertinent secundario ad obiectum dialecticæ, & quamvis prout sic non abstrahant negativè in se ipsis, attinguntur tamen per ordinem ad obiecta abstrahentia negativè, quod satis est vt secundario per dialecticam attingantur; sicut ens rationis in se ipso non abstrahit positivè à materia, & tamen à metaphysica attingitur secundario per ordinem ad abstractionem positivam, & ad ipsum ens reale vt contentum sub abstractione prædicta.

Ad secundum prob. ant. dist. mai. positiva ex parte termini *ad quem* conc. mai. ex parte termini *à quo*, neg. mai. & conc. min. dist. consequens, positivè ex parte termini *ad quem*, conc. consequ. ex parte termini *à quo*, neg. consequ. sicut namquè abstractio Dei ab omni materia negativè, est quidem negativa ex parte termini *à quo*, quatenus Deus dicit negationem materiæ, & illam habere non potest, & carentia formæ in subiecto non apto est negativa, est ra-

Mag. Froylan.

men prædicta abstractio positiva ex parte termini *ad quem*, eò quod est immaterialitas, & actualitas propria Dei, & positiva per quam materiam excludit; ita etiam abstractio entis rationis negativa est ex parte termini *à quo*, quatenus ens rationis capax materiæ non est, est tamen positiva ex parte termini *ad quem*, quia est ipsa actualitas, & immaterialitas positiva entis rationis, quamvis ficta, & diminuta; & in hoc sensu est verum ens rationis abstrahere negativè per ordinem ad terminum *à quo*, quem habere non potest.

Ad tertiam prob. dist. consequens, positivè ex parte termini *ad quem*, conc. consequ. ex parte termini *à quo*, neg. consequ. nam abstractio propria obiecti debet esse immaterialitas illa ratione cuius per scientiam attingitur, & passionis de illo demonstrantur, quæ quidem positiva est, & positivè convenit obiecto, sed comparative ad terminum *à quo* negative convenit illi, quatenus videlicet, negat formam, quam obiectum habere non potest, & ita terminativè supra convenit negativè,

B3

quam-

quamvis subiectivè, positivè conveniat; sicut naturæ universali permissivè convenit singularitas, & alia prædicata accidentalia, permissione terminativè accepta, sed permissio subiectivè sumpta non permissivè, sed positivè naturæ convenit.

Instabis: ens rationis habet de facto materiam à qua possit abstrahere: Ergò etiam ex parte termini à quo potest abstrahere positivè, prob. ant. secunda intentio generis est in natura animalis, & secunda intentio speciei concipitur in natura hominis, quam denominat, cuiquè tanquàm subiecto applicatur; sed omne subiectum est materia accidentis subiectum denominantis: Ergò ens rationis habet de facto materiam à qua possit abstrahere.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. tanquàm subiecto logico, conc. mai. tanquàm subiecto physico informationis, aut receptionis, vel alterius unionis physicæ, nego. mai. & dist. min. materia de qua in præsentì, neg. min. Logicà, cōcedo min. & neg. conseq. quia dum in præsentì affirmatus

ens rationis abstrahere negativè ex parte termini à quo, loquimur tantum de materia physica, quam in re habere nō potest; eò quòd licet rebus materialibus applicetur secunda intentio rationis, non tamèn physicè cum illis vnitur, sed solum Logicè eas denominat, physicè tamèn abstrahit ab illis negativè; siquidem physicè in illis esse non potest, in præsentì verò non de materia logica, sed de physica disputamus; & propterea si secunda intentio consideretur in abstracto sine propria materia Logica, positivè abstrahet ab illa, sed abstractio hæc non constituit ens. rationis in esse obiecti, nec de illa difficultas nostra procedit.

§. VLTIMVS.

Difficilius argumentum solvitur.

TANDEM Contra Conclusionem arguitur, perfectio scientiæ non attenditur penes perfectionem obiecti: Ergò quamvis obiectum Logicæ sit minus perfectum, poterit Logica alias scientiæ

scientias excedere in dignitate, prob. ant. primò; obiectum mathematicæ minus perfectum est, quàm obiectum physicæ; siquidem obiectum mathematicæ est accidens, & obiectum physicè est substantia mobilis naturalis; & tamè mathematica simpliciter excedit physicam, vt sæpe docet D. Thomas: ergò perfectio scientiæ non attenditur penes perfectionem obiecti.

Secundò prob. ant. Obiectum Philolophiæ opinatiuæ magis perfectum est, quàm obiectum Logicæ scientiæ; quando quidem obiectum Philolophiæ opinatiuæ est aliquid reale, videlicet ens mobile naturale modo opinativo cognitum; & tamen Logica scientia physicam opinativam excedit: Ergo idem quòd prius.

Tertio prob. ant. obiectum notitiæ abstractivæ magis perfectum est, quàm obiectum intuitivæ, cuius obiectam concernit existentiam à qua obiectum abstractivæ præscindit; & tamen notitia intuitiva perfectior est: Ergò idem.

Quartò prob. ant. aliquando imperfectius obiectum

Mag. Froylan.

perfectiorem exigit virtutè: Ergò perfectio scientiæ, aut virtutis activæ non attenditur penes perfectionem obiecti, prob. ant. Si equus, & formica ponantur in æquali distantia, & sufficienter à longè, perfectior virtus visiva requiritur ad videndam formicam, quàm ad equum videndum; & tamen formica est imperfectius obiectum: Ergò ant. verum est.

Confirm. argum. perfectio scientiæ desumitur ab obiecto in esse scibilis, & formaliter accepto; sed ens rationis in esse scibilis potest saltem adæquare perfectionè entis realis: ergo poterit Logica alias scientias adæquare, ac proinde non erit saltem infima dignitate, prob. min. primò ens rationis quod specificat Logicam, illam adæquat formaliter, cum tamen ipsa sit aliquid reale: Ergo min. vera est, prob. ant. ens rationis quod specificat Logicam præhabet in se ipso omnem illam perfectionem quam Logicæ præstat; quia nemo dat quod non habet: ergo adæquat Logicam ipsam.

Secundò prob. min. ens rationis in esse scibilis est ita

simpliciter scibile, sicut ipsum ens reale, & ita simpliciter connectitur cum proprietatibus suis: ergo ens rationis sumptum formaliter, & in esse scibilis adæquat perfectionem ipsius entis realis.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad primam prob. dist. mai. minus perfectum materialiter, & in esse entis, conc. mai. formaliter, & in esse scibilis, neg. mai. & concessa min. neg. cōseq. quia obiectum mathematicæ abstrahit à materia sensibili, & sub ea consideratur à scientia, & hæc abstractio magis perfecta, & elevata est quàm abstractio à materia singulari cum concernentia sensibilis, per quam abstractionem obiectum Philosophiæ constituitur; & ita obiectum mathematicæ licet in esse entis sit minus perfectum, formaliter tamen perfectius est, consequenter que scientia ipsa mathematica perfectior erit; quia perfectio scientiæ nõ attenditur penes perfectionem obiecti materialiter accepti, sed penes perfectionem illius formaliter accepti, & per specialem abstractionem constituti; sicut etiam ipsum accidens

vt attingitur per metaphysicam perfectius est in esse obiecti, quàm ipsa substantia vt per philosophiam attingitur eò quod accidens sub perfectiori abstractione consideratur à metaphysica, & attingitur ab ea.

Addimus aliquos affirmare mathematicas non esse Physicà simpliciter perfectiores, sed solum esse perfectiores secundum quid, & certiores quò ad nos, quatenus earum demonstrationes sunt ad sensum, & per causam magis manifestam nobis, magisque proportionatam, & D. Thom. ita esse intelligendum dum asserit mathematicas esse physicà perfectiores; sed explicatio prædicta revera palliata est, & contra Doctorem Sanctum.

Ad secundam probationem principalis antecedentis respond. simili modo, obiectum Philosophiæ opinatiuæ esse perfectius in esse entis, nõ tamen in esse obiecti, & quatenus per principia tantum opinativa cognoscitur, sicut aliqui asserunt Logicam esse perfectiorem simpliciter omni habitu practico, quia ens reale

reale vt attingibile modo operativo non adæquat ens rationis vt attingibile modo resolutivo, & modus iste in habitibus habentibus modum procedendi diuersum, semper in obiectum refunditur.

Ad tertiam prob. antecedentis resp. obiectum notitiæ intuitivæ concernere existentiam, & materialitèr esse magis materiale, & contractum, quàm obiectum abstractivæ; formalitèr tamen esse magis abstractum abstractione formali, eò quod certius, & clarius cognoscitur, qui modus in obiectum refunditur.

Ad quartam prob. resp. dist. ant. perfectiorem virtutem materialiter, & accidentaliter, conc. ant. perfectiorè specie, si obiectum specificè minùs perfectum sit, neg. ant. & consequenter nam obiectum specificè minùs perfectum semper exigit virtutem activam specificè minùs perfectam, quia semper importat minorem difficultatem substantialem, & formalem: si tamen obiectum tantum materialiter minùs perfectum est, potest aliquando exigere propter conditionem indiuidua-

lem, & accidentalem obiecti perfectiorem virtutem accidentalitèr tantum, & hoc in formica contingit, quæ propter sui paruitatem exigit potentiam, & virtutem magis confortatam, & accidentalitèr perfectiorem; sicut ab opposito obiectum accidentalitèr perfectius exigit aliquando propter conditionem indiuidualem ipsius virtutem accidentalitèr perfectiorem. Vnde visus Aquilæ perfectus intuetur directe Solem, quem visus imperfectus intueri non valet.

Simile argumentum formari potest in obiecti difficultate; nam quo maior est difficultas obiecti, perfectiorem habitum desiderat, eò quod habitus requiritur ad vincendam difficultatem, & consequenter ad perfectionem, & maiorem difficultatem, perfectior habitus necessarius est; sed obiectum logicæ est difficilius, vt per se constat: Ergo habitus logicæ perfectior erit.

Ad quod tamèn resp. dist. mai. difficultas formalis, conc. mai. materialis, nego. mai. & dist. min. materialitèr, & acci-

accidentaliter, conc. min. formaliter, & substantialiter, nego min. & conseq. quia habitus per se requiritur ad vincendam difficultatem formalem, & substantialem, quæ per se, & formaliter importatur in obiecto; & ita ad maiorem difficultatem formalem perfectior habitus necessarius est; verum difficultas obiecti Logicæ substantialis, & formalis non est maior, sed potius minor est quam in cæteris obiectis; vnde solam difficultas accidentalis obiecti Logicæ maior est, quatenus provenit ab entitate diminuta, quæ non ita facile percipi potest ad usum.

Ad confirm. verò argumenti principalis, neg. min. & ad prob. neg. ant. ad cuius prob. dist. ant. præhabet obiectivè, & terminativè, conc. ant. subiectivè, & formaliter, nego ant. & conseq. quia specificativum extrinsecum necessarium non est quod in se subiectivè, & formaliter præhabeat perfectionem, quam præstat, sed satis est illam habere terminativè, id est posse primariò terminare totam perfectionem; & habitudinem

virtutis, vel habitus, quod quidem non repugnat enti rationis; siquidem habet veras passiones demonstrabiles de ipso realiter, & per actionem intellectus realem; & consequenter primariò terminare potest habitudinem scientiæ realis, quamvis in se ipso ita perfectum non sit.

Ad secundam probationem minoris eiusdem confirmationis, communiter nostri respondent: ens rationis in esse scibilis esse ita simpliciter scibile, sicut ipsum ens reale, & ita connexum simpliciter cum proprietatibus suis; sed perfectionem habitus vel scientiæ non debere pensari penes obiectum in esse scibilis formaliter, sed solum penes entitatem illius, secundum quam rationem ens rationis exceditur ab ente reali.

Sed falsitatem solutionis prædictæ satis ostendimus §. 1. rationem probativam aliquorum impugnantes, & quidem hæc propositio: *terra est rotunda*, quæ entitativè eadè est, formaliter in esse scibilis diuersas terminat scientias, & diuersam tribuit perfectionem essentialem, & plura obiecta

minùs perfecta entitatiuè, formaliter in esse scibilis perfectiora sunt, & perfectiorem terminant scientiam, vt cōstat in accidenti specificante mathematicas, & metaphysicam, quas Physica non adæquat in perfectione, quamuis obiectum physicæ, videlicet ens mobile substantiale, entitativè perfectius sit, quod totū nō ita contingeret si perfectio essentialis scientiæ non penes obiectum in esse scibilis, sed penes ipsum in esse entis pensaretur.

Id ipsum ratio demonstratiua suadet, nam ab eo sumitur perfectio essentialis, à quo sumitur essentialis species, cū vtraquè eadem formaliter sit; sed species essentialis desumitur formaliter ab obiecto in esse scibilis, & ita per diuersas differentias scibilis differunt essentialiter scientiæ: Ergo ab obiecto in eadē consideratione perfectio essentialis desumenda est, qua propter omnia solutione prædicta.

Ad secundam prob. min. dist. ant. Ita simpliciter scibile, & connexum secundum rationem communem. conc. ant, secundum differentialem rationem, neg. ant. & consequ.

Nam scibile in communi est vniuocum per modum generis ad omnia obiecta scibilia, quæ tamen secundum proprias differentias specificè distinguuntur, & consequenter in æqualia sunt in perfectione differentiali essentiali, & ita ens rationis, & ens reale in esse scibilis, sunt ita simpliciter talia secundum rationem communem, sed in ratione differentiali in æqualia sunt, & scibilitas specialis entis rationis intra propriam lineam scibilis non adæquat scibilitatem entis realis, quæ sine dubio perfectior, & altior est.

Sed instabis primò: Perfectio obiecti desumi non potest à differentia propria illius in esse scibilis, & formaliter accepti: Ergo solutio tradita nulla est. prob. ant. Perfectio non est formaliter de linea scibilis, sed intra lineam entis formaliter: Ergo desumi non potest à differentia propria obiecti in esse scibilis, & formaliter accepti.

Secundò instabis, minor perfectio obiecti Logicæ necessariò reducitur ad illius imperfectam entitatem: Ergo perfectio ab entitate desumi-

tur tanquam à prima radice. prob. ant. Minor perfectio obiecti Logicę probatur tandem per illius entitatem; nam eò scibilitas entis rationis minus perfecta est, quia illius entitas ficta est, & diminuta: Ergo necessario reducitur ad illius imperfectam entitatem.

Resp. ad prim. replicã neg. ant. & ad prob. dist. ant. perfectio integralis, & formalis quę cū bonitate formali convertitur, cōc. ant. perfectio essentialis, neg. ant. & conf. Quia perfectio formalis quę cum formali bonitate, & appetibilitate convertitur, desumitur per ordinem ad existentiam, & inuenitur intra lineam entis formaliter, sed de hac in presenti sermo non est, sed solum de perfectione essentiali, quę per omnia genera diuagatur, & in omni genere reperitur; nã sicut in omni genere, etiam intra lineam scibilis, reperitur essentialis, ita etiam in omni genere, etiã scibilis, datur essentialis perfectio. vnde perfectio essentialis intra lineam scibilis formaliter inuenitur.

Ad secundam replicam, dist. ant. vt in occasione illius, & conditionem necessario re-

quisitum, conc. ant. vt in rationem formalem, neg. ant. & conseq. sub eadem distinctione, quia minor perfectio obiecti Logicę in esse scibilis solum reducitur vt in rationem formalem in ipsam differentiam essentialem constituentem ens rationis in esse scibilis, & obiecti, in entitatem vero materialiter acceptam tantum reducitur vt in conditionem necessario requisitam, inferentem tamen benè minorem perfectionem obiecti formaliter; sicut actus prauus magis voluntarius, ceteris paribus maius peccatum est, & tamen ratio peccati non reducitur in rationem voluntarij tanquam in rationem formalem sed potius ratio voluntarij est predicatum presuppositum ad peccatum.

Sed quia satis in longum processimus, ne vltius immoremur in his, quę facile percipi possunt: addimus minorem perfectionem obiecti nõ reduci in entitatem etiam vt incondit onem, formaliter & ex conceptu communi, quia obiectum entitativè minus perfectum potest esse perfectius in esse obiecti formaliter,

tèr, vt contingit in accidenti quod per mathematicas, & methaphysicam attingitur, cum excessu supra substantiã, quam Philosophia contem- platur; hoc tamen in ente ra- tionis ex conceptu materiali contingit, cuius rationem de- dimus supra, quia videlicet si entitas ficta est, est in capax materię realis consequenter- què solùm est capax abstra-

hendi négativè proter imper- fectionem subiecti; cumque abstractio prædicta imperfe- ctissima sit, inde est minorem perfectionem entis rationis in esse obiecti; in entitatem ipsius tâquàm in occasionem benè inferentem. reduci, eò quòd entitas ficta non potest aliam abstractionem per- fectionem ha- bere.

* * * (* *) * * * (* *) * * * (* *) * * * (* *) * * * (* *) * * *

ARTICVLVS II.

Utrum Dialectica sit prius acquirenda?

§. I.

Statuitur affirmatiua Conclusio.

NOSTRAM Conclusio- né opusc. 70. art. 1. D. Thom. & 2. me- taph. text. 15. Arist. expresse- runt, asserentes absurdum es- se simul querere scientiam, & modum sciendi, sed prius mo- dum sciendi esse adquiren- dum, & postea scientiam; & cum ibidem nomine modum

sciendi intelligant dialecticã, aut Logicam, vt expressè ex- plicat Doctor Sanctus, fit in- de dialecticam esse prius ad- quirendam.

Ratione verò Conclusio- nem suademus, quia illa sci- entia prius acquirenda est, que tradit modum adquirendi alias scientias; sed dialectica

tradit modum acquirendi alias scientias; Ergo dialectica prius acquirenda est, prob. min. aliæ scientiæ acquiruntur per diffinitionem, divisionem, & argumentationem; sed Logica docet diffinire, dividere, & argumentari: Ergo tradit modum acquirendi alias scientias.

Confirm. Logica est medium necessarium, saltè secundum quid, ad alias scientias consequendas; sed mediū est prius in executione quam finis: Ergo dialectica prius acquirenda est.

Explicatur, & vrgetur: forma imperfecta prior est in executione quam forma perfecta; sicut homo generans prius introducit formam embryonis, quam animam rationalem, & propter eandem rationem cognitio cōfusa prior est cognitione distincta; sed dialectica inter alias scientias imperfectissima est: Ergo debet prius adquiri.

Respondebis, non semper formam imperfectam esse in executione priorem, sed quādoquē formam perfectam præcedere; sicut natura proprietates antecedit, & tamèn

proprietatibus perfectior est.

Sed contra, quia quamvis imperfecta forma, quæ à perfecta ut à principio dependet, sicut pendent proprietates à natura, non præcedat in executione perfectam: forma tamèn imperfecta à qua perfecta dependet, & quæ ad perfectam ordinatur; debet perfectam præcedere; sicut dispositiones præcedunt formam ad quam disponunt, & media præcedunt finem, & via terminum, & dictio verbum, & amor impulsus; sed dialectica imperfectissima est, & ab illa omnes scientiæ dependēt, saltè secundum quid, & ut melius vel facilius acquirantur: Ergo dialectica prius acquirenda est.

Respondebis eadem ratione, si convinceret, probari Logicam esse simpliciter necessariam; siquidem omnia prædicta in impugnatione facta, simpliciter necessaria sunt, cumquē hoc ratio facta non probet, nihil etiam probare debet.

Sed contra; quia licet omnia supra dicta simpliciter necessaria sint, ex conceptu peculiari, & quatenus forma perfecta

perfecta simpliciter pendet ab illis, ex conceptu tamen generali dependentiæ solum probatur ea esse secundum quid necessaria; sed aliæ scientiæ non pendet simpliciter à dialectica, sed tantum secundum quid: Ergo illa non potest esse simpliciter necessaria, aut prius acquirenda, nec hoc ratione probatur, sed tantum illam esse necessariam secundum quid, aut prius acquirendam absolute.

Explicatur impugratio, sicut forma simpliciter necessaria est prius acquirenda simpliciter, ita forma necessaria secundum quid, erit prius secundum quid acquirenda; sed dialectica est forma secundum quid necessaria, quatenus tradit modum acquirendi alias scientias, quo præsupposito facilius aliæ acquiruntur: Ergo illa erit etiam prius acquirenda, quamvis ita non debeat de necessitate contingere.

Impugnatur ulterius; ex ratione supradicta infertur Logicam esse prius acquirendam iuxta modum necessitatis: Ergo si Logica solum est secundum quid necessaria ad

facilius, & ad melius, solum probabitur ratione prædicta illam esse prius acquirendam secundum quid.

Dices, ex quo illa sit prius acquirenda secundum quid, non bene inferri absolute esse prius acquirendam.

Sed contra, quia si semel est secundum quid necessaria ad facilius, & ad melius, erit etiam prius absolute acquirenda, nam ars imitatur naturam, natura verò prius incipit ab illis, quæ sunt secundum quid necessaria: ergo solutio tradita nulla est. Sed quia hæc facillima sunt, oportet ad argumenta transire.

§. II.

Argumentis contra Conclusionem occurrunt.

CONTRA Conclusionem nostram poterat imprimis argui ex D. Thom. opusc. 56. afferente, impossibile esse scire Logicam, nisi quis expertus sit in alijs scientijs: Ergo aliæ scientiæ sunt prius acquirendæ, quàm dialectica vel Logica.

Ad hoc tamèn facilè dicitur D. Thom. non negare posse aliquem absolute scire Logicam ante omnem aliam scientiam, sed solum posse aliquem scire Logicam cum maxima perfectione, ante quàm sit in cæteris eruditus, quod nos etiam affirmamus.

Secundo arguitur; quia iuxta commune proverbium dialecticorum cum Principe, à facilioribus est incipiendum; sed dialectica non est facilior, sed potius inter omnes difficillima, eò quod habet pro obiecto ens rationis, quod propter minimam entitatem difficillimè percipitur: Ergo illa non est prius adquirenda.

Resp. tamen explicando mai. quando faciliora à difficilioribus non dependent, conc. mai. si dependeant, nego mai. & concessa min. neg. cõseq. quia cæteris paribus semper est à facilioribus incipiendum, sed si faciliora à difficilioribus pendeant, prius debemus à difficilioribus incipere propter talem dependentiam; cumque aliæ scientiæ dependeant à dialectica, quæ tradit modum adquirendi

alias, inde fit esse incipiendum ab illa, quamvis difficilior sit. Instantia est indispositionibus requisitis ad formam, quæ difficilius in materia introducuntur, & tamen debent prius introduci, quia forma pendet ab illis.

Sed instabis; aliæ scientiæ ut adquirantur non dependent à dialectica: Ergo si vera est data solutio, non est prius adquirenda, prob. ant. aliæ scientiæ ut adquirantur non dependent à modo sciendi signatè, & expressè cognito, sed solum ab illo ut exercite attæcto; sed modus sciendi potest exercite cognosci sine Logica: Ergo ut aliæ scientiæ adquirantur, à Logica vel dialectica non dependent.

Sed neg. ant. & ad prob. dist. mai. ut adquirantur absolute, omitto mai. quia oppositum est inter Thomistas probabile: ut facilius adquirantur, nego mai. & conc. min. neg. conseq. licet namquè ut aliæ scientiæ adquirantur absolute, non dependeant à modo sciendi signate, & expressè cognito, ab eo tamen pro ut sic dependent, ut facilius adquirantur, & cum ille pro ut sic

sic non possit sine Logica cognosci, inde fit eam necessariam esse ad alias faciliter consequendas, proindeque esse prius adquirendam.

Dices: Cognitio scientifica alicuius obiecti, ut facilius etiam habeatur, non pendet à modo sciendi signatè, & expressè cognito: Ergo nec alie scientie pendent à Logica, ut facilius adquirantur. Prob. ant. cognitio clara, & distincta termini non pendet à cognitione clara, & distincta modi sciendi, aliàs non à termino, sed à modo sciendi deberemus in dialectica incipere: Ergo nec cognitio scientifica obiecti, ut facilius habeatur dependet à modo sciendi signatè, & expressè cognito.

Resp. neg. ant. & ad prob. nego consequ. ratioque discriminis ea est, quia cognitio scientifica obiecti habetur per demonstrationem, demonstratio verò facilius habetur præhabita notitia clara signata, & expressa modi sciendi, quàm sine notitia prædicta: terminus autem est pars modi sciendi, cumquè cognitio distincta partis non dependeat à cognitione clara, & di-

stincta totius, sed potius e contra contingat, inde fit cognitionem claram, & distinctam termini, non dependere à cognitione distincta modi sciendi, sed solum à cognitione confusa.

Tertiò arguitur: Metaphysica prius est adquirenda quàm Logica: Ergo Logica, vel dialectica non est prius adquirenda. Prob. ant. Primò ex D. Tho. 1. physic. lect. 1. dicente: Metaphysicam præmitti alijs scientijs, quia determinat de his, quæ sunt communia entium, in quantum ens: Ergo metaphysica prius est adquirenda quàm Logica.

Secundò prob. ant. Illa scientia prius adquirenda est, qua præsupposita facilius alie adquiruntur; sed supposita metaphysica facilius adquiruntur alie: ergo metaphysica prius adquirenda est.

Tertiò prob. ant. Obiectum metaphysicæ est prius scibile: Ergo illa est prius adquirenda. Prob. ant. Obiectum metaphysicæ est prius cognoscibile cognitione confusa, quia est universalius: Ergo etiam est prius scibile, aut cognoscibile cognitione scientifica;

consequentia à paritate nota videtur.

Quartò prob. ant. Ut adquiratur Logica dependet à manifestatione, & explicatione suorum principiorum; sed metaphysica tradit, & explicat omnium scientiarum principia: Ergo metaphysica, est priùs adquirenda quàm Logica.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad primam probat. Dicimus metaphysicam præmitti alijs scientijs ordine dignitatis, quatenus per vniversalia principia procedit, & primam causam, videlicet Deum, considerat, & hoc intendere D. Thom. non tamen alijs præmitti dignitate ordinis, aut prioritate executionis, quia perfectissima est, & non à perfectioribus, sed ab imperfectioribus est incipiendum.

Ad secundam probat. ant. dist. min. Faciliùs absolutè, conc. min. faciliùs comparatiuè, neg. min. & conseq. licet namque aliæ scientiæ faciliùs adquirantur absolutè supposita metaphysica, magis tamen faciliè adquiruntur supposita Logica, & ideò facta comparatione inter vtram-

que, non ita faciliat metaphysica, sicut Logica, propterea que Logica erit priùs adquirenda. Et argumentum si probaret, convinceret etiam Philosophiam esse priùs adquirendam, quia supposita Philosophia faciliùs aliæ adquiruntur, cuius tamen eadem solutio est.

Ad tertiam prob. negatur vltima conseq. quia obiectum vniversalius plura continet, & inuoluit, & est magis proportionatum respectu intellectus nostri in cognitione confusa, eo quod tale obiectum magis confusum est, & ideò priùs est cognoscibile cognitione confusa, sed respectu cognitionis scientificæ non est magis proportionatum, sed potius minus proportionatum est, eo quod magis perfectum, & perfectiorem abstractionem importat, & ita dispar est ratio.

Ad quartam prob. dist. mai. explicatione naturali, conc. mai. Syllogistica, & artificiosa, nego mai. & dist. min. artificiosè, conc. min. aliter neg. min. & conseq. Quia metaphysica explicat omnium scientiarum principia modo

artificioſo, illa reducendo ad
impoſſibile, vel per alia prio-
ra probando; ſed vt adquire-
tur Logica, tanta explicatio-
ne non indiget, ſed ſolum re-
quirit manifeſtationem prin-
cipiorum, quæ ſufficienter
per lumen naturale habetur,
& ita Logica non pendet à
metaphyſica, vt habeatur ab-
ſolute, ſed ſolum, vt perfe-
ctius habeatur — faciliusque
conſervetur.

Sed contra: Quod concur-
rit ad conſervationem effe-
ctus, concurrit etiam ad pro-
ductionem illius, quia conſer-
vatio eſt continuata produ-
ctio, & propterea corpora cœ-
leſtia quæ concurrunt ad cō-
ſervationem viventium, etiā
concurrunt ad eorum produ-
ctionem; ſed Logica depen-
det à metaphyſica, vt conſer-
vetur, iuxta traditam ſolutio-
nem: ergo etiam, vt adquire-
tur.

Reſp. diſt. mai. Quod con-
currit ſimpliciter, aut concur-
ſu ſimpliciter neceſſario, cōc.
mai. neceſſario tantum ſecun-
dum quid, vel ad maiorem
perfectionem eff. ctus, nego
mai. & diſt. minor. Dependē-
tia ſecundum quid, & ad ma-

Mag. Froylan.

ioſorem perfectionem ipſius
conc. min. Dependētia tali
ſimpliciter, nego mia. & con-
ſeq. Quia Logica non pendet
à metaphyſica ſimpliciter, &
vt abſolutè conſervetur, ſed
ſolum ſecundum quid, & vt
conſervetur facilius, & cum
maiori perfectione, ex quo
non inferitur inferi à meta-
phyſica dependere; nam dum
dicitur, quod conſervatio eſt
continuata productio, intelli-
gitur de conſervatione ſim-
pliciter neceſſaria, qualiter vi-
ventia dependent in conſer-
vari à corpore cœleſti, ſine
cuius influxu abſolutè conſer-
vari non poſſunt, verum con-
ſervatio ſolum ſecundū quid
neceſſaria, non eſt idem cum
productione, ſed quid à pro-
ductione diverſum. Instantia
replicæ factæ invenitur infi-
de, quæ vt facilius conſerve-
tur dependet à Theologia, &
tamen non pendet ab illa, vt
abſolutè ſit, aliàs fides non eſ-
ſet in ruſtico, in quo Theolo-
gia non eſt.

Quartò arguitur: Obiectum
Logicæ non eſt primum ſci-
bile: Ergo illa non eſt prius
adquirenda, prob. ant. primò,
obiectum Logicæ non eſt pri-

num cognoscibile, sed potius cognoscitur dependenter ab ente reali: Ergo non est primum scibile, patet consequ. quia arguitur à superiori ad inferius negativè, eo quod cognoscibile est quid superius ad absolute, & sciètificè cognoscibile.

Secundò prob. ant. Ens rationis quod est obiectum dialecticæ etiam in esse scibilis, est obiectum secundarium intellectus: Ergo obiectum Logicæ non est primum scibile, quia obiectum secundarium nunquam attingitur nisi dependenter à primario, & per ordinem ad ipsum.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad prob. neg. consequ. Quæ bona non est, nec arguitur in illa à superiori ad inferius purè negativè, sed partim affirmativè, & partim negativè, eo quod propositiones de primò, & ultimo partim affirmativè, & partim negativè exponuntur; sicut hæc: *Ens rationis non est primum cognoscibile*, exponitur ita: *Ens rationis non est cognoscibile, vel aliquid aliud est prius cognoscibile ipso*, & hæc: *Ens rationis non est primum ens*, exponitur etiam

ita: *Ens rationis non est ens, vel aliquid aliud ens est prius ente rationis*, & propter istam rationem non arguitur purè negativè à superiori ad inferius in consequentia sequenti: Ens rationis non est primū ens: Ergo non est primum scibile, quæ consequentia similiter mala est; sicut similiter est mala propter eandem rationem consequentia hæc: Adam non fuit prima creatura: ergo non fuit primus homo, quamvis creatura ex terminis sit prædicatum superius ad hominem, & ad alias creaturas.

Ad secundam probat. principalis ant. Respondent pluri mi Thomistæ: ens rationis in esse scibilis esse obiectum secundarium intellectus, adhuc tamen esse primum scibile propter dependentiam, quam habet cognitio sciètifica aliorum entium à cognitione sciètifica entis rationis.

Sed hæc solutio implicationem involuit; nam obiectum secundarium in ea linea in qua secundarium est, cognitionem obiecti primarij necessario supponit: Ergo vel ens rationis in esse scibilis non est obiectum secundarium

rium intellectus, vel non est primum scibile ant. prob. obiectum secundarium semper attingitur dependenter à primario, & ratione ipsius, & per ordinem ad ipsum, aliàs secundarium non esset, cum omnia prædicta sint de conceptu obiecti secundarij: Ergo cognitionem obiecti primarij necessariò præsupponit: vnde Deus prius attingitur per fidem, & habitum Theologiae, quia obiectum primarium est vtriusque, & ens reale prius attingitur per metaphysicam propter eandem rationem, & ens rationis, vt absolutè cognoscibile non prius attingitur ab intellectu, quia in ratione cognoscibilis absolutè est obiectum secundarium intellectus, qua propter omiſsa solutione prædicta.

Resp. ad secundam prob: ens rationis in esse scibilis esse obiectum primum in adæquatum intellectus; sicut accidens est obiectum primum quamvis in adæquatum metaphysicæ naturalis, cuius ultra ad supradictâ impugnationem, alteram possumus adhibere rationem, eamque ef-

Mag. Froylan.

ficacem: quia ens rationis in esse scibilis non dependet formaliter ab ente reali, aliàs nõ esset scibile simpliciter, sed solum secundum quid: Ergo in esse scibilis obiectum secundarium non est in ordine ad ens reale, nam obiectum secundarium ex conceptu formali habet à primario dependere, pro indeque in esse scibilis erit obiectum primum, & poterit per primum actum attingi.

Dices primò: Obiectum primum non posse supponere secundarium; sed ens rationis in esse scibilis supponit se ipsum in ratione cognoscibilis absolutè, in qua consideratione, est obiectum secundarium intellectus: ergo ens rationis in esse scibilis, non potest esse primum obiectum.

Dices secundò: Obiectum primum intellectus nõ potest esse secundarium habitus intellectualis; sed ens rationis in esse scibilis est obiectum secundarium metaphysicæ: Ergo nequit esse primum obiectum comparativè ad intellectum, quatenus intellectus discursivus est, & ratio.

C 3

Resp:

Resp. ad prim. dist. mai. secundarium quod in eadem linea est, conc. mai. in alia linea diversa, & adæquate distincta, nego mai. & concessa min. neg. conseq. Quia quamvis obiectum primum non possit supponere secundarium intra eandem lineam formaliter, potest tamen supponere secundarium, quod est in alia linea diversa; cumque ens rationis in esse cognoscibilis absolutè sit in linea diversa à linea scibilis, inde fit quod ens rationis, quod obiectum primum est in ratione scibilis, possit supponere se ipsum in ratione cognoscibilis absolutè, in qua consideratione secundarium obiectum est.

Ad secundam replic. neg. mai. quia obiectum primum intellectus in adæquatum, & minus perfectum potest sub aliqua peculiari ratione attributum ab habitu particulari dependere ab obiecto primario talis habitus, & consequenter respectu illius esse obiectum secundarium. Et instantia manifesta invenitur in accidenti, quod quidem est obiectum primum inadæquatum intellectus, & tamen ab

habitu Philosophiæ attingitur secundario, in doctrina communiori.

Quintò arguitur: Magis dependet scientia subalternata à scientia subalternante, quàm aliæ scientiæ pendent à Logica; nam scientia subalternata dependet in suis principijs à scientia subalternante, quæ dependentia maior est, dependentia in bonitate consequentiæ, in qua aliæ scientiæ à Logica pendent; & tamen prius acquiritur scientia ipsa subalternata: ergo etiam aliæ scientiæ erunt prius acquirendæ quàm Logica.

Confirm. argum. Scibilitas entis rationis, quod est obiectum dialecticæ, est talis secundum quid: ergo nequit esse prima, nec Logica erit prius acquirenda. Prob. ant. quamvis scibilitas entis rationis sit formaliter extra genus entis, debet esse talis secundum quid, si entitas secundum quid est talis; sed entitas entis rationis est secundum quid talis: ergo scibilitas est talis secundum quid, prob. mai. primò, quamvis scibilitas sit formaliter extra genus entis, valet benè: *Est aliquid scibile simpliciter:*

ergo.

ergo est ens simpliciter : ergo quamvis sit formaliter extra genus entis , erit secundum quid talis , si semel entitas est talis secundum quid. Prob. ant. quamvis scibilitas sit formaliter extra genus entis valet bene; *est aliquid scibile per se : ergo est ens per se* : Unde probant omnes Thomistæ numerum esse ens per se, quia est obiectum per se scibile ab arithmetica: ergo valebit etiā bene , *est aliquid scibile simpliciter: ergo ens simpliciter.*

Secundò prob. mai. cognoscibilitas absoluta est formaliter extra lineam entis, cum sit de linea obiecti formaliter, quæ à linea entis distincta est; & tamen , quia ens rationis est ens secundū quid, est etiam secundum quid cognoscibile, cognoscibilitate absoluta; Ergo quamvis scibilitas sit formaliter extra genus entis , debet esse secundū quid talis , si semel entitas est talis secundum quid. Quod idem argumentum potest fieri de ente rationis in ratione veri absolutè, secundum quam rationem est tale secundum quid.

Tertiò prob. mai. relatio
Mag. Broylan,

rationis considerata secundū proprium conceptum, est formaliter extra lineam entis, quia secundum proprium conceptum explicat respectum ad terminum, non verò ordinem ad existentiam; & tamen relatio rationis est secundum quid talis , & analogicè convenit cum relatione reali , eo quod entitas relationis prædictæ est talis secundum quid; ergo idem quod prius.

Secundò vrgetur , & confirm. argumentum ab opposita via; quia connexio entis rationis cum proprietatibus suis, est de linea entis formaliter: ergo connexio , & scibilitas prædicta , est talis secundum quid , sicut entitas rationis. Prob. ant. primò: Connexio nihil aliud est quam extrema ipsa connexa; sed extrema connexa sunt de linea entis formaliter : ergo etiam ipsa connexio.

Secundò prob. ant. Connexio prædicta, vel est relatio transcendentalis, vel sola unio extremorum , aut vtriusque coniunctio; sed relatio transcendentalis est de linea entis formaliter, cum non sit ab entitate distincta , & hoc idem

de vnione dicimus: ergo con-
nexio praedicta est de linea
entis formaliter.

Tertio prob. ant. ratio cau-
se est de linea entis formaliter;
& propterea causa acci-
dentalis, est causa secundum
quid, quia in linea entis est
secundum quid: talis: ergo
etiam conexio entis ratio-
nis cum proprietatibus suis,
est de linea entis forma liter.

Quarto prob. ant. Concep-
tus radicis proprietatum in
ente rationis est formaliter de
linea entis, quia entitas ipsa
est, quae formaliter radicans
sed conceptus radicis non est
diversus formaliter, à con-
ceptu connexionis: ergo con-
nexio supradicta est formaliter
de linea entis.

Resp. dist. mai. magis quo
ad esse perfectam, conc. mai.
magis quo ad primum esse,
neg. mai. & conc. min. neg.
conseq. Scientia namque sub
alternata dependet à sub al-
ternante in certitudine meta-
physica principiorum, in qua
aliae scientiae à Logica non
dependent, & ita quantum ad
propriam perfectionem acci-
dentalem magis dependet à
scientia subalternante, quam

aliae scientiae pendeant à Lo-
gica, eo quod quamvis aliae
quantum ad perfectionem ac-
cidentalem à Logica depen-
deant, non tamen in certitudi-
ne principiorum metaphysi-
ca, sed solum in alijs minoris
momenti dependent: ceterum
quantum ad primum esse ma-
gis pendent aliae scientiae ab
ipsa Logica, quia pendent ab
ea in bonitate consequentiae,
quae non ita facile percipitur,
sicut principia scientiae sub
alternantis à pluribus profe-
runtur, quod satis est ad mo-
ralem certitudinem princi-
piorum, & vt scientia sub al-
ternata adquiratur.

Ad primam confirm. argu-
menti, neg. ant. & ad proba-
tionem, neg. mai. ad cuius pri-
mam probationem, vltima
consequentia negatur, quia
ens per accidens non habet
vnam essentiam, nec passio-
nes demonstrabiles de ipas,
& consequenter non est per
se scibile, proindeque bene
infertur esse aliquid ens per
se, si sit per se scibile; sed ens
secundum quid veram habet
essentiam, verasque passio-
nes, & ita est scibile simplici-
ter, proindeque non valer
be.

benè; est aliquid scibile simpliciter: Ergo est simpliciter ens.

Ad secundam probationem mai. dist. mai. formaliter in effendo, conc. mai. in regulando, neg. mai. & concessa minori, neg. conseq. licet namque ratio veri absoluti, & cognoscibilitas absoluta sint formaliter extra lineam entis quantum ad proprium conceptum, quia non dicunt formaliter ordinem ad existentiam, sed solum connexionem cum potentia, quæ constituit lineam obiecti formaliter; regulativè tamen sunt formaliter de linea entis, quia vnum quodque connectitur cum potentia absolutè eo modo, quo absolutè est in se, & ita iuxta mensuram entitatis est connectio cum potentia, & qualis fuerit immaterialitas absoluta entitatis, erit etiam qualitas connexionis, propter quod dicitur, vnumquodque esse absolutè cognoscibile in quantum immateriale: Vnde per ipsam immaterialitatem absolutè inspectam regulatur cognoscibilitas absoluta.

Insuper etiam ad est alia ratio discriminis: quia cognitio absoluta regulatur per spe-

ciem vt immediatè procedentem ab obiecto, & vt repræsentantem obiecti entitatem absolutè, & idèò qualis fuerit entitas absolutè, erit etiam absoluta cognoscibilitas: Verùm cognitio scientifica non regulatur per speciem vt absolutè repræsentatè obiectum, sed per eam vt repræsentatè entitatem respectivè; cumquè entitas respectivè sit formaliter extra genus entis, inde fit cognoscibilitatem scientificam esse etiam extra genus entis formaliter.

Ad tertiam probat. neg. mai. quia relatio quamvis secundum conceptum proprium non exprimat entitatem vt existentem in se, exprimit tamen entitatem vt existentem ad aliud, qui modus proprius est de genere entis, & non extra genus entis formaliter, & per talem diversum modum essendi constituit relatio speciale predicamentum contentum sub ente formaliter.

Ad secundam verò confirmat. per viam oppositam procedentem, negatur ant. & ad primam probationem, dist. mai. extrema connexa, vt connexa, & obiectivè coniuncta,

conc. maj. materialiter accepta, nego maj. & minorem, sub eadem distinctione, videlicet, extrema, vt connexa esse de linea entis formaliter, sed potius in linea scibilis adæquatè distincta formaliter inveniuntur.

Ad secundam probat. concedimus connexionem prædictam esse unionem extremorum, vel relationem transcendentalem ab entitate in distinctam, asserimus tamen relationem ipsam, & entitatem respectivè sumptam esse extra lineam entis formaliter; sicut regulariter dicitur de relatione constituyente signum ad placitum, quæ est ipsa entitas vt relata, sed quia entitas vt relata non est de linea entis formaliter, sed solum de linea obiecti, propterea signum ad placitum relatione cõstitutum non est signum secundum quid, sed potius est tale simpliciter.

Ad tertiam probat. omisso antecedenti neg. conseq. cuius ratio causæ fundatur in continentia, & hæc in entitate fundatur, vnde dicitur vnũquodque agere secundum quod est ens, & secundum quod est in

actu; cæterum connexio solum fundatur in entitate, vt extremo, & in illa vt exigente, entitas verò prout sic vt extremum connexionis, non est in linea entis, sed in linea subiecti demonstrationis, qua ratione est formaliter in linea scibilis, & extra lineam entis formaliter.

Ad quartam probat. respond. conceptum radicis in ente rationis esse quidem de linea entis respectivi, non absoluti, & in linea entis respectivi ens rationis est tale simpliciter, eo quod ita respicit, & exigit proprietates, & connectitur cum illis, sicut ens reale connectitur cum proprietatibus suis; ex quo solum sequitur connexionem esse de linea entis respectivi, non tamè de linea entis absolute, quæ à linea scibilis adæquatè distincta est.

Sed instabis; quod conceptus radicis non est extra lineam entis adæquatè à linea scibilis, condistinctam; Ergo solutio tradita nulla est, prob. ant. Conceptus radicis est formaliter in eadem linea, in qua est conceptus essentia, & non in alia adæquatè condistincta; sed

sed conceptus essentię est in linea entis formaliter ; cum essentia constituatur per ordinem ad existentiam, illamquę vt proprium actum respiciat: ergo idem de conceptu radicis, minor cum consequentia constat, & prob. mai. quia cōceptus radicis, & conceptus essentię, non sunt conceptus adęquatę distincti, nam conceptus naturę, & essentię in rebus, non differunt adęquatę; aliās in differentia rationalis vt essentia, & vt natura daretur adęquata distinctio, & cōsequenter daretur duplex essentia; siquidem in vna, & eadem essentia formaliter nō potest dari adęquata distinctio, ne sit eadem adęquatę, & non eadem adęquatę: ergo conceptus radicis, qui pertinet ad naturam est formaliter in eadem linea; in qua cōceptus essentię, & non in alia adęquatę condistincta.

Replica hęc difficilem doctrinam involuit, quam tamen examinare pręsentis instituti non est, ad eam tamen responderetur, dist. ant. conceptus radicis activę, & influxivę consideratus, conc. ant. connexivę sumptus, nego ant. & ad prob.

dist. mai. activę, & influxivę consideratus, cōc. mai. connexivę sumptus, neg. mai. & concessa min. neg. consequ. sub eadem distinctione. Nam in quacumquę re potest conceptus radicis considerari influxivę, & activę, idest quatenus essentia rei influat activę in suas proprietates, & si ita consideretur est in linea entis formaliter, eo quod provt sic est cōceptus naturę, & in eadem linea, in qua conceptus essentię: Vndę essentia entis rationis secundum quid tantum influat in proprietates, sicut etiam entitas est talis secundum quid, & idem proportionabiliter de accidenti dicendum. Potest in super conceptus radicis considerari connexivę, id est per modum extremi connexionis, & subiecti convenientię de quo possunt proprietates demonstrari, in qua consideratione conceptus radicis, non est conceptus naturę, sed conceptum naturę pręsupponit, & quamvis ratio naturę sit talis secundum quid, natura tamen vt connexa, & vt subiectum proprietatum est simpliciter talis, quia proprietates in quas tantum secundum quid

influit, ita simpliciter conveniunt illi, & de illa demonstrari possunt in sua linea, sicut demonstrantur proprietates reales de ipso ente reali. Et quidem si argumentum probaret, convinceret etiam de accidenti reali: si quidem accidens reale in linea entis est tale secundum quid, quod tamē adversarij non possunt intendere, & revera utriusque eadem solutio est.

§. III.

Aliud argumentum solvitur.

IN ANDEM Arguitur, ens rationis non cognoscitur, nisi dependenter ab ente reali, & ad modum entis realis: ergo ens rationis non est primum cognoscibile, & consequenter Logica non est prius acquirenda, prob. ant. ens rationis est cognoscibile secundum quid: ergo non cognoscitur nisi dependenter ab ente reali, prob. ant. cognoscibilitas est passio entis: sed ens rationis in linea entis est tale secundum quid, diminutum, & fictum: ergo tantum est secundum quid cognoscibile.

Resp. ad argumentum negando duo prima antecedentia, & ad probat. dist. mai. cognoscibilitas absoluta, conc. mai. scientifica, & respectiva, nego mai. & concessa minori negatur consequ. sub eadem distinctione. Datur namque in ente rationis, & in quolibet ente cognoscibilitas duplex, una quidem absoluta, quæ consistit in entitate, & in immaterialitate propria obiecti, ut connexa cum potentia, & cognoscibilitas prædicta sequitur ad entitatem tanquam vera passio illius, & iuxta conditionem entitatis regulatur, quemvis sit extra genus entis, & in genere obiecti formaliter; & ita est talis secundum quid in ente rationis, sicut & entitas est secundum quid talis: alia in super est cognoscibilitas scientifica, & respectiva, quæ consistit in connexionem essentiae cum proprietatibus suis, quæ quidem est talis simpliciter, sicut nuper dicebamus, quia sicut ens reale connectitur cum suis passionibus, ita etiam ens rationis connectitur cum proprietatibus suis. Et instatia argumenti invenitur in accidenti, quod est ens secundum quid,

&

& tamen est cognoscibile simpliciter cognoscibilitate scientifica, & respectiva.

Sed instabis primò: connexio entis rationis cum proprietatibus suis est talis secundum quid: ergo ens rationis est tantum secundum quid cognoscibile, cognoscibilitate scientifica, & respectiva, prob. ant. prædicta connexio formaliter, & pro explicito est ens rationis: ergo talis secundum quid, prob. ant. non est aliquid reale: Ergo est aliquid rationis.

Secundò instabis: ens rationis in esse scibilis pendet ab ente reali: Ergo non est primum scibile, prob. ant. Scitur ad similitudinem entis realis: Ergo in esse scibilis etiam pendet ab ente reali, prob. ant. passionibus entis rationis cognoscuntur ad similitudinem passionum entis realis: ergo ens rationis scitur ad similitudinem entis realis.

Tertiò instabis: Quia omnis creatura habet esse à Deo, prius Deus se cognoscit cognitione scientifica, quàm cognoscat creaturas; sed ens rationis habet esse ab ente reali: ergo ens reale debet prius

cognoscit ente rationis etiam cognitione scientifica.

Quartò instabis: Formalitas fundata non potest excedere fundamentum; sed scibilitas entis rationis fundatur supra entitatem illius: ergo scibilitas entis rationis est talis secundum quid, & non prima, sed secunda in ordine ad intellectum.

Resp. ad primam replicam; negando duo prima antecedentia, & ad probat. negatur; conseq. Quia illa connexio pro explicito solum exprimit unionem, & coniunctionem proprietatum cum essentia, & ita quamvis pro implicito sit ens, eo quod implicat entitatem, pro expresso tamen nullum ordinem importat ad existentiam, & consequenter pro expresso non est ens, nec est aliquid reale, nec est aliquid rationis, sed ab utroque pro expresso præscindit.

Dices connexionem illam pro explicito esse aliquid: ergo reale, vel rationis, quia inter hæc non datur medium, cum aliquid adæquatè dividatur in aliquid reale, & in aliquid rationis, ant. prob. connexio illa pro explicito non

est

est nihil ergo est aliquid, quia nihil, & aliquid opponuntur contradictoriè, & inter prædicata contradictoria, non est assignabile medium.

Respondent plures Thomistæ: Connexionem illam pro explicito, nec esse aliquid, nec esse nihil, quod tamen non arguit implicationem, eo quod licet inter nihil, & aliquid absolutè, & in re non sit assignabile medium, est tamen assignabile medium inter hæc prædicata facta aliqua reduplicatione, nam inter prædicata contradictoria facta reduplicatione benè potest dari medium; sicut album, & non album sunt contradictoria in re, & tamen datur inter ea medium reduplicatione facta, siquidem natura humana secundum se, nec est alba, nec non alba, sed ab utroque præscindit.

Sed revera non possumus approbare solutionem; quia licet inter alia contradictoria possit assignari medium facta reduplicatione, non tamen inter aliquid, & nihil, nam implicat aliquid esse in rerum natura, & non esse aliquid, si enim aliquid non est, non erit

in rerum natura, & cum illa connexionio pro explicito sit in rerum natura; sicut etiam obiectum formaliter in esse scibilis in rerum natura est, inde fit connexionem illam debere esse aliquid, aliàs dum intellectus attingit illam non esset verum quod aliquid intelligit intellectus. Qua propter ommissa solutione prædicta.

Respond. ad replicam, dist. ant. aliquid formalitatis, conc. ant. aliquid de linea entis, neg. ant. quia illa connexionio pro expresso aliquid est formalitatis, siquidem est aliqua formalitas, & dum intellectus eam intelligit percipit aliquid intellectus; non tamen est aliquid de genere entis, & ideo non est aliquid reale, vel aliquid rationis; nam aliquid reale, vel rationis non dividunt aliquid commune enti, & omni formalitati, sed solum dividunt ens.

Dices, si semel illa connexionio pro explicito est aliquid, opponitur nihilo; sed si nihilo opponitur est ens, nam solum ens opponitur nihilo: ergo illa connexionio pro explicito erit ens.

Resp. dist. mai. opponitur ni-

nihilo, quatenus nihilum omnem formalitatem excludit, & negat, conc. mai. quatenus negat entitatem, neg. mai. quia nihilum non solum negat entitatem, sed omnem formalitatem, & ita illa connexio pro expræfso opponitur nihilo, quatenus nihilum omnem formalitatem excludit.

Ad secundam replicam principalem negantur duo illius antecedentia, & ad probat. dist. ant. Cognoscuntur ad similitudinem passionum entis realis in fieri, & cognitione absoluta, conc. ant. cognitione scientifica, neg. ant. & conseq. Quia: ut intellectus cognoscat absolutè entia rationis, & eorum proprietates, easque fingat, necessarium est quod prius cognoscat passiones entis realis, ad quarum similitudinem fingat etiam passionem entis rationis; ut tamen ens rationis cognoscat, ut cōnexum cum proprietatibus suis, non requiritur prius cognoscere ens reale, ut connexionem formaliter, & exercitè cum suis proprietatibus, sed satis est ipsum cognoscere, ut connexionem quo ad *an. est*, id est ipsum suas habere passio-

nes, & cum illis esse connexionem, qua propter ens rationis in esse scibilis formaliter, nunquam pendet ab ente reali formaliter, sed merè præsuppositivè, quatenus ens reale præsupponit, ut cognitum absolute.

Et si dicas: Ergo ut ens rationis cognoscatur, ut connexionem cum proprietatibus suis, necessarium est prius cognoscere proprietates entis realis; sed proprietates entis reales cum sint veritates mediatae non possunt, non scientifica cognitione cognosci: ergo ut ens rationis scientificè cognoscatur, debet ens reale scientificè cognitum præsupponi.

Facilè respond. veritates mediatas quidditative, & clarè, & ut radicate, & essentiam, ut rationem radicanam non posse, non scientifica cognitione cognosci, non tamen sic attingi proprietates entis realis, antequàm ens rationis scientificè cognoscatur, sed solum prius cognosci in communi, & quo ad *an. est*, id est dari talem essentiam realem, & dari tales proprietates, & enti reali proprietates convenire, quo modo non scientificè,

tè, sed solum cognitione absoluta, & experientia cognoscuntur, sicut experientia notum est hominem ridere, & ignem calefacere, quod est cognoscere proprietates absolute, non tamen eas per causam cognoscere.

Ad tertiam replicam, negamus causalem maioris, quia non ideo Deus se prius scientificè, quàm creaturas cognoscit, quia illæ habent esse à Deo ex conceptu communi dependentiæ, sed potius quia cognitio necessaria, prior est cognitione libera in Deo, & quia Deus se ipsum cognoscit scientificè cognitione necessaria, & creaturas libera cognitione: propterea se ipsum scientificè prius, quàm creaturas cognoscit.

Ad quartam replicam, dist. minorem, supra entitatem, vt connexam, conc. min. supra illam materialiter, neg. min. & conseq. Quia scibilitas entis rationis non fundatur supra entitatem materialiter acceptam, sed supra illam vt connexam cum proprietatibus suis, qua ratione non excedit entitatem, sed vtraque est talis simpliciter.

Dices: Scibilitatem supponere entitatem materialiter acceptam: ergo sequitur ad illam, & supra ipsam fundatur.

Resp. dist. conseq. ad illam remotè, conc. conseq. ad illam proximè, nego conseq. Nam quamvis scibilitas entitatem supponat, & ad illam remotè sequatur, proximè tamen solum fundatur in entitate per ordinem ad extrinsecum, videlicet, proprietates, vt exactas, & cum entitate connexas.

Sed instabis primò: Scibilitas divina solum sequitur ad entitatem remotè, quia proximè fundatur in entitate etiã, vt connexa cum proprietatibus suis; & tamen non excedit entitatem materialiter acceptam: ergo idem de scibilitate entis rationis dicendum.

Secundo instabis: Quia voluntas sequitur ad animam mediatè tantum, & remotè, mediante videlicet intellectu; & tamen nequit excedere animam. Et similiter ratio peccati sequitur remotè ad rationem voluntarij, eo quod voluntarium essentialiter præsupponitur ad peccatum: &

tamen voluntarium secundum quid est etiam peccatum secundum quid, aut veniale; sicut patet in motibus primò primis circa materiam ex specie sua gravem, qui sunt peccata venialia, quia plenè deliberata non sunt: ergo idem quod prius.

Respond. ad primam replicam dist. min. ex conceptu peculiari, conc. min. ex conceptu communi permissivè, neg. min. & conseq. Quia licet divina scibilitas solum remotè sequatur ad entitatem, proximè tamen non sequitur ad aliquid adæquatè ab entitate distinctum, eo quod entitas absolute inspecta, & entitas, ut connexa, non pertinent in Deo ad genera adæquatè distincta, sed sunt idem formalissimè adæquatè, prædicatum, & æquali gaudent in materialitate Divina, propter Divinam infinitatem, & ideo Divina scibilitas ex conceptualis habet non superare entitatem materialiter acceptam.

Ad secundam replicam dist. mai. pro prima parte: Sequela proprietatis, conc. mai. sequela tantum ordinis, neg. mai.

Mag. Froylan.

Quia voluntas sequitur ad animam tanquam ad principium, & per modum proprietatis, & quod ita sequitur nequit excedere entitatem, in qua ut proprietates continentur scibilitas verò sequitur ad entitatem sequela præcisè ordinis, & quatenus entitatem materialiter supponit, & ideo potest entitatem excedere. Instantia est in quantitate, quæ dicitur simpliciter quadrata quamvis sit ens præcisè secundum quid, quia licet quadratura entitatem supponat, non tamen ad illam tanquam ad principium sequitur, sed tantum ad æqualem positionem quatuor angulorum inter se consequitur, ut ad rationem formalem. Et similiter albedo dicitur simpliciter unita subiecto, & accidens dicitur simpliciter assimilare, quia hæc prædicata formaliter ab extrinseco desumuntur quamvis entitatem supponant.

Ad secundam probat. in eadem replica contentam, dist. min. ex conceptu peculiari, conc. min. ex conceptu communi supponendi aliquid secundum quid, neg. min. & conseq. Quia licet voluntarium

D

Te

secundum quid sit etiam peccatum secundum quid, hoc tamen non ideo est, quia ratio voluntarij præsupponitur ad peccatum, sed propter specialem rationem, quatenus videlicet non censetur, quis graviter offendere Deum, dum non adest ratio perfecta voluntarij, & plena deliberatio, quæ ratio particularis non militat in ente rationis, quin potius entitas secundum quid potest in esse scibilis superare se ipsam, eo quod entitas secundum quid, simpliciter connexa est cum proprietatibus suis.

§. Ultimus.

Breve corollarium ex dictis.

EX dictis in articuli discursu colligitur dialecticam præceptivam esse prius adquirendam, Logica scientia, quia regularum, & principiorum doctrina prior est, quam demonstratio, & regularum applicatio, vel earum executio; sed dialectica præceptiva tradit regulas, & præcepta, quæ saltem secundum quid præcognosci debent ad demonstrationem conficien-

dam: ergo prædicta dialectica prior est.

Si tamen sermo fiat inter partes dialecticæ, aut Logicæ scientiæ, eam videlicet, quæ disputat de materia, & alteram quæ agit de forma, ea pars, quæ de forma disputat, debet esse altera prior, & quia sic exorsus est Aristoteles, & quia inter partes compositi artificialis forma ipsa artificialis principaliter intenditur ab agente, & ita prius debet artifex determinare quomodo forma introducenda sit, & postea discernere, quæ nam materia tali formæ conveniat; sicut ars domificatoria prius intendit formam, & modum quo forma introducenda est, & postea præparat materiam convenientem ad formam: ergo prior debet esse doctrina de forma artificiali, quam de ipsa materia, in qua introducitur forma.

Sed instabis, forma artificialis introducitur in materia, & in ea recipitur: ergo prius debet existere materia, quam forma, sicut lignum debet existere prius, quam formam artificialem recipiat, consequenterque prius est adquiren-

renda, & apponenda materia.

Confirmatur, ab imperfectioribus est incipiendum, ut fert commune proloquium, & probat ordo naturæ, quam ars debet imitari; sed materia imperfectior est forma: ergo prius debemus agere de materia.

Resp. ad instantiam, dist. consequens, prius in exercitio demonstrandi, conc. consequ. intradendo doctrinam, nego consequ. Quia dum fit demonstratio, & totum artificiale, prius ponitur materia, & in ea introducitur forma, sed doctrina artis prius terminatur ad formam, eo quod forma principaliter intenditur ab agente.

Ad confirm. resp. explicando maiorem, facta comparatione artificij, ad artificium, conc. mai. inter partes artifi-

cij, neg. mai. & concessa minor. neg. consequ. Quia facta comparatione artificij, ad artificium prius incipiendum est ab artificio imperfecto, sicut artifex in quacunque arte prius conficit artefacta minus perfecta, & postea paulatim ad perfectiora transit imitando naturam, & ita est intelligendum proverbium; sed facta comparatione inter partes artificij prius est incipiendum à perfectiori parte, & in intentione operantis, & intradendo doctrinam, eo quod prius traditur doctrina, & modus conficiendi illud, quod principaliter intenditur ab agente; cumque forma sola principaliter intendatur ab agente, prius illius natura docenda est, & postea doctrina de materia consequitur.

(o)

ARTICVLVS III.

*Utrum tertia operatio intellectus sit perfectior
inter omnes?*

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur affirmativa conclusio.

AD intelligentiam articuli, quædam supponere oportet, & eorum primum est, triplicem dari intellectus operationem, quarum prima est simplex apprehensio, actus videlicet, quo intellectus res simplices apprehendit, aut rerum essentias nihil de illis afirmando, vel negando.

Secunda operatio est, compositio, vel diuisio; actus, scilicet, ille quo intellectus cognoscit rem aliquid enuntians de illa per propositionem affirmatiuam, vel propositionem negatiuam.

Tertia operatio est, discursus, seu ratiocinatio, quando videlicet, intellectus ex vno cognito alterum per discursum deducit, quæ omnia satis clarè primo posteriorum lect.

r. & r. p. q. 75. art. 1. habet Angel. Doctor.

Secundò præmittendum est, illam operationem esse perfectiorem inter alias, quæ magis attingit de veritate, de illa perfectè iudicando, & an ita sit, vel non sit clarissimè cognoscendò; nam verum est bonum intellectus, & perfectio intellectivæ virtutis consistit in attingentiâ veritatis; consequenterque operatio illa, quæ magis percipit de veritate, perfectissima erit.

Tertiò præmittendum est, discursum intellectus nostri, aut tertiam operationem esse motum intellectualem discretum, in quo præmissæ habent rationem termini à quo, & conclusio habet rationem termini ad quem: quia Arist. 1. de anima text. 39, tantum enu-

meravit inter species motus continui, motum localem, nutritionem, augmentationem, & diminutionem, & alterationem in quibus non comprehenditur motus intellectus nostri: ergo motus intellectus discurrentis, non cōtinuus, sed discretus est.

Sed instabis: Quia si discursus noster, est motus intellectualis discretus, in Angelo erit discursus, siquidem Angelus motu discreto, de vno movetur ad alterum, nam modo intelligit compluti, & modo Vallis. Oleti, & ibi est, ut in loco; sed in Angelis discursus non est: ergo discursus intellectus nostri non est motus intellectualis discretus.

Facile tamen responderetur, quod quamvis Angeli modo intelligant vnum, modo alterum, non tamen in Angelis vna cognitio, est causa cognitionis alterius, quod ad verum discursum requiritur, & ita in Angelis discursus non est.

Quartò supponendum est, duplicem dari viam in attingentia veritatis, vnam quidem inventionis minus perfectam, & alteram perfectio-

rem, quæ via resolutionis appellatur; via inventionis, est primus modus procedendi, quando videlicet, intellectus à præmissis ad conclusionem procedit: Via verò resolutionis est, quando à conclusione regreditur ad præmissas, quæ resolutio per discursum fit inferendo pro conclusione, & termino ultimo discursus prima principia, ex quibus antea fuerat illata conclusio, in quibus principijs intellectus fert sententiam, & iudicat ultimam esse in illis conclusionem.

Verum quia pauci Dyalectici viam resolutionis intelligunt, eandem in exercitio explicamus in sequenti syllogismo. Omne admirativum est risibile; omnis homo est admirativus: ergo omnis homo est risibilis. Cuius maior ita resolvitur: cui potest accidere repentinum gaudium, est risibile; sed omni admirativo potest repentinum gaudium accidere: ergo omne admirativum est risibile. Minor verò supradicti syllogismi resolvitur ita: qui potest cognoscere effectum, & ignorare causam, est admirativum; & ita quando homines vident effectus, &

causas ignorant, in admirationem rapiuntur; sed omnis homo potest aliquando videre effectum, & ignorare causam: ergo omnis homo est admirativus. In quo clarissimè apparet quomodo in via resolutionis infert intellectus pro conclusione ea principia, ex quibus antea intulerat conclusionem.

Tandem supponendum est primam operationem intellectus non esse ceteris perfectiorem, sed potius minus perfectam. Et hoc ratio ipsa suadet, quia prima operatio parùm attingit de veritate, & nõ cognoscit rem, & ea, quæ in illa continentur, clarè, & distinctè, sed cum quadam confusione. Et insuper prima operatio iudicativa non est, aliàs immeritò simplex apprehensio diceretur.

Rursus intellectus noster est agens naturale procedens de potentia ad actum, & ita primus illius actus imperfectissimus est; sicut quia generans de potentia ad actum procedit, prius formam embrionis, quam formam perfectam producit; sed prima operatio est actus ad quem primò perve-

nit intellectus: ergo prima operatio imperfectissima est.

Contra prædictam suppositionem, arguitur 1. Quia actus primus ab intellectu procedens debet, esse perfectior: ergo prima operatio debet excedere alias. Prob. ant. Prima proprietas ab essentia dimanans debet esse perfectior, ut constat in intellectu, qui prius dimanat ab anima rationali, & propterea omnes alias superat proprietates: ergo primus actus ab intellectu procedens debet esse etiam perfectior.

Confirm. aliæ operationes dependent ab operatione prima: ergo illa perfectior est, nam dependentia imperfectiorem importat. Prob. ant. Secunda operatio componitur ex prima, & tertia componitur ex secunda: ergo aliæ operationes dependent essentialiter à prima. Et rursus, prima operatio antecedit secundam, & secunda prior est tertia, consequenterque omnes à prima dependent.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad prob. neg. conseq. Quia intellectus in agendo procedit de potentia ad actum, & de

imperfecto ad perfectum, & ita prima operatio imperfectissima est; sed natura in radicando, non procedit de potentia ad actum simpliciter, nec de imperfecto ad perfectum, sed potius radicat prius proprietatem perfectiorem, eo quod mediante illa continet alias, & consequenter alias, mediante illa radicat.

Ad est insuper alia ratio, quod videlicet, conceptus communis non radicat speciales proprietates nisi mediante differentia specifica, tanquam ratione formali, & ideo in prima proprietate explicatur esse proprium, & specialis differentia nature, consequenterque prima proprietas non solum materialiter, sed etiam formaliter est magis propria nature, & perfectior inter alias.

Et si dicas, quod dum intellectus cognoscit hominem per simplicem apprehensionem, non procedit de potentia ad actum, siquidem prius cognovit ens, & alia predicata communia.

Resp. non procedere de potentia ad actum in ordine ad ens. Sed in ordine ad ho-

minem de potentia ad actum procedit, nam prius imperfectè, & postea perfectè cognoscit.

Et si dicas. Quod saltem dum per secundam apprehensionem cognoscit hominem, non procedit de potentia ad actum.

Resp. ita esse in ordine ad apprehensionem, sed in ordine ad componendum, & inferendum, de potentia ad actum procedere; nam apprehensio quæcumque illa sit, tanquam via, & potentia ad compositionem, & discursum comparatur.

Ad confirmationem verò argumenti resp. dist. ant. de dependentia præsuppositiva, conc. ant. dependentia formali, neg. ant. & consequ. quia licet alie operationes dependeant à prima materialiter, & præsuppositivè, quatenus componuntur ex illa, non tamen dependent ab ea dependentia formali, & tanquam à causa finali, sed potius illa, ad alias ut ad finem ordinatur. Instantia est in forma naturali, que dependet à dispositionibus, & materia, nō tamen imperfectior est, quia dispositiones ad formam, ut

ad finem ordinantur.

Poterat etiam responderi, alias operationes dependere à prima, non vt formam imperfectam, à perfecta, sed tāquam totum à parte; cumque totum suas partes excedat, inde fit alias operationes esse perfectiores prima, & illam solum esse priorem, prioritate ordinis, non tamen prioritate dignitatis. Ex quibus ad secundum ibi contentum, manifesta est solutio.

Dices, quod partes causant totum; sed causa est potior effectui: ergo si secunda, & tertia dependet à prima, vt à parte quatenus res apprehensæ componunt enuntiationem, & anuntiatio discursum, prima operatio erit perfectior vtraque.

Resp. dist. min. causa finalis, aut principaliter effectiva, conc. min. causa materialis, aut formalis, quæ ad totum, vt ad finem ordinatur, neg. min. & consequ. quia causa materialis, vel formalis, quæ ad totum, vt ad finem ordinatur, exceditur ab illo simpliciter, quamvis quoddam modò, & secundum quid superet totum, & exemplum est in partibus compo-

nentibus hominibus;

Dices, primam operationem non ordinari ad alias, vt ad finem cuius gratia, siquid est species, & totum in sua linea perfectum, quod non potest ad aliud totum vt ad finem ordinari: Ergo ex hac parte non debent aliæ operationes excedere primam.

Facile tamen resp. Obiectum primæ operationis esse totum metaphysicum, & speciem distinctam à quocunque alio artefacto logicali, physicè tamen in linea dyalectica esse partem, & nõ esse totam; sicut obiectum secundæ, & tertiæ, quæ ex partibus physicis pertinentibus ad dyalecticam componuntur, & ideo prima operatio bene potest, & debet ad alias vt ad finem ordinari.

Arg. secund. ad primam operationem pertinet perfectissimus actus: ergo prima perfectior est. Prob. ant. Perfectissimus actus intellectus nostri, est visio beata; sed hæc non pertinet ad secundam, vel tertiam operationem, cum sit vnus simplicissimus actus, & ita solum pertinet ad primam: ergo ad primam operationem pertinet perfectissimus actus.

Con-

Confirm. prim. ea operatio est perfectior per quam intellectus noster maiorem similitudinem habet cum Angelico intellectu; sed per primam operationem maiorem similitudinem habet intellectus humanus, cum intellectu Angeli: Ergo prima perfectior est. Prob. min. Prima operatio simplici intuitu, & sine vlllo discursu cognoscit obiectum; sed hic est modus proprius intellectus Angeli: ergo vera est minor.

Confirm. secund. prima operatio habet nobilius obiectum: ergo perfectior est, quia perfectio operationis à nobilitate obiecti desumitur. Prob. ant. Obiectum primæ operationis, est quidditas, & essentia rei; sed quidditas rei excedit imperfectione omnia alia prædicata: ergo prima operatio habet nobilius obiectum.

Resp. ad argum. visionem beatificam esse vnum simplicissimum actum; non tamen purè apræhensivum quod erat necessarium, vt pertineret ad primam operationem, sed esse actum iudicativum, & sub hac formalitate pertinere ad secundam, & insuper esse discursivum ex parte obiecti, quate-

nus creaturas in Deo cognoscit, & Deum tanquam causam illarum, sub qua formalitate perfectissima inter omnes, pertinet visio ad tertiam operationem. Ex quo potius inferatur, tertiam operationem esse perfectissimam inter omnes.

Ad primam confirm. resp. Quidam Sapientissimus Magister, negando maiorem, quia homo, & Angelus essentialiter distinguuntur, & propterea non explicatur maior perfectio, vbi explicatur maior similitudo, & convenientia, sed potius vbi explicatur distinctivum vtriusque. Et instantiam adducit in homine, qui in operatione imperfecta convenit cum equo, in operatione verò perfecta, non convenit, sed potius ab equo distinguitur.

Sed hæc solutio inefficax est, quia illa operatio est perfectior, quæ magis accedit ad perfectionem Divini intellectus; sed operatio quæ magis accedit ad modum intellectus Angeli magis etiam accedit ad perfectionem intellectus Divini, cum modus intellectus Angelici magis accedat ad Divinum intellectum: Ergo ea operatio in homine debet esse

perfectior, per quam intellectus noster maiorem similitudinem habet cum Angelico intellectu.

Insuper etiam supremum infimi attingit infimum supremi: ergo illa operatio, quæ magis assimilatur cum operatione Angelica, quæ respectu hominis suprema est, erit operatio perfectior in homine.

Exemplum autem ad propositum non est, quia species magis perfecta, sicut homo non convenit cum equo per id quod in ipso homine perfectius est, nec perficitur per maiorem convenientiam cum equo: sed res imperfecta ex maiori convenientia cum perfectiori perficitur, nam eo ipso magis accedit ad Divinam perfectionem, & ideo homo maiorem perfectionem explicat in operatione illa, in qua magis cum Angelo convenit: Unde hac solutione relicta.

Resp. ad prim. confirm. neg. min. & ad probationem, dist. mai. cognitione clara, & penetrativa obiecti, nego maiorem, cognitione confusa, cõc. mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. consequentiam, quia licet prima operatio sim-

plici intuitu, & sine ullo discursu, cognoscat obiectum, non tamen illa cognitio est penetrativa rei, siquidem non attingit ea prædicata, quæ possunt rei convenire, aut conveniunt defacto, & in illa continentur; sed solum est cognitio confusa, qua intellectus attingit quidditatem, ut postea procedat ad perfectam cognitionem quidditatis, attingendo quidditatem ut radicem, & ea, quæ radicanur in illa. Et propterea intellectus noster non per primam operationem, sed magis per alias assimilatur cum intellectu Angeli, qui rem penetrativè clarè, & distinctè cognoscit.

Ad secundam confirm. neg. ant. & ad probat. concessa maiori, dist. min. omnia alia præcisivè considerata, conc. mino: ut aggregata cum quidditate ipsa, neg. min. & consequ. licet namque facta comparatione inter quidditatem, & cætera prædicata, omnia alia à quidditate excedantur, quia ipsa est radix aliorum; non tamen excedit quidditas alia prædicata, ut cum ipsa quidditate constituta; sicut licet operans excedat operationem præcisivè, non

tamen excedit illam, vt cum ipso aggregatam, vel se ipsum vt operatione perfectum; cūque obiectum primæ operationis sit sola quidditas, aut res simplex, & obiectum aliarum operationū sint alia prædicata, & simul ipsa quidditas vt coniuncta cum illis, consequens fit, obiectum aliarum operationum esse perfectius obiecto, quod prima operatio cognoscit.

Sed instabis primo quod in obiecto secundæ, & tertie operationis quidditas de materiali se habet, & solum se habet de formali ratio subiecti, & prædicati, antecedentis, & consequentis, nam per hoc vna distinguitur ab alia, & consequenter hoc se habet de formali, sed perfectio sumitur ab eo, quod de formali se habet: ergo perfectio aliarum operationum non desumitur à quidditate, sed potius ab accidenti, & à secundis intentionibus, quæ fiunt per operationes prædictas, consequenterque, aliæ operationes primam adæquare non possunt.

Secundo instabis, terminus resolutionis, perfectior est omnibus alijs; sed obiectum

primæ operationis, est terminus resolutionis, nam omnis quæstio resolvitur per quod quid est, tanquam per fundamentum, & radicem veritatis: ergo prima operatio habet nobilius obiectum.

Tertiò instabis. Prima operatio attingit quidditatem, & simul alia prædicata, quæ pertinent ad cæteras operationes: ergo ea perfectior est. Prob. ant. Prima operatio dū attingit quidditatem, attingit omnia, quæ in quidditate implicite continentur, sine quibus quidditas non invenitur: ergo attingit quidditatem, & simul ea, quæ pertinent ad alias operationes.

Resp. ad 1. instantiam dist. mai. Quidditas materialiter sumpta, conc. mai. formaliter, vt id, de quo, vel vt radix, neg. mai. Quia secunda formaliter attingit quidditatem ipsam, vt id quod de alio dicitur, vel de quo dicitur aliud, & tertia attingit formaliter quidditatem, vt radicem. Quapropter vtraque operatio attingit formaliter quidditatem sub his accidentibus, aut connotatione prædicta; cumque quidditas cum his omnibus

accidentibus perfectior sit se ipsa solitarie sumpta, inde fit obiectum aliarum operationum esse perfectius simpliciter.

Dices, quidditas sub his accidentibus, aut cum connotatione prædicta, non excedit simpliciter se ipsam absolutè consideratam, sed solum secundum quid: ergo aliæ operationes attingentes quidditatem sub prædictis accidentibus, non excedunt primam operationem simpliciter, sed tantum secundum quid.

Resp. dist. ant. Se ipsam in esse rei, conc. ant. in esse obiecti, neg. ant. & conseq. Quia quamvis quidditas sub his accidentibus non simpliciter, sed solum secundum quid se ipsa entitativè, & in esse rei excedat, eo quod accidentia solum secundum quid possunt perficere quidditatem; in esse tamen obiecti simpliciter excedit se ipsam, quatenus cū maiori claritate, & immaterialitate cognoscitur, & perfectius penetratur; sicut finis, ut connotat media excedit simpliciter se ipsum absolutè consideratum, & proterea intentio finis, simpliciter perfectior

est, simplici volitione, quæ ad finem secundum se terminatur.

Ad secundam replicam principalem, neg. min. Quia terminus resolutionis est quidditas, ut radix, vel ut contentiva conclusionis, non verò quidditas secundum se, sub qua formalitate pertinet ad primam operationem, & ita obiectum primæ operationis, non est terminus resolutionis formaliter.

Addimus: terminum resolutionis materialiter inspectū non debere esse magis perfectum, ut patet in materia, & forma, in quas resolvitur compositum substantiale, & tamen illas excedit.

Ad tertiam instantiam, dist. ant. & alia implicite, & in confuso, conc. ant. clarè, & distinctè, neg. ant. & conseq. Quia prima operatio eo modo attingit alia prædicata quo ipsa in essentia continentur, cumque alia prædicata solum implicite, & in confuso continentur in essentia, inde fit solum hoc modo attingi per primam operationem, explicitè verò tantum cognosci per alias operationes.

Dices: Prima operatio attingit quidditatem vt radicem proprietatum: ergo explicitè proprietates attingit, & eas, quæ pertinent ad alias operationes, quia radix non potest attingi, nisi explicitè attingatur radicatum; sicut causa in quantum continet effectum, non potest expressè cognosci, nisi expressè cognoscatur effectus.

Resp. dist. ant. vt radicem materialiter, & in esse rei, cōc. ant. formaliter, & in esse obiecti, neg. ant. quia licet prima operatio attingat quidditatem, quæ est radix, non tamè quidditatem cognoscit, vt radicem, nam vt radix formaliter est medium demonstrationis, quæ per causam, & radicem procedit, & ita sub hac consideratione solum pertinet ad tertiam operationem.

Et si dicas; non posse quidditatem cognosci sine extremo connexionis; sed passiones sunt extremum, cum quo quidditas ipsa connaturaliter saltem connectitur: ergo cognosci non potest, nisi proprietates explicitè cognoscantur.

Resp. tamen maiorem esse veram, si quidditas cognosca-

tur vt radix, & vt connexa cū proprietatibus suis, quo modo nō per primam operationem, sed solum per tertiam operationem attingitur. His ergo prælibatis, in quibus modica difficultas invenitur, ad graviora procedentes, ad secundam, & tertiam operationem transimus, satis probabiliter dubitantes an secunda sit perfectior, vel tertia excedat simpliciter cæteras operationes.

In quo puncto communior sententia defendit secundam operationem esse perfectiorem tertia, quia iudicat via resolutionis de continentia conclusionis in principio, eo quod tale iudicium, cum sit compositio quædam, ad secundam operationem pertinere debet.

Alia vero sententia affirmat tertiam operationem excedere omnes alias, quæ præci metaphysici tenentur. Verum quid inde quando quidè ipsam q. 15. de verit. art. 1. & 1. p. q. 12. art. 8. & q. 85. art. 5. ad 4. & art. 6. & q. 59. art. 1. ad primum, & 1. 2. q. 66. a. 5. & alibi habet Angelicas Doctores. Et propterea hæc sola sit.

S. II.

Nostra Conclusio.

CONCLYSIONEM Istam Authores aliqui suadere conantur, ex eo, quod omne totum est maius, & perfectius sua parte; sicut homo materiam, & formam excedit, & vtriusque simul perfectionem includit; sed tertia operatio est totum, & aliae operationes sunt illius partes, siquidem syllogismus mentalis componitur ex propositione mentali, & haec rursus ex termino mentali componitur: ergo tertia operatio omnes alias excedere debet.

Haec tamen ratio nisi ad alia infra dicenda reducatur, facile à contrarijs dissolvitur, nam ipsi affirmant tertiam operationem, non componi ex secunda sumpta adaequatè, & quatenus iudicativa est de discursu in via resolutionis; eo quod iudicium de discursu est compositio quaedam, & pertinet ad secundam operationem, tertiamque supponit, & ita minor supradictae rationis facile à contrarijs negatur, ea

ergo ratione relicta.

Ratione fundamèntali probatur conclusio nostra. Nam illa operatio perfectior est, quae magis attingit de veritate, siquidem in attingentia veritatis consistit perfectio intellectus, eo quod verum est bonum intellectus, & perfectio illius; sed tertia operatio magis attingit de veritate: ergo tertia perfectior est. Min. prob. Secunda operatio solum attingit veritatem propositionis; sed tertia attingit veritatem praemissarum, & etià conclusionis veritatem: ergo tertia plus de veritate attingit. Prob. min. Tertia operatio essentialiter est discursus; sed discursus non salvatur sine attingentia praemissarum, & ipsius conclusionis, quia discursus essentialiter importat plures actus, quorum unus est causa alterius; sicut assensus praemissarum, causa conclusionis assensum: ergo tertia operatio attingit veritatem praemissarum, & etiam veritatem conclusionis.

Confirmatur, & vrgetur, ea operatio perfectior est, quae magis percipit, & penetrat de principio, vnde Angelicus Praecep. probat cognitionem esse

esse perfectiorem quanto plures conclusiones in principio cognoscit, & quod si tandem cognitio attingat omnes conclusiones in principio contentas, cognitio prædicta erit comprehensiva principij; & propterea affirmat Beatum non posse cognoscere omnia possible in verbo, & omnipotentia Divina, quia alias comprehenderet Divinam omnipotentiam; sed tertia operatio est magis penetrativa principij: ergo ea perfectior est. Prob. min. Tertia operatio attingit præmissas, ut contentivas conclusionis, & ipsius illativas: ergo est magis penetrativa principij, nam ea operatio, quæ attingit causam, ut contentivam effectus, magis penetrat causam, quam alia operatio, quæ attingit causam solum secundum se, & continentiam causæ non cognoscit.

Respond. aliqui contrariorum etiam secundam operationem attingere præmissas, ut illativas conclusionis.

Sed hæc solutio principio nittitur falso, quia si secunda operatio ita attingeret præmissas, esset discursiva forma-

liter, & consequenter superflua esset tertia operatio intellectus: Ergo secunda non attingit præmissas, ut illativas. Prob. ant. Si secunda attingeret præmissas, ut illativas, etiam conclusionem attingeret quatenus ex præmissis inferitur; nam causam non potest cognosci formaliter, ut causativa effectus, quin effectus, ut producibilis, cognoscatur; sed discursus essentialiter consistit in attingentiæ præmissarum, & in actu attingente conclusionem: ergo si secunda præmissas, ut illativas attingeret, esset discursus formaliter.

Et si dicas secundam operationem ipsam conclusionem attingere, ut ex præmissis inferitur.

In contra est. Quia erit discursus formaliter, ut vidimus; & insuper, quia veritas mediata formaliter, solum attingitur per tertiam operationem; sed conclusio, ut illata est veritas mediata formaliter; siquidem per præmissas tanquam per medium probatur: ergo secunda operatio non potest conclusionem formaliter, ut illatam attingere.

Respondent unanimiter cō-

trarij, quod licet secunda operatio non possit attingere præmissas, & conclusionem via inventionis deducendo conclusionem ex præmissis; via tamen resolutionis, attingit præmissas, & conclusionem, non formaliter vt illatam, sed potius, vt contentam in principijs, & iudicat illam esse convenientem principio, & in illo contineri, quod quidem iudicium est vltimus terminus discursus, & perfectissima cognitio veritatis; & propterea cognitio perfectissima veritatis in secunda reperitur.

Sed hæc etiam solutio nittitur falso principio, quia secunda operatio etiã via resolutionis non potest attingere conclusionem in principijs: ergo solutio data principio nittitur falso. Prob. ant. Secunda operatio non potest attingere principia, vt contentiva conclusionis: ergo attingere non potest conclusionem, vt contentam in principijs. Prob. ant. Non potest attingere principia vt contentiva conclusionis, nisi attingat principia, vt illativa, vel causativa formaliter; sed illa vt illativa non attingit: ergo non potest illa

vt contentiva cognoscere.

Explicatur impugnatio, sola tertia operatio cognoscit præmissas, vt contentivas, & conclusionem vt contentam in præmissis: ergo secunda non attingit conclusionem, vt in præmissis contentam. Prob. ant. Sola tertia operatio cognoscit præmissas, vt causativas, & illativas conclusionis: ergo sola illa attingit præmissas, vt contentivas; quia cognoscere causam, vt productivam effectus, est cognoscere causam continere effectum in sua potestate, & virtute, & è contra, cognoscere causam continere effectum, est cognoscere causam posse producere illum: ergo si sola tertia operatio cognoscit præmissas, vt illativas, sola etiam illa præmissas, vt contentivas cognoscit; sicut dum cognoscimus voluntatem posse producere volitionem, cognoscimus etiam, volitionem continere, & idem de quacunque causa dicendum.

Secundò impugnatur data solutio attingere præmissas, vt causativas, & illativas conclusionis, perfectius est, quàm præmissas, vt illativas non at-

tingere, sicut attingere finem, ut rationem volendi media, perfectius est, quam illum, provt sic non attingere, & ideo simplex volitio non est ita perfecta, sicut intentio finis, quia non attingit finem, ut rationem volendi media, qualiter per intentionem attingitur; sed attingere præmissas, ut illativas pertinet ad tertiam operationem: ergo tertia perfectior est.

Addimus conclusionem, ut contentam in præmissis esse veritatem mediatam & attingere veritatem mediatam, non pertinere ad secundam, & consequenter illam iudicare non posse de continentia conclusionis in principio.

Tertiò impugnatur solutio data, quia iudicium de discursu, & de continentia conclusionis in principio, solum pertinet ad tertiam operationem: ergo tale iudicium non in secunda, sed in tertia reperitur, ant. expressum est D. Thomæ, q. 15. de verit. art. 1. & prob. ideo iudicium de compositione enuntiativa per se pertinet ad secundam, quia sola secunda componit enuntiando unum de alio; sed sola tertia

discurrit: ergo iudicium de discursu, solum per se pertinet ad tertiam operationem; & ideo sicut iudicium signatum de compositione enuntiativa pertinet ad secundam, quæ per se habet enuntiare, ita iudicium de discursu signatum, & non solum exercitum, pertinebit ad tertiam, quæ per se discursiva est.

Quartò impugnatur solutio. Ad secundam operationem tantum pertinet actus, qui elicitor ab habitu principiorum; sed iudicium supradictum, non ab habitu principiorum, sed ab habitu scientiæ procedit: ergo non pertinet ad secundam operationem.

Respondent contrarij. Tale iudicium, pertinere ad habitum scientificum, & simul ad secundam operationem, quia in habitu scientifico reperitur esse discursivum, & simul esse iudicativum de discursu, & de continentia conclusionis in principio, & quamvis habitus scientiæ secundum primam formalitatem ad tertiam operationem pertineat, secundum aliam tamen formalitatem, videlicet, iudicativam, non ad tertiam, sed ad secundam so-

lum pertinet operationem.

Hæc tamen solutio voluntaria est, & contra Doct. Sanctum, q. 15. de verit. art. 1. ad 4. Vbi responderi dicendum: *Quod iudicare non est proprium rationis per quod ab intellectu distingui possit, quia etiam intellectus iudicat hoc esse verum, illud falsum; sed pro tanto iudicium rationi attribuitur, quia iudicium in nobis communiter fit per resolutionem in principia.* Sentit ergo D. Tho. iudicium quod fit per resolutionem in principia, pertinere tantum ad rationem, vel ad intellectum discurrentem, & consequenter solam tertiam operationem iudicare de discursu, & continentia conclusionis in principio in via resolutionis. Proindeq; habitus scientificus quatenus iudicativus est in via resolutionis ad tertiam tantum pertinebit operationem.

Secundò impugnatur solutio prædicta, quia dum intellectus per tertiam operationem præbet assensum conclusioni, vt illatæ, convincitur circa illam, vt illatam, alias actus ille erit opinativus, & non erit scientiæ formaliter; sed convinci non potest, nisi cognos-

cat, & iudicet evidenter illam esse benè illatam, quia nullus absque evidentia convincitur: ergo tertia operatio erit iudicativa formaliter, & in ipsa provt tali erit habitus scientiæ, quatenus iudicativus est.

Tertio impugnatur solutio, quia habitus scientiæ, non potest perficere, & actuare intellectum, quatenus intellectus est; nam intellectus, vt intellectus denominatur ab attingentiâ principiorum, non verò ab attingentiâ conclusionis, & principij vt illativi, qua ratione principium per se pertinet ad scientiam; sed ad secundam operationem pertinet intellectus, vt intellectus est; ergo secundum nullam formalitatem potest habitus scientiæ in secunda operatione collocari.

Tandem impugnatur solutio ex D. Thom. 1. 2. q. 66. per totam; quia si iudicium de discursu, & de continentia conclusionis in principio, esset formaliter in secunda operatione, etiam habitus scientificus esset tantum in secunda operatione, & secundum nullam formalitatem reperire-

tur in tertia; sed hoc adversarij affirmare non possunt: ergo nulla est eorum doctrina. Prob. mai. Ibi constitutus est habitus, ubi proprius, & principalis actus consummatur, & completur; qua ratione probat D. Thom. loco citato artic. 5. in sensibus non esse ponendam virtutem, quia cognitio veri, quæ est opus virtutis cognoscitivæ, non in sensibus sed in intellectu consummatur, & completur, & ita quamvis protestatio externa fidei, sit actus fidei, habitus tamen fidei solum ponitur in intellectu, quia rectitudo fidei in intellectu consummatur; & quamvis oratio, quæ est actus religionis, sit in intellectu, virtus tamen religionis ponitur in voluntate, eo quod in voluntate consummatur, & completur rectitudo religionis, quæ in subiectione, & reverentia consistit; sed cognitio scientifica ultimo consummatur, & completur in iudicio resolutivo: ergo si tale iudicium existit in secunda operatione, habitus scientificus tantum erit in secunda, & secundum nullam formalitatem collocabitur in tertia.

Secundò satis efficaciter probatur conclusio nostra. Quia illa operatio est perfectior, cuius perfectissimus actus excedit actus aliarum operationum; sicut intellectus perfectior est voluntate, quia actus perfectissimus intellectus, videlicet, visio beata omnem actum voluntatis excedit; sed actus perfectissimus tertiæ operationis, excedit actus aliarum operationum: ergo tertia perfectior est. Prob. min. Actus, & habitus sapientiæ formaliter pertinent ad tertiam operationem, cum sint formaliter, & virtualiter discursivi; sed actus sapientiæ excedit cæteros actus naturales: ergo actus perfectissimus tertiæ operationis excedit actus aliarum operationum. Prob. min. Beatitudo naturalis superat in perfectione omnes actus naturales, eo quod est ultima foelicitas, ad quam omnes aliæ operationes ordinantur; sed beatitudo naturalis in actu sapientiæ consistit; siquidem beatitudo naturalis habetur per cognitionem Dei Authoris naturalis habitam per discursu

lum ex effectibus naturali-
bus, quæ cognitio est actus
sapientiæ: ergo actus sapien-
tiæ excedit ceteros actus na-
turales.

Confirm. & vrgetur: Actus
sapientiæ superat omnem ac-
tum scientiæ, & aliunde su-
perat etiam omnem actum lu-
minis principiorum: ergo ac-
tus sapientiæ excedit om-
nem actum naturalem. Ant.
quantum ad primam partem
conceditur à contrarijs, &
quo ad secundam probatur ex
D. Thoma 1. 2. q. 66. articul.
5. in quo quærit vtrum sa-
pientia sit maxima inter vir-
tutes intellectuales, & res-
pondet conclusionem expres-
sè affirmante sapientiam es-
se perfectiorem inter omnes,
etiam comparatam cum ha-
bitu principiorum, qui attingit
vniuersalia principia crea-
ta, sed ipsum Deum, & illius
existentiam non attingit, nam-
licet Deum esse sit per se no-
tum secundum se, non tamen
est per se notum quo ad nos,
sed potius per effectus crea-
tos probatur Dei existentia à
sapientiâ naturali: ergo actus
sapientiæ, superat omnem ac-
tum luminis principiorum.

Secundò prob. ant. Sapien-
tia habet nobilissimum obiectum,
quia attingit primam, & vni-
uersalissimam causam, videli-
cet Deum, qui perfectior est
in esse obiecti, quocumque ob-
iecto creato: ergo actus sapien-
tiæ superare debet actum lu-
minis principiorum.

Dices: Physicam attingere
Deum, vè primum motorems
& tamen perfectior non est
habitu principiorum: ergo
idem de sapientia dicendum.

Sed contra, quia sapientia
ex professo, & directè ipsum
Deum, tanquam obiectum
principalitatis attingit, & il-
lius attributa declarat, Phy-
sica verò pro obiecto adæ-
quato respicit ens mobile na-
turale, Deum autem, solum
attingit indirectè, & in ob-
liquo, vt terminum depen-
dentiae, & vt causam effi-
cientem: ergo quamvis sa-
pientia perfectior sit, non in-
fertur inde Physicam perfe-
ctiorem esse.

Tertiò prob. ant. Confir-
mationis adductæ, quia sapien-
tia iudicat de principijs, & pro-
bat contra negantes, & expli-
cat terminos, & ad impossibi-
lia reducit, & à priori probat

rationem entis, & non entis, per ipsum Deum, cuius proprius effectus est, ipsum esse commune, cuiusque effectus creato, quod tamen non habet habitus principiorum: ergo idem quod prius.

Dices habitum Theologiae, esse habitum sapientiae, & fidem esse habitum principiorum in linea supernaturali; & tamen fides perfectior est: ergo nulla est data doctrina.

Sed contra quia fides quavis sit habitus principiorum, ratio tamen formalis illius, videlicet revelatio Divina, perfectior est, quam revelatio virtualis, & mediata, specificativa Theologiae, quod non invenitur in habitu luminis principiorum naturali, comparative ad sapientiam: ergo de habitu luminis comparato cum sapientia, & de habitu fidei comparato cum Theologia, aliter discurrendum est.

Secundò impugnatur doctrina, quia Theologia essentialiter dependet ab habitu fidei in iudicando de obiecto, & ad fidem explicandam ordinatur: Unde probabilitas iudicij Theologici, per maiorem conformitatem cum iu-

Mag. Froylan.

dicio fidei pensatur; sed in sapientia comparata cum lumine oppositum contingit: ergo idem quod prius.

Et si dicas donum sapientiae explicare fidei principia, & tamen non subordinat sibi fidem nec illam adaequat in perfectione: ergo idem de sapientia dicendum quamvis principia luminis per sapientiam explicentur.

Sed contra, quia donum sapientiae non explicat à priori principia fidei, & per alia superiora principia, sed potius per principia inferiora, & à posteriori ratione affectus, & saporis, vel suavitatis, à charitate dimanantis; sed sapientia explicat à priori principia luminis per ipsum Deum, qui est prima illorum causa: ergo de sapientia aliter sentiendum est.

§. III.

Argumentis contra conclusionem occurritur.

CONTRA conclusionem nostram poterat imprimis argui ex Angelico Doct. q. 8. de veritate art. 8. asseren-

te : Supremum intellectus nostri non esse rationem, sed intellectum, qui est rationis origo; sed intellectus, ut intellectus pertinet ad secundam operationem : ergo secunda operatio supremæ est.

Respondetur tamen facile D. Thom. non loqui de intellectu quatenus intellectus simpliciter denominatur, sed de intellectu, ut attingente principia, ut illativa conclusionis, quæ cognitio est origo alterius cognitionis attingentis conclusionem, secundum quæ intellectus dicitur ratio, quæque non adæquat cognitionem principiorum, & propterea ista superior, aut suprema est; & ita esse intelligendum Sanctissimum Præceptorem ex dicendis infra constabit, & aduersarij argumentum solvere debent, quia faterentur supremum nostri intellectus non esse rationem, sed intellectum, ut iudicantem. vltimò de continentia conclusionis in principio, sed tale iudicium non est rationis origo, sed potius rationem, & discursum terminat : ergo de illo non loquitur D. Thom. de iuxta hanc, aut similem do-

ctrinam intelligendus est D. Thom. in alijs locis, in quibus præfatæ conclusionis oppositum sentire videtur.

Arguitur secundo; quia secundum doctrinam D. Thom. 1. p. q. 79. art. 8. ratiotinare comparatur ad intelligere; sicut moveri ad quiescere, vel adquirere ad habere, quorum vnum est perfecti, aliud verò imperfecti; sed ratiotinare pertinet ad tertiam operationem, intelligere verò ad secundam : ergo tertia operatio non adæquat secundam in perfectione.

Resp. explicando maiorem, ratiotinare in adæquatè sumptum, conc. mai. adæquatè consideratum, neg. mai. & disting. min. Intelligere absolute, conc. min. intelligere terminativum discursus, neg. minor. & confeq. In tertia namque operatione duplex formalitas reperitur, vna discurrentis, & altera iudicantis, & ratiotinare importat duo formaliter; discursum, videlicet, in adæquatè sumptum, quod est conclusionem inferre, & terminum ipsius discursus, quod est iudicare de bonitate discursus, & de continentia

conclusionis in principio. Ex quibus illud primum, comparatur ad hoc secundum; sicut via ad terminum, & motus ad quietem, & utrumque pertinet ad intellectum, ut ratio est, & de hoc intelligere asserit D. Thom. quod ratiotinare comparatur ad ipsum, sicut motus ad quietem: Unde non loquitur de intelligere pertinente ad secundam operationem. Quod confirmat 1. p. q. 59. art. 1. dum in corpore asserit, intellectum per discursum pervenire ad cognoscendum illud, quod sine discursu cognoscit.

Sed instabis D. Thom. loco citato loquitur de intelligere pertinente ad intellectum, quatenus intellectus est: ergo loquitur de intelligere pertinente ad secundam operationem. Prob. ant. Loquitur de intelligere pertinente ad intellectum, de quo in articulo quaerit, an sit potentia distincta à ratione; sed in articulo quaerit de intellectu, quatenus intellectus est: ergo de illo loquitur D. Thom.

Resp. neg. antecedens, ad probationem dist. min. de intellectu, ut intellectus est tan-

tum, neg. min. De illo, & insuper de intelligere terminante discursum, aut iudicante de bonitate illationis, conc. min. & nego. conseq. Quia D. Tho. in articulo quaerit de intellectu, quatenus intellectus simpliciter denominatur, & sicut de illo quatenus iudicat de bonitate discursus, secundum quam rationem pertinet ad tertiam operationem, sed in ratione tantum loquitur de intellectu, & intelligere terminante discursum, & idem est, ac si diceret, quod in tertia operatione deducere conclusionem ex praemissis, comparatur ad iudicium, sicut motus comparatur ad quietem.

Dices: ergo in ratione non loquitur de intelligere pertinente ad intellectum, quatenus intellectus est, sed de eo, quod pertinet ad intellectum, ut ratio: ergo non probat conclusionem; siquidem conclusionis quaesitum de utroque procedebat.

Resp. distinguendo secundum consequens, per consequentiam immediatam, conc. conseq. per mediatam, nego. conseq. Quia ex vno alterum infertur, nam si semel intelli-

gere, quod ad tertiam pertinet, non est distincta potentia à ratione; hoc idem inferitur de intelligere pertinente ad secundam, eo quod vtriusque eadem ratio est.

Dices: intelligere simpliciter, quod pertinet ad secundam, non est terminus discursus, bene tamen intelligere, quod pertinet ad tertiam: ergo vnius, & alterius eadem ratio non est.

Resp. dist. consequens, eadem materialiter, conc. consequent. eadem formaliter, neg. consequ. Nam sicut intelligere, quod pertinet ad tertiam operationem, est terminus discursus, & discursus ordinatur ad illud, & propterea non pertinet ad distinctam potentiam, eo quod actus subordinati ad eandem potentiam pertinent, & eiusdem est moveri, & quiescere; ut lapis movetur ad centrum, & quiescit in illo, ita similiter intelligere, quod pertinet ad secundam, ordinatur ad discursum, & ad terminum discursus; & ita propter eandem rationem, non pertinet ad distinctam potentiam, sed eadem ratio formaliter, probat verum

que, primum quidem per consequentiam immediatam, & secundum per mediatam consequentiam.

Tertio arguitur. In tertia operatione non reperitur iudicium: ergo illa non est perfectior. Prob. ant. Ex D. Thoma q. 2. de veritat. art. 7. dicente: Intellectum iudicare de re apprehensa, quando dicit quod aliquid est, vel non est, quod est intellectus componentis, & hoc idem 1. p. q. 16. art. 2. & alijs in locis docet Angelicus Doctor; sed compositio non in tertia, sed in secunda reperitur: ergo in tertia iudicium non est.

Respondetur neg. ant. & ad probat. dist. min. compositio enuntiativa; conc. min. compositio illativa, & iudicativa discursus, neg. min. & consequ. Nam licet in secunda sit compositio enuntiativa, in tertia tamen reperitur compositio illativa, eo quod syllogismus ex enuntiatione componitur: Unde ex hac parte, nihil contra conclusionem inferitur; si quidem vtraque operatio est compositiva, quamvis diversa compositione, & sicut secunda iudicat de compositione;

quam facit, ita tertia iudicat, de compositione illativa, & bonitate discursus, & in vtraque etiam operatione veritas formalis reperitur.

Sed instabis primo: Obiectum capax iudicii est conformitas, vel convenientia vnius ad alterum; sed prædicta convenientia non invenitur in tertia, quæ sola habet inferre vnum ex alio, & hoc non est vnum ad alterum comparare: ergo in tertia non reperitur iudicium.

Secundò instabis. Secunda operatio potest iudicare de bonitate discursus: ergo tale iudicium non est admittendū in tertia. Prob. ant. Non implicat vnam operationem de his, quæ in alia sunt, iudicare: ergo secunda iudicare potest de bonitate discursus. Patet ant. Nam secunda operatio de facto iudicat primam operationem benè, vel malè apprehendisse: ergo non implicat vnam de his, quæ in alia sunt iudicare.

Tertiò instabis tertia operatio, non potest via resolutionis cognoscere veritatem mediatam, aut conclusionem in principio: ergo de conti-

nentia conclusionis in principio iudicare non potest. Prob. ant. Veritas mediata non potest in principio cognosci, nisi veritas ipsius principij cognoscatur; sed tertia cognoscere nequit veritatem principij, quia veritas principij est immediata, & ideo solum pertinet ad secundam operationem: ergo tertia operatio non potest cognoscere veritatem mediatam, vel conclusionem in principio.

Resp. neg. min. Quia tertia operatio non solum vnum ex altero deducit, sed etiam cognoscit proportionem, & conformitatem, aut convenientiam conclusionis ad principium, & de tali convenientia iudicat; sicut secunda non solum componit vnum cum alio, sed etiam iudicat de compositione prædicta.

Dices iudicium de bonitate illationis, & de continentia conclusionis in principio, est vna simplex propositio explicata per *ly ita est*; sed propositio simplex pertinet ad secundam: ergo iudicium prædictum ad secundam pertinere debet.

Resp. diff. min. Propositio
sim-

simplex, quæ virtualiter discursus non est, conc. mino. Si virtualiter est discursus, nego min. & conseq. Nam iudicium de bonitate discursus, est virtua iter discursus, & terminat illationem, & ita pertinere debet ad tertiam, ad quam pertinet de propria materia iudicare.

Ad secundam replicam, nego ant. & ad probat. dist. ant. iudicare indirecte, si ex alia componatur, conc. ant. directe, neg. ant. & conseq. Quia secunda operatio componitur ex prima, & ita dum directe iudicat se bene componere, iudicat etiam mediate, & indirecte primam bene apprehendisse. Ex quo infertur tertiam operationem iudicantem de bonitate discursus indirecte, & mediate iudicare secundam bene composuisse, non tamen infertur secundam posse iudicare de tertia cum non componatur ex illa.

Ad tertiam replicam neg. ant. & ad probat. neg. mino. Quia licet veritas principij secundum se pertineat ad secundam operationem, veritas tamen ipsius, ut illativi, pertinere debet ad tertiam sicut 2. 2.

q. 51. art. 2. ad 1. docet Ang. Doct. dicens: Principium secundum diversam attingibilitatem pertinere ad scientiam, & habitum principiorum, nec novum est veritatem immediatam secundum diversam formalitatem ad diversas etiã pertinere operationes; sicut eadem quidditas, ut apprehensa pertinet ad primam, & ut subiectum, vel prædicatum, pertinet ad secundam.

Addo plures affirmare principium, ut illativum esse veritatem mediatam formaliter, & ostensivè, quatenus veritatem mediatam, vel conclusionem ostendit, & ita sub formalitate prædicta solum pertinere ad tertiam operationem, non verò ad secundam, ad quam solum pertinet veritas, quæ nec ut quod, nec ut quo, nec absolute, nec relative, veritas mediata est.

Sed instabis contra utranque solutionem. Cognitio principij ut illativi, est cognitio confusa, quia intellectus procedit de imperfecto ad perfectum, & à cognitione confusa, ad cognitionem distinctam, & à præmissis procedit ad conclusionem explicitè, & distinctè

De cognoscendam; sed cognitio confusa pertinet ad secundam operationem: ergo cognitio principij, vt illativi, ad secundam pertinere debet.

Resp. dist. min. cognitio confusa principij secundum se, conc. min. principij vt illativi, neg. min. & conseq. Sicut namque cognitio cōfusa subiecti, via compositionis, & tendentiæ ad prædicatum, pertinet ad secundam, ita pertinet ad tertiam cognitio confusa principij, vt illativi, quæ cognitio solum in confuso, & in obliquo conclusionem attingit, & insuper ad tertiam pertinet cognitio distincta, quæ in recto, & explicitè terminatur ad conclusionem, & altera etiam cognitio iudicativa, perquam viâ resolutionis cognoscitur conclusio in principio continente; sicut eadem quidditas confuse cognoscitur per primam operationem, & confuse etiam cognoscitur per secundam.

Quartò arguitur actus attingens præmissas secundum se excedit in perfectione actum attingentem illas, prout inferunt conclusionem: ergo secunda operatio debet exce-

dere tertiam. Prob. ant. Principium secundum se excedit in perfectione se ipsum vt illativum, & causativum effectus: ergo actus qui attingit præmissas secundum se, superat in perfectione actum attingentem illas, prout inferunt conclusionem. Prob. ant. primo. Ratio principij secundum se pertinet ad conceptum essentiae, ratio verò principij, vt causativi pertinet ad conceptum naturæ, quæ constituitur per esse radicem formaliter; sed conceptus essentiae superat in perfectione conceptum naturæ, cum essentia constituitur per ordinem ad esse, & ad se; natura verò per ordinem ad aliud: ergo principium secundum se, superat in perfectione se ipsum, vt causativum effectus.

Secundò prob. ant. Principium secundum se explicat propriam, & intrinsecam actualitatem, vt causativum verò explicat actualitatem effectus; sed prima actualitas superat in perfectione secundam: ergo idem quod prius.

Confirmatur, tertia operatio non attingit in recto principia, sed solam conclusionem:

ergo non est perfectior secunda, quæ principia attingit in recto. Probatur ant. Tertia operatio tantum attingit in recto veritatem mediatam, cum tertia operatio, sit cognitio mediata: ergo non principia, sed solam conclusionem attingit in recto.

Respondetur ad argumentum negando duo antecedentia prima, & ad probationem primam, neg. min. Quia conceptus essentiæ, & conceptus naturæ, se habent tanquam duo in adequati conceptus eiusdem essentialis differentia, ex quibus ultimus conceptus, qui est conceptus naturæ, debet esse perfectior; sicut universaliter contingit inter omnes conceptus in adequatos, nam ultimus conceptus, ultimo etiam actuatur, & constituit essentiam, & propterea in Deo ratio ultimi finis, & conceptus infinitæ sanctitatis complete, & formaliter habetur per conceptum radicis. Et quamvis verum sit, naturam esse ad aliud connotativè, non tamè est ad aliud, ut ad finem *ultus gratia*, sed ut ad finem effectum; sicut operans est in ordine ad ope-

rationem tanquam ad finem effectum, & tamen natura in ratione operativæ perfectior est natura secundum se.

Ad secundam probat. antecedentis, dist. mai. effectus, & propriam simul, cōc. mai. cum exclusionem propriæ, nego mai. quia principium, ut causativū, non solum explicat actualitatem effectus, sed etiam explicat propriam, ut alteram continentem, quod absque dubio perfectius est; sicut perfectior est Divina omnipotentia, ut contentiva possibilium, quam secusa contentiva prædicta, & ita beatus, qui attingit omnipotentiam Divinam, ut contentivam plurium possibilium, perfectius illam attingit in via D. Thomæ, quam alter, qui omnipotentiam secundum se, vel ut contentivam unius, vel alterius cognoscit.

Dices: Visio quæ attingeret omnipotentiam, ut causam unius, vel alterius possibilis, non esset perfectior simpliciter visione beata attingente solum Divinam omnipotentiam secundum se, sed solum accidentaliter excederet illam, ut universi Thomistæ fatentur; ergo quamvis tertia operatio,

attingat principia vt illativa, non inferitur inde esse perfectiorem simpliciter, sed solum secundum quid operatione secunda.

Resp. dist. ant. Comparativè ad lumen, conc. ant. quia lumen est principium specificum vtriusque sub vna, & eadem ratione. Comparativè ad aliam, neg. ant. quia ille excessus accidentaliter obiecti, & operationis prædictæ, comparativè ad aliam operationem dicitur talis simpliciter; sicut duo actus Logicæ, aut Physicæ comparativè ad habitum sunt æquales simpliciter, & inter se sunt simpliciter inæquales, quia excessus obiecti materialis refunditur in vnum actum in ordine ad alterum.

Addo, quod etiam concessit, vnam ex prædictis operationibus solum secundum quid excedere alteram, solum inferitur tertiam operationem, secundum quid superare secundam, & cum in alijs adæquatur, excessus qui reperitur inter illas stabit pro tertia operatione, quod asserimus.

Ad confirm. Argumenti principalis respondetur, in tertia operatione reperiri cogni-

tionem terminatam in recto ad veritatem mediatam, videlicet conclusionem, & aliam etiam cognitionem antecedentem, terminatam in recto ad veritatem immediatam, aut principia, non quidem secundum se, sed vt illativa conclusionis.

Sed instabis: Cognitione immediata nequit pertinere ad tertiam operationem: ergo nulla est data solutio. Probant. Cognitione immediata elicitor ab habitu principiorum, qui non pertinet ad tertiam operationem: ergo cognitio prædicta ad tertiam pertinere non potest.

Respondetur dist. secundam antecedens, immediata principij secundum se, conc. ant. principij vt illativi, neg. ant. & consequentiam; quia cognitio immediata principij vt illativi, nec pertinet ad secundam operationem, nec ad habitum principiorum, sed pertinet ad tertiam operationem, & ab habitu scientiæ procedit.

Dices esse probabilem sententiam, Logicam non esse simpliciter necessariam, sed bonitatem consequentiæ, & præmissas, vt illativas posse lu-

mine naturali cognosci. Et insuper in primo actu Logicæ constat illum non procedere ab habitu scientiæ, sed potius generat illum; sed in hoc eventu cognitio præmissarum, prout inferunt conclusionem procedit ab habitu principiorum: ergo quandoque cognitio principij, ut illativi, ab habitu principiorum procedit.

Respond. neg. min. Quia illa cognitio non elicitur ab habitu principiorum, sed solum ab intellectu quatenus ratio est, nam in prædicta sententia, intellectus ut ratio, licet cum aliqua difficultate, potest cognoscere bonitatem consequentiæ saltem exercitè, quod sufficit, ut scientificè assentiarur conclusioni. Et in prima demonstratione Logicæ, in quacunque sententia est verum, quamvis propter rationem specialem, eo quod prima Logicæ demonstratio est illa, in qua pro conclusione infertur ipsa bonitas consequentiæ, nec necessarium est omnem actum procedere ab aliquo habitu, sed satis est, quod ab intellectu procedat.

Dices esse probabilem sententiam, habitum principio-

rum non esse distinctum à lumine naturali, nisi tantum de cōnotata prospeciebus, videlicet, quas requirit, ut possit percipere objecta; sed actus suprædictus à lumine naturali procedit: ergo etiam procedit ab habitu principiorum.

Resp. dist. mai. à lumine naturali, ut attingente principia secundum se, conc. mai. principia ut illativa, neg. mai. & sub eadem distinctione minoris, negatur consequent. Quia illa sententia tantum asserit habitum principiorum, non esse distinctum à lumine naturali per ordinem ad principia secundum se, non verò à lumine naturali per ordinem ad principia, ut illativa, & cum actus prædictus non procedat à lumine naturali, ut attingente principia secundum se, sed ut attingente principia ut illativa, inde fit talem actum non procedere ab habitu principiorum formaliter, sed solum entitativè, quatenus entitas luminis principiorum, & entitas intellectus ut ratio, est eadem realiter entitas. Et adversarij hoc concedere tenentur, nam in sententia admissa lumen naturale etiam conclusio-

tionem attingit; & tamen habitus principiorum non attingit conclusionem: ergo quamvis lumen naturale attingat præmissas vt illativas, non infertur inde illas vt tales attingi per habitum principiorum.

Quinto arguitur. Conclusio formaliter non pertinet ad tertiam operationem, sed ad secundam: ergo secunda plus attingit de veritate. Prob. ant. Discursus non includit formaliter conclusionem; sed tertia operatio discursus est: ergo conclusio non pertinet ad tertiam operationem. Prob. mai. Syllogismus non includit formaliter conclusionem: ergo nec discursus. Prob. ant. Syllogismus est modus sciendi, & oratio manifestativa ignoti: sed conclusio manifestativa non est, sed potius manifestata: ergo syllogismus non includit conclusionem.

Respondetur tamen facile, quod syllogismus consideratus in adæquate, & quatenus solas præmissas importat, est formaliter modus sciendi, & oratio manifestativa ignoti, & secundum hanc rationem conclusionem non includit; si tamen consideretur syllogismus

adæquate, non est modus sciendi, sed motus intellectualis discretus, & conclusionem importat tanquam terminum *ad quem*.

Dices primo. Motus discretus non includit terminum *ad quem*: ergo syllogismus, quatenus motus discretus, non includit conclusionem formaliter. Prob. ant. motus quo Angelus movetur de loco, ad locum, non transeundo per medium, est motus vere discretus; sed iste motus non includit terminum *à quo*, & *ad quem*, aliàs Angelus esset in duplici loco simul, dum de vno ad alterum movetur: ergo motus discretus non includit terminum *ad quem*.

Dices secundo. Terminus *ad quem* non est pars motus discreti: ergo motus iste non includit terminum *ad quem*. Prob. ant. Adveniente termino *ad quem* cessat motus: ergo terminus *ad quem*, non est pars motus discreti.

Respond. ad primam, motum Angelus discretum includere vtrumque terminum, ex quo tamen non infertur esse in duplici loco simul, quia tales termini successivè se habent,

hent, & quando adquiret terminum ad quem, iam non est in termino à quo; sicut quælibet pars temporis essentialiter est divisibilis, & consequenter plures partes essentialiter includit; & tamen partes prædictæ non sunt simul, sed successivè se habent, aliàs tempus, ens successivum non esset.

Ad secundam instantiam respondeatur, quod licet in eantibus permanentibus non destruitur totum per adventum partis, oppositum tamen in motu discreto contingit, quia non habet alias partes, nisi terminum à quo, & ad quem, & ultra terminum ad quem, non invenitur motus, proindeque adveniente tali parte, motus destruitur, & finitur; sicut in motu continuo dum mobile pervenit ad ultimum terminum ad quem, cessat motus, & ultra non est.

§. VLTIMVS.

Difficile argumentum solvitur.

TANDEM Contra conclusionem arguitur. Quia attingere præmissas, vt illativas non pertinet ad tertiam

operationem: ergo tertia non est perfectior. Prob. ant. Attingere præmissas vt illativas non pertinet ad habitum scientiæ: ergo nec pertinet ad tertiam operationem. Prob. ant. Si ad scientiam pertineret, perfectior esset scientia, quàm habitus principiorum; siquidem attingeret præmissas vt illativas, & in illis conclusionem, quod tamen non habet habitus principiorum, qui solum attingit principia, non tamen conclusionem attingit, nec principia vt illativa; sed scientia non potest esse perfectior quàm habitus principiorum: ergo attingere præmissas, vt illativas ad scientiam pertinere non potest.

Confirm. argum. ab opposito, quia perfectius est attingere principia secundum se, quàm attingere principia vt illativa; sed attingere principia secundum se pertinet ad secundam operationem: ergo illa perfectior est. Prob. mai. Perfectior est fides quam Theologia; & tamen fides attingit principia Theologiæ, videlicet mysteria fidei, secundum se, Theologia verò ea attingit vt illativa: ergo perfectius est attingere

attingere principia secundum se, quàm eadem, vt illativa cognoscere.

Secundò confirm. & vrgetur. Perfectissimus actus secundæ operationis, actum perfectissimi tertie operationis excedit: ergo secunda perfectior est; sicut intellectus perfectior est volutate, quia actus perfectissimus illius videlicet visio beata, omnem actum volutatis excedit, aut. verò prob. actus perfectissimus tertie operationis, est actus sapientiæ; sed actus luminis principiorum, qui pertinet ad secundam operationem, excedit actum sapientiæ: ergo actus perfectissimus secundæ operationis, perfectissimum tertie operationis excedit. Prob. mix. Actus luminis principiorum simplici intuitu, & modo Angelico attingit veritatem, & actus sapientiæ discursivè veritatem attingit: ergo actus luminis principiorum excedit actum sapientiæ.

Ad argumentum respondent aliqui AA. ita esse in rei veritate, quod, videlicet, quilibet habitus scientiæ perfectior est habitu luminis principiorum propter doctrinam,

Mag. Froylan.

quidem in argumento contentam.

Sed solutio hæc contra D. Thom. est 1. 2. quæst. 57. artic. 2. in corpore, & ad 2. vbi asserit: *Quod scientia dependet ab intellectu sicut à principaliori, & utrumque dependet à sapientia, sicut à principalissimo*: ergo principalior est habitus principiorum, quàm ipsa scientia; sicut sapientia utroque principalior est.

Respondebis D. Thomam esse intelligendum non de maiori perfectioni habitus principiorum secundum se, sed præcisè quo ad nos, quatenus habitus principiorum à natura est, & naturaliter tendit in obiectum absque discursu, & sine erroris periculo, quod tamen habitus scientiæ non habet.

Sed hæc etiam solutio sine fundamento est in littera D. Thomæ, nam D. Thomas affirmat scientiam dependere ab intellectu sicut à principaliori, & utrumque à sapientia sicut à principalissimo; sed sapientia utrumque excedit simpliciter secundum se: ergo habitus principiorum non solum quo ad nos, sed etiam secun-

E

dum

lum se, superat simpliciter scientiam.

Ratio insuper id ipsum suadet, quia scientia solum attingit principia particularia, ex quibus conclusiones determinatas deducit, habitus verò luminis attingit universalissima principia, generalia, & cōmunia omni scientiæ, quod absque dubio perfectius est, & secundum doctrinam istam.

Respondetur ad argumentum, negando duo antecedentia prima, & ad probationem negatur maior, quia licet habitus scientiæ attingat conclusiones, & principia cum maiori perfectione, quam habitus principiorum, eo quod magis penetrat principia, & ea, ut illativa cognoscit; non tamen attingit scientia nisi particularia principia, & in genere determinato, & ex illis conclusiones determinatas deducit, sed habitus principiorum non solum attingit principia particularia secundum se, sed etiam universalissima principia; cūque principium universalissimum sit veritas superior, & magis à materia abstracta, & consequenter perfectius sit principio particulari cum sua

conclusionem, inde fit habitus principiorum in perfectione superare habitum scientiæ. Qua propter si fiat comparatio actus luminis attingentis principia determinata secundum se, actus ille superatur à scientia, quæ eadem principia, ut illativa cognoscit: Si tamen comparatio fiat habitus luminis ad principia universalissima, actus quo prædicta principia attingit, omnem scientiæ superat simpliciter actum.

Dices iuxta prædictam doctrinam habitus principiorum superat scientiam; sed habitus prædictus pertinet ad secundam operationem; siquidem pertinet ad intellectum, quatenus intellectus est: ergo perfectior erit secunda operatio.

Sed negatur consequentia, quia quamvis habitus principiorum, & actus illius per ordinem ad principia universalissima superet in perfectione actum, & habitum scientiæ, non tamen superat habitum, & actum sapientiæ, qui est perfectissimus actus tertiæ operationis. Proindeque tertia operatio semper est

perfectior, eo quod actus perfectissimus illius, actum perfectissimum secundæ operationis excedit.

Ad confirm. verò principalis argumenti negatur maior, & ad probationem disting. min. principia secundum se, & sub altiori motivo, conced. min. non ita, sed vt regulariter attinguntur per habitum principiorum, neg. min. & consequ. Quia habitus fidei attingit principia Theologiæ propter Divinam revelationem, quæ est motivum superioris ad revelationem mediatam, in qua nittitur Theologia, & ideo perfectior est fides, quia principia Theologiæ sub altiori motivo considerat; sicut propter eandem rationem simpliciter excedit fides scientiam super naturalem infusam; cæterum habitus principiorum in ordine naturali, & sub motivo eiusdem ordinis attingit principia secundum se, quod quidem non est ita perfectum sicut attingere principia, pro vt inferunt conclusionem.

Ad secundam confirmat. neg. ant. & ad probat. neg. minor. Quia licet habitus principiorum simplici intuitu, &

Mag. Frojan.

sine discursu veritatem attingat non tamen propterea debet esse perfectior, eo quod non ita penetrat veritatem, & modus proprius intellectus Angelici non est simplici intuitu attingere veritatem præcisè, sed illam simplici intuitu perfectè cognoscere, intelligendo ea, quæ de veritate enuntiari possunt, & ex illa inferri: Vnde non illa operatio assimilatur magis Angelicæ operationi, quæ minus discurret, sed ea, quæ magis penetrat veritatē, & hæc est operatio sapientiæ, quæ attingit principia vt contentativa conclusionis. Et instantia invenitur in prima operatione, quæ simplicior est quam secunda, & tamen per primam non assimilatur homo magis cum Angelo, quia prima minus perfectè veritatem attingit.

Sed instabis. Habitus principiorum simpliciter excedit habitum naturalis sapientiæ: ergo secunda operatio ad quam pertinet, perfectior est tertia, ad quam pertinet sapientiæ. Prob. ant. Primò, principia, quæ per habitum principiorum attinguntur perfectiora sunt veritatibus quæ attinguntur

tur per sapientiam: ergo habitus principiorum simpliciter excedit habitum naturalis sapientiae. Prob. ant. Certitudo, veritas, & perfectio conclusionum, quas attingit sapientia, & per discursum deducit, derivantur, & participantur à certitudine, & perfectione principiorum: ergo principia quae per habitum principiorum attinguntur, perfectiora sunt veritatibus, & conclusionibus, quas attingit sapientia; nam propter quod unum quodque tale, & illud magis, quo principio utuntur Logici, ad probandum praemissas esse certiores conclusionem, eo quod conclusionis certitudo, à certitudine principiorum derivatur.

Secundò probatur antec. principale, ille habitus simpliciter perfectior est, qui abstractionem magis perfectam, & illimitatam habet; sed habitus principiorum, habet abstractionem magis perfectam, & magis illimitatam, cum eius abstractio sit universalis, & abstractio sapientiae naturalis non sit: ergo idem quod prius.

Tertiò prob. ant. Habitus, qui per se, & immediatè est verus simpliciter perfectior est habitu, qui solum per aliud, & mediatè verus est; sed habitus principiorum per se, & immediatè est verus, habitus verò sapientiae tantum mediatè, & per aliud: ergo.

Quartò prob. ant. Habitus principiorum causat efficienter principaliter, & per modum causae aequivocae habitum sapientiae naturalis: ergo illum excedit simpliciter, nam causa aequivoca debet excedere effectum; sicut patet in causis aequivocis naturalibus. Antè prob. principia demonstrationis, per quam habitus sapientiae producit, causant principaliter aequivocè assensum evidentem conclusionis, & habitum sapientiae, mediante illo productum; sed principia praedicta attinguntur per habitum principiorum: ergo habitus principiorum causat efficienter principaliter aequivocè habitum naturalis sapientiae.

Quintò prob. ant. Quod in suo esse dependet ab alio, est imperfectius illo simpliciter: sed habitus sapientiae ut pèdet in suo esse ab habitu princi-

riorum sine quo esse non potest, ut per se manifestum est: ergo habitus principiorum simpliciter excedit habitum naturalis sapientiae.

Hæc omnia difficilia videntur, propter imperfectionem intellectus, sed verissimam solutionem habent, & ad ea, ordine respondemus, negando duo antecedentia prima, & ad probationem distinguo antecedens, principiorum, ut pertinentium ad sapientiam formaliter, conc. ant. ut pertinentium ad habitum principiorum, neg. ant. & conseq. Quia certitudo, veritas, & perfectio conclusionum, quæ per sapientiam attinguntur solum derivatur formaliter à certitudine, & perfectione principiorum, pro ut continet formaliter conclusionem sapientiae, sub qua ratione, non attinguntur per habitum principiorum, sed per habitum sapientiae, ad quam solam pertinet principia, ut illativa cognoscere. Quia propter ex argumento solum inferrur, actum quo ipsa sapientia attingit principia, ut illativa, esse perfectiorem altero actu sapientiae attingente conclusionem,

Mag. Froylan.

non tamen actum principiorum secundum se perfectiorem esse, quia ex principijs acceptis secundum se non derivatur formaliter certitudo, & perfectio ad conclusionem illatam.

Dices: Certitudo, & perfectio principiorum, ut inferentium conclusionem non est tanta, quanta est perfectio principiorum secundum se: ergo actus sapientiae, qui attingit principia, ut illativa, non adequat perfectionem actus luminis attingentis principia secundum se. Prob. ant. Certitudo, & perfectio principiorum, ut inferunt conclusionem, fundatur in certitudine, & perfectione, quam habent principia secundum se: ergo tanta non est.

Sed neg. ant. & ad prob. dist. ant. In illa ut perfectius elevata, conc. ant. in illa secundum se formaliter, nego ant. Quia quamvis certitudo, & perfectio principiorum, pro ut inferunt, supponat certitudinem principiorum secundum se, & illam necessario prærequirat, non tamen supra illam absolutè fundatur formaliter, sed tantum supra il-

F 3 lam

Iam altiori modo elevatam, & illuminatam superiori modo; nam sicut principium in ratione contentivi perfectius est se ipso secundum se, ita illius certitudo obiectiva crescit, & illuminatur magis, & perfectiori modo elevatur, nam quo magis obiectum, in esse obiecti perfectum est, eo maior est illius obiectiva certitudo; sicut quia Deus clarè visus excedit omnia alià, illius certitudo obiectiva omnem aliam certitudinem excedit.

Ad secundam prob. antec. principalis neg. min. quia habitus principiorum solum attingit principia, & veritatem sub ratione primæ veritatis humanæ, & primi principij per se noti, quæ abstractio magis limitata, & minus determinabilis est, quam abstractio sapientiæ, quæ attingit veritates immediatas, & mediatas, & inter ipsas Deum ipsum, cuius abstractio magis determinabilis, & universalis est in causando, & ita perfectior est.

Ad tertiam probationem dist. min. Quantum ad secundam partem, mediatè, & per aliud materialiter, conc. min.

formaliter; neg. min. & consequent. Quia licet actus sapientiæ, qui ad conclusionem, ut illatam terminatur, sit verus mediatè formaliter per actum præcedentem à quo efficienter causatur; actus tamen sapientiæ, qui ad principia, ut illativa terminatur, per se, & immediatè est verus, eo quod veritatem immediatam attingit, & ita habitus sapientiæ consideratus in ordine ad actum principalem attingentem principia, per se, & immediatè verus est, quamvis materialiter sit tantum mediatè verus, quia habitum principiorum supponit, à quo tamen non causatur efficienter.

Ad quartam probationem neg. ant. & ad probationem neg. min. Quia principia demonstrationis considerata secundum se, qua ratione pertinent ad habitum principiorum, non causant efficienter principaliter assensum conclusionis sapientiæ, sed illum duntaxat causant, prout illativa sunt, sub qua consideratione pertinent ad sapientiam formaliter, & propterea habitus principiorum, non causat principaliter efficienter habi-

nam naturalis sapientiae.

Ad quintam, & ultimam probationem respondetur habitum sapientiae naturalis non dependere formaliter, sed tantum materialiter ab habitu principiorum, & quod solum materialiter ab alio dependet, non oportet esse imperfectius; sicut secunda operatio pendet materialiter à prima, quam tamen superat in perfectione. Et rursus poterat negari maior, quia forma pedit à dispositionibus, & charitas dependet à fide, & tamen charitas excedit fidem, & forma dispositiones.

Secundò ad replicam principalem respondetur, negando duo antecedentia prima, & ad probationem, pro ea parte, quae de perfectione procedit, neg. ant. Sed pro alia de veritate, & certitudine, distinguimus ipsum, certitudo subiectiva, conc. ant. obiectiva, nego ant. & conseq. Duplex namque certitudo distinguenda est, alia, quae consistit in adhesionem intellectus, & subiectiva appellatur, & haec in sapientia derivatur ex certitudine principiorum, & propterea maior est in ipsis principijs habitus

Mag. Froylan.

principiorum, quam in conclusionibus per sapientiam illatis, eo quod principia praedicta sunt magis accommodata humanae capacitati, & intellectus noster melius percipit ea, & magis adhæret illis, ut magis proportionatis: Alia insuper est veritas, & certitudo obiectiva, quae non fundatur in proportionem obiecti cum potentia, sed in obiecti immaterialitate, quae obiectiva certitudo nominatur, & haec non derivatur à certitudine principiorum, sed potius in conclusione sapientiae maior est; siquidem principalis conclusio sapientiae est *Deum esse*, quam conclusionem probat sapientia evidenter per effectus creatos, & veritas, & certitudo Divinae existentiae, aut propositionis praedictae simpliciter superat omnem certitudinem obiectivam cuiuscunque principij, ut pertinetis ad habitum principiorum.

Ad secundam probationem constat ex dictis abstractionem sapientiae esse perfectiorem, & minus limitatam, cum obiectum sapientiae sit Deus, cuius immaterialitas superat

F 4

quid-

quidquid attingitur per habitum principiorum.

Ad tertiam prob. dist. min. mediatur in genere causæ efficientis, conc. min. in genere causæ finalis, nego minor. & conseq. Nam quamvis habitus sapientiæ sit verus mediatur, & per aliud in genere causæ efficientis quatenus pendet in tali genere ab habitu principiorum; in genere tamen causæ finalis immediatur verus est, quia principia atacta per habitum principiorum ordinantur ad Deum, ut finem, & eodem proportionabili modo habitus principiorum ordinatur ad sapientiæ, cuius Deus principale obiectum est.

Ad quartam probat. dist. ant. principaliter per modum completis, & intellectum determinantis, conc. ant. princi-

paliter adæquatè, neg. antec. Quia habitus principiorum causat efficienter habitum sapientiæ per modum formæ completis intellectum, & illum determinantis, non tamen per modum causæ adæquatæ, sed potius causa adæquata conflatur ex intellectu, & habitu principiorum, quod quidem conflatum superat in perfectione sapientiæ.

Ad quintam prob. dist. maior. ab alio tanquam à causa adæquata, vel principali inter partes causæ adæquatæ, conc. mai. tanquam à causa inadæquata, & complente, neg. mai. & in hoc tantum genere pendet habitus sapientiæ ab habitu principiorum.

ARTICVLVS IV.

Vtrum dialectica dirigat triplicem intellectus operationem?

S. I.

Statuitur affirmativa conclusio.

PRÆSENTEM conclusionem habet Angel. Doct. in principio posteriorum dicens esse necessariam artem, quæ sit directiva ipsius actus rationis, per quam homo faciliter, & ordinatè, & sine errore procedat. Vnde 1. per hierm. lect. 1. affirmat. doctrinam traditam ab Arist. in lib. prædicam. ordinari quidem ad primam operationem.

Ratio insuper suadet intentum, nam intellectus, qui errare potest circa inventionem veritatis, indiget arte docente veritatem invenire, & per eandem artem dirigitur; sed intellectus in triplici operatione errare potest circa inventionem veritatis; & dialectica ipsa docet veritatem invenire: ergo dialectica dirigit

triplicem intellectus operationem, min. quantum ad secundam partem, constat ex eo, quod veritas invenitur mediante diffinitione, divisione, & argumentatione, & dialectica docet diffinire, dividere, & argumentare, ac proinde docet invenire veritatem. Sed quantum ad primam partem prob. min: quia intellectus per primam operationem potest apprehendere quidditatem vnius rei, tanquam quidditatem alterius, & similiter apprehendere potest hominem sub intentione generis, quem tamen apprehendere debebat sub intentione speciei. Per secundam etiam operationem potest intellectus falso enuntiare, & per tertiam inferre potest conclusionem non contentam in præ-

mis.

missis : ergo potest intellectus errare in triplici operatione.

Confirm. & explicatur in prima operatione, in qua quidem invenitur specialis difficultas, quia prima operatio potest malè ordinare prädicamenta; sed prädictum errorem tollere, pertinet ad dialecticam, aut Logicam, ad quam pertinet prädicamenta ordinare : ergo dialectica primam operationem dirigere debet. Prob. mai. intellectus per primam operationem potest invertere ordinem inter prädicata, quæ in prädicamento ponuntur : ergo potest malè ordinare prädicamenta. Probo ant. Potest intellectus per primam operationem apprehendere hominem sub intentione generis, & animal sub intentione speciei, & ita animal sub homine collocare; sed hoc est invertere ordinem debitum inter prädicata, quæ in prädicamento ponuntur : ergo potest intellectus per primam operationem invertere ordinem inter ea prädicata, quæ in prädicamento collocantur.

Dices : Quod si ita est, iam prima operatio poterit errare formaliter, quia attingere rē

sub intentione indebita sibi, est formaliter errare; sed primam operationem posse formaliter errare negat sæpè D. Thom. ergo ratio prius facta, vera non est.

Sed contra, quia quamvis prima operatio non possit errare, errore compositionis, aut errore falsitatis, eo quod in prima operatione falsitas, & compositio non est, quod tantum D. Thom. intendit, potest tamen prima operatio errare formaliter errore in ordinationis, malè formaliter ordinando prädicamenta, & ordinem prädicatorum invertendo, quod tamen nunquam negat D. Thom. sed hoc, & non aliud ratione supra dicta concluditur : ergo ratio supra dicta vera est.

Ulterius data doctrina explicatur exemplis, quia prima operatio potest apprehendere vocem non significantem, ut verum terminum, & ipsum terminum complexum potest, ut non terminum apprehendere, & terminum supponentem si impliciter, potest apprehendere, ut supponentem personaliter, quo facto intellectu per secundam operationem

nem

nem poterit indicare, quod in hac propositione: *homo est species*, *ly homo* supponit pro individuis, & ex consequenti iudicare, quod sicut homo est species, ita Petrus est species; sed errorem prædictum auferre ad dialecticam pertinet, ad quam spectat debitam intentionem terminis dare: ergo dialectica dirigere debet primam intellectus operationem..

§. II.

Argumentis in contrarium: occurritur..

CONTRA conclusionem prædictam arguitur primo. Quia potest intellectus habere potentiam errandi, & per se exigere carentiam dirigentis: ergo ex quo intellectus in triplici operatione possit errare, non infertur dialecticam per se dirigere triplicem intellectus operationem, nam dialecticam per se dirigere, & intellectum per se exigere carentiam dirigentis implicationem involvit. Probant. Potest voluntas habere potentiam errandi, & per se

petere carentiam dirigentis, sicut contingit in Dæmone qui quotidie peccat, & simul exigit carentiam dirigentis, eo quod ex propria natura est inflexibilis in malo semel electo, & consequenter ex propria natura exigit sibi negari concursum ad rectè operandum: ergo poterit etiam intellectus habere potentiam errandi, & per se exigere carentiam dirigentis..

Confirmari poterat, quia in scripturis, & vocibus inveniuntur etiam artificia Logicalia; & tamen dialectica per se non dirigit scripturas, & voces: ergo nec dirigere debet intellectus operationes.

Confirm. secundò, si dialectica subiectivè dirigeret intellectum, etiam obiectum dialecticæ, vel forma rationis, obiectivè intellectum dirigeret; sed forma rationis nequit obiectivè dirigitur: ergo dialectica non debet dirigere subiectivè. Prob. min. Forma rationis producitur per operationes intellectus directas, & ordinatas, & consequitur ad illas, tanquam earum effectus: ergo nequit obiectivè intellectum dirigitur, quia di-

rigens non potest directum supponere, sed ipsum præcedere debet.

Resp. ad argum. negando ant. & ad probat. dist. ant. voluntas immobilis in malo, conc. ant. mobilis de malo in bonum, neg. ant. & conseq. Et hoc contingit in Angelo, qui in malo semel electo inflexibilis est, & ita ex propria natura petit sibi negari concursum dirigentem; intellectus verò potest errare, & etiam potest rectè obiectum attingere, & quia hoc secundum est iuxta naturam intellectus, propterea non exigit carentiam dirigentis, sed potius formam dirigentem requirit.

Ad primam confirm. dist. mai. Vnicè tanquam in signo, conc. mai. vt in causa efficiente directionem obiectivã, neg. mai. & dist. min. per se primò, conc. min. secundario, nego min. & conseq. Quia conceptus intellectus sunt signa primaria directionis obiectivæ, & operationes intellectus efficienter causant obiectivam directionem producendo formam rationis obiectivè dirigentem, & ideo operationes, & conceptus intellectus p: i-

mario diriguntur à dialectica, vt rectè directionem attingat: voces autem, & scripturæ sunt signa rerum secundario, & ex consequenti tantum, primario autem sunt signa conceptuum, & ita solum secundario diriguntur, quatenus supposita intellectus directione manent voces ex consequenti directæ.

Ad secundam confirm. negatur min. & ad eius prob. dist. ant. consequitur in genere causæ efficientis, conc. ant. in genere causæ formalis, & obiectivæ, neg. ant. Quia sicut artic. 7. in proem. Logicæ, §. 5. argumento 5. ad prim. confirm. dictum est, forma rationis in genere causæ efficientis per operationes intellectus directas, & ordinatas producit; sed in genere causæ formalis easdem operationes præcedit, & provt sic intelligitur, eas obiectivè dirigere, sicut quilibet terminus primarius specificans actionem, in genere causæ formalis terminativæ, illam actionem præcedit.

Dices, intellectum proprias operationes directas, & ordinatas tanquam proprium finem respicere, & ad eas ordi-

nari: ergo non indiget forma obiectivè dirigente, nec habitu aliquo dirigente subiectivè, ut intellectus tales operationes eliciat, quia quæcunque res naturaliter tendit in proprium finem, & ad hoc non indiget forma, vel habitu dirigente; sicut lapis ut tendat in centrum non indiget aliquo dirigente, sed naturaliter tendit in ipsum.

Respondi. neg. conseq. Quia quamvis intellectus naturaliter respiciat ut finem, proprias operationes directas, & ordinatas, non tamen inclinatur ad illas inclinatione perfecta, & expedita, sed potius imperfecta, & incompleta inclinatione, sicut voluntas ad operationes virtutum, & ita sicut ipsa voluntas indiget habitu, ut operationes virtuosas faciliter eliciat, & connaturaliter, ita intellectus indiget habitu dirigente, ut faciliter eliciat operationes directas, & ordinatas. Nec exemplum lapidis oppositum persuadet, eo quod inclinatio lapidis ad centrum completa, & perfecta est.

Secundò arguitur, dirigere per dialecticam est contra naturam intellectus: ergo diale-

ctica non debet dirigere intellectus operationes. Prob. ant. Ad hoc dirigeretur intellectus ut attingeret rem sub intentione rationis debita sibi; v.g. hominem sub intentione speciei, & prædicati, vel subiecti; sed ita rem attingere, est contra naturam intellectus: ergo contra naturam intellectus est per dialecticam dirigi. Prob. min. Attingere rem aliter, ac est in re, est contra naturam intellectus, qui ex propria natura petit cognoscere rem sicut est; sed modo supradicto attingere rem, est illam attingere aliter, ac est in re, cum in re homo non sit species, subiectum, vel prædicatum: ergo supradicto modo rem attingere, est contra naturam intellectus.

Confirm. dialectica per se primò solum potest dirigere per doctrinam modi sciendi sed in prima operatione intellectus non invenitur modus sciendi: ergo nequit dialectica dirigere primam operationem intellectus. Prob. min. Modus sciendi est oratio manifestativa ignoti; sed oratio non manifestat ignotum, nisi subiecto per prædicationem applicetur, quod tantum invenitur in

secunda operatione: ergo in prima modus sciendi non datur.

Resp. ad argument. neg. ant. & ad probat. negatur min. & ad eius probationem dist. mai. aliter ac est iudicativè, conc. mai. apprehensivè, nego mai. & dist. min. aliter ac est apprehensivè, conc. min. iudicativè nego minorè, & conseq. Quia dum dialectica dirigit intellectum sub intentione rationis debita sibi, non dirigit intellectum, ut iudicet intentionem prædictam rebus in re convenire, nam hoc esset intellectum ad falsitatem perducere, quod est contra naturam ipsius; sed solum dialectica dirigit intellectum, ut apprehendat rem cum intentione sibi debita per rationem, quod quidem non est contra, sed iuxta naturam intellectus ita exigentis attingere rem, ut conficiat instrumenta dialectica, quibus rectè veritatem attingat.

Secundò alijs terminis respond. dist. eandem maiorem, attingere rem aliter ac est in re, tam formaliter, quam fundamentaliter, conc. mai. aliter ac est in re formaliter, non tamen fundamentaliter, nego

mai. quia dum res præbet fundamentum, ut aliter ac est in re, per intellectum attingatur, sic eam per intellectum attingere potius est iuxta intellectus naturam, qui sic attingendo rem ad cognitionem pervenit veritatis.

Ad confirm. argumenti, dist. mai. per se primò intentivè, conc. mai. executivè, nego mai. & omiſſa minori, dist. consequens. Per se primò intentivè, conc. conseq. executivè, nego conseq. quia licet doctrina per se primò intenta à Logica, sit doctrina modi sciendi, non tamen illa est in executione prima, sed prius in executione traditur doctrina termini, & subiecti, vel prædicati, quæ quidem ad doctrinam modi sciendi ordinatur, & ad eandem pertinet scientiam, & quia intentio termini in prima operatione invenitur, inde fit primam operationem esse per se primò in executione dirigibilem per dialecticam, quamvis non sit dirigibilis per se primò in intentione artis, admissò quod in prima operatione modus sciendi non est. Instantia est in secunda operatione intellectus in qua non inven-

nitur modus sciendi; & tamen quia reperitur in illa intentio propositionis formalis, particularis, & vniuersalis, & huiusmodi alia, propterea secunda operatio per se primò in executione dirigitur, quia ea, quæ pertinent ad ipsam priùs sciri debent, vt admodum sciendi perueniamus.

Cæterum quia falsum est in prima operatione non inueniri modum sciendi, eo quod ad ipsam verè pertinent diffinitio, propterea negatur min. prædictè confirmationis, quia vt oratio manifestet ignotum necessarium non est, quod subiecto per prædicationem applicetur, sed satis est illi applicari per simplicem apprehensionem, quod ex dicendis infra, constabit. Vndè cum apprehendimus corpus disgregativum visus, diffinitionem corporis descriptivam attingimus, & cum apprehendimus album disgregativum visus, diffinitionem essentialem per simplicem apprehensionem applicamus.

Dices, si doctrina tradita vera est, dialectica ipsa docet modum apprehendendi, si quidem dirigit apprehensionem

intellectus; sed modum apprehendendi non addiscimus per dialecticam; sed ille est intellectui naturalis, & congenitus ipsi: ergo solutio tradita nulla est.

Facile tamen respond. modum apprehendendi esse proculdubio intellectui naturalem sumptum quantum ad substantiam, & ita per dialecticam non doceri; sed modum apprehendendi quoadmodum, id est sub intentione generis, vel speciei, diffinitionis, vel diffiniti per dialecticam tradi, & ita quantum ad hoc dialectica apprehendere docet.

Tertiò arguitur. Propositiones per se notæ pertinent ad secundam intellectus operationem; & tamen intellectus non indiget directione ad eas attingendas, sed explicatis terminis eas attingit, & earum veritatem cognoscit, nec illas negare valet, aut errare circa illas: ergo dialectica non dirigit secundam operationem.

Confirm. & vrgetur, quia syllogismi constituti in quatuor modis perfectis prime figuræ, cognoscuntur luminæ naturali, & intellectus benè dispositus necessario convin-

citur illi, & veritati conclusio-
nis adhæret; sed ipsi pertinent
ad tertiam operationem: ergo
tertia operatio directione non
indiget.

Respond. ad argum. dist.
min. ad eas primò intentiona-
liter, quo ad substantiam, &
pro materiali attingendas,
conc. min. ad eas pro formali,
& secundò intentionaliter
sumptas, nego min. & conseq.
Nam quamvis intellectus non
indigeat directione ad propo-
sitiones prædictas pro mate-
riali, & secundum intrinsicam
connexionem prædicati cum
subiecto percipiendas; indiget
tamen directione ad eas se-
cundò intétionaliter sumptas,
eo quod potest intellectus tri-
buere intentionem prædicati
illi extremò, cui debebat ap-
plicare intentionem subiecti,
& propositioni vniversali, tri-
buere intentionem particula-
ris, & ne ita erret, dialectica
dirigit ipsum.

Ad confirm. argument.
Respond. suprædictos syllo-
gismos non esse notos lumine
naturali, vel non esse faciè
notos saltem, quo ad formam
syllogisticam, per quam cons-
tituuntur in ratione arte facti

logicalis, & ad prædictam for-
mam rectè introducendam, &
attingendam, dialectica dirigit
intellectum.

Sed instabis esset sententiam
probabilem Logicam non esse
simpliciter necessariã ad alias
scientias consequendas, sed
bonitatem consequentiæ esse
de essentia consequentiæ, &
posse lumine naturali cognos-
ci, in qua opinione ad attrin-
gendam formam syllogisticam
in prædictis syllogismis, suffi-
cit lumen naturale indepen-
ter à dialectica artificiali: ergo
supposita prædicta sententia
ad prædictos syllogismos, quo
ad formam artificialem non
indiget intellectus habitu dia-
lecticæ dirigente.

Respondet quidam Tho-
mistæ, syllogismos prædictos
esse lumine naturali notos
quantum ad illationem, sup-
posita recta dispositione præ-
missarum, quia semel disposi-
tis præmissis, per se notum est
illas benè in ferre conclusio-
nem; sed quo modo præmissæ
sint, vt benè inferant, non esse
per se notum, sed per habitum
dialecticæ tradi, & ideo ad
præmissas disponendas indigere
intellectum dialecticæ dire-
ctione.

Sed

Sed contra est, quia sententia prædicta affirmat bonitatem consequentiæ, & ipsam dispositionem præmissarum posse cognosci solo lumine naturali, ita ut intellectus absque habitu superaddito, & solo lumine naturali possit verè demonstrare veritatē, & sciētiā acquirere; sed solutio prædicti magistri negat intellectum solo lumine naturali cognoscere posse præmissas esse rectè dispositas: ergo prædicta solutio sententiā probabilem negat, & illam non admittit, ut argumento respondeat. Qua propter ommissa solutio prædicta.

Replicæ prius factæ respondemus, dist. consequ. Non indiget simpliciter, conc. consequ. Secundū quid, & ad melius, vel facilius, neg. consequ. Quia prædicta sententiā admissā quavis nō indigeat intellectus habitu dialecticæ dirigente tanquam medio simpliciter necessario; sed potius sine habitu dirigente, solo lumine naturali possit percipere quidquid ad demonstrationē veritatis, & ad sciētiā habendā requiritur; indiget tamen intellectus habitu dialecticæ dirigente, ut fa-

cilius præmissas disponat, & rectam dispositionē attingat, quod satis est, ut dicamus dialecticā per se dirigere omnem intellectus operationem, sicut prædicta sententiā admissa, adhuc tamen verum est dialecticam per se esse prius acquirēdā, quamvis in opinione prædicta nō sit necessaria simpliciter ad alias sciētiās habēdas.

§. III.

Alterum argumentum diluitur.

TANDEM contra conclusiōnem arguitur. Prima operatio intellectus nequit errorem admittere: ergo dialectica dirigere non potest primam intellectus operationē. Probant. primò, sicut sensus decipi, & errare non potest, circa sensibile proprium, ita intellectus errare non valet, circa simplicē quidditatem, quæ est proprium etiam primæ operationis obiectum: ergo prima operatio nequit errorem admittere.

Secundò probant. Species repræsentativa, quæ primæ operationi deseruit, est conformis necessario cum obiecto: ergo prima operatio errare

non potest, nam illa non potest errare, nisi species repræsentativa ab obiecto deficiat, & illi non conformetur, ant. verò prob. species est naturalis similitudo obiecti; sed naturalis obiecti similitudo, necessario conformatur cū obiecto, quia ipsum naturaliter repræsentat: ergo species repræsentativa, quæ primæ operationi deseruit, necessario cōformatur obiecto.

Tertiò prob. ant. prima operatio volūtatis nequit esse defectuosa, aliàs ipsi Deo attribueretur defectus, quia ipse solus, & specialiter voluntatē ad primum actum determinat: ergo etiam prima intellectus operatio erronea, & defectuosa esse non potest.

Quart. prob. actus primæ operationis non est capax, ut emendetur: ergo prima operatio nequit errare, alias emendari posset. Prob. ant. apprehensio, quæ semel est prava, ulterius emendari non potest, quia si idem attingit, semper est prava, & si idem non attingit, erit altera apprehensio diversa: ergo actus primæ operationis, non est capax, ut emendetur.

Quint. prob. Obiectum specificativū primæ operationis, est quidditas, sed circa obiectū specificativum non potest dari error, aliàs non attingeretur obiectum specificativum, sed aliud diversum obiectum: ergo prima operatio nequit errare.

Sext. prob. Obiectum primæ operationis est quidditas; sed circa quidditatem, nequit esse error: ergo idem. Prob. min. quidditas, cum consistat in indivisibili, vel tota attingitur, vel non attingitur, si nō attingitur, non est error circa quidditatem, si tota attingitur, rectè attingitur, cū nihil quidditatis deficiat: ergo circa quidditatem error esse non potest.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad primam prob. dist. ant. circa simplicem quidditatem primo intentionaliter sumptam, vel acceptam. secundū se, conc. ant. Secundo intentionaliter consideratam, neg. ant. & conseq. Quia intellectus potest errare circa simplicem quidditatem secundo intentionaliter sumptam, vel ut vestitam secunda intentione rationis, ut si intellectus apprehendat hominem sub intentione generis, & Pe-

trū sub intentione speciei, in quo quidē errat intellectus circa quidditatem, vt ad prædicamenta pertinentem, & ideo talem errorē auferre pertinet ad dialecticam ad quam pertinet prædicamenta ordinare; sed hoc eodem modo nequit sensus circa sensibile propriū errare, quia solum attingit sensibile secundū se, non tamen vt vestitū secunda intentione rationis: Si tamen sermo sit de quidditate secundū se, nō potest intellectus circa illam errare, sicut nec sensus circa sensibile propriū errare potest.

Ad secund. prob. principalis ant. resp. aliqui speciem esse naturalem similitudinem obiecti, quantū ad ea prædicata, quæ attinguntur primario, sed non quantū ad alia, quæ secundario attinguntur, videlicet, quoad secundas intentiones, quæ consequuntur modū intelligendi, & ideo in representādo prædictas intentiones potest species deficere, & intellectus errare.

Sed hæc solutio maxima æquivocatione laborat, quia species est naturalis similitudo omnium obiectorum, quæ per illam representatur, cū omnia illa non libere, sed necessario,

& naturaliter representativē contineat per modū signi formalis, de quo dubitari nō potest naturaliter representare omnia, quorū est formale signum; sed ea quæ attinguntur secundario, per speciem representantur, cū intellectus cognoscere nō possit, quod in specie representatum non est: ergo species est similitudo naturalis, etiā illorum, quæ secundario attinguntur, & ita hæc solutio relicta.

Resp. ad secund. prob. dist. ant. cū obiecto, vt per eam representato, conc. ant. cum obiecto in se ipso neg. ant. & cōseq. Quia species est naturalis similitudo obiecti, vt per eam representatur, & ita ab obiecto provt sic, nequit species deficere, potest tamē deficere ab obiecto provt est, quia cum intellectus habeat speciem representantem hominem, & representantem intentionē generis, potest vti specie generis, & hominis, & hominem per modum generis apprehendere, in quo eventu species hominis, & species generis, vt ab intellectu assumuntur, representant obiectum aliter, ac est in se, quia species generis representat illam in homine, &

species hominis repræsentat
hominem sub intensione generis.

Ad tert. prob. dist. conseq.

Prima subiectivè, conc. cõseq.

Prima obiectivè, neg. conseq.

Quia sicut primus actus voluntatis non potest esse defectuosus, nè defectus Authori applicanti tribuatur, ita prima intellectus operatio, quæ est prima subiectivè, & alteram non supponit, nõ potest esse defectuosa, eo quod est etiam à Deo intellectum dirigente, & attingit quidditatem secundum ea, quæ habet in re: Cæterum prima operatio, quæ solum est prima obiectivè, quatenus attingit obiectum, quod pertinet ad primam operationem, potest bene deficere, si non sit prima inter omnes, quia ad illam nõ movetur intellectus à Deo, sed libere ad eam per voluntatem applicatur, sicut voluntas potest circa finem errare, dummodo operatio qua finem attingit prima non sit, sed supponat voluntatè constitutam in actu per aliam operationem.

Ad quart. prob. dist. an avertetur dum est, conc. ant. ut sit, neg. ant. & conseq. Quia licet prima operatio non sit capax emendationis dum est, tamen quod si recta est, non indi-

get emendatione, & si prava est, semper est prava; est tantè prima operatio capax emendationis, ut sit, quatenus poterat non fieri, sed loco illius poterat, elici recta operatio, & ut eliciatur operatio non defectuosa, sed recta, indiget intellectus dialecticæ directione, sicut virtus corrigit peccata non quidem faciendo quod peccatum malum non sit, sed determinando intellectum, ut loco peccati, bonum opus efficiat.

Ad quint. prob. dist. min. circa obiectum specificativum secundum se, conc. min. circa ipsum, ut affectum accidere, neg. min. & conseq. Quia licet circa obiectum specificativum secundum se sumptum, non possit intellectus errare, potest tamen errare circa ipsum, ut vestitum intentione accidentali rationis, indebita sibi, & eodem modo circa ipsam quidditatem totam, ut vestitum intentione accidentali rationis, potest intellectus errare, intentionem indebitam applicando. Sicut quamvis voluntas non possit deficere circa bonum secundum se, potest tamen deficere circa bonum, ut vestitum aliqua circumstantia, & bonitate aparenti,

quæ

quæ revera illi non convenit. Ex quibus ad sextam probationem relinquitur manifesta solutio.

Dices, iuxta doctrinam supradictam non solum potest prima operatio præbere occasionem erroris, sed etiam errare formaliter, siquidem ipsa, ratione sui attingere potest quidditatem cum intentione rationis indebita sibi, quod est ratione sui, & formaliter errare; sed in prima operatione per se, & ratione sui non esse errorem formaliter, docent univèrsi Thomistæ: ergo doctrina tradita nulla est.

Respond. dist. min. errorem compositionis, aut falsitatis, conc. min. errorem in ordinationis, neg. min. & conseq. Quia, vt supra, conclusionem probantes diximus, in prima operatione, quæ compositiva non est, non datur formaliter error compositionis, aut falsitatis; datur tamen in illa per se, & ratione sui, & formaliter error compositionis, eo quod per se formaliter, & ratione sui potest errare indebitam intentionem applicando, & apprehendendo hominem sub

intentione generis, & Petrus sub intentione speciei, quod quidem est invertere prædicata superiora, & inferiora, & prædicamēta de ordinare formaliter, & formaliter errare errore inordinationis, in quo non opponimur Thomistis, & si alicui contrarium dicimus, adhuc tamen solutio tradita vera est.

Secundò ad argumentum principale possumus aliter cū communi solutione respondere, primam intellectus operationem non posse errare formaliter, & per se, eo quod error formaliter non est, vbi nō est compositio; posse tamen primam operationem errare, causaliter, & per accidens, quatenus diffinitionem unius rei apprehendere potest tanquam diffinitionem alterius, per quod secundæ operationi præbet occasionem errandi formaliter, quatenus prædicta apprehensione supposita, secunda operatio enuntiet diffinitionem, de eo; cui non convenit, & hæc enuntiatio erronea, & falsa est. Et ex his.

Ad primam probat. constat, quod sicut sensus non potest per se, & formaliter errare

re circa sensibile proprium, ita prima operatio non potest per se, & formaliter errare, & in hoc assimilantur.

Ad secundam probat. respond. quod cum intellectus habeat speciem e qui, & simul speciem animalis rationalis, potest vti vtraque specie, & apprehendere per vnicum actum equum animal rationale, quo facto præbet occasionem, vt secunda operatio enuntiet animal rationale de equo, & formaliter erret in prædicta enuntiatione, & in hoc eventu vtraque species, quæ primæ operationi deseruit, vt simul coniuncta, est naturalis similitudo obiecti, vt representati formaliter, sed non illius in se.

Ad tertiam, & quartam probat. sicut antea respondemus, & ad quintam, & sextam dicimus, primam operationem errare non posse circa quidditatem secundum se, & materialiter sumptam, posse tamen errare circa quidditatem, vt applicatam subiecto eam indubite applicando subiecto, cui reuera non convenit.

Et si dicas, quod si doctrina vera est, prima operatio nõ

attingit quidditatem, quia quidditas vnita per apprehensionem cum subiecto, cui repugnat, quidditas subiecti non est: ergo non est admit- tenda doctrina.

Resp. facile, quidditatem in illo eventu, non esse quidditatem relativè, & in ordine ad subiectum, cui reuera per modum quidditatis non convenit, esse tamen quidditatem materialiter sumptam, & necessarium non esse primam operationem attingere quidditatem relativè, sed satis est, quod eam attingat absolutè.

Secundò resp. in illo eventu non esse quidditatem in re, & absolutè, esse tamen quidditatem ex parte modi, & exercitè, quatenus prima operatio ea prædicata per modum quidditatis attingit, & vt propria huius subiecti, sicut etiam dum prima operatio attingit hæc prædicata: *In sensibile rationale*, non attingit quidditatem, quæ sit quidditas in re, sed solum ex parte modi, quatenus ea per modum vnus essentia, & eiusdem quidditatis attingit.

Sed contra doctrinam traditam instabis primò, applica-

re alicui rei diffinitionem alterius, non pertinet ad primam, sed ad secundam operationem, nam vnum alteri applicare, est componere: ergo si prima operatio solum poterat errare vnum alteri applicando, nequaquam errare potest.

Secundò instabis, si doctrina solutionis traditæ vera est, prima operatio per se non indiget directione: ergo dialectica per se, non dirigit primam operationem. Prob. ant. Benè valet: prima operatio solum per accidens potest errare: ergo solum indiget directione per accidens; sed iuxta doctrinam traditam prima operatio solum per accidens potest errare: ergo non per se, sed per accidens indiget directione. Prob. mai. Benè valet: operatio potest errare: ergo indiget directione: ergo quæ solum per accidens potest errare, solum indiget directione per accidens. Quia in consequentia prædicta arguitur ab antecedenti ad consequens cum eodem addito.

Tertiò instabis, apprehendere diffinitionem vnius rei, tanquam diffinitionem alte-

rius, non est contra Logicam, sed solum procedit contra lumen naturale, quia intellectus suo lumine naturali cognoscit diffinitionem esse idem cum difinito, & consequenter, animal rationale esse idem cum homine, & non convenire e-quo: ergo ad tollendum errorem repertum in applicatione mala alicuius diffinitionis, nõ indiget intellectus directione Logicali, sed solo lumine naturali.

Resp. ad primam replicam, dist. ant. applicare enuntiativè, conc. ant. apprehensivè, neg. ant. & conseq. Quia prima operatio non applicat enuntians, sicut secunda, sed solum simpliciter apprehendendo diffinitionem vnius, tanquam diffinitionem alterius, & simul vnico actu apprehendendo hoc complexum: *Equus animal rationale.*

Ad secundam replicam respondetur primam operationem posse per accidens errare, non contrapositivè ad per se comparativè, aut relativè, sed solum contrapositivè ad per se absolutè, eo quod non potest intra se ipsam errare, sed tantum occasionaliter, &

comparativè ad secundam operationem, cui præbet occasionem erroris, hoc tamen per se competit primæ operationi, & ita per se indiget directione ad tollendum errorem occasionalem per se illi convenientem.

Secundò, negatur ant. & ad probat. neg. mai. & ad eius probat. negatur conseq. Quæ non valet, eo quod in ipsa non arguitur ab antecedenti ad consequens cum eodem addito Logico, sed tantum cum addito grammaticali, quia supra posse errare, nihil superaddit Logicè posse errare per accidens, sed præcisè grammaticaliter addit; quia sive per accidens, sive per se errare possit, semper est verum posse errare, ex quo conceptu communi habet prima operatio per se indigere aliquo habitu dirigente.

Ad tertiam replicam diff. ant. diffinitionem primo intentionaliter, & materialiter sumptam, conc. ant. Secundò intentionaliter acceptam, neg. ant. & conseq. Quia licet attingere diffinitionem, & diffinitum primò intentionaliter, & secundum se, & vtrumque malè coniungere, sit error qui pertinet ad lumen naturale intellectus, ad quod utique pertinet cognoscere identitatem diffinitionis cum diffinito; attingere tamen diffinitionem sub intentione diffinitionis, & rem diversam, & oppositam sub intentione diffinitivi, pertinet ad Logicam formaliter, ad quam etiam pertinet prædictas intentiones formare, & debitis applicare subiectis, & prepterea ad eandem formaliter pertinet supra dictum errorem dirimere.

ARTICVLVS V.

*Verum in dialectica sit incipiendum
à termino?*

§. I.

Quibusdam suppositis, statuitur affirmativa conclusio.

SICVT in ordine natura-
li forma embrionis præ-
cedit animam rationa-
lem, & inter gradus, quos ma-
teriæ forma communicat, gra-
dus corporis prior est: ita in
quacunque arte, quæ naturam
imitatur, debet dari aliqua
pars, à qua prius oportet inci-
pere, non quidem prohibito
operantis, & agētis, sed prop-
ter exigentiam artis, quæ ali-
quam partem determinat iux-
ta ordinem doctrinæ, à qua
incipere debemus: & que-
nam sit in dialectica prædicta
pars, inquirimus in præfenti?

Præmittendum tamen est:
in dialectica, aut Logica du-
plex dari processum, vnum
quidem doctrinalem præpar-
rantem instrumenta Logica-
lia, & essentias illorum defi-
nientem; & per partes expli-

cantem; secundum verò de-
monstrantem proprietates eor-
um instrumentorum, ex qui-
bus processus doctrinalis prior
est, eo quod semper est prius
regulas, & præcepta tradere,
& eorum essentias cognosce-
re, quàm demonstrativè pro-
cedere. Proptereaque prima
dialecticæ cognitio non debet
esse demonstrativa, aut scien-
tifica, sed tantum clara, & di-
stineta, in qua ordinem scien-
tiæ inchoamus, quatenus cog-
nitio prædicta ordinatur ad
ipsam demonstrationem.

Secundò præmittendum
est, quod si sermo sit de cog-
nitione confusa, prius cognos-
citur totum, quàm partes cog-
noscantur illius; sed ab oppo-
sito, cognitio distincta prius
debet partes attingere, & in-
ter eas discernere, vt totam

clare, & distinctè cognoscat, quia dum cognitio non discernit inter partes, non est cognitio distincta, ut ex terminis est manifestum.

Dices, totum essenziale non posse distinctè cognosci, quin per partes essentielles cognoscatur, verum totum integrale prius cognosci distinctè, quàm per partes cognoscatur, nam homo prius distinctè cognoscitur, quàm manus hominis, vel pes eius cognoscatur: ergo doctrina, quàm præmittimus, universaliter vera non est.

Sed contra, nam eo totum essenziale nequit distinctè cognosci, quin partes illius attingantur prius, quia cognitio non est distincta totius, nisi discernat inter ea, ex quibus totum componitur; sed cognitio totius integralis, si non fiat per partes non discernit inter ea, ex quibus totum integrale componitur: ergo distincta non est. Qua propter non assentimur in hoc cuidam Thomistæ oppositum asserenti, sed potius affirmamus hominem in ratione totius integralis non posse distinctè cognosci nisi partes integrales, manus vi-

delicet, & pes cognoscantur prius, & propterea qui à longè videt hominem claudum, & alium hominem sanum, confusè vtrumquè cognoscit, & inter vnum, & alterum non distinguit, quia inter motum vnius, & alterius non discernit, & quis nam eorum in movendo deficiat, non cognoscit, quibus prælibatis, & sententijs omisis.

§. II.

Conclusio nostra, affirmativè respondet.

SENTENTIAM nostram I. Et hic, & in I. physic. cap. I. Arist. habet, & eandem ibidem, & in I. per hierem. lect. I. D. Thom. expræsit, quos discipuli Thomistæ sequuntur.

Probari poterat primò, quia inquacunque arte à facilioribus incipiendum est, sicut etiam natura à facilioribus incipit; sed inter omnia ad dialecticam pertinentia, terminus facilior est: ergo ab illo est incipiendum. Prob. min. Simpliciora sunt faciliora, eo quod minus habent de entitate, &

consequenter minùs de cognoscibilitate habent, nam in simplicibus non tot prædicata cognoscenda, quot in compositis importantur, aliàs simpliciora non essent; sed inter omnia ad dialecticam pertinētia, terminus simplicior est, si quidem omnia alia terminum supponunt, & supra illum addunt intentiones particulares, quod in nomine, & verbo, & in terminis particularibus cerere licet: ergo terminus facilius est.

Secundò prob. conclusio, ab imperfectioribus est incipiendum in qua libet arte, sicut natura ab imperfectioribus incipit; sed inter omnia ad dialecticam pertinentia, terminus imperfectior est: ergo ab illo est incipiendum. Prob. min. Omnia alia ex terminis, ut ex partibus componuntur; sed pars imperfectior est toto: ergo terminus imperfectior est.

Respondebis primò, secundùm istam doctrinam incipiendum esse à suppositione, ampliatione, & restrictione, quæ sunt termini proprietates, & proprietates est imperfectior essentia.

Respondebis secundò esse incipiendum à notioribus, & imperfectiora non esse notiora, quia vnumquodque est cognoscibile secundùm quod est in actu, & imperfectiora sunt minùs in actu, eo quod sunt minus entia, proindeque non possunt esse notiora, nec ab illis incipiendum.

Utraque tamen solutio inefficax est, prima quidem, quia ab imperfectioribus est incipiendum, quādo imperfectiora à perfectioribus non dependent; sed suppositio, restrictio, & ampliatio, quamvis sint imperfectiores, à termini cognitione dependent: ergo ab illis incipiendum non est. Prob. min. Cognitionis distincta proprietatis, dependet à cognitione distincta naturæ, & essentiæ, cuius est proprietates; sed suppositio, ampliatio, & restrictio, sunt termini proprietates: ergo quamvis sint imperfectiores, dependent tamen à termini cognitione.

Secundò impugnatur, quia suppositio, ampliatio, & restrictio, conveniunt termino intra propositionem tantum; sed terminus intra propositionem existens, supponit cognitionem

termini absolutè, & extra propositionem, quia terminus extra propositionem simplicior est, & adhuc non habet intentionem subiecti, vel prædicati: ergo proprietates enumeratæ terminum cognitum absolutè supponere debent.

Solutio verò secunda ad rationem supra factam, efficaciter impugnatur; quia quamvis minus perfecta non sint notiora naturæ, aut non sint notiora secundum se, sunt tamen nobis notiora: ergo ab illis debemus incipere. Prob. ant. Nam obiectum esse magis secundum se cognoscibile fundatur in maiori perfectione, & actualitate entis, ipsum verò esse magis notum quo ad nos, fundatur in maiori proportionem cum intellectu nostro; sed imperfectiora sunt magis proportionata cum intellectu nostro, & propterea prius cognoscimus creaturas, & per eas creatorem cognoscimus: ergo imperfectiora sunt notiora quo ad nos.

Tertiò prob. conclusio, quia cum cognitio distincta totius incipiat à cognitione partium, ab eo prius est incipiendum in dialectica, quod est prima pars

ex qua instrumenta dialectica componuntur; sed terminus est prima pars: ergo ab illo est incipiendum. Prob. min. Primò, quia syllogismus ex propositionibus fit, propositiones verò ex terminis componuntur, & ante terminum non est alia pars de consideratione dialectica: ergo terminus est prima pars, ex qua instrumenta dialectica componuntur.

Secundò prob. min. Ea pars prima est in componendo instrumenta dialectica, in quam ultimò resolvuntur instrumenta prædicta, nam ultimum in resolutione, est primum in compositione totius; sed omnia instrumenta dialectica ultimò resolvuntur in terminos, & ultra non transit dialectica resolutio: ergo terminus est prima pars.

Respondebis: Regulariter, & per se esse incipiendum à notitia primæ partis, non tamen hoc esse exequendum in dialectica, eo quod notitia termini, & aliorum ad dialecticâ pertinentium dependet à cognitione modi sciendi, quem si quis ignoret non potest terminum, & alia clarè, & distinctè cognoscere, & ita in dialecti-

etica à modo sciendi debemus incipere.

Sed contra est, quia potius cognitio distincta modi sciendi, dependet à termini cognitione: ergo à termino potius, in dialectica incipiendum est. Prob. ant. Cognitio distincta modi sciendi incipit à cognitione partium, nam totum distinctè percipimus, quando ipsum per partes cognoscimus; sed terminus est prima pars modi sciendi: ergo cognitio distincta modi sciendi dependet à termini cognitione.

Secundò impugnatur solutio quamvis non possimus terminum cognoscere demonstrativè, aut scientificè non præhabita notitia modi sciendi, possumus tamen terminum distinctè cognoscere sine notitia modi sciendi distincta; sed dum incipimus in dialectica, non modo demonstrativo, sed tantum modo distincto, & doctrinali procedimus: ergo non à modo sciendi, sed à termino debemus incipere. Prob. mai. Quia ut terminum cognoscamus distinctè sufficit cognoscere genus termini, & illius differentiam, quia terminus solum est totum metaphysicè

ex genere, & differentia compositum, non tamen est totum physicum, sed potius physicè in linea dialectica est prima, & simplicissima pars; sed genus, & differentiam termini cognoscere possumus sine notitia distincta modi sciendi: ergo maior vera est.

Respondebis: Sine cognitione distincta termini posse quam optimè haberi cognitionem distinctam modi sciendi, per hoc præcisè quod genus, & differentiam modi sciendi cognoscamus, proindeque cognitio distincta modi sciendi non pendet à termini cognitione.

Sed contra, quia etiam genus modi sciendi nequit distinctè cognosci, quin terminus cognoscatur: ergo genus modi sciendi in cognitione distincta, dependet etiam à termini cognitione. Prob. ant. Oratio, quæ est genus modi sciendi, componitur ex terminis ut ex partibus: ergo nequit distinctè cognosci, quin terminus cognoscatur, quia cognitio distincta totius, à cognitione

partium incipere debet.

(?)

§. III.

*Argumentis in contrarium
occurritur.*

Contra conclusionē prædictam arguitur primò. Quia in dialectica incipiendū est, ab illis quæ pertinent ad primam operationem; sed terminus ad primam operationē non pertinet: ergo à termino incipiendum non est. Prob. min. Primò, prima operatio est actio quædam intellectus; sed terminus non est actio: ergo non pertinet ad primam operationem.

Secundò prob. min. Ad eandem operationem, ad quā pertinet totum, pertinent partes illius; sed propositio, cuius terminus est pars, non ad primam, sed potius ad secundam pertinet operationem: ergo idem dicendum de termino.

Confirm. ab opposito privativè; quia à propositione incipiendum est: ergo non à termino. Prob. ant. Primò, Arist. 1. priorum, cap. 1. prius diffinit propositioem, quàm terminum: ergo à propositione incipiendum est, quia viam

Arist. observare debemus.

Secundò prob. ant. Propositio perfectior est termino: ergo ab illa incipiendum est, nam propterea in ordine naturæ prior est forma, quàm proprietates, quia forma perfectior est, & in ordine demonstrandi prius incipimus à principijs, quia principia sunt perfectiora conclusione.

Tertiò prob. ant. Propositio est causa termini finalis, siquidem terminus ad propositionem, vt ad finem ordinatur: ergo ab illa incipiendum est, nam vt effectus cognoscatur distinctè, prius illius causa debet distinctè cognosci.

Quart. prob. ant. Propositio est notior termino: ergo ab illa incipiendum est. Prob. ant. Terminus diffinitur per ipsam propositionem: ergo propositio notior est termino, nam ea, per quæ res aliqua diffinitur, debent esse notiora, eo quod diffinitio notior est diffinito.

Resp. ad argum. neg. min. Et ad primam probat. concessis præmissis, dist. consequens, non pertinet vt actio, conc. consequ. vt terminus, & obiectum actionis, neg. consequ.

Quia

Quia licet terminus non sit actio, est tamen primæ operationis obiectum, & incipiendum est ab aliquo pertinente ad primam operationem, tanquam obiectum illius. Et quidem si argumentum probaret, convinceret etiam non esse incipiendum ab ipsa propositione, cum illa formaliter non sit aliqua operatio intellectus, sed tantum terminus, & obiectum illius.

Ad secundam prob. min. dist. mai. partes, vt exercitè componentes, conc. mai. vt potentes componere, nego. mai. Nam ad eandem operationem pertinet totum, & partes, vt actu, & exercitè componentes, sed non vt potentes componere; ex quo solum habetur, quod terminus, vt subiectum, vel prædicatum, qua ratione actu, & exercitè componit, ad secundam operationem pertineat, non tamen quod vt potens componere non pertineat ad primam, nam provt sic non constituit actu, & exercitè totum. Et quamvis in diffinitione termini dicatur esse id, ex quo simplex conficitur propositio, ea tamen verba non dicunt a-

ctū, sed aptitudinem, & idem est, ac si diceremus, terminum esse partem potentem propositionem componere.

Ad confirmationem verò argumenti negatur antecedens, & ad primam probat. respondemus Aristotelem ibi tractare de termino non via compositionis, sed via resolutionis, & cum in ordine resolutionis sit vltimum in quod resolvitur propositio, prius egit de ipsa propositione; nos tamen in præsentia de termino via inventionis, & compositionis disputamus, & cum terminus in cõponendo sit prior ab illo incipiendum asserimus; sicut ipse Philosophus prius etiam egit de termino enuntiativo, & compositivo quamvis non sub nomine termini, vt primò per hierem. lect. 8. explicat D. Thom.

Ad secundam probat. ant. resp. Quod non propterea agens prius introducit formā, quam illius proprietates, quia forma perfectior est, nec demonstratio prius incipit à principijs, quia ipsa perfectiora sunt; sed quia in ordine naturæ proprietates pendent à forma, & conclusio dependet à

prin-

principijs in ordine demonstrandi, quam dependentiam terminus à propositione non habet, sed res è contra contingit, eo quod notitia distincta totius à partium cognitione dependet.

Ad tertiam prob. ant. Respondetur propositionem esse causam finalem, vt probatio imbibita persuadet, sed propterea esse causam extrinsecam respectu termini, & causam extrinsecam non debere distinctè cognosci ad cognitionem distinctam effectus, sed satis esse quod prius quantum ad an est, & confusè cognoscatur.

Ad quart. probat. neg. ant. & ad probat. dicimus: ea per que res aliqua diffinitur tanquam per intrinsecas partes, debere esse notiora, quia diffinitio quantum ad partes intrinsecas notior, & clarior est diffinito; sed terminus tantum diffinitur per propositionem, tanquam per extrinsecum terminum, qui satis est, quod sit notior quantum ad an est, & cognitione cōfusa. Sicut creatura diffinitur per ordinem ad creatorem, qui tamen cognitione distincta notior non est

creatura, sed potius per creaturas distinctè creatorem cognoscimus. Vnde, vt quandam replicam evitemus, cum dicitur relativa esse simul cognitione, intelligitur de cognitione distincta vnius, & confusa alterius, quæque alterum attingat in obliquo, non verò de cognitione distincta vtriusque, & quæ vtrumque attingat in recto.

Sed instabis, quod incipiendum est à cognitione imperfectissima inter omnes, eo quod intellectus procedit de potentia ad actum, & ita prius debet ad cognitionem imperfectam, quam ad perfectam pervenire; sed cognitio propositionis imperfectissima est, cum sit cognitio totius: ergo ab illa est incipiendum.

Resp. dist. mai. imperfectissima intra lineam cognitionis distinctæ, conc. mai. imperfectissima absolute. neg. mai. & di. t. min. absolute, conc. min. in linea cognitionis distinctæ, nego min. & conseq. Quia intellectus in dialectica incipit cognoscere cognitione distincta, & ita incipere debet à cognitione imperfectissima inter cognitiones distinctas, qua-

qualis est termini cognitio, nam cognitio distincta artefacti, quod ex terminis componitur, superat cognitionem termini distinctam.

Dices, incipiendum esse à cognitione imperfectissimam absolute, nam illa absolute est magis proportionata; sed cognitio confusa propositionis imperfectior est cognitione termini distincta: ergo à cognitione confusa propositionis incipiendum est.

Respond. quod dum intellectus incipit absolute, & confuse cognoscendo, prius cognoscit magis confusum, & incipit à cognitione confusa totius, quæ absolute imperfectior est cognitione tam confusa, quàm distincta suæ partibus; ex quo tantum habetur, prius cognoscere propositionem confuse, quàm terminum tam confuse, quàm distinctè cognoscat, non tamen prius cognoscere distinctè propositionem quàm terminum distinctè cognoscat, quia in linea determinata cognitionis distinctæ, cognitio termini imperfectior est. Sicut dialecticus non incipit declinando, quia licet declinatio sit

operatio imperfectissima absolute, intra lineam tamen dialecticam non existit, & dialecticus non incipit absolute, sed solum incipit in linea determinata dialecticæ.

Secundò arguitur. Terminus non est simplicior: ergo non est incipiendum à termino. Probat. Vox, & significatio sunt simpliciores termino: ergo ille non est simplicior. Probat. ant. Vox, & significatio sunt partes, ex quibus componitur terminus; sed partes sunt simpliciores toto: ergo vox, & significatio sunt termino simpliciores.

Respond. neg. antec. & adprobat. disting. antec. simpliciores absolute, conced. antec. in linea dialectica, nego antec. & conseq. Quia non est incipiendum à simplicioribus absolute, sed à simplicioribus in linea tantum dialectica, & quavis vox, & significatio absolute sint simpliciores, non tamen tales sunt intra lineam dialecticam, eo quod ad lineam dialecticam non spectant, sed de voce agit Physicus, de significatione Grammaticus, & de signo agit Politicus.

Sed instabis primò, partes pertinent ad eandem considerationem, ad quam pertinet totum; sed vox, & significatio sunt partes termini, & terminus per se spectat ad considerationem dialecticæ: ergo etiam vox, & significatio debent ad dialecticam pertinere.

Secundò instabis, terminus in linea dialectica est totum formaliter: ergo simplicior nō est. Prob. ant. Habet partes ad dialecticam formaliter pertinentes: ergo in linea dialectica est totum formaliter. Prob. ant. Terminus componitur ex intentione dialectica communi ad omnem intentionem dialecticam, & contrahibili per intentionem dialecticam partis, & intentionem totius: & rursus componitur ex intentione peculiari partis termini constitutiva; sed hæc intentio particularis pertinet formaliter ad dialecticam, & intentio dialectica ad terminum, & ad alia communis, ad dialecticam etiam pertinet, aliàs dialectica non esset formaliter: ergo terminus habet partes formaliter ad dialecticam pertinentes.

Tertiò instabis, signum debet necessario ad dialecticam pertinere; sed signum simplicius est termino, cum terminus supra signum addat intentionem partis: ergo terminus in linea dialectica simplicior non est. Prob. mai. Genus termini pertinet formaliter ad dialecticam, cum genus pertineat ad eandem scientiam, ad quam pertinet species genere constituta; sed signum est genus ad terminum: ergo debet signum ad dialecticam pertinere.

Resp. ad primam replicam, diff. mai. partes vt unitæ in toto, conc. mai. divisivè acceptæ, neg. mai. & concessa min. negatur conseq. Sub distinctione maioris, quia partes divisivè, & secundum proprias naturas possunt ad artes diversas formaliter pertinere, quamvis vt unitæ, & coniunctæ pertineant ad facultatem totius. Ex quo tantum sequitur quod vox, & significatio quatenus induunt secundam intentionem partis ad dialecticam pertineant, sicut omnia entia realia, vt vestita intentione Logicalia, formaliter ad Logicam pertinent.

Dices: Ergo vox, & significatio vt induunt secundam intentionem pertinent formaliter ad dialecticam; sed prout sic sunt termino simpliciores: ergo terminus in linea dialectica non est simplicior. Prob. minor. Quatenus vox, & significatio sub induunt intentionem, illam important in obliquo; sed terminus tam vocem significativam, quam secundam intentionem importat in recto: ergo vox, & significatio sunt termino simpliciores.

Respond. dist. primum consequens, pertinent ex consequenti, & ratione secundae intentionis, conced. consequ. Per se primò, & ratione sui, nego consequ. Quia vox, & significatio quatenus induunt intentionem partis solum ex consequenti, & ratione intentionis praedictae ad dialecticam pertinent, & ita quamvis sint termino simpliciores, non est incipiendum ab illis. Nam incipiendum tantum est à simplicioribus inter ea, quae per se primò, & ratione sui à dialectica con-

siderantur; quòd non conuenit voci, & significationi; sed termino ex illis composito; qui quidem ratione intentionis propriae, & formae constituentis, per se primò ad dialecticam pertinent, si non intenti uè saltem executive, eo quod secunda intentio partis est prima forma, quae ad modum sciendi ordinatur, sicut ostendimus articulo praecedenti.

Ad secundam instantiam dist. ant. Totum metaphysicum, conc. ant. physicum, neg. ant. & dist. consequens, simplicior metaphysicè, concedo consequ. physicè, nego consequ. Nam quamvis terminus sit compositus metaphysicè, compositione rationis ex intentione dialectica communi, & ex intentione dialectica partis, physicè tamen compositus non est, sed quid simplex in linea physica, & ideo incipiendum est ab illo; nam dialectica incipit à parte physicè simpliciori, quae solum est terminus, nam omnia instrumenta dialectica componuntur ex partibus physicis, aut physicè separabilibus, quarum

quaelibet ratione sui pertinet formaliter ad dialecticam.

Et si dicas, nomen, & verbum non componi ex partibus physicè separabilibus, alias componerentur ex terminis diversis, & haberent partes per se significativas separatas, cuius oppositum in eorum diffinitione proferatur, consequenterque nomen, & verbum eandem habent simplicitatem physicam, quam terminus habet: ergo non est assignabilis ratio cur potius sit à termino, quam ab illis incipiendum.

Respond. facile ita esse: quod nomen, & verbum non componuntur ex terminis, sed solum ad intentionem generalem, termini super addunt intentionem metaphysicam specialem, & ita esse aequaliter physicè simpliciores; sed quia inter aequè simplicia ab universalioribus est incipiendum, propterea incipiendum est à termino, qui universalior est, & sub se nomen, & verbum amplectitur.

Ad tertiam instantiam principalem nego maior, & ad

probat. disting. maior. genus metaphysicum, & proprium, conced. maior. genus physicum, & extraneum, nego maior. & sub eadem diffinitione minoris, nego consequenter. Quia signum non est genus metaphysicum, & proprium, sed physicum, & extraneum est, nam genus metaphysicum termini est secundum intentionem dialecticam, quia generaliter in omni concreto accidentaliter subiectum, solum est physicum, & extraneum genus, sicut in diffinitione albi coloratum est genus metaphysicum, sed corpus solum genus physicum est.

Sed instabis primò, quod ex praedicta solutione sequitur incipiendum esse à secunda intentione ut sic, nam haec est metaphysicum genus ad omnem secundam intentionem, & etiam ad ipsam intentionem termini constitutam: ergo non à termino, sed ab intentione ut sic incipiendum erit.

Secundò instabis: esse sententiam probabilè inter Thomistas, signum ad placitum esse genus metaphysicum ad

terminum; sed hæc sententia in præsentia neganda non est: ergo à signo ad placitum incipiendum est indialectica.

Tertiò instabis, genus metaphysicum illud est, quod prædicatur essentialiter de pluribus differentibus specie; sed ratio signi essentialiter prædicatur de termino, & oratione, inter quæ datur specifica differentia: ergo signum, genus metaphysicum est ad terminum, & ad alia ad dialecticam pertinentia. Prob. main. Nam hæc propositio: *terminus est signum*, essentialis, & vera est; & hæc propositio: *Oratio est signum*, essentialiter etiam est vera: ergo ratio signi prædicatur essentialiter de termino, & oratione, inter quæ differentia specifica reperitur.

Resp. ad primam replicam dist. ant. à secunda intentione physicè, & concretivè sumpta, conc. ant. præcisivè, & in abstracto, neg. ant. & suppositum consequentis, quia ex solutione prædicta non sequitur incipiendum esse à secunda intentione præcisivè, & in abstracto, ut potente denominare, & descendere ad inferiora dialectica, sed solum esse in-

icipiendum ab illa physicè, & ut contracta per aliquam differentiam, quod nos etiam affirmamus; esse videlicet incipiendum ab intentione prædicta, ut contracta, & determinata per differentiam termini, quæ inter omnes intentiones dialecticas imperfectissima est, & propterea negavimus suppositum consequentis quod videlicet, incipere à prædicta intentione, pro ut sic, non sit à termino incipere.

Ad secundam instantiam respond. Doctrinam nostram procedere in via securiori Thomistarum. Ad misso tamen, signum esse genus metaphysicum; respondemus etiam, non esse incipiendum à signo, eo quod non incipimus à termino metaphysicè sumpto, ipsum distinctè metaphysicè cognoscendo, aliàs à cognitione generis metaphysici deberemus incipere, sed dumtaxat incipimus in præsentia à termino physicè sumpto, & quatenus est prima pars physica simplicior, & imperfectior, ex qua instrumenta dialectica physicè componuntur. Quæ solutio eadem formaliter est cum altera asserente es-

Incipiendum à signo non præcisivè, sed physicè, & ut contracto per differentiam termini constitutivam, quæ inter omnes differentias dialecticas imperfectissima est, sicut nuper de secunda intentione in communi, dicebamus.

Ad tertiam instantiam, quatenus directè procedit contra doctrinam superius à nobis datam, respond. dist. min. de termino, & oratione pro materiali, conc. min. pro formali, neg. min. & dist. consequens, ad ea pro subtracto, & materiali, conc. consequ. pro formali, neg. consequ. Quia signum non prædicatur essentialiter de termino, & oratione pro formali. Unde istæ propositiones: *Terminus pro formali est signum*, & *oratio pro formali est signum*, sunt propositiones falsæ; quia propter solum prædicatur essentialiter signum de termino, & oratione pro materiali subtracto, eo quod subtractum omne, tam termini, quam orationis est essentialiter signum; ex quo tantum sequitur esse genus metaphysicum ad ea pro materiali, sed ad ea pro formali

semper est physicum, & extraneum genus; sicut hæc propositio est essentialis: *Album est corpus*, quia tamen corpus, non prædicatur de albo pro formali, sed solum pro materiali, propterea corpus non est genus metaphysicum, sed genus physicum, & extraneum est.

Tertiò arguitur, à modo sciendi incipiendum est: ergo non à termino. Prob. ant. Primò, modus sciendi est facilius, cum ipse sit instrumentum sciendi, & consequenter faciliter intellectum: ergo ab illo incipiendum est.

Secundò prob. ant. Modus sciendi antè scientiam acquirendus est, nam secundum philosophum absurdum est simul quærere scientiam, & modum sciendi, quod idem est, ac si diceret; modum sciendi esse quærendum, & acquirendum prius: ergo idem quod antea.

Tertiò probatur ant. Modus sciendi omnibus notior est, quia ipse cætera manifestat, & propterea, modus sciendi nominatur: ergo ab illo est incipiendum.

Quart. prob. Idèò Logica inter scientias prius acquirenda.

da est, quia præbet modum
adquirendi alias scientias; sed
etiam modus sciendi præbet
modum cognoscendi omnia
alia: ergo, prius adquirendus est.

Quint. prob. Diffinitio est
modus sciendi; sed à diffini-
tione debemus incipere: ergo
à modo sciendi incipiendum
est. Prob. min. Diffinitio no-
tior est termino, siquidem il-
lum manifestat, & explicat: er-
go à diffinitione debemus in-
cipere.

Resp. ad argum. neg. ant. &
ad primam probat. negatur
etiam ant. loquendo de modo
sciendi, vt *quod*, & signate ac-
cepto, secundum quam ratio-
nem non facilius, sed diffici-
lius est, eo quod componitur
ex terminis, & totum pendet
à parte in cognitione distin-
cta: Si tamen modus sciendi
consideretur vt *quo*, est utique
ratio manifestandi, sed pro vt
sic ab eo incipimus, quatenus
incipiendo ab ipsa diffinitio-
ne vt *quo*, & vt terminum ma-
nifestante, ab ipso modo sciē-
di inchoamus. Sed doctrina
ex dicendis clarior erit.

Ad secundam probat. ant.
Respon. l. D. Thom. ibidem
tantum intendere absurdum

Mag. Froylan.

esse simul quætere scientiam,
quæ non agit de modo scien-
di, & eam quæ de modo sciē-
di agit, & propterea docet ibi
Logicam esse antè aliàs scien-
tias acquirendam, quia ipsa
tradit modum sciendi, & ha-
bendi alias scientias; verum
pro ea parte, qua verba ad in-
tentum adducuntur, aliter po-
teramus respondere explican-
do antecedens, ante scientiam
vt demonstrativè proceden-
tem, conc. ant. Quia modus
sciendi in adæquatè acceptus
pro diffinitione, & divisione,
ante demonstrationem habet-
ur. Ante scientiam, vt proce-
dentem doctrinaliter, nego
ant. & conseq. Quia Logica, vt
doctrinaliter procedit, à sim-
plicioribus incipit, & à parti-
bus ad totum, & ita non prius
debet agere de modo sciendi,
sed prius de termino debet
agere, ex quo modus sciendi
componitur. Nec in Authori-
tate prædicta ex 2. metaph.
text. 15. de sumpta aliquid in
oppositum habetur.

Ad tertiam prob. dist. ant.
tec. Modus sciendi in adæ-
quatè, & vt *quo*, conced. ant.
vt *quod* neg. ant. & conseq.
Modus namque sciendi in

H4

adæ.

adæquatè sumptus pro ipsa diffinitione exercitè, & vt *quo* notior est, quia diffinitio termini, est oratio explicans termini naturam, & ita in exercitio, & vt *quo*, vel vt ratio manifestandi, priùs attingitur, quàm terminus explicatus: Si tamen modus sciendi consideretur signate, & vt *quod* secundum propriam differentiam, & vt obiectum ab omni alio distinctum, sic non est notior quàm terminus, sed res è contra se habet, quia notitia distincta modi sciendi dependet à cognitione termini distincta.

Ad quartam probat: dist. min. cognoscendi scientificè, conc. min. distinctè tantum, neg. min. & consequ. Quia Logica præbet modum cognoscendi alia scientificè, & ideò sine Logica non potest saltem facile cognosci bonitas consequentiæ, nec aliquod obiectum scientificè, & ita priùs acquirenda est, ex quo tantum sequitur nullum obiectum posse sine modo sciendi demonstrativè cognosci: non tamen modus ipse sciendi præbet modum cognoscendi omnia distinctè, sed potius cog-

nitio illius distincta, à termini cognitione dependet.

Ad quintam prob. principalis antecedentis, dist. mai. Diffinitio est modus sciendi secundo intentionaliter sumpta, conc. mai. Primò intentionaliter accepta, neg. mai. & dist. min. à diffinitione primò intentionaliter sumpta, conc. min. secundò intentionaliter accepta, neg. min. & consequ. Diffinitio namque primò intentionaliter sumpta, sunt ipsa prædicata essentialia, & constitutiva termini, & ita incipimus ab illa, dum à termino incipimus, eo quod incipere ab illa pro vt sic, est incipere ab ipso termino, cæterum vt sic sumpta diffinitio, non est modus sciendi, sed solum habet rationem modi sciendi secundò intentionaliter accepta, & quatenus prædicata ex quibus componitur sub induunt intentionem generis, & etiam intentionem differentia, quibus intentionibus disponuntur artificiosè, & secundum rationem istà diffinitio, non est termino notior sumpta signate, & vt *quod*, sed tantum considerata vt *quo*, & quatenus in exercitio terminum

manifestat, & ab ea sic sumpta exercitè, & vt *quo*, incipit de facto Dialecticus. Quod idem est ac dicere dialecticum incipere diffiniendo, sed non incipere docendo. quid sit diffinitio, & illius naturam ex proprio intento explicando.

Sed instabis: Dialecticus incipit docendo, quæ nam sit natura diffinitionis: ergo incipit à modo sciendi signatè, in adæquatè saltem accepto pro ipsa diffinitione. Prob. antec. Dialecticus incipit à diffinitione termini; sed termini diffinitio cognosci non potest, non præhabita notitia diffinitionis vt sic: ergo incipit dialecticus docèdo naturam diffinitionis. Prob. min. Notitia diffiniti non potest haberi, sine notitia diffinitionis; sed diffinitio termini diffinitur per diffinitionem vt sic, per quam diffinitur omnis vera diffinitio: ergo diffinitio termini cognosci non potest non præhabita notitia diffinitionis vt sic.

Ad replicam istam negant. & ad probat. dist. min. Diffinitio termini vt *quod* secundò intensionaliter sumpta, conc. min. Diffinitio ter-

mini primò intensionaliter accepta, vel vt *quo* secundò intensionaliter sumpta, nego min. & conseq. Quia diffinitio termini primò intensionaliter accepta pro prædicatis constituentibus terminum, nõ est diffinitum per diffinitionem vt sic, & ita potest cognosci vt *quod*, sicut ipsa prædicata, non præhabita notitia diffinitionis vt sic, & ita cognoscitur diffinitio termini vt *quod* dum incipimus à termino: Si tamen diffinitio termini consideretur secundò intensionaliter, diffinitur utique per diffinitionem vt sic, sed sic considerata termini diffinitio non cognoscitur vt *quod* quando incipimus à termino, sed tantum vt *quo*, & exercitè cognoscitur, ad quam cognitionem notitia diffinitionis vt sic, necessaria non est.

Sed instabis adhuc: Diffinitio termini secundò intensionaliter sumpta est inferior ad diffinitionem vt sic, & per eam diffinitur; sed notitia termini non habetur, nisi cognoscatur eius diffinitio secundò intensionaliter sumpta: ergo non possumus terminum cognoscere, nisi priùs cognos-

canus definitionem ut sic. Prob. min. Notitia termini non habetur nisi cognoscamus eius definitionem, ut manifestantem ipsum; sed in ratione manifestantis constituitur per secundam intentionem: ergo notitia termini non habetur, nisi cognoscatur illius definitio secundò intentionaliter sumpta.

Respond. negando utramque minorem, quia quamvis definitio in ratione instrumenti Logicalis constituatur formaliter per secundam intentionem rationis, sicut etiam demonstratio; in ratione tamen manifestativæ, constituitur definitio per prædicata metaphysica termini, & forma rationis solum, ut conditio se habet, & ideò definitio secundò intentionaliter sumpta, non debet ut *quod* ante terminum cognosci, sicut cognoscitur Sacramentum, ut contentivum, & causativum gratiæ, antequàm relatio rationis Sacramenti constitutiva in ratione signi cognoscatur ut *quod*.

Dices: Etiam forma rationis in demonstratione reperita, est conditio, non tamen ra-

tio formalis constituens demonstrationem in ratione manifestantis conclusionem, & causantis scientiam, aliàs demonstratio non esset causa realis; & tamen forma prædicta, præcognosci debet ad scientiam habendam: ergo idem in præsentibus dicendum.

Respond. primò disparem esse rationem, quia ad scientiam acquirendam necessariū est cognoscere expressè, & signatè bonitatem consequentiæ, quod quidem fieri non potest, nisi forma rationis, & recta dispositio præmissarum ut *quod*, & signatè cognoscatur, quæ doctrina non militat ad terminum cognoscendum distinctè.

Secundò respond. dist. min. exercitè, conc. min. signatè, & ut *quod*, nego min. & consequ. Quia in sententia satis probabilis, forma rationis constituens demonstrationem, & recta dispositio præmissarum non debet cognosci signatè, expressè, & ut *quod* ad scientiam habendam, sed satis est quod ut *quo*, & exercitè cognoscatur, ut fatentur communiter asserentes Logicam non esse simpliciter necessariam, sed solo

solo lumine naturali posse cognosci bonitatem consequentiæ, & præmissas esse rectè dispositas exercitè, & ut quo, & hoc sufficere ad scientiam habendam.

Quartò arguitur. Probabilis est inter Thomistas sententia, Logicam esse simpliciter ad alias scientias necessariam, eo quod sine Logica cognosci non potest bonitas consequentiæ, & huius sententiæ Patroni regulariter affirmant esse incipiendum in Logica ab ea demonstratione, in qua probatur bonitas consequentiæ, & pro conclusione inferitur; sed hæc sententia in præsentia negandâ non est: ergo in Logica non à termino, sed à demonstratione prædicta incipiendum est.

Confirm. primò: Ab universalioribus est incipiendū, & propterea physica prius agit de ente mobili in communi, & postea ad mobilia particularia descendit; sed terminus universalior non est: ergo non est incipiendam à termino.

Secundò confirm. & vrgetur: Quia prius incipiendum est ab ente rationis ostensivo

veritatis: ergo non est incipiendum à termino. Prob. ant. Primò, prius incipiendum est ab eo, de quo demonstratur prima passio, quæ per scientiam probatur; sed prima passio demonstratur de ente rationis ostensivo veritatis: ergo ab ente prædicto incipiendum est.

Secundò prob. ant. Prius incipiendum est ab obiecto attributionis, vel ab obiecto primario, quia obiectum primarium, per se primò, & ratione sui attingitur, cætera verò attinguntur dependenter ab ipso; vnde virtutes ante omnia attingunt suum obiectum primarium, sicut patet, in fide, spe, & charitate, quæ prius Deum, quàm creaturas attingunt; sed obiectum primarium dialecticæ est ens rationis ostensivum veritatis: ergo ab hoc incipiendum est.

Resp. ad argum. dist. consequens, in processu demonstrativo conc. consequ. in processu doctrinali, neg. consequ. Dialectica namque, vel Logica duplici modo procedit, doctrinam videlicet tradendo regulas, & præcepta, & rerum essentias definiendo, & expli-

canō; & insuper demonstrative etiam procedit probando per causam passiones aut proprietates instrumenti Logicalis, & in processu demonstrativo incipit dialectica à bonitate consequentiæ, & à prædicta demonstratione, iuxta sententiam admissam; sed in processu doctrinali incipere debet à termino, qui prior est inter omnia dialectica, & illius naturam prius oportet conoscere, eo quod omnia alia ex termino componuntur.

Ad primam confirm. resp. primò dist. mai. ab universalioribus in componendo, vel in prædicando, conc. mai. in prædicando determinatè, neg. mai. & dist. min. in prædicando, conc. min. in componendo, neg. min. & conseq. Quia dialectica agit de instrumento Logicali, & cum instrumenta Logicalia componantur ex termino, & notitia distincta totius dependeat à cognitione distincta partis, indè fit in dialectica cognitione distincta esse incipiendum à termino, ex quo omnia componuntur, sicut Physica prius incipit à materia, & forma, quæ sunt

partes ex quibus ens mobile naturale resultat, ut sic ad cognitionem distinctam totius perveniat, & illius proprietates demonstrare possit.

Secundò respond. dist. mai. in processu demonstrativo, conc. mai. doctrinali, neg. mai. & concessa minori, neg. conseq. Sub distinctione maioris, quia scientia prius demonstrat passiones universales de subiecto universalis, & ita in processu demonstrativo ab universalioribus incipit sed in processu doctrinali prius incipere debet à prima parte aliorum compositiva, quia notitia distincta aliorum pendet necessario, à notitia talis partis.

Ad secundam confirm. neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. in processu demonstrativo, conc. mai. doctrinali, neg. mai. & concessa minori, neg. conseq. Sub eadem distinctione, quia scientia in processu doctrinali prius incipere debet à prima parte, ex qua alia componuntur, quia notitia distincta totius dependet à cognitione distincta partis, sed in processu demonstrativo prius incipiendum est ab

eo, de quo prima passio demonstratur, & ita intelligendus est D. Thom. 1. poster. lect. 2. dum asserit de subiecto attributionis debere præcognosci *quid est, & quia est* ante inceptionem scientiæ; quod idem est ac si diceret hæc omnia debere præcognosci de subiecto demonstrationis, ante quam scientia demonstrativè procedat.

Ad secundam probat; eiusdem antecedentis, resp. simili modo, prius videlicet, esse incipiendum ab obiecto attributionis, vel ab obiecto primario in processu demonstrativo, nõ tamen in processu doctrinali, & executivo, sicut antea dicebamus.

Sed instabis primò: in processu doctrinali necessario incipiendum est ab obiecto primario, vel ab aliquo per se ad ipsum pertinente, cum alia non per se considerentur à scientia, & consequenter non per se incipiat ab illis; sed terminus non pertinet per se ad obiectum primarium Logicæ, quod est modus sciendi, ad quem tantum per se pertinent definitio, divisio, & argumentatio; ergo etiam in processu

doctrinali, nõ est incipiendum à termino.

Secundò instabis: in processu demonstrativo prius incipiendum est ab obiecto primario, vt in solutione concedimus; sed dialectica in processu doctrinali etiam demonstrativè procedit: ergo debet incipere ab obiecto attributionis. Prob. min. Primò, procedere demonstrativè, est procedere considerando passiones, & proprietates; sed dialectica in processu doctrinali passiones termini, videlicet, ampliacionem, restrictionem, & appellationem considerat: ergo demonstrativè procedit.

Secundò prob. min. dialectica incipit cognoscere terminum per eius definitionem; sed hoc est demonstrativè procedere: ergo in primò, & doctrinali processu incipit demonstrativè. Prob. min. Procedere per modum sciendi, est demonstrativè procedere, cum modus sciendi sit modus procedendi scientificus; sed procedere per definitionem, est procedere per modum sciendi: ergo in vera est.

Ad primam instantiam, resp. dist. mai. per se perfecta

te partis cōducentis ad ipsum, conc. mai. per scitate substracti primarij, vel formæ constituētis, neg. mai. & dist. min. per scitate subiecti primarij, vel formæ cōstituentis, conc. min. per scitate partis conducentis ad ipsum, nego min. & conseq. Quia processus doctrinalis incipit à cognitione partis, vt sic perveniat ad distinctam cognitionem totius, & propterea nō debet incipere à forma constituente obiectum primarium, quæ est secunda intentio modi sciendi, nec à subiecto primario talis formæ, quod est diffinitio, divisio, & argumentatio, sed potius incipere debet ab eo, quod per modum partis compositivæ ordinatur ad modum sciendi, qualiter ad ipsum terminus ordinatur.

Ad secundam instantiam negatur min. & ad primam probat. dist. mai. considerando probativè, conc. mai. explicativè, aut diffinitivè, neg. mai. & distingo minorem, explicativè, conc. min. probativè, neg. min. & conseq. Quia procedere demonstrativè est procedere probando proprietates de subiecto, sed Logica in processu doctrinali non ita procedit, sed

solum explicat ampliationem, restrictionem, & alia eorum essentias diffiniendo, causam tamen cum subiecto conveniant non assignat, sed solum simpliciter asserit eas subiecto, vel termino convenire.

Ad secundam probat. min. responderi poterat omittendo dialecticam demonstrativè procedere, quando procedit per modum sciendi signatè cognitum, & vt *quod*, sed in processu doctrinali non ita procedit, sed tantum per diffinitionem vt *quò*, & exercitè cognitam, si sermo sit de illa secundò intentionaliter sumpta, qua ratione est modus sciendi.

Verùm, quia falsum est procedere per omnem modum sciendi, esse modum procedendi demonstrativum, propterea negatur minor, & ad probat. dist. mai. per modum sciendi principalem, conc. mai. minus principalem, neg. mai. & dist. min. per modum sciendi minus principalem, conc. min. principalem, neg. min. & conseq. Quia modus sciendi principalis, est argumentatio, & solum modum per illam procedimus demonstrativè agimus,

consequent erquè solum procedimus demonstrativè, quando per modum sciendi principalem procedimus, Logica verò in processu doctrinali per diffinitionem procedit, quæ est modus sciendi minus perfectus, & principalis; & ideo dum per illam procedit demonstrativè non agit.

§. VLTIMVS..

Corollaria notatu digna.

EX dictis in articuli discursu colligitur primò, quod quamvis signum non sit genus metaphysicum ad terminum, sed tantum physicum genus, hæc tamen propositio: *Terminus est signum* vera est, quia subiectum illius est terminus concretus, & supponit pro abstracto, quod est vox, pro qua etiam supponit signum, quod similiter pro abstracto supponit, cum signum terminus concretus sit, proindequè prædicatum, & subiectum in propositione prædicta supponunt pro eodem, quod sufficit ut propositio vera sit.

Sed instabis primò: sicut terminus est totum artificiale

ex voce, & ex secunda intentione; ita cathedra est totum artificiale ex ligno, & ex forma artificiali, & sicut cathedra fit ex ligno, ita terminus fit ex voce; sed iuxta doctrinam Aristotelis 7. metaph. text. 25. hæc propositio: *Cathedra est lignum*, falsa est: ergo etiam altera: *Terminus est signum*, falsa erit.

Respondetur facile Aristotelem solum negare prædictam propositionem esse veram, apud vulgariter intelligentes, quia per lignum vulgariter intelligimus lignum impositum, & nullatenus elaboratum, aut cum privatione formæ artificialis, in quo sensu prædicta propositio falsa est, quia subiectum ut privatum forma, falso prædicatur de concreto accidentale, sicut à simili hæc propositio falsa est: *Sanus est infirmus*, quia prædicatum importat formaliter privationem sanitatis: Non tamen negat Aristoteles prædictam propositionem esse veram absolute.

Solutionem hanc esse doctrinam Aristotelis, ex eodem colligimus, quia textu antecedenti concedit esse veram absolute aliam similem proposi-

tionem, videlicet: *Cirtulus est as*, & 1. de generat. cap. 3. asserit subiectum benè prædicari de arte factò, aut ente artificiali; vnde Theologi vnanimiter cōcedunt, vt veram propositionem cōsequentem: *Baptismus est ablutio*, ex quibus constat Aristotelem non negare prædictam propositionem esse veram absolutè, sed solum eam esse veram apud intelligentes vulgariter.

Secundò arguitur in propositione prædicta extrema non supponunt pro eodem: ergo vera non est. Prob. ant. Primò, prædicatum tantum supponit pro voce, quia sola vox est significationis subiectum; sed subiectum non pro sola voce supponit, sed pro voce vt significativa, siquidem vox vt significativa est subiectum secundæ intentionis termini: ergo in propositione prædicta extrema non supponunt pro eodem.

Secundò prob. ant. in his propositionibus: *Album est albedo*, *homo est humanitas*, extrema non supponunt pro eodem: ergo idem de propositione nostra dicendum, patet consequ. nam id eo primum est

verum, quia subiectum importat aliquid, quod non dicit prædicatum; sed etiam in hac: *Terminus est signum*, dicit subiectum aliquid, quod non dicit prædicatum: ergo extrema in hac, non supponunt pro eodem.

Resp. ad argument. neg. ant. & ad primam probat. dist. min. sola tã in recto, quam in obliquo, conc. min. sola in recto, neg. min. & consequ. Quia licet subiectum pro voce significativa supponat, significatione ingrediente in obliquo, & materialiter ad supponendum, in recto tamen pro sola voce supponit, sicut ipsum prædicatum, & obliquam importatum de materiali ad supponendum se habet, quod vtique satis est, vt extrema supponant pro eodem, & propositio vera sit.

Ad secundam probat. antecedentis, negat. consequ. & ad probat. dist. mai. aliquid in supponendo, conc. mai. in significando, neg. mai. & dist. min. aliquid in significando, conc. min. in supponendo, neg. min. & consequ. Quia licet terminus significet secundam intentionem rationis, solum tamen
pro

pro voce supponit, & ita nihil dicit in supponendo, quod non dicat prædicatum: in propositionibus verò relatis, *album, & homo*, important in supponendo suppositum, quod tamen *albedo, & humanitas* non important, & ideo prædictæ propositiones non supponunt pro eodem.

Tertiò arguitur: vt aliqua propositio vera sit debet prædicatum continere quidquid in subiecto reperitur; sed in hac: *Terminus est signum*, non continet prædicatum, quidquid reperitur in termino, siquidem signum nō continet secundam intentionem termini constitutivam: ergo prædicta propositio vera non est.

Confirmat. Pars non potest verè prædicari de toto: sed signum est termini pars, eo quod terminus componitur, ex voce significativa, & secunda intentione partis: ergo signum non verè de termino prædicatur.

Resp. ad argument. Quod vt propositio vera sit, non requiritur, prædicatum in actu, & explicitè continere quidquid in subiecto reperitur, sed satis est quod implicitè, & in potentia contineat quidquid

est in subiecto; & signum implicitè, & in potentia continet secundam intentionem partis, & illam habere potest, quamvis illam actu non habeat, & ideo signum verè de termino prædicatur.

Dices: Subiectum concreti artificialis, non continet in potentia formam artificialem: ergo signum continere non debet secundam intentionem partis, cum qua totum artificiale componit. Prob. antec. In concreto artificiali physico, subiectum est naturale; sed forma artificialis non continetur in ente naturali; aliàs natura posset entia artificialia conficere, & artes essent superflue: ergo subiectum concreti artificialis, formam non continet in potentia.

Sed facilè respond. ens naturale non continere in potentia formam artificialem, vt facilè artificiosè introducendam, in genere causæ efficiētis, aliàs artes essent superflue: continere tamen formam artificialem in genere causæ materialis, in qua recipitur, & ex qua educitur forma, vel cui per rationem applicatur; quod

fatis est, ut ens naturale de ente artificiali prædicetur, cum pro eodem materiali, supponat utrumque.

Ad confirm. argum. dist. mai. pars concreti substantialis, conc. mai. concreti accidentalis, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia pars concreti substantialis non supponit pro eo, pro quo supponit totum, sed solum pro se ipsa supponit, & ita *homo est humanitas*, *homo est materia*, vel *forma*, sunt propositiones falsæ, quia homo supponit pro habente, pro quo partes non supponunt; verum in concreto accidentali, qualis est terminus, pars materialis supponit pro eodem, pro quo supponit concretum, & ita dispar est ratio.

Secundò ex dictis colligitur, etiam esse veram alteram propositionem: *Terminus est vox*, quia in ipsa subiectum supponit pro voce, pro qua etiam prædicatum supponit & ita prædicatum, & subiectum supponunt pro eodem.

Contra doctrinam istam poterant opponi ea ferè omnia, quæ contra doctrinam præcedentem opposita sunt, &

diluta. Ultra tamen contra præsentem arguitur: quia vox est terminus abstractus: ergo non potest verè de termino prædicari, nam hic est terminus concretus, & abstractum de concreto in prædictis verè prædicari non potest, & ant. prob. *Vocale est concretum*; sed non alterius quam vocis; ergo vox erit terminus abstractus.

Confirmat. Vox significat vocem cum negatione secundæ intentionis partis: ergo nõ potest verè prædicari de termino, quia prædicatum, quod significat cum carentia formæ subiecti, non potest verè prædicari de subiecto, ut per se constat in hac: *Sanus est infirmus*. Ant. verò prob. Quod significat unum, & non alterum, significat ipsum cum negatione alterius; sed vox significat vocem, non verò secundam intentionem partis: ergo significat vocem cum negatione intentionis prædictæ.

Resp. ad argum. neg. ant. Quia sicut hoc nomen *humanitas* habet pro concreto tam *homo*, quàm *humanum*, vel *humanatum*, ita vocalitas, habet pro concreto, vocem, & vocale.

le. Et ideo *vocale* est concretum vocalitatis, non tamen vocis, quæ etiam supponit pro habente vocalitatem, sicut *vocale* supponit.

Ad confirmationem verò argum. dist. ant. Cum negatione præcisionis, conc. ant. exclusionis, neg. ant. & conseq. & ad probat. Simili modo maiorem distinguimus, quia *vox* solum significat vocem præsciendò à secunda intentione, quàm non significat; non tamen illam excludendo, & propterea solum præcisivè dicit negationem intentionis, sed formaliter obiectivè non excludit intentionem, & ideo propositio vera est, vt in hac: *Sanus est homo*, verè dicitur prædicatum de subiecto, quia prædicatum solum præcisivè dicit negationem sanitatis, sed formaliter obiectivè negationem non importat, in alia verò: *Sanus est infirmus* oppositum reperitur.

Tertiò inferitur ex dictis falsam esse sequentem propositionem: *Terminus est ens rationis*, pro cuius intelligentia præmittendum est terminum esse concretum accidentale, nam terminus componitur ex

Mag. Froylan.

voce significativa, & secunda intentione partis, quæ accidentaliter coniunguntur, & ita in ipso termino subiectum est distinctum à forma principaliter significata, eo quod *vox* significativa à secunda intentione partis distinguitur, proinde que dum terminus pro voce significativa supponit, etiã supponere debet pro subiecto distincto à forma significata.

Præmittendum est secundo, quod si ens rationis conotaret subiectum distinctum ab entitate rationis, & pro tali subiecto supponeret, prædicta propositio vera esset, sicut hæc, etiam vera est: *Terminus est entitativum rationis*, quia prædicatum supponit pro subiecto distincto à forma principaliter significata per terminum: Et in hoc præsens difficultas consistit, nã si ens rationis supponit pro subiecto à forma significata distincto, erit vera propositio, si tamen pro subiecto distincto non supponat, propositio non erit vera, & hoc secundum asserimus.

Assumptum probamus, quia eodem modo supponit ens rationis, & iste terminus accidentalis, vt per se manifestum est; sed

accidens nõ supponit pro subiecto distincto à forma significata per terminum: ergo idem dicendum de ente rationis, & consequenter: assumpta propositio vera non est. Prob. min. Si accidēs supponeret pro subiecto distincto à forma significata per terminum, supponeret pro substantia in propositionibus, quæ sequuntur, videlicet: *Substantia est accidens*, & alia: *Accidens est substantia*, proindeq; essent verę prædictæ propositiones: sed hoc nõ est admittendū: ergo accidēs non supponit pro subiecto distincto à forma significata per terminū.

Confirm. & vrgetur: si ens rationis supponeret pro subiecto distincto à forma significata per terminū, esset vera propositio, quæ sequitur: *Ens rationis est ens reale*, quia substratum distinctum à forma, pro quo quidem supponeret ens rationis, esset ipsum ens reale; sed assignata propositio falsa est: ergo idem quod prius.

Cõstat ergo in propositione nostra: *Terminus est ens rationis*, terminū supponere pro voce, & prædicatum solum pro ente rationis, sed ens rationis à voce diversum est: ergo extre-

ma prædictæ propositionis, nõ supponunt pro eodem, & ita nõ erit vera propositio, de qua in præsentis disputamus.

Dices: quod in hac propositione: *Christus est homo*, extrema non supponunt pro eodē, quia Christus supponit pro habente, *homo* verò pro habente non supponit, eo quod Deus nõ assumpsit personam humanā, pro qua homo supponere possit; & tamē propositio prædicta vera est: ergo idem de nostra propositione dicendū.

Sed contra: quia quamvis Deus non assumpserit personā humanam, & ita *homo* nõ possit supponere pro ea, supponit tamē homo pro supposito Divino habente naturā humanā; sed pro eodem supponit Christus: ergo pro eodē supponunt.

Contra doctrinam præfatā arguitur primò: quia veræ sūt propositiones sequētes: *Sacramentum est ens rationis*, *cæcum est ens rationis*, *signum est ens rationis*, *terminus est relativum rationis*, & *genus est ens rationis*: ergo etiā hæc propositio: *Terminus est ens rationis*, vera erit.

Cõfirm. hæc est vera: *Terminus est accidēs*: ergo etiā altera:

Terminus est extrationis, quia in utraque propositione convenit prædicatum termino ratione formæ, proindeque utraque eadem ratione vera erit. Et antec. prob. hæc est falsa: *Terminus est substantia*: ergo altera: *Terminus est accidens*, erit vera; nam terminus unum, vel alterum debet esse, eo quod divisio entis in substantiam, & accidens adæquata est.

Secundò confirm. & urgetur: terminus concretus supponit necessario pro subiecto habente formam, nam terminus concretus non significat formam ut separatam à subiecto, sed potius ut subsistentem in illo; sed ens rationis est terminus concretus, & subiectum habens formam rationis est ipsa vox, pro qua terminus supponit: ergo prædicatum, & subiectum in propositione prædicta, supponunt pro eodem, consequenterque vera erit assignata propositio.

Respond. ad argument. supradictas propositiones esse falsas absolutè, & non posse nisi cum addito concedi, ut si dicas: Cæcum pro formali Sacramentum pro formali, sig-

Mag. Froylan.

nam ad plasticum pro formali sunt entia rationis, in quo sensu etiam altera vera est, terminus pro formali est ens rationis, nos tamen, non negamus esse veram in sensu prædicto, sed tantum asserimus pro latâ absolutè, & sine addito esse falsâ.

De alijs verò propositionibus dispar est ratio, quia relativum rationis supponit pro materiali, & similiter entitativum rationis, & etiam hic terminus *genus*, & cum materiale relationis, & entitatis rationis, & secundæ intentionis generis aliquando sit aliquid rationis; inde fit in prædictis propositionibus prædicatum, & subiectum supponere pro eodem aliquando, & ita veras esse propositiones indefinitas; videlicet *genus est ens rationis, entitativum, & relativum rationis sunt entia rationis.* Et similiter alias etiam esse veras: terminus est relativum rationis, & entitativum rationis, quia materiale entitativum, & relativum rationis, aliquando est vox realis, pro qua terminus supponit.

Ad confirm. argument. respondet. negand. conseq. Quia

ens rationis solum convenit termino ratione formæ, sed esse accidens convenit etiam termino ratione vocis, pro qua terminus supponit, nam quamvis plura instrumenta, quæ ad vocem formandam concurrunt sint substantia, vox tamen ipsa prolata est accidens, cum sit actio repercussiva à eris respirati, & ita dum terminus supponit pro voce, etiam pro accidente supponit.

Dices: Ita se habet accidens ad terminum, sicut se habet ad album; sed albo solum convenit ratione formæ, nam album pro materiali est substantia, & ita hæc est bona consequentiâ: *Album est substantia, Petrus est albus*: ergo *Petrus est substantia*: ergo etiam terminus ratione solius formæ convenire debet.

Sed respond. neg. mai. Quia subiectum pro quo album supponit est corpus, aut substantia, & ita accidens, & album, non supponunt pro eodem; sed subiectum pro quo terminus supponit, est accidens, & ita accidens aliter comparatur ad terminum,

quam comparatur ad album.

Ad secundam confirmat. principalem, dist. mai. pro aliquo subiecto, conc. mai. pro omni subiecto, neg. mai. si sit concretum essentiâ, & dist. min. subiectum aliquod, conc. min. omne subiectum, neg. min. & consequ. Quia inter concreta aliud est concretum essentiâ, in quo forma distinguitur ab aliquo subiecto formam habente, sed non distinguitur à subiecto pro quo concretum supponit, & huius conditionis est ens rationis, quod quidem est concretum essentiâ, & ita non supponit pro subiecto à forma distincto, sed supponit pro ipso ente rationis, quod est primum, & in distinctum subiectum ab entitate rationis, pro qua terminus non supponit: aliud autem est concretum denominativum, in quo primum subiectum est à forma distinctum, & ita de tali concreto verum est supponere pro subiecto distincto, & huius generis est terminus, & ita supponit pro subiecto diverso à forma rationis.

Sed instabis primò: terminus.

mus verè supponit pro habente entitatem rationis; sed habens entitatem rationis, est ens rationis: ergo terminus, & ens rationis pro eodem supponit. Prob. min. Habens entitatem realem est ens reale: ergo habens entitatem rationis est ens rationis.

Secundò instabis: terminus verè supponit pro ente rationis: ergo ens rationis verè de termino prædicatur. Prob. ant. Terminus supponit pro voce ut significativa; sed vox ut significativa est aliquid rationis, cum signum ad plasticum constituatur per formam rationis: ergo terminus verè supponit pro ente rationis.

Ad primam replicam negatur min. Quia habens entitatem rationis est etiam vox, quæ tamen non est ens rationis, & ad probationem min. neg. conseq. Quia solum ens reale potest habere entitatem realem, & ideo habens entitatem realem est ens reale, sed habere entitatem rationis convenit etiam enti reali; & ita non valet: habet entitatem rationis: ergo est ens rationis.

Ad secundam replicam,
Maz. Froylan.

neg. ant. & ad probationem dist. mai. ut significativa ly ut dicente formam subiecti suppositionis, conc. mai. dicente suppositionis subiectum, nego mai. & dist. min. pro formali, conc. min. pro materiali, nego min. & conseq. Quia quamvis vox, ut significativa sit aliquid rationis pro formali, non tamen pro materiali, & terminus non supponit pro formali vocis significativæ, sed tantum pro materiali illius, ut significante, ly ut dicente conditionem substracti, sed non subiectum pro quo terminus, videlicet vox significativa, supponat.

Secundò arguitur: ens rationis est prædicatum transcendens, nam benè valet: est entitas rationis: ergo ens rationis. Et etiam; est ens rationis: ergo entitas rationis; sicut propter transcendentiam entis realis benè valet: est entitas realis: ergo ens reale, & est ens reale: ergo entitas realis; sed forma transcendens verè prædicatur de abstractis, & concretis; sicut propter transcendentiam entis realis, est verum dicere, quod album est

ens reale, & albedo est ens reale: ergo ens rationis verè prædicatur de termino.

Confirm. & vrgetur: Ens rationis prædicatur de termino prædicatione formali: ergo verè de termino prædicatur, quia terminus pro formali est aliquid rationis. Prob. ant. Primò in hac propositione: terminus est ens rationis, prædicatum appellat supra formale subiecti: ergo prædicatur de termino prædicatione formali. Prob. ant. Prædicatum secundæ intentionis appellat supra formale subiecti, & propterea hæc est vera: homo est species, quia prædicatum, secundæ intentionis est, & appellat supra formale subiecti, videlicet supra naturam humanam vt conceptu communi: coconceptam: sed ens rationis est prædicatum secundæ intentionis: ergo appellat supra formale subiecti.

Secundò prob. ant. Prædicatum essentialiter superius prædicatur de inferiori prædicatione formali: sed ens rationis est superius ad terminum: ergo idem quod prius. Prob. min. Ens rationis essentialiter

superius est ad omnia, quæ collocantur in prædicamento relationis rationis: sed terminus in tali prædicamento collocatur: ergo ens rationis superius est ad terminum ipsum.

Tertiò prob. ant. in propositione sequenti: diffinitum in diffinitione termini est ens rationis, prædicatum dicitur de subiecto prædicatione formali, sed diffinitum in diffinitione termini est terminus: ergo etiam de termino prædicabitur ens rationis prædicatione formali.

Resp. ad argum. dist. minor forma: quæ transcendit tant abstracta, quam concreta pro materiali, & formali, conced. min. Si solum concreta pro formali, non verò pro materiali transcendat, nego minor. & conseq. Quia prædicata quæ generaliter omnia transcendent pro formali, & materiali, sicut ens, generaliter etiam de omnibus prædicantur: alia tamen prædicata non ita generaliter transcendentia, non ita prædicantur, sed solum de eo, quod transcendent, eo modo, quo transcendent.

Et sunt: unde ens reale prædicatur de omni ente reali, sed non de ente rationis, quia non transcendit ipsum, & cum ens rationis solum transcendat terminum pro formali, non verò pro materiali, cum materiale termini sit reale, inde fit non posse absolute prædicari de termino, & pro suo materiali, sed tantum de termino pro formali.

Ad confirm. verò, qua vrgetur argum. negantur duo antecedentia prima, & ad probat. Respondere poteramus, ens rationis esse terminum secundæ intentionis, non tamen appellare supra formale subiecti, quia regula intelligenda tantum est de concretis, in quibus subiectum primum à forma distinguitur, quod tamen non contingit in ente rationis. Sed quia falsum est, ens rationis esse terminum secundæ intentionis, propterea.

Ad probat: negatur minor, quia sicut specieitas est terminus primæ, & non secundæ intentionis, eo quod significat ipsam secundam intentionem secundum suam

naturam, & per modum specialis quidditatis, ita idem, & propter eandem rationem, de ente rationis dicendum est. Unde non appellat supra formale subiecti, nec vera est propositio.

Dices: Ens rationis non significat rem secundum illud, quod habet in re, sed secundum illud, quod habet per intellectum, cum ens rationis per intellectum fiat: ergo non est terminus primæ, sed secundæ intentionis est.

Respond. disting. antec. in re realiter, conced. antec. in re vt primò genita per rationem, nego antec. & conseq. Quia ad terminum primæ intentionis, non requiritur significare aliquid secundum ea, quæ realiter habet in re, sed satis est significare rem secundum ea, quæ habet ex vi primæ cognitionis generantis, & producentis formam rationis, ad terminum verò secundæ intentionis requiritur significare rem per ordinem ad intellectum accidentaliter superaddentem, id est non vt primò concipientem, sed vt secundò attingentem obiectura:

atum secundum aliquid accidentale rebus intra ipsum intellectum, & sine quo poterant esse primò ab intellectu constructæ, quod non habet ens rationis, sed tantum habet esse per ordinem ad intellectum substantialiter generantem.

Ratio autem doctrinæ traditæ ea est, quia sub termino secundæ intentionis descendere, non licet, & ita non valet: homo est species: ergo hic homo est species, vel ille est species, benè tamen valet: terminus est ens rationis: ergo hic terminus est ens rationis. Et similiter, ens rationis est fictum: ergo hoc ens rationis est fictum, consequenterque ens rationis terminus secundæ intentionis non erit.

Ad secundam probat. disting. minor. ad terminum pro formali, conced. minor. ad terminum absolute, nego minor. & consequ. Quia prædicatum superius absolute ad omnia, quæ in prædicamento relationis rationis collocantur, est solum relativum rationis, quod est idem in supponendo cum illis, & ens

rationis tantum est superius ad ea pro formali, & ita tantum de termino pro formali prædicatur.

Dices: Terminus absolute collocatur in prædicamento ratione formæ; sed ens rationis est superius ad terminum ratione formæ: ergo superius est ad terminum absolute.

Sed negatur consequentia; quia potius infertur oppositum, nam si terminus ponitur absolute ratione formæ, ut absolute in prædicamento ponatur, satis est quod ens rationis sit superius ad terminum pro formali; sicut Christus ponitur in prædicamento substantiæ creatæ absolute, & tamen substantia creata solum dicitur de Christo ratione formæ, aut humanæ naturæ, non tamen ratione suppositi quod in creatum, & Divinum est.

Poterat etiam alijs terminis explicari, dicendo, quod poni in prædicamento est prædicatum appellativum, quod supra formale appellat, & ita quod ratione formæ ponitur

in

in prædicamento, absolute dicitur in prædicamento poni, sed in hac: terminus est ens rationis, prædicatum non appellat, ut vidimus, & ita quamvis prædicetur de termino pro formali, non tamen absolute de termino prædicatur.

Ad tertiam probat. ant. aliqui Thomistæ respondent, propositionem sequentem, videlicet: diffinitum in diffinitione termini est terminus, esse veram propositionem, quia diffinitum supponit pro secunda intentione in concreto, & terminus supponit pro voce, ut denominata: à secunda intentione, quod idem est, atque supponere pro secunda intentione in concreto, & ita subiectum, & prædicatum pro eodem supponunt.

Eadem tamen facilitate qua ipsi loquuntur, falsitas solutionis ostenditur, quia diffinitum supponit pro secunda intentione in concreto, & ut denominante naturam, & terminus supponit pro natura denominata, & importante intentionem in obliquo; sed secunda intentio, ut denomi-

nans, & ipsa natura ut denominata realiter distinguuntur: ergo extrema propositionis prædictæ non supponunt pro eodem, & consequenter propositio vera non est.

Secundò data solutio rejicitur, quia idem est supponere pro intentione denominante naturam, & pro natura denominata, ut Authores isti concedunt: sed in hac propositione: terminus est ens rationis, prædicatum supponit pro intentione denominante, & subiectum pro natura denominata: ergo supponunt pro eodem, proindeque vera erit hæc propositio: terminus est ens rationis, aut solutio data vera non est. Quia propter omiffa solutione prædicta.

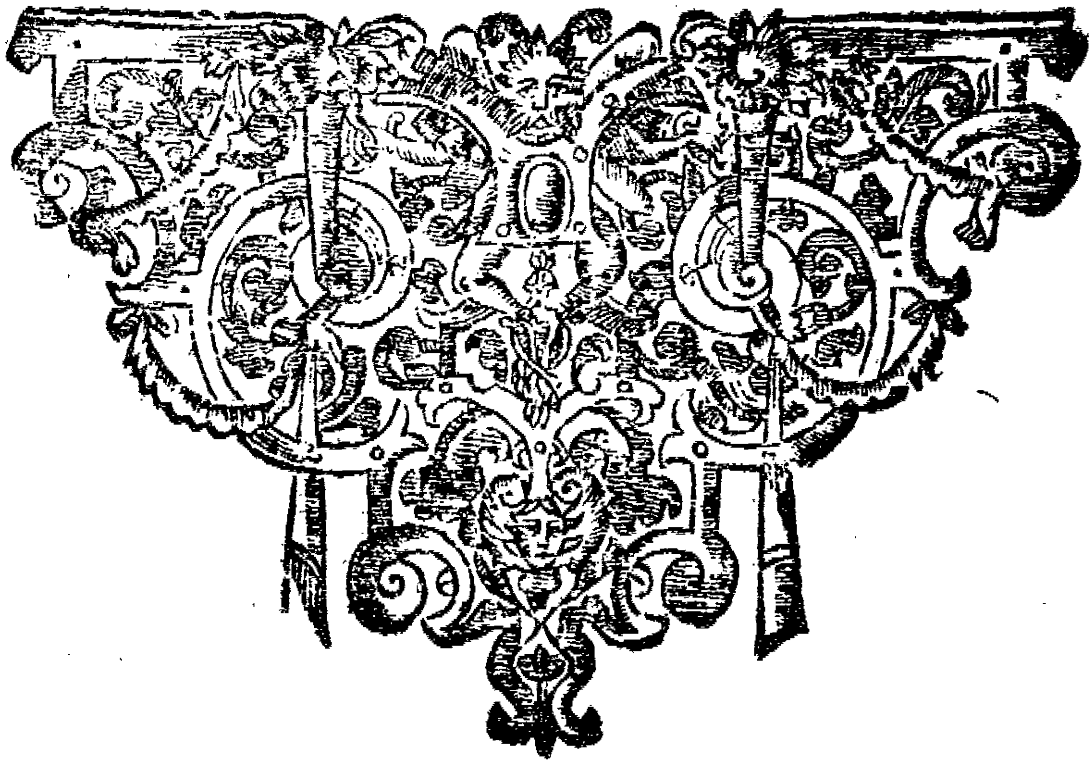
Respondi. ad tertiam prob. conc. maior. Quia diffinitum appellat supra id, quod per se, & ratione sui diffinitur, & consideratur ab arte tradente diffinitionem, quod quidem est secunda intentio rationis; sed diff. minorem terminus in significando, conc. min. est terminus in supponendo, nego min. & conseq. Quia in hac propositione: diffinitum in

diff.

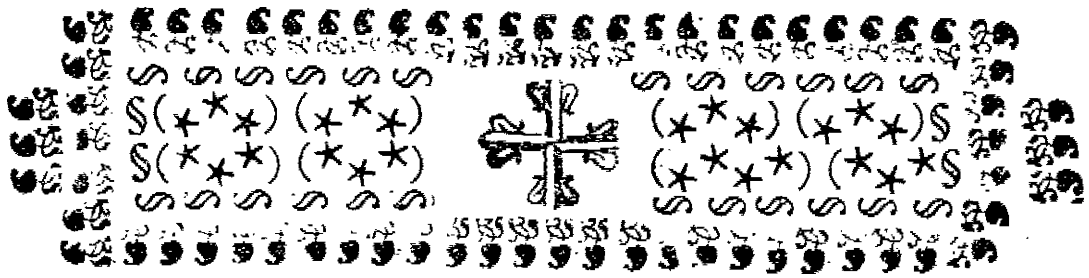
diffinitione termini est terminus, prædicatum, & subiectum non supponunt pro eodem, sed diffinitum supponit pro formali quod appellat, & terminus supponit pro materiali; quia propter propositio prædicta solum est vera, si de diffinito, & termino insignificando loquatur, quia tam terminus, quam diffinitum principaliter significant secundam intentionem in concreto, & dum talem propositionem absolute concedimus, in hoc sen-

su intelligimus eam, non tamen in rigore, & absolute & propter eandem rationem non est bona consequ. diffinitum in diffinitione termini est secunda intentio in concreto; sed diffinitum in diffinitione termini est terminus: ergo terminus est secunda intentio in concreto. Quia prædicatum, & subiectum non supponunt pro eodem in conclusione prædicta.

(202)

QVÆST.

QVÆST. SECVNDÆ DE SIGNIS.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum diffinitio signi sit rectè tradita?

§. I.

Explicatur diffinitio.

LN. præsentem difficultate, quæ signorum intelligentiã involuit, & difficilẽ doctrinam includit, viam parat, & latibula abscondita manifestat, vt in sequentibus faciliiori passu ambulemus, & sine impediẽte procedamus. Vnũ oportet supponere, & alterum disputare. Supponimus quidem signum esse ens per se, &

veram habere diffinitionem, quia licet ex voce, & significatione componatur, non tamen vtramque ex æquo, & sine vllõ ordine importat, sed potiùs ordine quodam, vocem, videlicet, vt materiam, & significationem, vt formam.

Diffinitionem autem communiter Dialectici tradunt asserentes: Signum esse, quod potentie cognoscitiue aliquid aliud à se repræsẽtat, & huius bonitatem disquirimus, quæ non melius cognoscitur, quã

particulas explicando. *Repræsentare* ergo ponitur loco generis, quia in hoc signa, & nō signa conveniunt, siquidem quodlibet obiectum repræsentat se ipsum, & tamen sui signum non est, *aliud* verò loco differentie ponitur, eo quod signum repræsentare, vel manifestare debet aliud in essentia distinctum. *Potentia autem cognoscitiva*, indicat intellectum, cui manifestatio fit, quamquæ signum ducit in alterius cognitionem.

Respondebis primò, quod *repræsentare* pertinet formaliter ad prædicamentum actionis, & cum signum non pertineat ad prædicamentum actionis, inde fit *repræsentare* non esse genus in definitione signi, quia signum, & ipsius genus ad idem prædicamentum pertinere debent.

Respondebis secundò, in definitione causæ efficientis haberi similem particulam *aliud*, & tamen ibi non indicat diversitatem in essentia, cum Petrus sit effectus alterius hominis, à quo non distinguitur in essentia.

Respondebis tertio relatum omnem debere diffiniri

per exercitium intrinsecum relationis, & ita cum signum sit relativum ad signatum, debet quidem diffiniri per referri, & non per repræsentare.

Sed contra primam solutionem facit, quod repræsentare in præsentem, idem est, quod obiectum se ipsum, vel alterum præsentare potentie, ut ipsum cognoscat; sed hæc est de genere obiecti, non autem de prædicamento actionis: ergo solutio tradita nulla est.

Contra secundam verò obstat, quod definitiones explicandæ sunt iuxta communem Doctorum intelligentiam; sed iuxta communem intelligentiam, *ly aliud* in definitione signi diversitatem indicat in essentia, non tamen in definitione causæ efficientis, ubi solum dependentiam indicat: ergo aliter hic, & ibi, prædicta particula explicanda est.

Et si rationem inquiras, respondemus eam esse, quod signum specificatur à signato, & ad ipsum ordinatur, ut ad finem, & mensuram; sed non potest ad ipsum, ut ad finem, & mensuram ordinari sine di-

veritate specifica : ergo ly *aliud* in definitione signi, de diversitate specifica explicandum est.

Contra tertiam solutionem facit etiam, quod quamvis relativum, quando pro formali diffinitur, per exercitium intrinsecum relationis diffiniri debeat, non tamen ita fieri debet quando relativum diffinitur pro fundamento, vel per ipsum explicatur; sed in præsentī explicatur signum per fundamentum relationis: ergo.

Vnum tamen pro intelligentia primæ particulæ obiter notandum est, quod videlicet facere cognoscere, est superius ad repræsentare, cum facere cognoscere, conveniat ipsi potentia, & auxilio moventi ad cognitionem, & habitibus, quibus potentia cognoscit, quæ tamen prout sic, non repræsentant. Rursus etiã repræsentare superius est ad significare formaliter; siquidem repræsentare convenit omni obiecto, tam rationem signi habenti, quam non habenti. Ex quibus quod conducit ad intelligentiam diffinitionis prædictæ facili negotio percipitur.

§. II.

Argumentis contra diffinitionem occurritur.

CONTRA datam diffinitionem arguitur primò: Potest aliquid esse signum, quod tamen non significat, aut nihil, repræsentat: ergo nulla est tradita diffinitio. Prob. ant. primò. Ly *nihil* est signum, & ly *non significans*; & tamen nihil significant: ergo potest aliquid esse signum, quod tamen non significat, aut nihil repræsentat. Minor patet, quia *nihil*, nihil etiam significat, & consta: etiam, de ly *non significante*, quia *non significans*, est non significans: ergo non significat. Arguitur namque ab affirmativa ad negativam variato prædicato penes finitum, & infinitum.

Secundò prob. ant. Voces sunt signa conceptuum; & tamen non repræsentant conceptus: ergo idem quod prius. Prob. min. Si voces repræsentarent conceptus, sensus huius propositionis: *Homo est animal*, esset idem, quod conceptus hominis est conceptus

animalis; sed hoc ita non est, aliàs hæc propositio: *Homo est animal*, esset falsa; sicut altera falsa est: ergo vera est minor.

Tertiò prob. ant. Iste terminus *omnis*, est verè signum; & tamen non significat aliquid, sed aliquo modo, cum sit terminus syncategorematicus: ergo.

Quartò prob. ant. Imago Imperatoris est verè signum illius; & tamen non habenti notitiam Imperatoris nihil representat; siquidem non habentem notitiam Imperatoris, non ducit in cognitionem illius: ergo idem.

Quintò *ly non intelligibile* est verè signum; & tamen non significat: ergo idem. Prob. min. Non intelligibile non est significabile; nam quod significatur, intelligitur, eo quod sicut concipimus, significamus: ergo non intelligibile, nō significat.

Sextò prob. ant. Vox contenta in libro clauso est verè signum; & tamen non representat, quia nulli potentiae cognoscitivæ sit manifesta, & dum non manifestatur, non potest representare potentiae: ergo idem quod prius.

Respondetur ad argumentum neg. ant. & ad primam probat. dist. min. Pro ea parte, qua de nihilo procedit. Nihil ex parte rei, conc. min. ex parte modi, neg. min. & consequentiam, quia nihil significat, quod nihil est ex parte rei significatæ, sed hoc ipsum significat tanquam si esset aliquid, & ideo, ex modo significandi significat, & aliquid representat.

Pro alia verò parte, quæ de *ly non significante* procedit, negat. min. absolutè, & ad probat. dist. ant. Non significans est non significans, sumpto materialiter prædicato, conc. ant. sumpto formaliter, neg. ant. & consequ. Nec argumentum ab affirmativa ad negativam valet, quando suppositio variatur, ut in presenti contingit, eo quod in antecedenti non significans sumitur materialiter, & pro voce, in quo sensu non significans est non significans, sed in consequenti significativè, & formaliter sumitur. Rursum etiam distribuitur propter appositam negationem, & idem est, ac si dicas, non signum, est non signum: ergo non est signum, quæ consequen-

quentia mala est, quia non signum verè significat, & est verè signum; sicut non terminus est non terminus, & tamen non terminus est verè terminus, & verè significat, quod rationem termini non habet.

Ad secundam probat. antec. principalis, nego minor. & ad probat. negatur mai. Quia ut sensus illius propositionis: *Homo est animal*, esset idem, quod sensus alterius, conceptus hominis est conceptus animalis, non sufficit representare conceptus, sed requirebatur voces pro conceptu supponere: Unde quia voces supponunt pro rebus, sensus huius propositionis: *Homo est animal*, idem est quod res, quæ est homo, est res, quæ est animal.

Dices: Si voces representarent conceptus, propositio in vocibus constituta esset falsa deficiente conceptu; sicut est falsa deficientibus rebus; sed hoc ita non est, nam si quis voce proferret hominem esse animal, esset propositio vera, quamvis conceptus deficeret: ergo voces non representant conceptus.

Mag. Froylan.

Respondetur: propositionem esse falsam deficientibus rebus, quia voces pro rebus supponunt, non tamen esse falsam deficiente conceptu, quia non supponunt pro illo, quamvis si conceptus deficiat, vox non erit humana, nec erit signum conceptus, quia solum voces humanæ impositæ sunt ad conceptum representandum.

Et si dicas: quod voces à dormiente, vel à Pica prolata, excitant mentem nostram, ut in rerum notitiam deveniamus: ergo verè ad significandum impositæ sunt.

Poterat responderi distincte consequens: Rem, & non conceptum, omitto consequens, conceptum, & rem, neg. consequ. Poteramus namque asserere, prædictas voces esse impositas ad significandam rem, non tamen imponi ad significandum conceptum nisi solas voces humanas.

Verius tamen respondemus: non esse impositas voces prædictas etiam ad rem significandam, quia voces solum imponuntur ad significandas res, medijs conceptibus rerum; excitare tamen voces

prædictas mentem nostram, ut in notitiam rerum deveniamus propter convenientiam, quam habent in litteris, cum vocibus, quæ ad significandum imponuntur.

Ad tert. prob. ant. principalis neg. min. Quia significare aliquo modo, revera est aliquid significare; dicitur tamen terminum Syncategorematicum significare aliquo modo, quatenus significat aliquid, quod seorsim ab alio non potest propositionem componere, nec *ly aliquid*, sumitur cum tanta proprietate; siquidem terminus æquivocus significans plura, verè significat aliquid, cum tamen in rigore grammaticali ea plura non sint aliquid, sed aliqua, sed utrumque ambit *ly aliquid* in præsentia.

Ad quartam probat. dist. minor. de defectu potentæ, conced. minor. de defectu sui, nego. minor. & conseq. Quia imago Imperatoris relationem transcendentalem importat ad ipsum Imperatorem, & per illam constituitur in ratione signi formaliter, & dum potentia talem relationem non percipit, tribuitur potentæ non

cognoscenti, de defectu; nam imago quantum in se est, habet omnia requisita ad Prototypum representandum, quod sufficit, ut verè sit naturale signum, quamvis exercitium representandi deficiat: eo quod representare in definitione signi, de representatione in actu primò, intelligitur, ut ad signum etiam naturale extendatur.

Ad quintam probat. dist. min. Non significat aliquid ex parte rei, conc. min. ex parte modi, neg. min. & conseq. Quia non intelligibile, significat quod non est intelligibile ex parte rei significatæ, sed hoc ipsum significat tanquam intelligibile ex parte modi; sicut de nihilo dictum est.

Sed instabis: Non intelligibile tam ex parte rei, quam ex parte modi est verè signum, quia per tales voces nostrum conceptum exprimimus; & tamen non intelligibile tam ex parte rei, quam ex parte modi nihil significat: ergo idem quod antea. Prob. min. Si aliquid significaret, maximè illud, quod nec ex parte rei, nec ex parte modi intelligibile est; sed quod nec

ex parte rei, nec ex parte modi intelligibile est, nullo modo est significabile adhuc ex parte modi, aliàs etiam ex parte modi esset intelligibile: ergo non intelligibile tam ex parte rei, quàm ex parte modi, nihil significat.

Respond. neg. min. & ad probat. dist. min. Nec ex parte modi sumpto modo exercitè, conc. min. sumpto modo obiectivè, & signate, neg. min. Quia quod etiam ex parte modi, sumpto modo exercitè non est intelligibile, nullo etiã modo est significabile; quod tamè non est intelligibile ex parte modi, sumpto modo signate, & obiectivè, adhuc est significabile, quia ipsum non esse intelligibile ex parte modi consideramus per modũ obiecti, & admodum alicuius concipimus, & ita significamus. Si tamen argumentum fiat de non intelligibili ex parte modi rã signate, & obiectivè, quàm exercitè, & omnimodo, *ly non intelligibile*, non erit significabile, sed etiam non erit signum.

Sed instabis: Iuxta solutionem datam, *ly non intelligibile ex parte modi exercitè, & om-*

nimodo, nihil significat; & tamen est verè signum: ergo idè quod antea. Prob. min. Verè componit sequentem propositionem: *Non intelligibile ex parte modi exercitè, & omnimodo, nullo modo est intelligibile*: ergo est verè signum, cum sit verè terminus, dum prædictam propositionem componit.

Respond. neg. min. ad probat. dist. ant. Verè componit sub exercitio cognoscibilis, & omni alio obiectivè se tenente, & ex parte rationis quæ, conc. ant. tali exercitio secluso, neg. ant. Quia dum componit propositionem prædictam, *ly non intelligibile exercitè ex parte modi*, totum se habet ex parte obiecti, & ex parte rationis quæ, vel signatè, & propositionem prædictam solum componit, quatenus in exercitio cognoscitur.

Et si dicas: In prædicta propositione verè prædicatum negatur de subiecto: ergo *ly non intelligibile*, non componit quatenus in exercitio cognoscitur, aliàs prædicatum, non verè negaretur de subiecto, quia non intelligibile, vt in exercitio cognoscitur, ali-

modo est intelligibile, & non est verum de illo dicere, nullo modo est intelligibile.

Respond. dist. ant. de subiecto signate sumpto, & ex parte rationis *que*, conc. ant. De illo, vt exercitè terminante cognitionem, neg. ant. vel suppositum illius, quia prædicatū non negatur de subiecto, vt exercitè terminante cognitionem, cum subiectum pro vt sic, sit aliquomodo cognoscibile, sed negatur prædicatum de subiecto ex parte rationis *que*, & ratio quæ componit, est illud, quod nullo modo cognoscibile est, quamvis vt componat exercitè cognoscatur. Exemplum adest in hac propositione: *Homo est animal est propositio*, in qua prædicatum verè de subiecto affirmatur, quia ratio quæ componit, est propositio, quamvis vt exercitè componat, induat intentionem partis.

Ad sextam, & vltimam probat. principalis antecedentis respondent aliqui, distin. minor. & illam concedunt de repræsentatione actuali, negant verò de repræsentatione in aptitudine, quam dicunt sufficere, vt voci prædi-

ctæ, signi competat diffinitio, quia verba in diffinitione posita non dicunt actum, sed aptitudinem.

Si illis obijcias: Quod vox possit dici de alio, non sufficit, vt illi competat diffinitio prædicati: ergo quod possit repræsentare, non sufficit, vt illi competat diffinitio signi.

Respondent. negando consequ. Quia essentia signi non consistit in vsu, & in exercitio, qualiter consistit essentia prædicati, vel exercitè enuntiati de alio, quod idem est, & ideò verba in diffinitione prædicati non dicunt aptitudinem solam, sicut in diffinitione signi.

Et si iterum obijciēs, Augustinum docere signum, ad differentiam aliarum rerum, esse illud cuius vsus est insignificandò: ergo in vsu, & exercitio consistit.

Respondent: Doctorem Sanctum non docere essentiam signi consistere in significatione actuali, sed vsum signi esse significationem, ex quo tantum sequitur, sine significatione non dari vsum signi, non tamen e-

ius essentiam non dari, nec definitionem convenire, quæ omnia sufficienter ad aptantur; & pro parte vera sunt. Sed non propter ea prædictam solutionem deserimus, sed propter alia, quæ statim distabimus.

Fatemur namque de essentia signi abstractentis, non esse præsentationem actualem; siquidem signum naturale invenitur adæquatè constitutum, antequam à potentia cognoscatur, & actualiter præsentet; affirmare tamen non possumus, præsentare actualiter non esse de essentia signi ad placitum; quia tale signum, dum actu non præsentat, non cognoscitur actu, & dum non cognoscitur actu, deficit respectus rationis, qui solum habet esse obiectivum in intellectu cognoscente, dum autem prædictus respectus non ad est, deficit essentia signi ad placitum, quæ in tali respectu consistit.

Ex hoc habetur falsam esse sententiam asserentem, voci prædictæ in libro clauso convenire definitionem signi, quia definitio signi ad placitum, solum convenit habentibus essen-

tiam signi; cum definitio explicet essentiam; sed vox prædicta in libro clauso non habet essentiam signi consistentem in relatione rationis, quæ non potest existeret sine cognitione intellectus: ergo.

Et si respondeas: Relationem rationis prædictæ vocis existeret, & perseverare moraliter, quamvis intellectus vocem illam non cognoscat, eo quod entia rationis politica, & quæ sunt dependenter à decreto, vel determinatione Reipublicæ, sicut ratio signi, Prætoris, & alia moraliter perseverant, usque quo impositio Reipublicæ retractetur, quod in voce illa factum non est.

In contra erit prædictam doctrinam esse voluntarium effugium, & idem dici posse de quocunque ente rationis dependente à decreto voluntatis, & libere ab intellectu confecto, quod, doctrina data, negat, cum de omnibus sit eadem ratio: præterquam quod solum constituitur signum ad placitum per respectum rationis, ut physice existentem, aliàs etiam voces prædictæ haberent rationem termini in vi primæ relationis etiam si nullus intelle-

ctus de novo relationem partis in vocibus praedictis effingeret, quod nescio an velint Auctores solutionis concedere, & ideo veritas.

Ad ultimam probat. Resp. neg. mai. propter traditam doctrinam: Unde vox praedicta non actualiter, sed solum fundamentaliter, & in potentia signum est, quia imposita ad significandum, & capax relationis rationis, per quam actu in ratione signi constituitur; quamvis verum sit antequam actu representet, absolute dici signum, & si formam signi actualiter non habeat, eo quod in entibus rationis, cum fiat minimae entitatis, sufficiat existere fundamentum, ut absolute dicantur existere, quod alibi relinquimus explicatum.

Secundo arguitur: Potest aliquid representare, vel significare aliud a se; & tamen non esse signum: ergo definitio convenit alijs a signo. Probat. ant. primo: Species impraessa representat aliud a se, suum videlicet obiectum; & tamen illius signum non est in cognitione directa, ut tenet verior sententia: ergo potest aliquid representare aliud a se, & non

esse signum illius.

Secundo prob. ant. sequent. litterae A. E. I. O. V. representant aliud a se; siquidem A. significat universalem affirmativam, & E. universalem negativam; & idem de alijs ut a Dialecticis explicatur; & tamen signa non sunt, non enim sunt signa per modum totius, cum non habeant rationem propositionis, nec signa per modum partis, cum rationem termini non habeant: ergo idem.

Tertio prob. ant. iste terminus vox representat aliud a se, videlicet, vocem in communi abstrahentem a voce significante, & voce non significante; & tamen signum non est: ergo idem. Probat. min. Iste terminus vox, prout sic, communis est ad Blitiri, & alias voces; sed Blitiri non habet rationem signi: ergo eam non habet vox illa communis ad omnem vocem.

Quart. prob. ant. Blitiri non est signum conceptus, non enim est signum ad placitum, eo quod non est imposita ad conceptum representandum; & insuper non est signum naturale, quia in aere formata nullum conceptum naturaliter

significat ; & tamen prædicta vox verè conceptum repræsentat; nam dum eam percipimus ab aliquo pronuntiatum, cognoscimus proferentem talem vocem, conceptum de illa formare: ergo idem.

Respondetur ad argumentum neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. repræsentat per modum principij obiectivi, conc. mai. per modum obiecti cogniti, nego mai. & concessa minor, negatur conseq. Sub distinctione maioris, quia ad rationem signi necessarium est esse obiectum medium, & ideo ad rationem signi requiritur repræsentare per modum obiecti cogniti, quod quidem species impressa non habet, quæ solum repræsentat per modum principij obiectivi, vel per modum similitudinis emissæ ab obiecto, & receptæ in potentia, ut tali unione fecunda, obiecti cognitionem parturiat.

Ad secundam probat. respond. litteras prædictas ex usu dialecticorum impositas esse ad significandas propositiones diversæ qualitatis, & esse signa ad placitum earum propositionum, & per mo-

Mag. Froylan.

dum termini complexi significare illas; esse autem prædictas litteras verè terminos, constat ex eo, quod verè componunt propositionem, iuxta illud: *Afferit A. negat E.*

Ad tertiam probat. nego min. & ad probat. dist. mai. communis est obiectivè, conc. mai. subiectivè, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia iste terminus vox obiectivè abstrahit à voce significante, & non significante: Unde obiectum huius vocis abstrahit à voce habente rationem signi, & rationem signi non habente, & consequenter sic accepta, solum est signum permissivè; subiectivè tamen considerata est quædam vox particularis realiter distincta à Blitiri, & omnibus alijs, & provt sic verè significat, & rationem signi habet.

Ad quartam probat. facile respondetur vocem Blitiri non esse signum ad placitum, sed signum naturale conceptus, eo quod vox: est sonus ab animali cum apprehensione prolatus, & per se à conceptu dependet: Unde sicut fumus ignem, & quilibet effectus suam causam, ita vox Blitiri, con-

ceptum aliquem proferentis, naturaliter repræsentat. Et si quando formetur in aëre non repræsentabit conceptum; nec erit signum illius; nisi fortasse propter convenientiam, quam habet in litteris, aut sonu, excitet audientem, ut veniat in notitiam alicuius conceptus, quo prædicta vox solet ab hominibus proferri, in quo eventu erit signum naturale conceptus prædictæ, propter naturalem similitudinem, quam habet cum voce, medio conceptu, prolata.

Sed instabis: Vox Blitiri non est signum rei à conceptu diversæ; & tamen repræsentat alia plura à se à conceptu distincta: ergo idem quod antea. Prob. min. Blitiri accipitur pro pluribus alijs à se, & à conceptu distinctis, nam in hac propositione: *Blitiri est trisyllabum*, prædicatum, & subiectum pro eodem accipiuntur, & consequenter Blitiri accipitur pro voce *trisyllabum*, quæ est diversa vox, & in hac etiam: *Blitiri est Blitiri*, prædicatum accipitur pro subiecto, & non pro se, quia in se est alia vox à subiecto distincta; & ita propositio esset fal-

sa. Et similiter dum dicitur: *Hoc Blitiri est Blitiri*, prædicatum accipitur pro hoc numero: *Blitiri*, quod determinatur per pro nomen subiecti, cum tamen prædicatum non sit eadem numero vox, sed potius alia vox à subiecto distincta: ergo repræsentat alia plura à se & à conceptu distincta.

Ad replicam istam respondet quidam Thomista vocem Blitiri repræsentare alia à se, & à conceptu distincta, non quidem ratione subordinationis ad illa, sed solum ratione perfectæ similitudinis, & ideo non esse signum eorum, quia ad rationem signi subordinationis necessaria est, & illam excludit perfectæ similitudo.

Sed quamvis ad rationem signi exclusio perfectæ similitudinis necessaria sit, & in hoc verum asserat data solutio, falsa tamen est pro ea parte, qua affirmat Blitiri repræsentare alia à se, & à conceptu distincta, quia ea repræsentat pro quibus accipitur, sed non accipitur pro alijs à se: ergo alia à se non repræsentat. Prob. min. In hac propositione: *Blitiri est Blitiri*, vox Blitiri ex parte prædicati posita non

accipitur pro alijs à se, & idem in cæteris propositionibus asserendum: ergo vera est minor. Prob. ant. Si acciperetur pro alijs à se, esset falsa propositio, siquidem prædicatum, & subiectum acciperentur pro rebus diversis, & consequenter non supponerent pro eodem: ergo vox prædicta non accipitur pro alijs à se, sed solum pro se ipsa accipitur, & supponit. Quomodo autem prædicatum supponat pro se, & similiter subiectum, & tamen pro eodem supponant, quamvis voces distinctæ realiter, ex nostra solutione constabit.

Respondetur ergo, negamin: & ad probationem negant. Quia licet *Blitiri* accipiat pro alijs à conceptu distinctis, non tamen accipitur pro alijs distinctis à se, eo quod idem *Blitiri* repræsentatur per vocem se tenentem ex parte subiecti, & vocem se tenentem ex parte prædicati, nam quamvis voces sint realiter materialiter diversæ, *Blitiri* tamen repræsentatum per utramque est idem in esse obiecti, vel utraque vox in esse obiecti est eadem, & dum di-

cinus: *Blitiri est Blitiri*, non prædicamus vocem de voce materialiter, & in esse rei, sed in esse obiecti tantum, & cum in esse obiecti idem sint, propositio vera est.

Et si dicas: ergo quamvis voces realiter diversæ sint, sunt tamen idem in esse obiecti, & propositio vera est, quia non materialiter, & in esse rei, sed formaliter obiectivè prædicantur: ergo non supponunt materialiter, & pro se, sed pro obiecto in quo sunt unum: ergo componunt formaliter.

Respondemus distinguendo secundum consequens, pro obiecto à voce diverso, nego consequentiam, à voce indistincto, nego suppositum consequentis, quod videlicet supponere pro obiecto indistincto à voce, non sit supponere pro se, & hoc in præsentia affirmamus; utramque, scilicet, vocem supponere pro se ipsa ut obiecto, & non pro se ipsa in esse rei, & utramque vocem diversam in esse rei consideratam per modum obiecti, esse idem, & eidem conceptui subordinatam, qui quidem repræsentat utramque

tanquam eandem rem obiectivam, & absque vlla obiectiva differentia, cum sola diversitate prolationis ante, vel post ad propositionem faciendam. Quod utriusque etiam verum est de trisyllabum accepto formaliter, quamvis prædicta vox significativè sumpta in ordine ad proprium obiectum, sit verè signum illius.

Tertiò arguitur potest aliquid esse signum sui ipsius: ergo non oportet signum repræsentare aliud à se. Prob. ant. primò. Contritio, ut est pars Sacramenti Pœnitentiæ, est res, & Sacramentum simul, quod idem est ac esse signum, & signatum, nam Sacramentum significat, & res est verè significata: ergo potest aliquid esse signum sui ipsius.

Secundò prob. ant. Potest aliquid esse species repræsentativa sui, ut constat in substantia Angeli, quæ se ipsam repræsentat, & per modum speciei impræssæ ad sui cognitionem concurrat: ergo potest etiam aliquid esse signum sui ipsius.

Tertiò prob. ant. Sanguis Christi in Altari, est signum

Sanguinis, quem Christus fudit in Cruce; & tamen uterque Sanguis est numericè idem: ergo.

Quartò prob. Potest aliquid esse scientia sui ipsius, quia scientia Dei, est ipse Deus, qui est illius obiectum: ergo idem de signo.

Quintò prob. Potest aliquid esse medium manifestativum alterius absque vlla distinctione reali, probamus namque verum, & vnum perens, à quo veritas, & vnitas non distinguuntur realiter: ergo, & signum.

Sextò prob. hæc propositio: *Omnis propositio est particularis*, falsa est, si se ipsam habeat pro obiecto, ut communiter dicitur, & vox terminus, significat omnes terminus, & consequenter se ipsam: ergo potest etiam aliquid esse signum sui ipsius.

Tandem prob. Conceptus entis est signum omnis entis: siquidem repræsentat ens, ut actu continet omnia, & consequenter omnia entia repræsentat: ergo est signum sui ipsius, cum ipse conceptus sit etiam aliquod ens.

Respondetur ad argum.

neg. ant. & ad primam prob. dicimus contritionem, vt partem Sacramenti esse rem manifestatam per exteriorem confessionem, esse verò Sacramentum, & signum in ordine ad gratiam, quam causat; & idco respectu diversorum esse signum, & signatum, signum quidem gratiæ, & signatum respectu exterioris confessionis.

Ad secund. probat. negat. conseq. Quia de conceptu speciei impræssæ solum est similitudo, & vnio obiecti cum intellectu, quæ per identitatem non tollitur, sed potius augetur, de ratione verò signi est deficiencia, & subordinatio, quæ cum identitate compatibilis non est.

Ad tert. dicitur Sanguinem Christi in Altari sub aliena specie occultatum, & ratione specierum sensibilium habere modum diversum à se ipso in propria specie contento, & vt sic modo, distinctum esse:ignum sui ipsius in propria specie, & figura connaturali existentis, & si quantum ad substantiam sit idem numero Sanguis; sicut eadem ratione Sacrificium Altaris essentiali-

ter quo ad modum diversum est à Sacrificio Crucis, & illius signum.

Ad quart. probat. nego conseq. Quia de ratione scientiæ abstrahentis nõ est subordinatio formalis, sed præcisè virtualis, quæ compatitur cum summa identitate, & illam habet scientia cum obiecto in Deo, vel supremo analogato, sed dependentia, & subordinatio, quam signum ex conceptu proprio requirit, identitatem excludit.

Ad quint. negatur similiter conseq. Quia medium manifestativum à priori non per deficienciam à veritate, sed potius per continentiam perfectam veritatis, manifestat veritatem, & ita realem distinctionem non requirit.

Et si dicas: Passiones entis manifestare nobis ipsum ens, & esse signum illius absque perfecta continentia, & distinctione reali.

Respondemus, manifestare nobis absque perfecta continentia quo ad nos, & intellectum imperfectè concipientem, non tamen absque continentia perfecta in se ipsis, & secundum suum esse, sed potius

tius in se, & in ordine ad intellectum perfectè cognoscentem, perfectè continent ipsum eos, & ita non habent rationem signi absolutè, sed duntaxat lato modo, quatenus ens per proprias passiones cognoscimus, vel per ipsas explicamus.

Ad sext. probat. respondeatur propositionem supradictã esse falsam si se ipsam habeat pro objecto, non tamen esse signum sui ipsius directè, & primario, sed duntaxat totiùs collectionis propositionum, quæ per illam significantur, à qua quidem collectione realiter entitativè distinguitur, eo quod collectio ratione vnius partis realiter ab alia distinguitur.

Aut dices non esse signum sui secundum rationem peculiarem per se primò, sed secundum rationem communem propositionis, quæ sumpta adæquatè, realiter distinguitur à propositione prædicta. Et idem dicendum de hac voce *terminus*, omnem terminum significante. Ex dicendis tamen ad vltimam clarior fiet data solutio.

Ad vltimam probat. Res-

pondet Magister. Lineæ, conceptum entis se ipsum, repræsentare secundum rationem propriam, tantum implicitè, expressè verò repræsentare solam rationem communem entis, in quo omnia entia conveniunt, & ita solum esse signum respectu rationis communis, non verò respectu sui, eo quod ratio signi solum habetur in ordine ad objectum expressè repræsentatum.

Sed quidquid sit an respectu sui veram habeat rationem signi, negari tamen non potest esse objectum respectu sui, & si confusè repræsentatum, sed inter objectum conceptus confusi, & conceptum ipsum debet dari realis distinctio in creatis; sicut datur inter signum, & signatum: ergo argumentum doctrina data relinquitur insolutum.

Abstrahendo ergo à sententiarum varietate, & diversitate loquendi. Respondemus ad argumentũ distinguendo consequens, *sui* mediatè, & in alio, conc. consequ. immediatè, & in se ipso, neg. consequ. Quia ille conceptus entis non se ipsum repræsentat immediatè, sed mediatè, & in alio, vide-

licet in ratione communi entis, in qua omnia continentur, & ita eodem modo est signum sui, quatenus in alio, & mediatè continetur, ad quod tamen non requiritur distinctio realis à se ipso, nam signum sui nō in se, sed in alio, non à se, sed ab alio sumit speciem, & ipsum respicit tanquā causam, & verum finem, & consequenter non à se, sed à signato immediato realem distinctionem requirit.

Secundò alia via respond. dist. conseq. Sui vt. signati in adæquati, vel vt partis signati, conc. conseq. vt signati adæquati, neg. conseq. Concesso namque esse signum sui, non potest esse signum sui, vt signati adæquati, sed potius vt signatum adæquatum respicit rationem entis, vt implicite continentem omnia entia, & se ipsum respicit tantum tanquam partem signati; distinctio autem realis solum inter signum, & signatum adæquatum, necessaria est, non verò inter signum, & partem signati; & ita non requiritur à se ipso distinguere; sicut pars est propter totum in genere causæ finalis, & totum ex ipsa parte componi-

tur, ac proindè pars ipsa finalizata est etiam pars causæ finalizantis: sicut ergo effectus causæ finalis est pars causæ finalizantis absque distinctione reali à se ipso, ita etiam signum absque vlla distinctione reali à se poterit esse pars sui signati adæquati, quia non minus inter effectum causæ finalis, & causam finalizantem petitur distinctio realis, quam inter signum, & signatum requiratur.

Sed instabis: Sicut signatum adæquatum est causa adæquata signi, ita etiam signatum inadæquatum, est inadæquata causa; sed inter signum, & illius causam etiam inadæquatam debet dari distinctio realis; sicut etiam inter effectum causæ efficientis, & causam efficientem inadæquatam datur realis distinctio: ergo non potest conceptus se ipsum, vt signatum inadæquatum respicere absque distinctione reali.

Respondet. neg. mai. Quia signatum inadæquatum, quod solum est pars signati adæquati, non est causa inadæquata ratione sui, sed solum ratione signati adæquati, quod quidè solum ratione sui specificat,

& mensurat signum, & ita solum hoc debet esse realiter distinctum à signo: quod utique idem est ac dicere, signatum inadæquatum, esse causam inadæquatam non ratione sui, sed ratione signati adæquati, & ita solum ratione signati adæquati debet realiter à se ipso distingui; sicut quia pars non finalizat se ipsam ratione sui sed ratione totius, solum debet ratione totius realiter à se distingui, ratione videlicet alterius compartis, quæ includitur in toto.

Et si dicas: ergo potest conceptus se ipsum respicere, ut inadæquatum signatum absque distinctione reali: ergo poterit absque tali distinctione esse conceptus directus, & simul reflexus, quatenus ad se terminatur.

Sed negatur secundum consequens, quia conceptus non dicitur reflexus nisi terminetur ad se ipsum expressè, & distinctè, non tamen quando solum ad se in confuso, & implicitè terminatur.

* * * * *

§. VLTIMVS.

Corollarium est dictis.

FX dictis in articulo discursu colligitur signum debere esse magis notum, quam signatum, non quidem magis notum secundum se, sed duntaxat, quo ad nos, eo quod secundum se sunt notiora ea que perfectiora sunt, & signum est imperfectius signato, in sensu autem prædicto.

Probatur assumptum illatum, quia signum ex conceptu proprio habet ducere potentiam in cognitionem signati quatenus habet repræsentare signatum, & ipsum manifestare potentiam; sed quod alterum manifestat etiam est altero notius; sicut diffinitio notior est diffinito manifestato per ipsam: ergo signum debet esse magis notum, quam signatum.

Sed instabis contra doctrinam prædictam: Quia potest aliquid esse verè signum, & esse minus notum quam signatum: ergo doctrina tradita nulla est. Prob. ant. Primò conceptus hominis est verè sig-

signum illius; & tamen nobis notior non est: ergo verum est antecedens. Prob. min. Illud est notius quo ad nos, quod est magis propinquum sensibus nostris; sed homo magis sensibus propinquus est, cum sit ens per se sensibile, quod quidem non habet conceptus: ergo conceptus nobis notior non est.

Secundò prob. ant. Habitus est signum actus, & idem de potentia, quæ ad actum ordinatur, ut ad finem; & tamen notior est actus: ergo idem quod prius. Prob. min. Nam per actum cognoscimus habitum, & potentiam: ergo actus notior est.

Tertiò prob. ant. Effectus occulti, & latentes in causa sensibili sunt verè signum illius; & tamen non sunt notiores, quando quidem videmus, & experimur plures causas sensibiles, quarum effectus latentes, & occultos ignoramus: ergo idem.

Quartò prob. ant. Signum ad placitum constituitur in ratione signi formaliter per aliquem respectum rationis; sed ens rationis non potest esse notius ente reali, quod signi-

ficat, cum potius ens ratione in cognosci pendeat ab ente reali: ergo idem.

Quintò prob. ant. Quia quædoque Cæsar est nobis præsens, & non illius imago, in quo eventu facilius ipsum cognoscimus, quàm imaginem aut signum illius: ergo signum non debet esse notius. Et constat ex eo quod, si prius notitiam Cæsaris non haberemus, & illius formæ, & figuræ, non veniremus per imaginem in cognitionem illius: ergo prius debet cognosci Cæsar, & consequenter notior est.

Respondetur ad argumentum neg. ant. & ad primam probat. dist. min. entitativè, & quo ad sensum conc. min. repræsentativè, neg. min. & consequ. Quia res sensibilis entitativè, ut *quod*, & quantum ad sensum notior est nobis, sed conceptus quatenus repræsentat, & ut *quo*, notior est, quia ut talis, rem sensibilem manifestat; sicut Divina revelatio entitativè minus nota est veritate creata, sed in ratione revelantis, & manifestantis veritatem, notior est ipsa revelatio, & idem de luce, cuius natura, & entitas minus nota est:

homine, aut alio corpore illuminato, & tamen in ratione manifestantis corpus, notior est ipsa lux.

Ad secundam prob. antec. dist. min. Quatenus delectabiliter fit, conc. min. absolutè, & quantum ad substantiam, neg. min. Quia actus solui est notior quantum admodum, vel quatenus delectabiliter fit, quia ratione non est signatum, sed potius est signum habitus, & potentie; verum quantum ad substantiam, & propriam actualitatem, non est notior ipse actus, & secundum hanc rationem habet conceptum signati.

Ad tertiam probat. distin. min. notiores non sunt materialiter, & per accidens, conc. min. per se, & in ratione signi, neg. min. Quia causæ sensibiles, & materiales absolutè, & ratione alicuius effectus facillioris, quem imprimunt, facilius etiam cognoscuntur, quam effectus occultus; sed effectus ipse Latens consideratus in ratione effectus, & signi facilius percipitur, nam facilius est cognoscere effectum latentem, quatenus productum, & dependentem à causa, quam

ipsam causam, in ratione producentis, quia ratione est per se primò signatum: Sicut è cōtra signatum materialiter, & in esse rei, est aliquando minus perfectum, quam signum, sed formaliter, & in ratione signati, semper excedit.

Ad quartam prob. ant. dist. min. signatè, absolutè, vel vt quod, conc. min. Exercitè, & quatenus assumitur, vt mediū ad eus reale cognoscendum, neg. min. Sicut conceptus spiritalis non est ita notus absolutè, sicut res materialis, & tamen notior est consideratus exercitè, & quatenus medium est ad illam manifestandam.

Ad quintam probat. resp. Cæsarem præsentem, entitatiuè, & materialiter facilius cognosci, sed non in ratione signati, sub ista namque formalitate facilius cognoscimus imaginem, vel signum illius. Et quamvis debeamus præcognoscere Cæsarem secundum se, & absolutè, vt signatum tamen, semper ipsum post imaginem cognoscimus, cum cognitio obiecti vltimi, vt vltimum est, aut cognitum vltimate, cognitionem obiecti medij supponat: Sicut equus

promissus nulli sub conditione victoriæ præcedit absolute meritum, & victoriam, sed in ratione præmij, victoriam, & meritum præsupponit.

Sed inquit: In demonstratione à priori præmissæ obiectivæ sunt notiores conclusione, quia illam manifestant, & comparantur ad eam sicut Lux comparatur ad colores; & tamen conclusio obiectiva est signum respectu præmissarum, easque deficienter repræsentat; siquidem in demonstratione prædicta, præmissæ perfectionem conclusionis excedunt: ergo signum, quandoque notius non est.

Resp. dist. mai. conclusione, vt à priori probata, conc. mai. absolute, neg. mai. & dist. min. Conclusio obiectiva, vt inferens, & vt medium cognoscendi cōc. min. vt illata neg. min. & conseq. Quia præmissæ obiectivæ in demonstratione à priori, sunt notiores conclu-

ne formaliter vt illata, nam vt illata à priori, non potest aliter quam per tales præmissas cognosci, sed secundum considerationem prædictam non est signum, vel signatum, non quidem signatum, quia imperfectior est, non autem signum, quia non est medium cognoscendi, sed potius ipsa res cognita: Si tamen præmissæ obiectivæ absolute considerentur, non sunt notiores conclusione, quàm manifestant, sed ipsa conclusio manifestior est, & facilius ipsa cognoscitur, quando quidem absolute loquendo facilius est per conclusionem cognoscere à posteriori præmissas, quàm per eas à priori conclusionem cognoscere, & secundum considerationem prædictam, & quatenus ipsa conclusio medium est cognoscendi à posteriori præmissas, est etiam minus perfecta, & verum illarum signum.

ARTICVLVS II.

*Verum causa principalis sit verè signum respectu
sui effectus?*

§. I.

Explicata conclusione occurritur argumentis.

CONCLUSIONEM negativam defendimus, eamque conformiorem Doctori Sancto iudicamus; nam illam expressè habere videtur aliquibus in locis, & non obscurè 3. p. q. 62. art. 1. ad 1. per ea verba: *Causa principalis non propriè potest dici signum effectus, licet occulti, etiamsi ipsa sit sensibilis, & manifesta.* Quæ verba ponderatione non egent.

Ratio insuper id ipsum persuadet: quia de conceptu signi est dependere, specificari, mēsurari, & ad signatum ordinari, vt ad finem *cuius gratia* sed causæ principali repugnat ab effectu mēsurari, & ad ipsum ordinari, vt ad finem *cuius gratia*: ergo eidem, conceptus signi repugnat. Prob. min. Quia causa principalis si est æqui-

voca, excedit effectum, & illius perfectionem, si autem univoca est, saltem adæquat effectum, & universaliter nulla causa principalis est inferior formaliter ad effectum: ergo causæ principali repugnat ab effectu mēsurari. Proptereaque cognitio per causam principalem, dicitur cognitio à priori, cognitio autem, quæ per signum habetur, dicitur à posteriori.

Respondebis non esse universaliter verum causam principalem adæquare, vel excedere effectum, quia species in reffla lapidis causatur principaliter à lapide, quem tamen superat in perfectione, eo quod species vitalis est, & per modum principij vitalis ad intellectionem concurrit, quod tamen ipsi lapidi repugnat.

Con-

Contra est tamen: quia species impressa lapidis, specificatur à lapide, & mensuratur ab eo: ergo lapidem non adæquat.

Rursus etiam quamvis species impressa vitalis sit, solum tamen intentionaliter vitalis est; sed vita intentionalis non adæquat rem non viventem, physicè tamen, & connaturaliter existentē, qualis est lapis à quo species diffunditur: ergo idem quod prius.

§. II.

Diluuntur Argumenta.

CONTRA conclusionem istam poterat imprimis argui ex D. Thom. 3. p. q. 62. art. 1. ad 1. asserente: *Quod causa instrumentalis si sit manifesta, potest dici signum effectus occulti, eo quod non solum est causa, sed quoddam modo effectus, in quantum movetur à principali agente; sed causa etiam principalis movetur à Deo qui movet omnem creaturam ad suas operationes: ergo propter eandem rationem non erit solum causa, sed etiam effe-*

Mag. Froylan.

ctus, & ita poterit esse signū.

Facilè tamen respondetur explicando maiorem effectus rei quam producit, conc. mai. effectus vnicè Dei moventis, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Angelicus namque Præceptor ibidem tantum intendit causam instrumentalem posse dici signum, quia non solum est causa, sed etiā effectus ipsius rei, quàm producit, à qua quidem causatur, & pendet tanquam à causa finali, & hoc idè quia movetur à principali agente, non quidem generali motione, qua Deus omnem movet creaturam, sed motione speciali, qua indiget instrumentum, ea videlicet, quæ confert virtutem non debitam, & propriam, sed extraneam, & alienam, ratione cuius possit producere effectum super excedentem, & ad quem à Deo assumitur. Ex quo benè inferitur, quod ad effectum ordinatur, ut ad finem cuius gratia, quia instrumentum, ut tale solum est propter effectum.

Secundò arguitur ex eodem Ang. Doct. 1. p. q. 70. art. 2. ad 2. asserente quod: *Per causam sensibilem aliquando du-*

ducimur in cognitionem effectus occulti, sicut è conuerso, unde nihil prohibet causam sensibilem esse signum: ergo causa principalis sensibilis potest esse signum effectus occulti.

Ad hoc argum. Sap. Mag. Ortiz, respondet Doct. Sanct. loqui de signo secundum communem rationem medij representatiui, & improprie, & late sumpto, non verò de signo in acceptione rigorosa considerata. Quam explicationem confirmat cum littera D. Thomae in conclusione relati, afferentis causam principalem non posse proprie dici signum effectus.

Et si dicas D. Thom. afferere, nos ita duci per effectum in cognitionem causae, sicut è conuerso per causam ducimur in cognitionem effectus; sed per effectum ducimur in cognitionem causae tanquam per verum, & proprium signum: ergo per causam etiam tanquam per signum proprium ducimur in cognitionem effectus.

Respondet D. Thom. causam cum effectu vnicè parificare quantum ad rationem communem medij ductiui, non verò in modo ducendi cum de-

pendentia, & sub ordinatione, quam quidem habet effectus ad causam, sed non causa ad effectum, & in eodem sensu locutum fuisse q. 9. de veritat. art. 4. ad 5. Vbi asserit de ratione signi proprie accepta non esse quod sit prius, vel posterius in natura, sed solum quod sit nobis praecognitum. Quae verba necessario debent intelligi de ratione signi proprie accepta secundum rationem communem medij manifestatiui, aliàs ad rationem signi secundum conceptum differentialem sufficeret esse praecognitum, quod habet vnum perfecte simile respectu alterius, & perfectissima causa in ordine ad effectum, quibus tamen ratio signi repugnat. Quam solutionem in reuerentiam ipsius intactam relinquinus.

Respondemus tamen aliter D. Thom. in autoritate relata solum loqui de causa instrumentali, quae manifestat effectum cum subordinatione ad ipsum, & ad illum, vt ad finem ordinatur, nam in praesenti autoritate non contradicit D. Thomas Doctrinae, quam habet in 3. p. causam videlicet, principalem non posse.

posse propriè dici signum effectus, licet occulti. Et quavis in loco primæ partis super addat corpora cœlestia esse signa eorum effectuum, qui in sublunaribus inveniuntur; loquitur tamen de corpore cœlesti non ratione propriæ substantiæ, in qua superat effectum, sed ratione accidentium sensibilium, quæ se habent per modum virtutis instrumentariæ, & ad effectus ordinantur, vt ad finem. Et ita esse intelligendum videtur ipse attestari, dum ex prædicta doctrina statim infert dispositiones corporum cœlestium esse signa futurorum eventuum, vt pluriæ, & serenitatis.

Tertiò arguitur, & contra dicta replicatur: quia si solutio tradita vera est, accidentia sensibilia, quæ sunt virtutes cœlorum, sunt verè signa in ordine ad effectus quos producant; sed accidentia prædicta sunt vera causa principalis, & verè principaliter continent tales effectus in virtute substantiæ Cœli, cui ipsa subordinantur: ergo causa principalis potest esse verè signum.

Idem argument. fit. de po-
Mag. Froylan.

tentia generativa, quæ est causa principalis generationis, & simul ad ipsam, vt ad finem ordinatur. Et de intellectu, & voluntate quæ à suis actibus speciem accipiunt, & simul principaliter eos causant.

Respondet: Omnia prædicta esse signa sui actus, & effectus, non quidem sub ea ratione, qua principaliter causant, sed sub alia formalitate, qua causantur ab illis, & ab eis mensurantur, quia potentia proximè operativa totum esse habet in ordine ad effectum, & ab eo mensuratur. Qua ratione non potest esse substantia immediatè operativa.

Sed contra est: quia etiam causa instrumentalis sub ea ratione, qua causat non est signum sui effectus; siquidem sub ea ratione non causatur ab effectu, alia namque est ratio, & formalitas causæ, à ratione & formalitate signi; & tamen causa instrumentalis dicitur absolutè signum effectus: ergo idem de causa principali dicendum.

Respondet causam instrumentalem reduplicativè,

utraque non esse signum effectus, quia alia est formalitas causae à formalitate signi, esse tamen causam instrumentalem signum effectus, sub formalitate causae connexivè, quatenus formalitas causae instrumentalis, cum formalitate dependentiae, & subordinationis ad effectum essentialiter connexa est.

Sed contra est: Nam etiam in potentia proximè operativa ratio causae, & ratio signi essentialiter specificè connectuntur: ergo idem in utraque dicendum. Prob. ant. In potentia proximè operativa conceptus proximè operativa, & ordo ad operationem sunt conceptus differentiales inadequate constituentes potentiã; sed conceptus differentiales essentialiter connectuntur; sicut peculiare *in*, & *ad*, in relatione, & conceptus naturæ, & liberi arbitrij in voluntate: ergo ratio causae, & ratio signi in potentia proximè operativa essentialiter connectuntur.

Quod autem in proprio conceptu causae instrumentalis inveniatur imperfectio, & subordinatio ad effectum, in qua quidem dependentia fun-

datur ratio signi, non potest magis adversarios ab impugnatione defendere, quia etiã in potentia proximè operativa in ipsa ratione causae importatur dependentia, & imperfectio, siquidem in ipsa ratione causae importatur specificatio ab actu, & ordo essentialis ad ipsum tanquam ad finem potentiae: ergo idem in utraque causa dicendum.

Propter hæc, & alia iustè omittenda, ut minus sit molesta militia, ad argumentum propositum respond. Quod intellectus, & voluntas, potentia generativa, & accidentia propria, & nativa Coelorum sunt causa principalis, non quidem radicalis, & primaria, sed proxima, & per modum virtutis, quæ datur à natura propter ipsam operationem, & ut substantiæ deserviat, ex qua virtute simul cum principio radicali conflatur causa principalis adæquata, principio radicali per se primò concurrente, & virtute proxima operante in virtute radicalis principij, ex quibus principium radicale est à se, & propter se, sed principium proximum non est ad se, &

propter se, sed propter operationem, & effectum, vt finem; & ideo veram obtinet rationem signi. Quod vtrique similiter dicendum est de scientia practica principaliter efficiente suum obiectum, quæ etiam ad ipsum, vt ad finem ordinatur, si de scientia sumpta pro habitu, vel pro actu sermo sit, non tamen si scientia sumatur pro idæa artificis, nam hæc potius se habet ad effectum, & opus vt mensura, & exemplar, & illius finis.

Sed instabis: Causa principalis proxima ita continet effectum, & actum sicut causa radicalis: ergo æqualiter deficit, vel non deficit ab effectu, & consequenter æqualiter erit, vel non erit signum illius.

Respondetur dist. ant. Ita secundum rationem communem causæ principalis, conc. ant. secundum rationem particularem neg. ant. & sub eadem dist. neg. conseq. Quia causa radicalis secundum propriam virtutem continet effectum, & ita ratione sui debet illum excedere, vel adæquare, causa verò proxima continet solum effectum in

Mag. Froylan.

virtute radicalis principij, quæ continentia imperfecta est, & deficiens, & propter ipsum effectum vt finem. Et ita non petit excedere, vel adæquare ratione sui, sed tantum ratione principij radicalis, cuius virtute continet effectum, & dum generaliter dicitur causam principalem adæquare effectum, de causa principali adæquata, quæ ex principio radicali, & proximo constituitur, intelligendum est.

Ex data doctrina habes etiam, materiam quam vis causam principalem, esse verè signum formæ, quia illam continet deficienter, & ad ipsam ordinatur, vt ad finem, quæ propter conclusio nostra tantum intelligenda est de causa principali efficiente, de formali, & de finali, eo quod causæ prædictæ ab effectu non deficient nec ad ipsum, vt ad finem ordinantur.

Dices, actum esse signum habitus, vt docet Ang. & tamen actus est causalis habitus: ergo causa principalis finalis potest esse verè signum in ordine ad proprium effectum.

Facile tamen respond. actu

solum quantum ab substantiâ esse causam formalem, & finalem in ordine ad habitum, & secundum considerationem istam non esse signum illius, sed duntaxat esse signum illius ratione modi, vel delectationis, quæ actui coniungitur, sed delectatio hæc ab habitu superatur, & finis illius non est.

Quartò arguitur: Obiectum quod movet ad cognitionem imperfectam alterius à se diversi, est verè signum illius; sed causa principalis effectiva hoc idem habet: ergo verè signum est. Prob. min. primò, dum causa prædicta confusè cognoscitur, solum movet ad cognitionem confusam effectus: ergo movet ad cognitionem imperfectam alterius à se diversi.

Secundò prob. min. Causa principalis solum movet ad cognoscendum effectum eodem modo, quo continet ipsum; sed effectus non continetur in causa ea perfectione, & proprietate qua existit in se ipso: ergo causa solum movet ad cognitionem imperfectam effectus à se distincti.

Confirmatur, & vrgetur. Causa principalis dependet formaliter ab effectu: ergo est

verè signum illius. Prob. ant. primò: Causa prædicta diffinitur per effectum, quia causa est id, ad quod aliud sequitur: ergo dependet formaliter ab effectu.

Secundò prob. ant. Causa principalis importat ad effectum relationem prædicamentalem secundi generis; sed relatio prædicta fundatur in relatione transcendentali dependentiæ, & aliud fundamentum assignari non potest, eo quod ens totaliter absolutum nequit esse fundamentum entis totaliter relativi; nam de extremo ad extremum non debet dari transitus nisi per medium, & inter relationem prædicamentalem, & ens totaliter absolutum, solum mediare potest relatio transcendentalis: ergo causa prædicta pendet formaliter ab effectu.

Tertiò prob. ant. Causa principalis perficitur formaliter ab actione, quam efficienter producit: ergo pendet formaliter ab effectu. Prob. ant. Causa principalis perficitur, dum reducitur de actu primò ad secundum; sed per actionem formaliter reducitur: ergo.

Quartò prob. ant. Causa principalis agit propter effectum vt finem: ergo pendet ab effectu. Prob. ant. Causa principalis dum agit, operatur propter finem; sed non propter finem ab effectu distinctum: ergo agit propter effectum vt finem.

Respondetur ad argument. dist. min. per accidens, & ab extrinseco, conc. min. ab intrinseco, & per se, neg. min. & conseq. Quia si causa ducit aliquando in cognitionem imperfectam effectus, solum hoc ab extrinseco habet, & ratione potentia non perfectè cognoscentis virtutem activam causæ; per se tamen, & ab intrinseco, semper habet ducere in perfectam cognitionem illius, & propterea si virtus causæ perfectè penetratur, perfectè etiam manifestat effectum, quod utique signum est, continere effectum perfectè sine ulla deficiencia, & per hæc ad primam probationem clarissimè constat. IIII.

Ad secundam probat. dist. mai. eo modo ex parte rationis *sub qua*, conc. mai. ex parte rationis *quæ*, neg. mai. & dist. min. Ea proprietate ex parte

rationis *sub qua*, conc. min. ex parte rationis *quæ*, neg. min. & conseq. Licet namque causa, ex parte modi continendi, aut ex parte rationis *sub qua*, non contineat effectum, ea proprietate, qua effectus est in se, quia modus ille, quo effectus continetur in causa, non est proprius, & connaturalis effectui, sed illius causæ: ex parte tamen rationis *quæ*, continet causa virtualiter effectum omni ea proprietate, qua effectus est in se ipso; siquidem ipse etiam modus proprius, & connaturalis effectus perfectè continetur in causa, & ita causa ducit in perfectam cognitionem effectus.

Dices: ergo ex parte modi, aut rationis *sub qua*, non continet effectum ea proprietate, qua effectus est in se ipso: ergo deficit saltem negativè ab effectu, & in modo continendi: ergo est verè signum illius, quia ad rationem signi sufficit deficiencia negativa, & in modo continendi, vt constat in conceptu comprehensivo, cuius deficiencia in modo representandi solum est negativa respectu modi obiecti, quod representat, eo quod

deficientia pribativa est defectus in eo, quod potest, & debet haberi, & res prout in conceptu non potest habere proprium modum naturalem.

Respondet. dist. secundum consequens, negativè per æqualitatem, vel excessum, conc. conseq. negativè per defectum, neg. conseq. Quia quamvis causa in modo continendi negativè deficiat, eo quod modus continendi non est contraturalis effectui, ille tamen defectus non est per defectum, sed per æqualitatem, vel excessum causæ; siquidem illa continentia sicut, & ipsa causa superat, vel adæquat effectum, & modus continendi adæquat modum effectus; non enim modus quem creaturæ habent in Deo est illis contraturalis & tamen Divina essentia non est signum creaturarum, quia modus continendi, vel quo continentur in Deo, modum creaturarum excedit.

Ad confirm. verò argumenti principalis, resp. neg. ant. & ad primam probat. dist. ant. per effectum ut terminum connexionis, & dependentem à

causa, conc. ant. ut terminum à quo causa dependet, neg. ant. & conseq. Quia etiam creator ut talis explicari non potest sine connotatione ad creaturas, sed non propterea est illarum signum, quia non connotat eas ut terminum à quo dependet, sed potius ut subiectum dependentiæ.

Ad secundam probat. ant. dist. min. dependentiæ in potentia, & actione, conc. min. in substantia, neg. min. Fundatur namque relatio prædicamentalis causæ ad effectum in relatione transcendentali dependentiæ, sed hæc dependentia tantum est in fundamento relationis, videlicet in potentia generativa, & actione, quarum quælibet ab effectu dependet, & est verè signum illius, non tamen invenitur dependentia in substantia producentis.

Ad tert. probat. dist. ant. perficitur secundum quid, conc. ant. simpliciter, neg. ant. Nam licet causa dum reduciatur ad actum secundum, saltem mediatè perficiatur per actionem, ea tamen perfectio solum est secundum quid, eo quod hanc, & non aliam perfectionem

nem possunt accidentia communicare substantiæ, cum quo tamen compatitur ipsam esse simpliciter perfectiorem, & non posse ad actionem, vt ad finem ordinari.

Ad quart. probat. dist. ant. vt finem operis, conc. ant. operantis, neg. ant. & ad probat. Negamus minorem sub eadem distinctione, quia licet effectus productus à causa principali sit finis operis, non tamen finis est operantis, sed finis operantis diversus est ab effectu, & quamvis ipsa generatio sit via ad formam geniti, solum est via ad formam prædictam vt ad finem operis, & actionis, non verò vt ad finem operantis.

Sed instabis: Forma geniti, & genitum ipsum debent esse finis non solum operis, sed etiam operantis: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. Quia alius finis proximus cuius gratia ex cogitari non potest; & rursus, quia generans tanquam finem operantis intendit se diffundere, & sibi simile generare in quantum potest: ergo forma geniti, & genitum ipsum, debent esse finis operis, & operantis.

Respond. neg. ant. & ad probationem, neg. ant. Quo ad primam partem, quia finis proximus operantis est ipsum generans aut operans vt per hæc omnia perfectum: Vnde regulariter dicitur vnum quodque esse propter suam operationem id est propter se ipsum vt operatione perfectum, qualiter communiter explicatur.

Pro altera verò parte dist. ant. claritatis gratia, se diffundere, & sibi simile in quantum potest generare, id est se ipsum vt diffusionem, & sui similis generatione perfectum, conc. ant. pro termino diffusionis, & similitudinis, neg. ant. Quia generans dum intendit se diffundere, & sibi simile generare non habet pro fine operantis terminum diffusionis, & similitudinis, qui est effectus productus, sed potius se ipsum vt per hæc omnia perfectum, quatenus se diffundendo, & sibi simile generando, se ipsum conservat secundum speciem, vel genus, & fit magis similis Deo in perpetuitate existendi, & ita se ipsum vt sic perfectum, & vt ita conservatum, & magis similem Deo, habet pro fine operantis.

§. VLTIMVS.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis in articuli discursu colligitur, signum ex proprio conceptu esse imperfectius signato, & ad ipsum ordinari, non quidem vt ad finē effectum, sicut agens ad suam operationem, & Incarnatio ad hominum salutem, sed ad ipsam vt ad finem *cuius gratia*, à quo verè mensuratur. Et vltra supra statuta.

Assumptum probamus ita: Illud obiectum imperfectius est in esse obiecti formaliter, quod imperfectiorem terminat cognitionem; sed signum vt tale formaliter imperfectiorem terminat cognitionem: ergo illud imperfectius est. Prob. min. Illud obiectum imperfectiorem terminat cognitionem, cuius notitia, vel cognitio non quæritur propter ipsum, sed propter cognitionē alterius; sed cognitio signi non quæritur propter ipsum, sed propter cognitionem signati, nam ad hoc signa instituta sunt, vt per eorum cognitionē deveniamus in cognitionem

signati: ergo signum vt tale formaliter imperfectiorem terminat cognitionem.

Confirm. Principale munus signi est repræsentare, vel manifestare signatum, vt constat ex eius definitione: ergo principaliter desideratur cognitio signi, ob cognitionem signati, consequenterque signum imperfectiorem terminat cognitionem.

Respondebis cognitionem signi, & signum esse quidem propter signatum, & illius cognitionem tanquam propter finem effectum, non verò propterea tanquam finem *cuius gratia*, ex quo modo essendi propter signatum, non infertur in signo minor perfectio.

Sed contra est: Quia signum respicit signatum tanquā veram sui mensuram, & verū specificativum ipsius, vt dicemus infra: ergo est propter signatum tanquam finem *cuius gratia*; nam specificativum verè est finis *cuius gratia* respectu specificati.

Impugnatur vltra solutio: Verū medium in linea obiecti, & in esse intelligibili est propter obiectum vltimum tanquam finem *cuius gratia*

sicut verum medium in linea appetibili respicit finem proprium tanquam finem cuius gratia, non eadem dependentia, & sub ordinatio invenitur utri obique; sed signum ut tale formaliter est verè medium in linea obiecti, & in esse intelligibili, & per rationem medij constituitur in suo esse: sicut signatum per rationem obiecti ultimi: ergo signum est propter signatum tanquam finem cuius gratia.

Aliqua argumenta, quæ poterant fieri contra præfatam doctrinam soluta in articulo manent, ultra tamen specialiter contra eam arguitur: signum quandoque non perficitur à signato: ergo non semper debet esse imperfectius signato. Prob. ant. Probabilis sententia affirmat singulare non cognosci per speciem propriam, & directè; sed solum mediatè, & in directè; & per speciem expressam per se primò repræsentantem solam naturam communem, & mediatè singularia, in qua quidem opinione species expressa naturæ repræsentat singulare, & est verè signum illius; & tamen non perficitur à singulari, nec

ab eo sumit speciem, sed solum à natura primario repræsentata: ergo signum quandoque non perficitur à signato.

Respondetur tamen facile, speciem prædictam in illa sententia esse signum singularis in directè, mediatè, & ex consequenti; & ita mirum non est, quod tale signum non perficiatur à singulari, nec speciem ab illo detumat, sicut in sententia affirmante, eadem speciem expressam repræsentare primario ens reale, & secundario ens rationis, prædicta species non desumit specificationem suam ab ente rationis, sed solum ab ente reali, quod primario repræsentat.

Sed instabis: ergo signatum ex conceptu signati non petit excedere signum, sed solum ex conceptu signati primario repræsentati: ergo poterit signum excedere in perfectione signatum, quod tantum secundario repræsentat: ergo poterit signatum tale ut obiectum ultimum est, ordinari ad ipsum signum, & esse obiectum medium comparativè ad ipsum, & propter ipsum ut finem.

Respondet. dist. primum consequens, signum secundum

repræsentationem primariam, conc. conseq. in secundaria repræsentatione, & determinatione, neg. conseq. Quia signatum ex conceptu formali non petit excedere signum secundum primariam repræsentationem positivè, eo quod non omne signatum petit primario repræsentari, sed aliqua signata repræsentantur secundario, ut in exemplo argumenti, & ad primariam terminationem merè negativè se habent, & propterea dicimus illam positivè non excedere, aut positivè perficere sed ad illam merè negativè se habere: Cæterum sub ea formalitate, & terminatione, qua signum ad signatum refertur, omne signatum petit excedere signum, & ita singularia superant terminationem secundariam speciei, & speciem ipsam quatenus illorum signum. Quod tamen in essentia Divina nunquam inveniri potest, eo quod sub nulla formalitate, vel terminatione potest superari ab aliqua creatura, ut sub ea possit esse creaturæ signum.

Secundò contra eandem doctrinam arguitur: Cognitio signi est perfectior cognitione

signati: ergo etiam signum poterit superare signatum. Prob. ant. Cognitio signi est causa cognitionis signati; siquidem per cognitionem signi movetur intellectus ad cognitionem signati: ergo perfectior est cognitione signati.

Confirmatur: Potest medium in esse repræsentativo, & intelligibili excedere in perfectione rem, quam formaliter repræsentat: ergo poterit signum superare signatum, quavis in esse intelligibili medium sit. Prob. ant. Primò, in essentia Divina, quæ est medium cognoscendi creaturas, & principia à priori probativa sunt medium cognoscendi conclusionem; & tamen conclusionem excedunt, & essentia Divina superat creaturas.

Secundò prob. ant. Respublica pro suo libito potest res superiores, ad inferiores significandas imponere; sed in hoc eventu res superiores habebunt rationem medij repræsentantis rem inferiorem: ergo idem.

Tertiò prob. ant. Imagines exemplatæ ab alijs, & eas repræsentantes aliquando excedunt illas; sicut Cruz aurea

excedit Crucem lineam in qua Dominus est passus; & tamen sunt verè media: ergo idem. Quod utique dicendum est de imagine Regis, quæ ipsum repræsentat secundum exteriora accidentia coloris, formæ & figuræ; & tamen potest Regem ipsum in forma, & figura superare.

Quarta prob. Quia propterea medium in linea appetibili imperfectius est sine, & propter illum amatur, quia amor, & intentio finis movet voluntatem ad electionem mediorum; sed in medio intelligibili oppositum contingit, quia potius cognitio signi determinat ad cognitionem signati: ergo poterit tale medium esse perfectius.

Resp. ad argumentum neg. ant. & ad probat. dist. ant. causa à posteriori, conc. antec. à priori, neg. ant. Quia sicut signum obiectivè est causa Logica, & à posteriori signati, non tamen causa à priori; ita cognitio signi à posteriori causat cognitionem signati. Ex quo non infertur illam excedere, vel in perfectione adæquare, nam in ensu prædicto etiam cognitio creaturarum causat

cognitionem Dei, quàm tamen in perfectione non adæquat.

Ad confirm. verò argumenti, neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. medium excellentiæ, conc. mai. deficientiæ, neg. mai. Quia essentia Divina repræsentat creaturas per modum medij superioris perfectissimè continentis, & principia à priori probativa, non deficienter, sed perfectè continent conclusionem, ad rationem autem signi deficientia in continendo, & subordinatio requiritur.

Ad secundam probat. ant. principalis dist. min. sumptæ formaliter, conc. min. materialiter acceptæ neg. min. & consequ. Quia si Respublica res superiores ad inferiores significandas imponat, manebunt quidem materialiter superiores, sed formaliter, & in ratione medij inferiores erunt, quia ut tales constituuntur per ipsam impositionem per quam determinantur ut sint propter alterum ut finem, & ratione impositionis prædictæ sunt inferiores ad ipsum: sicut voces istæ: vitium, peccatum, & verecundia perfectiores sunt:

in esse rei obiecto significato per illas, sed in ratione medij, & signi ab illo superantur.

Et si dicas: eandem esse dispositionem rerum in esse, & in veritate: ergo quod perfectius est in esse rei, erit etiam perfectius in esse obiecti.

Respondetur dist. consequens, si esse non ordinetur ad aliud, conc. consequ. si ad aliud ordinetur, neg. consequ. Quia si esse ordinetur ad aliud facta tali ordinatione iam esse pendet ab alio, & ita potest etiam in veritate pendere, quamvis esse absolute, & aliud vel à natura non sit ad alterum ordinatum.

Ad tert. probat. dist. mai. excedant in Physica perfectione, conc. mai. in perfectione morali, neg. mai. Quia imagines, que propter aliquam coniunctionem ad Prototypum, vel circumstantiam alicuius miraculi, vel quia allatæ de Cœlo, aut ab aliquo Sancto depictæ, seu huiusmodi alia, habentur in maiori veneratione; habent etiam maiorem perfectionem moralem, & ratione huius perfectionis Imagines exemplatæ comparantur vt media, & or-

dinantur ad alias, & ab eis mensurantur, maiori perfectione Physica materialiter se habente.

De imagine autem Regis dicimus eam posse in perfectione Physica, & accidentali superare propria accidentia Regis, non tamen simpliciter, & absolute, aut in perfectione substantiali, vel illius modo, eo quod accidentia in Rege sive vivo, sive mortuo habent modum essendi connaturalem, & naturaliter insunt, in imagine verò carent modo prædicto, & habent modum artificialem quatenus arte disposita.

Vel alijs terminis poterat dici, ea accidentia materialiter vinci, esse tamen formaliter superiora, quia repræsentantur, vt coniuncta propriæ substantiæ Prototypi, & non aliter habent rationem signati.

Ad quart. probat. dist. mai. movet in intentione operantis conc. mai. movet in executione, nego mai. Nam cognitio signati prior est in intentione, & quaritur propter se, & ex illius amore movetur operans ad habendam notitiam

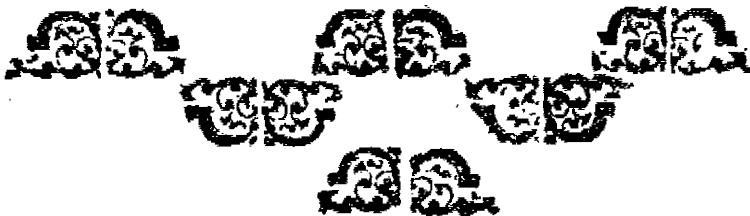
tiam signi, cuius cognitio non est prius intentata, sed solum in executione movet prius ad cognitionem signati. Intentio verò finis etiam in intentione prius movet, & propter se, & in intentione prior est.

Sed instabis contra omnia prædicta; quod propterea hæc omnia contingerent, quia signatum est mensura signi, & consequenter debet esse perfectius, & in intentione prius; sed esse mensuram, talem perfectionem non arguit; ergo solutio tradita nulla est. Prob. minor. Quia actus est mensura potentiae, & specificat ipsam, & ens rationis mensurat Logicam, & specificat eam; & tamen actus exceditur à potètia, quæ permanentior est, & ens rationis

exceditur à Logica, quæ est aliquid reale.

Respondetur negando vtramque minorem, quia actus secundum suam substantiam, & speciem, aut actualitatem excedit potentiam simpliciter quamvis ab ea in permanentia excedatur, qui excessus, talis est secundum quid, & accidentalis est. Et etiam ens rationis quamvis in esse entis excedatur à Logica, in esse tamen termini, & obiecti, simpliciter illam superat, & eam sibi subordinat; sicut dum cognoscitur in ratione termini, & obiecti specificantis excedit proprium conceptum, quo ab intellectu percipitur.

(S)

ARTICVLVS III.

Quanam sit differentia essentialis adequata, & signi constitutiva?

§. I.

Quibusdam suppositis, statuitur nostra conclusio.

INGENIOSA, & vtilissima est difficultas, quàm in praesenti tractamus, & vt facile punctum difficultatis illius attingamus, praeculis habendum est primò, signum esse obiectum formaliter respectivum, obiectum quidem quia obijcitur potentiae, & alterum manifestat, & quod obijcitur potentiae, & illi alterum manifestat, verè habet rationem obiecti: respectivum autem quia alterum manifestat, & ad hoc institutum est, vt pro altero substituatur, & alterum representet, & quod ad hoc institutum est de se respicit aliud, & formaliter ordinatur ad ipsū.

Secundò notandum est signum formaliter constituit, per ordinem ad signatum, quicumque sit talis ordo sive trans-

cedentalis, sive praedicamentalis, de quo in articulo sequenti. Et assumptum probamus, quia signum quatenus tale ad hoc institutum est, vt signatum manifestet, & ducat in cognitionem illius, & pro signato substituatur & consequenter habet esse per se primò in ordine ad signatum, & est propter ipsum: Sicut actio propter terminum, & potentia in ordine ad obiectum, vel actum: ergo sicut actio constituitur in ordine ad terminum, ita signum constituitur per ordinem ad signatum.

Confirmatur: Sicut medium appetibile habet esse in ordine ad finem, ita medium intelligibile habet esse in ordine ad obiectum vltimum, nam eadem ratio ad vtrumque fa-

cere videtur, sed medium aperibile constituitur formaliter per ordinem ad finem: ergo etiam signum per ordinem ad signatum. Et hoc idem ipsa substitutio signi pro signato persuadet; nam propterea species representativa obiecti constituitur per ordinem ad obiectum, quia pro obiecto representato substituit. Argumento verò contra doctrinam istam procedenti, ultimo, §. satisfactione dabimus.

Tertio considerandum est, in differentia adæquata saltem aliquarum rerum, duplicem conceptum inadæquatum reperiri sicut in ultima differentia intellectus nostri reperitur conceptus intellectus per ordinem ad principia, & conceptus rationis, vel discursus per ordinem ad conclusiones, quas ex principijs deducit, & ex utroque conceptu consurgit adæquata intellectus differentia, & non solum per ultimam, sed etiam per primam ab intellectu Angeli distinguitur, eo quod conceptus intellectus in nobis obiectivè imbibit conceptum discursus, & cum illo connectitur.

Mag. Froylan.

Similiter etiam in voluntate nostra invenitur conceptus naturæ, & libertæ, & ex utroque consurgit ultima differentia, & ipse conceptus naturæ distinguit voluntatem nostram à ratione naturæ, quæ invenitur in appetitu brutorum, eo quod ratio naturæ in differentia voluntatis nostræ intimè imbibit libertatem. Et hoc idè adest in relatione, in cuius adæquata differentia datur peculiare *in*, & datur expressum *ad*. Et in ultima differentia virtutis invenitur ordo ad subiectum, & respectus ad actum, & quia primus ordo cum secundo connectitur, & virtus subiectum respicit, ut ipsum disponat ad actum, ex utroque conflatur adæquata differentia virtutis.

Ad hunc ergo modum affirmant plures, in conceptu adæquato, & ultima differentia signi inveniri duplicem in adæquatum conceptum, primum quidem connexionis peculiarem cum potentia, & alterum ordinis, vel respectus ad signatum, ex quibus illa primus etiam in executione prior est, quia prius signum comparatur ad potentiam, ut obiectum me-

M 2

diuum

dium intelligibile ab ipsa, quâ dicat ordinem ad signatum, sed utroque conceptu non intellecto, non intelligitur etiam in signo adæquata differentia.

Per oppositum verò alij affirmant signum adæquatè differentialiter constitui per ordinem ad signatum, qui modus asserendi, communis est inter nostros, sed non apprehendimus verum, & ita cum Authoribus primæ sententiæ constituimus signum, cum illis ergo sit.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO.

Signum differentialiter adæquatè constituitur per connexionem specialem cum potentia, & ordinem ad signatum.

CONCLUSIONEM istam aliqui probare conantur ex eo, quod specifica signorū diversitas sumitur ex diversa connexionione cum potentia: ergo signum saltem inadæquatè constituitur per connexionem prædictam, antecedens probant. Nam conceptus quo ego cognosco Petrum diversus est

in ratione signi formaliter à se ipso, quatenus per eundem conceptum cognoscit Angelus Petrum; nam respectu intellectus nostri est signum formale, & respectu Angeli est signum instrumentale; sed diversitas prædicta non aliunde provenit, quàm ex connexionione diversa cum potentia distincta: ergo diversitas specifica signorum, sumitur ex diversa connexionione cum potentia.

Sed ad rationem istam possunt facilè adversarij respondere negando minorem syllogismi, in prædicta ratione contenti, asserentes illa signa formaliter esse distincta per ordinem ad signatum, quod licet materialiter idem sit, formaliter tamen diversum est, quatenus sub altiori immaterialitate percipitur ab Angelo, quàm ab intellectu nostro: Sicut idem terminus motus recti, & circularis formaliter distinctus est, & idem punctum lapidis descendens, & alterius ascendens ad ipsum. Qua propter præsentis ratione omissa, vel explicata iuxta inferius asserenda.

Ratione satis efficaci probatur conclusio nostra; nam adæ-

adæquata differentia signi debet esse de linea obiecti formaliter; sed si indifferentia signi adæquata non ingreditur specialis connexio, non erit adæquata differentia signi de linea obiecti formaliter: ergo differentia signi adæquata conflatur ex conceptu ordinis ad signatum, & connexione speciali cum potentia, tanquam ex duplici inadæquato conceptu, min. constar, quia obiectum in communi constituitur formaliter per connexionem cum potentia: ergo si differentia adæquata signi specialem connexionem non importat, non erit etiam de linea obiecti formaliter: Sicut quia relatio creata in communi est de genere accidentis, & importat inhærentiam communem, non poterit relatio creata particularis esse de genere accidentis, si secundum peculiarem differentiam non dicat inhærentiam specialem.

Maiores autem rationis factæ probamus: differentia adæquata signi dividit essentialiter, & per intranea rationem communem obiecti; cum obiectum in medium, & vlti-

mun essentialiter dividatur: ergo prædicta differentia debet esse de linea obiecti formaliter, aliàs non contraheret per intranea rationem communem obiecti: Sicut differentia, quæ non est in linea substantiæ formaliter, non contrahit per intranea rationem substantiæ: Vnde substantia non dividitur essentialiter, & per intranea in albam, & nigram, in beatam, & damnatam, in Sanctam, & inimicam.

Confirmatur ratio prædicta: Signum secundum suam speciem est obiectum essentialiter respectivum; sed obiectum secundum speciem essentialiter respectivum, debet in vltima differentia duo necessario importare, videlicet, connexionem, & respectum: ergo ex utroque conceptu differentia signi conflatur. Explicatur min. accidens respectivum; sicut habitus, & potentia, motus, & actio duo important in vltima differentia, videlicet, specialem inhærentiam, & respectum ad aliud: ergo obiectum essentialiter respectivum debet etiam importare specialem connexionem.

nem, contrahentem connexionem communem obiecti, & ulterius ipsum respectum ad alterum.

Iterum confirm. Quia potentia datur à natura, vt substantiæ deserviat, prius respicit potentia substantiam quam ipsam operationem; sed signum ad hoc institutum est, vt potentiae manifestet signatum: ergo prius debet connotare potentiam, quam respicere signatum, & ex utroque conceptu conflabitur adæquata differentia.

Urgentur omnia prædicta: Quia ita comparatur medium intelligibile ad obiectum ultimum, & ad ipsum intellectum; sicut medium appetibile ad finem, & voluntatem; sed in ultima differentia medij appetibilis ingreditur respectus ad finem, & connexio cū potentia volitiva, vt duplex in adæquatus conceptus: ergo in ultima differentia signi, aut medij intelligibilis inadæquatè ingredi debent connexio cum intellectu, & respectus ad signatum.

Addimus: quod si signum, vel obiectum medium secundum ultimam differentiam nō

importat connexionem specialem cum potentia, propria differentia signi erit extra genus obiecti, & ita divisio obiecti in medium, & ultimum essentialis non erit; sicut omnes asserentes modum præsentiae cum omni proprietate esse extra genus notitiæ, cum consequentia in doctrina fatentur, divisionem notitiæ in intuitivam, & abstractivam esse accidentalem; sed divisio obiecti in obiectum medium, & ultimum essentialis est, vt adversarij fatentur: ergo differentia ultima signi specialem connexionem importat.

Respondent adversarij ad omnia supradicta, ultimam differentiam signi importare formaliter connexionem, non quidem vt *quod*, & vt conceptum in adæquatè distinctum à respectu, sed duntaxat vt *quo*, quatenus ipse respectus signi ad signatum est etiam vt *quo* connexio, cum potentia intellectiva.

Verum solutionem istam voluntariam reijicimus primò; nam respectum ad signatum esse vt *quo* connexionem cum potentia formaliter, aliud non est, quam esse id ratione cuius

ius signum formaliter cum potentia connectitur; sed respectus ad signatum talis non est: ergo non est vt *quo* connectio cum potentia intellectiva. Prob. min. Illud quod per se primò, & formaliter non connotat potentiam, nequit esse id ratione cuius signum per se primò cum potentia connectatur; sicut quia quantitas, vel figura per se primò, & ratione sui non connotant potentiam visivam, nō possunt etiam esse id ratione cuius obiectum visibile cum prædicta potentia connectitur; sed respectus ad signatum ratione sui non connotat per se primò potentiam, sed signatum: ergo non potest esse id ratione cuius signum per se primò cum potentia connectitur: sicut si differentia specialis accidentis non connotaret ratione sui subiectum, non posset etiam esse formaliter id ratione cuius accidens specialiter subiectum respiceret.

Secundò impugnatur data solutio: Connexio specialis cum potentia, debet esse conceptus in adæquatè distinctus à respectu, aut ordinæ ad sig-

Mag. Froilan,

natum: ergo respectus ad signatum non est per se, & ratione sui connexio etiam vt *quo* cum potentia, sed hoc habet per alium in adæquatam conceptum. Prob. ant. Quando conceptus ita se habent, quod vnus non exprimit alium, necessario se habent, vt in adæquatam conceptus, vt constat in conceptu intellectus, & discursus in intellectu nostro, & in conceptibus naturæ, & libertatis in nostra voluntate; sed respectus ad signatum nō exprimit connexionem vllam cum potentia, sed vnice cum signato, vt per se manifestum est: ergo non est per se, & ratione sui connexio cum potentia etiam vt *quo*, sed hoc habet per alium in adæquatam conceptum.

Tandem impugnatur solutio: quia differentia adæquata signi debet importare etiam vt *quod* connexionem specialem cum potentia: ergo falsa est data solutio. Prob. antec. primò: Ita comparatur obiectum medium intelligibile ad obiectum vltimum, & potentiam, sicut medium appetibile comparatur ad finem, & voluntatem; sed in vltima diffe-

M4

ren-

rentia mediij appetibilis importatur connexio vt quod cū potentia volitiva, aliàs non importaretur vt quod ratio volibilis, & amabilis, quod idem est ac esse connexum cum potentia volitiva: ergo etiam in medio intelligibili connexio vt quod cum intellecta formaliter importatur.

Secundò prob. ant: Ita se habet in suo genere signum, aut obiectum medium comparativè ad potentiam; sicut se habet in suo genere obiectum ultimum, vel signatum; sed in differentia adæquata signati importatur connexio vt quod cum potentia intellectiva: ergo etiam in signo.

Tert. prob. ant. Quia omnia accidentia contrahunt essentialiter cōmunem rationem accidentis, in ultima differentia cuiuscunque accidentis importatur specialis in hærentia vt quod: ergo etiam, in ultima differentia signi importabitur specialis connexio vt quod, si semel essentialiter contrahit

signum rationem cōmunem obiecti.

}}}}{

§. III.

Argumenta contrariorum diluuntur.

CONTRA conclusionem nostram poterat imprimis argui ex D. Thoma 1. p. q. 16. art. 1. in corp. asserente: *Rem intellectam, ad intellectum aliquem posse habere ordinem, vel per se, vel per accidens, per se quidem habet ordinem ad intellectum à quo dependet secundum suum esse, per accidens autem ad intellectum à quo cognoscibilis est, iudicium autem de re non sumitur secundum id quod in est ei per accidens, sed secundum id quod in est ei per se: Unde unaquaque res dicitur vera absolute secundum ordinem ad intellectum à quo pendet: Et in solutione ad primum ad auctoritatem Augustini respondet ipsum excludere à ratione huius veritatis comparationem ad intellectum nostrum, nam id quod est per accidens, ab unaquaque diffinitione excluditur: ergo secundum D. Thomam, obiectū, solum per accidens connexum est cum intellectu nostro, & consequenter*

ter in vltima differentia signi non ingreditur per se specialis connexio cum potentia intellectiva creata.

Responderetur, D. Thom. esse intelligendum de comparatione ordinis, vel relationis, quam res per se solum habet ad intellectum Divinum, à quo solo dependet in esse, & inveritate, & ad quem ut mensuram comparatur: Vnde ibidem subiungit, res artificiales etiam dici veras per ordinem ad intellectum nostrum, quia domus comparatur ad ideam existentem in intellectu, tanquam ad sui mensuram: non tamen loqui D. Thom. in auctoritate relata de comparatione connexionis; nam omne obiectum secundum quod obiectum est, essentialiter cum potentia connectitur. Et quidem si doctrina esset generaliter intelligenda, etiam obiectum specificativum intellectus non esset cum intellectu connexum; siquidem non comparatur tanquam ad propriam mensuram, quod tamen asserendum non est, & propterea graviter miramur Doctum Thomistam, ad oppositum, auctoritate D. Thomæ convinci-

ci, cum explicatio nostra expressa sit in littera D. Thomæ.

Et si dicas: Quod si intellectus creatus impossibilis redderetur, adhuc maneret obiectum; siquidem in illo eventu omnia quæ forent, cognoscerentur ab intellectu Divino: ergo obiectum non connectitur cum intellectu essentialiter, aliàs impossibilitate intellectu non posset obiectum perseverare.

Respondeo, argumentum solvendum esse à contrarijs, nam si aliquid probat, convincit etiam obiectum secundum rationem communem obiecti non esse cum intellectu connexum; siquidem reddito impossibili intellectu creato perseveraret obiectum, & consequenter adhuc maneret ratio communis obiecti, quod tamen adversarij non asserunt. Vnde pro omnibus dicimus in illo eventu mansurum obiectum modo tantum repugnantem, eo quod modus ille intrinsecus connexionis, non perseveraret in illo, & sine modo prædicto, impossibile est obiectum perseverare. Præterquam quod, si intellectus

creatus redderetur impossibilis, etiam impossibilis redderetur omnipotentia Divina, & omnia obiecta creata, & ipsam obiectum specificativum intellectus; nam dum obiectum specificativum non redditur impossibile, per consequentiam à priori habetur esse possibilem intellectum.

Arguitur secundò: Implicat signum constitui per connexionem cum potentia: ergo non constituitur in adæquatè per illam. Prob. ant. primò. Implicat speciem habere idem constitutivum quod genus, nã species excedit genus in differentia essentiali, quam superaddit ad ipsum; sed signum est species obiecti & obiectum in communi constituitur per connexionem cum potentia: ergo implicat signum per connexionem constitui.

Secundò prob. ant. Si constituitur signum connexionem cum potentia, non erit inter signa nostra specifica distinctio; siquidem omnia cum eadem potentia connexionem important; sed hoc est falsum: ergo implicat, &c.

Tertiò prob. ant. Ens reale, & ens rationis conveniunt v-

nivocè in ratione signi; sed in connexionem non conveniunt univocè: ergo idem. Prob. minor. Ens rationis connectitur cum potentia dependentem ab ente reali, à quo in cognosci dependet: ergo in connexionem cum potentia non conveniunt univocè; nam dependentia unius ab alio in aliquo predicato, tollit univocationem in ipso.

Respond. ad argum. nego ant. & ad primam probat. Facile dicitur, illam probare, signum non constitui differentially per connexionem communem obiecti, quod concedimus, non tamen non constitui per specialem connexionem, quam superaddit ad genus; sicut speciale accidens specialem inhaerentiam superaddit ipsius constitutivam.

Ad secundam probat. neg. mai. Quia signa specie diversa, diverso etiam modo referuntur ad signatum, & diverso modo cum potentia connectuntur, & ita diversam connexionem important, & potentia in ratione termini connexionis diversa est formaliter, quamvis materialiter eadem sit.

Et si dicas : Quod quando vnio, & connexio diversa est, diversa etiam requirit extrema, & consequenter si potentia, quæ est terminus, vel extremum connexionis non est diversa, connexio diversa non erit.

Respondetur, potentiam esse distinctam formaliter in ratione termini, vel extremi connexionis, quia diverso modo connotatur, & mensuratur à signo, & hoc sufficere, vt in ratione termini diversa sit, & diversa sit ipsa connexio: sicut terminus motus recti, & circularis diversus formaliter est, vt connotat diversos terminos à quo, & idem signatum, vt connotat signa diversa. Et eadem privatio gratiæ, vt connotat peccata actualia distincta.

Ad tertiam probat. antecedentis principalis, neg. min. & ad probat. dist. ant. Connexione, quæ ad entitatem sequitur per ordinem ad existentiam, conc. ant. tali modo non secuta, neg. ant. & conseq. Sub eadem distinctione, quia in ente rationis alia est connexio, quæ sequitur ad entitatem per ordinem ad existen-

tiam, in qua quidem ens reale, & rationis vnivocè non conveniunt: alia verò est connexio quæ non sequitur ad entitatem in ordine ad existentiam, sed per ordinem ad extrinsecum terminum, in qua reale, & rationis conveniunt vnivocè, & vnum non dependet ab alio, eo quod ita simpliciter respicit signatum, signum quod est aliquid rationis, ac signum quod est aliquid reale, & hæc sola connexio est constitutiva signi.

Sed instabis: Ens rationis in omni connexione, & cognoscibilitate absoluta dependet ab ente reali, & cum illo analogatur; sed connexio cum potentia per ordinem ad signatum absoluta est, quia non est connexio, vel cognoscibilitas scientifica: ergo in connexione prædicta non habent vnivocam convenientiam.

Respond. neg. min. Quia vt aliqua connexio, vel cognoscibilitas verè, & propriè dicatur absoluta, debet sequi ad entitatem per ordinem ad illius existentiam, si tamen non sequatur ad entitatem per ordinem ad existentiam, sed per ordinem ad aliquem extrinse-

cum terminum, quamvis non sit scientifica, non tamen dicitur absoluta, in communi Metaphysicorum sententia, sed verè dicitur respectiva, & possunt ens rationis, & reale in ea univocè convenire, sicut conveniunt in extrinseco termino respiciendo.

Tertiò arguitur: Connexio cum potentia, & respectus ad signatum non possunt constituere eadem adæquatam differentiam: ergo differentia signi adæquata, non importat utramque. Prob. ant. primò: Prædicti conceptus differunt adæquatè; siquidem connotant terminos adæquatè distinctos, & inspectos modo diverso, quia potentia, & signatum differunt adæquatè, & potentia ipsa mensuratur à signo, quod potius mensuratur à signato: ergo connexio cum potentia, & respectus ad signatum non possunt constituere eadem adæquatam differentiam.

Secundò prob. ant. Principale, tales conceptus non vniuntur mediante aliquo nexu, ut patet, nec se habent tanquam actus, & potentia, aliàs unus esset actuabilis per aliū,

& consequenter non esset ultima differentia; sicut existentia non esset ultimus actus si per aliud actuaretur: ergo non possunt constituere eandem adæquatam differentiam.

Respond. ad argum. nego ant. & ad primam probat. nego ant. Quia licet signatum, & potentia in esse rei distinguantur adæquatè, in ratione tamen termini solum differunt in adæquatè, & similiter in adæquatam solum distinctionem important connotatio ad potentiam mensuratam, & respectus ad signatum, ut mensuram, eo quod signum per modum obiecti mediij mensurat potentiam in ordine ad signatum, & ut eam ducat in illius cognitionem: sicut in medio appetibili se habent in adæquatè connotatio ad potentiam appetentem, & respectus ad finem, & in virtute ordo ad subiectum, & respectus ad actum, eo quod virtus subiectum respicit non ibi sistendo, sed in ordine ad actum.

Ad secundam probat. ant. neg. conseq. Quia illi conceptus non vniuntur mediante aliquo nexu, nec immediatè per modum potètiæ, & actus,

sed

Sed immediatè per modum conceptus prioris, & posterioris, qui ad invicem se imbibunt, & mutuo connectuntur, quo sufficit ad immediatam proportionem, & unionem utriusque, ut in omnibus conceptibus in adæquatis cernere licet.

Sed instabis primò. Differentia adæquata rei debet esse indivisibilis, & una formalitas, sicut constituit unam, & eandem speciem; sed conceptus prædicti non faciunt unam formalitatem, cum sint conceptus diversi: ergo non constituunt eandem adæquatam differentiam.

Secundò instabis: Una & adæquata differentia resultare non potest ex conceptu mensuræ, & conceptu mensurabilis, cum sint conceptus oppositi; sed signum connotat potentiam ut illius mensura, & refertur ad signatum ut quid mensuratum ab illo: ergo connexio cum potentia, & respectus ad signatum constituere non possunt eandem adæquatam differentiam.

Respondet. ad primam replicam, dist. mai. Una per exclusionem distinctionis adæquatè, conc. mai. distinctionis in adæquatè, neg. mai. & sub eadem; dist. min. neg. conseq.

Quia conceptus prædicti mutuo se imbibunt, & includunt obiectivè, & ita solum differunt in adæquatè, quod non impedit eos adunari in eadè differentia.

Ad secundam instantiam, dist. mai. mensuræ ultimæ, conc. mai. intermediæ, neg. mai. & dist. min. mensuræ non ultimæ, conc. min. ultimæ, neg. min. Quia quamvis esse ultimam mensuram, & ab alio mensurari non possint adunari in eadè differentia, esse verò mensuram non ultimam, & simul ab altero mensurari, necessario adunari debent, quia quod mensurat potentiam per modum mediæ, & non ultimò, eam mensuræ perducendo ad aliud, ut ad obiectum ultimum, à quo mediū mensuratur: sicut finis intermedius secundum essentialem differentiam mensurat potentiam, & simul à fine ultimo mensuratur.

Sed instabis: Mensura quatenus talis est terminus dependentiæ, mensuratum verò est dependentiæ subiectum; sed esse terminum dependentiæ alterius, & simul ut subiectum ab altero dependere, sunt opposita prædicata: ergo idem quod antea.

Resp. dist. min. comparata ad idem, conc. min. ad diversa cõ-

parata, neg. min. Et ita signum est terminus à quo potentia dependet, & simul subiectum quod dependet à signato.

Et si dicas, quod ratio mensuræ ultimæ opponitur cum ratione mensurabilis, & adunari non possunt in eadem differentia, etiam comparative ad diversa, vt constat in signato, in quo prædicti conceptus non adunantur: ergo idem dicendum in signo.

Negatur conseq. Quia mensura ultima secundum propriū conceptum ultima est, & ita secundum conceptum proprium, non ordinatur ad ulteriorem mensuram, & propterea secundum propriam differentiam non admittit ab altero mensurari, sed hoc advenit aliunde, nam omnis creatura habet mensurari à Deo, sed mēsurā inter media secundum suam differentiam est non ultima, & ad alterum respectiva, & ideo secundum eandem differentiam mensurat, & mensuratur.

Quartò arguitur: Signum adæquatè constituitur per respectum ad signatum: ergo non constituitur in adæquatè connexionē cum potentia. Prob.

ant. Primò, eo constituitur adæquatè, quo adæquatè ducit in cognitionem signati; siquidem adæquatè est medium ductivum potentiæ; sed adæquatè ducit per respectum ad signatum, eo quod non aliter ducit, quam signatum manifestando, & ostendendo, quod habet dum respicit ipsum: ergo adæquatè constituitur per respectum ad signatum.

Secundò prob. ant. Eo constituitur adæquate, quo etiam adæquatè ab omni alio distinguitur; sed differt ab omni alio adæquatè per respectum ad signatum: ergo per illum constituitur adæquate. Prob. min. Respectus ad signatum adæquatè convenit signo, & alijs à signo nec in adæquate convenit: ergo per talem respectum adæquatè differt ab alio.

Respondet. ad argum. neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. Quo ducit connexivè, vel formaliter, conc. mai. determinatè formaliter, neg. mai. & dist. min. formaliter, conc. min. connexivè, neg. min. & conseq. Quia licet signum formaliter, & expressivè solum ducat in signatum ratione respectus quem dicit ad ipsum, in ultima

tamen differentia non solum respectum, sed etiam connexionem specialem importare debet, cum secundum adæquatam differentiam ducat per modum obiecti, & ita differentia prædicta debet habere formaliter id, quo formaliter ducit, & id quo habet rationem specialis obiecti, quod est connexio specialis: sicut in vltima differentia particularis accidentis respectivi importatur respectus formaliter, connexus tamen cum speciali inhærentia.

Dices: signum dicitur à significando, & à ducendo formaliter; sed solum significat, & ducit formaliter per respectum ad signatum: ergo adæquatè constituitur per illum.

Respond. dist. mai. à significando per modum mediij in esse intelligibili, conc. mai. à significando quo ad solam generalem expræssionem, neg. mai. & dist. min. expræssivè, conc. min. connexivè, neg. min. & conseq. Signum namque non dicitur à significando expræssivè, & formaliter tantum, quia hoc solum habet per respectum ad signatum, sed dicitur à significando per mo-

dum obiecti mediij, & ideo significatio ipsius non præcindit obiectivè à connexionem speciali, quàm ut obiectum medium importare debet, & ita in differentia adæquata importatur vtrumque: sicut in vltima differentia signati importatur ratio significati passivè, quod solum habet in ordine ad signum, & ratio obiecti, quod habet per ordinem ad potentiam, & ex vtroque conflatur differentia obiecti vltimi constitutiva signati.

Ad secundam prob. ant. principalis negatur minor, & ad probat. dist. ant. adæquatè convenit signo per in adæquationem cum ipso, conc. ant. ipsum adæquando, neg. ant. & conseq. Quia licet ille respectus subiectivè, & ex parte sui adæquatè conveniat signo, eo quod nihil respectus relinquatur extra signum, non tamen adæquat, adæquatam differentiam illius, secundum quam non solum importat rationem mediij respicientis, sed etiam rationem obiecti specialis, & ita secundum eandem differentiam importat specialem connexionem: sicut in ipso signato terminare signum, con-

nectitur cum ratione terminandi potentiam, & ex utroque conflatur adæquata differentia, & adæquatè distinctiva signati.

Sed instabis primò: Etiam si connexio deficeret, maneret signum adæquatè constitutum, & adæquatè distinctum ab omni alio: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. Respectus ad signatum non convenit alijs à signo: ergo per illum manebit adæquatè constitutū, & distinctum etiam si connexio deficiat.

Secundò instabis: Si doctrina tradita vera est, solus respectus debet constituere in recto: ergo connexio non constituit. Prob. ant. Connexio non constituit, nisi quia cum respectu connectitur, & ratione illius: ergo solus respectus debet in recto constituere.

Respond. ad primam replicā, neg. ant. & ad probat. dist. consequens, constitutum, & distinctum modo chymerico, & repugnanti, conc. consequ. modo debito, neg. consequ. Quia respectus ad signatum soli signo convenit, sed si respectus maneret sine connexione speciali cum potentia, esset

respectus chymericus, eo quod respectus medijs intelligibilis obiectivè præcissus à connexione cum potentia chymericus est, & ita chymericè constitueret, & distingueret signū; sicut si daretur notitia, quæ exigeret præsentiam obiecti esset quidem distincta à notitia abstractiva modo repugnanti, & chymerico; & si daretur animal exigens rationalitatem esset distinctum ab omnibus alijs ab homine, sed modo chymerico, & ita hominem chymericum, & modo indebito constitueret.

Ad secundam instantiam, neg. ant. & ad prob. dist. ant. Respectu se habente ut termino incluso, & exacta indifferentia ut connexio constituat, conc. ant. ut ratione distinguendi expressivè, neg. ant. & consequ. Nam primus conceptus connexionis cum potentia ut specialis sit, debet alium includere obiectivè, & si semel ita alium includit, ipsa connexio specialis erit ratione sui, & distinctionem in adæquatam præstabit: sicut in peculiare ratione sui distinguit in adæquatè relationem, quia ratione sui imbibit ad, & propterea

reâ vt *in* peculiare distinguat
in adæquatè requiritur *ad*, nō
quidem vt ratio primò distin-
guendi, sed vt quid inclusum
in altero conceptu distinguen-
te primò.

Sed instabis: differentia etiâ
inadæquata constitutiva signi,
debet esse differentia de linea
obiecti medijs, aut obiecti essen-
tialiter respectivi; sed conne-
xio prædicta non est de linea
obiecti essentialiter respectivi:
ergo etiam inadæquatè nequit
constituere signum. Prob. min.
Eo esset de linea obiecti essen-
tialiter respectivi, quia imbi-
bit alium conceptum ordinis,
vel respectus ad signatum; sed
prædicta implicatio, vel inclu-
sio non sufficit: ergo prædicta
connexio non est de linea ob-
iecti essentialiter respectivi.
Prob. min. Etiam ens imbibit
modum accidentis, & illum
intimè claudit; & tamen ens
commune non est de linea de-
terminatè accidentis, sed ab-
trahit à substantia, & acciden-
ti: ergo à pari.

Respond. negando primâ,
& secundam min. & ad prob.
dist. mai. imbibit, & claudit in-
clusionem non adæquata, nec
convertibili, conc. mai. Con-

vertibili, & adæquata, nego
mai. & concessa min. neg. con-
seq. Quia ens non includit ac-
cidents inclusionem convertibili,
& adæquata; siquidem non
adæquatur cum illo, sed se ex-
tendit ad substantiam, nec ip-
sum ens adæquatè sumptum
cum accidenti convertitur, &
propterea non est determina-
tè de linea accidentis: Sicut
quamvis essentia Divina re-
lationes includat, non prop-
tereâ essentia est de linea re-
lativa, quia non convertitur
cum illis, nec connectitur adæ-
quatè; sed connexio specialis
cum potentia implicat respec-
tum ad signatum convertibi-
liter adæquatè, quia ad invi-
cem se inferunt, & vnus con-
ceptus non extenditur ad plu-
ra, quàm alter, nec convenit
alicui, cui alter conceptus non
cōpetat; & idè connexio præ-
dicta est de linea obiecti ef-
sentialiter relativi: sicut prop-
ter eandem rationem peculia-
re *in in* relatione est de linea
relativa formaliter.

Quintò arguitur: potest
signum esse constitutum in li-
nea obiecti formaliter, quam-
vis secundum conceptum dif-
ferentialem non importet spe-

cialem connexionem : ergo prædicta connexio indifferentia signi necessaria non est. Prob. ant. primò: Habitus & potentia creata secundum ultimam differentiam sunt formaliter de linea qualitatis, quæ linea constituitur per ordinem ad subiectum; & tamen secundum ultimam differentiam non dicunt ordinem ad subiectum, sed solum ad obiectum vel actum, à quibus accipiunt speciem: ergo potest signum esse constitutum in linea obiecti formaliter, quamvis secundum differentiam suam, specialem connexionem non importet.

Secundò prob. ant. Rationalitas est formaliter intragenus animalis, quod quidem adæquatè constituitur per rationem viventis sensibilis; & tamen rationalitas etiam inadæquatè sensibilitatem non importat: ergo idem.

Tertiò prob. ant. Signum consideratum in ordine ad signatum & per respectum ad ipsum, est in linea obiecti formaliter; & tamen secundum talem respectum nullam connexionem importat, sed so-

lam tendentiã ad aliud: ergo idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad primam probat. negat. min. Quia habitus, & potentia, & omnia accidentia essentialiter respectiva constituuntur adæquatè per ordinem ad subiectum, & simul respectum ad alterum, ut satis explicatum relinquimus: habitus namque faciliat potentiam ad actum, & ita prius respicit potentiam, & ipsa potentia præstat subiecto proximam continentiam actionis, & ideò prius debet ipsum respicere.

Ad secundam probat. respondent aliqui neg. conseq. Et rationem discriminis reddunt, ex eo quod rationale propriè solum dicitur illud, quod potest intelligere discurrendo, & pro statu coniunctionis animæ ad corpus potest agere per sensus, quod proprium est animalis: Unde rationalitas solum potest animalibus convenire, & ita per se, & ex propria natura est differentia sub genere animalis contenta: quoniam ad hoc sit necessarium ipsam per se importare specialem sensibilitatem: ut quod; sed respectus ad aliud

aliud non continetur per se in genere obiecti, sed alijs convenire potest, quæ rationem obiecti non obtinent, & ideò, vt rationem obiecti determinet, debet importare connexionem specialem.

Et si illis obijcias, quòd etiã respectus ad signatum non potest alijs ab obiecto convenire, & consequenter est differentia per se contenta intra genus obiecti.

Respondent quod respectus vt defacto est, non potest alijs ab obiecto competere, sed hoc ideò esse quia defacto connexionem involuit; sed si respectum à connexionem præscindas, non erit ille de genere obiecti mediij, sed solum de genere entis, & ita poterit convenire alijs, quæ rationem obiecti non habent.

Verùm quia invenimus speciem animalis adæquatè metaphysicè cõstitutam, quæ tamen proximè, & in actu secundo sensitiva non sit, vt constat in anima separata, in qua nulla est potentia sensitiva; & tamè in ea salvatur ess. ntia verè animalis rationalis, proterea.

Ad secundam probat. prædictum respondemus de essen-

Mag. Froylan.

tia animalis non esse quod sit sensibile proximè, & in actu secundo, sed solum exactivè, & pro statu cõpletionis, pro quo anima corpori coniuncta est, & operationem sensitivam exercere potest: sicut de essentia accidentis non est actualis inhærentia, sed solum exigentia inhærentiæ; & ita animal secundum suam essentiam tantum importat exigentiam sensibilitatis absolutè, sed non ipsam sensibilitatem proximè, & in actu secundo. Qua propter vt rationalitas sit vera differentia animalis non debet importare specialem sensibilitatem vt quod, sed illam exigere tantum pro statu coniunctionis ad corpus, quod defacto rationalitas habet.

Ad tert. probat. principalis antecedentis, dist. min. expressivè, conc. min. connexivè, nego min. & conseq. Quamvis namque ille respectus non exprimat connexionem, illam tamen convertibiliter adæquatè includit, & cum ea connectitur, quod sufficit, vt sit de linea obiecti formaliter: sicut ipsa connexio est de linea respectiva, quia respectu adæquatè, convertibiliter claudit.

N 2 Sed

Sed instabis primò : Si semel respectus ad signatum ratione sui connectitur cum alio conceptu connexionis cū potentia, erit etiam respectus ille ratione sui cum potentia connexus; nam quod connectitur cum extremo connexo cum potentia, etiam cum potentia connectitur; sed respectus ad signatum ratione sui non est cum potentia connexus: ergo non connectitur cū alio conceptu connexionis cum potentia.

Secundò instabis contra datam doctrinam, & cætera supradicta: connexio præintellecta ad respectum, non potest esse de linea obiecti formaliter respectivi: ergo non illa, sed solus respectus debet constituere obiectum formaliter respectivum. Prob. ant. Illud de quo dicitur esse, & negatur respectus, non potest esse de linea respectiva, sed connexio prædicta præintellecta ad respectum, & est, & non est respectus: ergo non potest esse de linea obiecti formaliter respectivi.

Respondet ad primam dist. mai. ratione sui, & à se, nego mai. ratione sui, & ab alio, cōc.

mai. & dist. min. ratione sui, & à se, cōc. min. ab alio, neg. min. & conseq. Nam ex replica solū infertur respectum ad signatum esse ratione sui cum potentia connexum, non tamen à se, sed à conceptu, vel propter cōceptum connexionis, quem includit, & ita alio secluso non erit respectus ille de linea obiecti formaliter. Exemplū est in conceptu *in* peculiaris, qui ratione sui est de linea relativa, nō tamen à se, sed à cōceptu *ad*, quem obiectivè claudit.

Ad secundam instantiam, neg. ant. & ad eius probat. dist. mai. si negatur pro implicito, & pro expresso conc. mai. si pro expresso, sed non pro implicito, neg. mai. & dist. min. non est respectus pro expresso, conc. min. pro implicito obiectivo, neg. min. & conseq. Quia quamvis connexio pro expresso non sit respectus, ipsum tamen obiectivè implicat, & in suo formali conceptu, intimè claudit, quod satis est ut connexio sit de linea obiecti formaliter respectivi. Sicut propter eandem rationem peculiare *in* est de linea relativa formaliter.

§. VLTIMVS.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis in articuli discursu colligitur, signum esse formaliter in linea obiecti cognoscibilis, & extragenus entis formaliter, quod quidem satis explicatum relinquimus, & ex eo iterum suademus, quod signum naturale, & ad placitum in ratione signi habent univocam convenientiam, quam tamen extragenus cognoscibilis, & in linea entis habere non possunt, eo quod signum ad placitum est aliquid rationis, & ens reale, & rationis in genere entis non possunt univocè convenire.

Sed instabis contra præfactam doctrinam: quod signum in ratione obiecti mediij importat etiam rationem entis formaliter: ergo extragenus non est. Prob. ant. Signum formaliter in ratione obiecti mediij importat illam formalitatem, sub qua per intellectum attingitur, & terminat cognitionem; sed per intellectum attingitur sub ratione entis formaliter, quia uni-

versalissima ratio, universalissima potentia correspondere debet; & ita universalissima potentia intellectus, omnia sub ratione entis attingit: ergo signum in ratione obiecti mediij importat rationem entis formaliter.

In hac replica fidebat quodam Primarius Salmantianus ad oppositam sententiam, sed ea solum persuadet latissimam differentiam inter hominum ingenia; nam si doctrina ita generaliter vera est, probabit etiam obiectum scibile formaliter in ratione talis non esse extragenus entis, cum obiectum scibile formaliter ut tale, ab intellectu attingatur.

Facillimè ergo ad instantiam respondemus, negando ant. & ad probat. dist. min. Sub ratione entis ut de genere, & linea entis, neg. min. ut in linea adæquatè distincta conc. min. & negatur conseq. Nam dum dicitur intellectum omnia attingere sub ratione entis, non accipitur linea entis per ordinem ad existentiam per quam constituitur genus entis, vel per ordinem ad ipsam, aliàs dum obiectum sci-

bile formaliter, ut tale cognoscit intellectus, ipsum seibile prope sic non esset extragenus entis formaliter. Dicitur ergo intellectum omnia attingere sub ratione entis, quia quidquid attingit, sub ratione entis attingit, vel per ordinem ad existentiam, vel per ordinem, aut connexionem cum proprietatibus entis, vel per respectum ad extrinsecum terminum, quocumque enim modo attingat entitatem absolute, vel respective semper entitatem attingit, quæ tamen solum pertinet ad lineam, & genus entis formaliter, dum per ordinem ad existentiam attenditur.

Secundò instabis: differentia constitutiva signi non est de linea obiecti cognoscibilis formaliter: ergo signum formaliter in tali genere non est. Probant. Differentia de linea obiecti cognoscibilis formaliter debet esse specialis connexio cum potentia intellectiva; sed differentia constitutiva signi non est specialis connexio cum potentia, in sententia probabili asserente signum tantum constitui per ordinem ad signatum, qui quidem ordo

specialis connexio non est: ergo differentia constitutiva signi non est de linea obiecti cognoscibilis formaliter.

Instantia hæc difficultatem non habet in sententia quam in articulo deffensamus; asserente quod licet ordo ad signatum non exprimat connexionem, illam tamen intimè claudit, & omnis differentia, quæ intimè claudit connexionem cum potentia, & ab ea obiectivè non præcindit, est formaliter differentia obiecti: sicut omne *in* quod obiectivè includit *ad*, est formaliter de linea relativa.

Opposita verò sententia ad replicam factam respondet, respectum ad signatum non esse, ut *quod* connexionem specialem cum potentia, esse tamen connexionem specialem, ut *quo*, quatenus talis respectus specialem connexionem constituit, speciem obiecti determinando, & signarum respiciendo in ordine ad potentiam, cui signatum manifestat, & propterea sic esse differentiam de linea obiecti cognoscibilis formaliter, cuius signum est, quod respectus ad signatum, si ab obiecto non convenit,

Sed

Sed instabis : quantitatem, & figuram non esse differentias essentielles obiecti visibilis, quamvis in obiecto visibili reperiantur, quia quantitas, & figura non explicant connexionem per se cum potentia visiva; sed respectus ad signatum nullam explicat connexionem cum potentia cognoscente: ergo non poterit esse differentia de linea obiecti cognoscibilis formaliter.

Respondetur: respectum ad signatum non explicare connexionem ut *quod*, explicare tamen connexionem ut *quo*, quia explicat aliquid, quo cōnexio communis obiecti ad speciem determinatam contrahitur, quod tamen non habent quantitas, & figura, quæ materialiter se habent ad obiectum visibile, & potentiam visivam, quatenus in esse rei coniunguntur cum obiecto prædicto; sed formaliter se habent communiter, & æqualiter ad obiectum potentia visivæ, & obiecta aliorum sensuum.

In nostra verò sententia facilis est solutio asserendo quantitatem, & figuram non explicare, nec formaliter imbibere

differentiam visibilis, nec cum illa adæquatè converti modo explicato, sed purè materialiter se habere ad illam: respectum verò ad signatum, & si non exprimat connexionem, eā tamen intimè obiectivè, & cōvertibiliter adæquatè claudere, & propterea esse differentiam de linea cognoscibili formaliter.

Tertiò arguitur: Signum, in probabili doctrina, constituitur formaliter relatione transcendentalis; sed prædicta relatio non est de genere intelligibili, sed potius per omnia genera divagatur, quia relatio motus, & actionis transeuntis ad terminum de genere intelligibili non est: ergo signum formaliter non est de genere obiecti intelligibilis, & extragenus entis formaliter.

Resp. dist. min. Non est de genere intelligibili positivè ex conceptu communi, conc. min. Permissivè ex tali conceptu, & positivè ex differentia contrahente, neg. min. & cōseq. Quia quamvis relatio transcendentalis ex conceptu communi non sit positivè de genere intelligibili, sed

Permittat per omnia genera divagari, ex conceptu tamen differentiali potest esse determinatè de genere intelligibili, & hoc de relatione transcendentali constituyente signum affirmamus in praesenti.

Sed instabis: ratio transcendentalis etiam ex conceptu peculiari debet esse transcendens: ergo non est determinatè de genere intelligibili. Prob. ant. primò. Ratio transcendentalis obiecti intelligibilis transcendit formaliter ens reale, & ens rationis, & in utroque invenitur: ergo ratio transcendentalis etiam ex conceptu peculiari debet esse transcendens.

Secundò prob. ant. Prædicata quæ competunt rationi communi, conveniunt omni inferiori; sed relationi transcendentali secundum communem conceptum competit per omnia genera divagari: ergo similis transcendentia debet competere illi etiam, ut in genere determinato existenti.

Secundò instabis: ratio transcendentalis obiecti mediij, vel signi non est formaliter de genere intelligibili: ergo solutio tradita nulla est.

Prob. ant. Relatio prædicamentalis super eam fundata non est formaliter de genere intelligibili: ergo ipsa ratio transcendentalis de tali genere non erit; quia fundamentum, & res fundata ad idem genus pertinere debent.

Resp. ad primam replicam neg. ant. & ad primam probat. dist. ant. ens reale, & rationis, ut ad diversa genera pertinentia, neg. ant. ut conveniunt in genere intelligibili, conc. ant. Sed hoc non est transcendere genera diversa; nisi tantum pro materiali, & quatenus in utroque materiali invenitur, in reali videlicet, & rationis, sed in eis, ut in genere intelligibili conveniunt, & adunantur formaliter.

Ad secundam probat. ant. respond. dist. mai. quæ competunt positivè, conc. mai. quæ permisivè conveniunt, neg. mai. Et per omnia genera divagari non convenit positivè rationi communi, sed duntaxat permisivè, quatenus extrali conceptu non repugnat relationi transcendentali in quocunque genere reperiri.

Ad secundam instantiam neg. ant. & ad probat. nego.

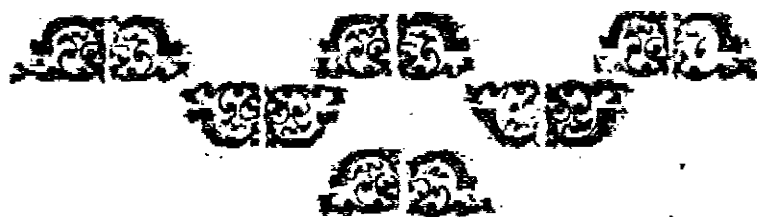
conseq. Quia fundamentum solum debet pertinere ad genus rei fundatæ inchoativè, aut per modum principij, sed formaliter potest ad alterum pertinere genus; nam relatio prædicamentalis scientiæ, & potentiæ est de linea relativa formaliter, & relatio transcendentalis in qua fundatur, non est de prædicamento relationis formaliter. Cum quo tamen componitur quod quando fundatum est aliquid reale, non potest fundamentum esse aliquid rationis, propter specialem causam, qua ens rationis non potest in formam realem aliquam activitatem habere.

Dices: relatio prædicamentalis fundata in relatione transcendentali obiecti medij est formaliter de genere entis: ergo relatio transcendentalis, quæ fundat nequit esse de genere intelligibili, eo quod fundamentum debet præcedere:

rem fundatam, & genus intelligibile nequit præcedere genus entis, cum fundetur supra ipsum.

Sed neg. conseq. Quia licet absolute genus intelligibile non possit præcedere genus entis, & in eadem entitate, eo quod intelligibilitas ad entitatem consequitur; potest tamen genus intelligibile præcedere genus entis in alia specie, vel rationem entis distinctam ab ea, super quam intelligibilitas fundabatur: Sicut obiectum formaliter, ut terminat actum scientiæ, est etiam formaliter de genere intelligibili, & præcedit relationem prædicamentalem ipsius obiecti ad scientiam, quæ formaliter est de genere entis; & hoc ideo quia entitas in qua fundatur prima intelligibilitas ab altera entitate diversa est, & ita ipsam præcedere potest.

)???

ARTICVLVS IV.

*Verum relatio signi ad signatum predicamentalis,
vel transcendentalis sit?*

§. I.

Quibusdam prælibatis statuitur nostra conclusio.

ESS E quæstionem de nomine credunt aliqui difficultatem præsentem, sed cum differentia versetur in constitutione signi, non potest non esse de re; cum ex ea pendeat essentiam signi cognoscere, & quibus ea competat intelligere: ad cuius intelligentiam præmittenda est distinctio inter relationem prædicamentalem, & relationem quæ transcendentalis est, quarum prima est purus respectus, & ad terminum proprium non ut causam, vel effectum, sed ut purum terminum tendit: Secunda verò est ad terminum ut causam, vel ut mensuram, & non est respectus purus, sed ipsa entitas rei absolute ut alteri sub ordinata, & ab alio dependens, & propterea

ad alterum, ut ad causam ordinata.

Secundò notandum est. Quod sicut in scientia ad obiectum duplex invenitur relatio; alia quidem transcendentalis, qua respicit obiectum, ut causam, & alia prædicamentalis ad priorem consecuta, & super illam fundata, per quam scientia suum obiectum, ut purum terminum respicit: ita etiam in signo duplicem recognoscimus relationem, unam transcendentalem ad signatum, ut mensuram, & aliam prædicamentalem ad signatum, ut terminum purum, & quænam ex his constituat. Præsens difficultas est.

Tertiò præmittendum est contra plures ex Thomistis, qui nobiscum in conclusione

conveniunt, nos idem sentire de signo, & signato, & de significante, & significato; nam vox significans exercitè specificatur formaliter ab obiecto significato, & ad ipsum ordinatur vt finem, & consequenter importat ad ipsum relationem dependentiæ, ad quam consequitur prædicamentalis relatio. Exercitè namque significare est exercitium signi; & cum relatio prædicamentalis non possit esse exercitium relativi transcendentis formaliter, in consequenter credimus loqui afferentes, significans, & significatum esse relativa prædicamentalia, & simul deffendentes signum relatione transcendentali constitui.

Id ipsum de sciente, & scito deffendimus; nam sicut inter movens, & motum; generans, & genitum; conceptum exercitè repræsentantem, & obiectum repræsentatum, importatur primario, & constitutive transcendentalis relatio: ita etiam inter sciens, & scitum, eo quod sciens importat primò actum scientiæ, vel cognitionem dependentem ab obiecto, & ex consequenti relationem prædicamentalem superaddit.

Sed instabis: D. Thomam 1. p. q. 13. art. 7. ad 6. affirmare, sciens, & scitum esse relativa prædicamentalia, & esse simul natura, vnumque in suo intellectu claudere aliud, quæ tamen negat de scientia, & scibili, de quibus affirmat non esse simul natura, quia scibile secundum modum suæ significationis, præexistit scientiæ: ergo doctrina nostra contra Doctorem Sanctum procedit.

Sed quamvis doctrina D. Thomæ aliquantulum difficilis sit propter modum loquendi in solutione ad argumētum prædictum; revera tamen solum ibi loquitur D. Thomas de scibili, & scito comparative ad scientiam, vel scientificam cognitionem, vt actualiter existentem; nam scibile existens non connectitur cum scientia existente, sed potest præcedere illam; siquidem obiectum scibile potest existere, cuius tamen scientia non existat, & propterea inter scibile, & scientiam existentem, nec primò, nec ex consequenti importatur prædicamentalis relatio, quæ terminum existentem requirit: Scitum verò importat necessario connexionem
eum

cum scientia existente, & propterea necessario ex consequenti relationem prædicamentalem importat ad scientiam, & ex consequenti necessario tamen, simul est natura cum scientia, quàm terminat. Quamvis prima relatio scientiæ constitutiva tamen ordine ad scibile, quàm in ordine ad scitum transcendentalis sit; cum utrumquè respiciatur ut causa, quæ solutio attente articulum consideranti manifesti fiet. In puncto igitur difficultatis duplicem sententiam habemus, & utramque inter Thomistas probabilem; alteram constituentem signum relatione prædicamentali, alteram verò affirmantem relatione transcendentali constitui. In qua sit.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO.

*Sola relatio transcendentalis
est constitutiva
signi.*

CONCLUSIONEM nostram pluribus in locis habet Angelicus Doctor; nam in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. ad 1. affir-

mat: *Sacramentum esse aliquid unum in genere signi, vel cause, quorum utrumque relationem importat; sed nomen cause non importat relationem prædicamentalem: ergo nec signum illam importat formaliter.*

Etiã in 3. p. q. 60. art. 1. asserit: *Sacramentum esse in genere signi, quod utique de Sacramento, per se primò considerato intelligendum est, nam hoc erat intentum articuli, & constat ex eo quod Sacramenta sunt signa practica gratiæ, instituta per se primò ad illam significandam; sed Sacramentum per se primò solum importat relationem dependentiæ, & inferioris ad effectum, quem producit: ergo idem.*

Uterius infrà, q. 63. art. 2. in corp. & ad 3. concedit characterem absolutè loquendo esse verè signum; & tamen negat ipsum esse in genere relationis, & solum concedit esse in genere qualitatis, & in specie potentiæ: ergo sentit signum non esse de genere relativo formaliter.

Insuper etiam 1. p. q. 13. art. 7. ad 1. affirmat illa relativa esse talia secundum esse, quæ sunt imposita ad significan-

candam relationem ipsam, sicut Pater, & Filius: ea verò, quæ imposita sunt ad significandam rem, quam consequitur relatio, esse tantam relativam secundum dici; sed nomen signum impositum est ad significandam rem significantem, repræsentantem, & ducentem ad aliud, ad quam quidem consequitur habitudo ad illud, quod repræsentat: ergo signum solum est relativum transcendentale, non verò prædicamentale, & de genere relativo formaliter.

Ratione tamen efficaci. Prob. conclusio nostra: Ea forma est constitutiva signi, qua ipsum per se primò constituitur in ratione mediæ ductivi ad cognitionem signati; nam essentia signi, ut constat ex definitione illius, in ratione mediæ ductivi consistere debet; sed per entitatem propriam ut pendente à signato, & relationem transcendentalem ad ipsum constituitur signum per se primò in ratione mediæ ductivi: ergo sola transcendentalis relatio est constitutiva signi. Prob. min. Dum potentia cognoscit entitatem signi ut pendente à signato, & transe-

dentally relatam ad ipsum, non potest non venire in cognitionem signati: sicut dum quis cognoscit creaturam, ut dependentem à Deo, & transcendentally ordinatam ad ipsum, non potest non in cognitionem Dei devenire. Et ex terminis implicat cognoscere aliquam rem, ut dependentem ab alio, & non duci in alterius cognitionem: ergo signum constituitur per se primò in ratione mediæ ductivi per propriam entitatem, ut pendente à signato, & relationem transcendentalem ad ipsum.

Respondent adversarij rationi factæ, negando maiorem. Asserunt namque rationem mediæ ductivi non esse differentiam constitutivam signi formaliter, sed esse duntaxat fundamentum, & ad propriam differentiam signi essentialiter requisitum: differentiam verò esse eandem rationem mediæ formaliter, ut substituti pro alio; cumque relatio substituti pro signato, prædicamentalis sit; inde fit signum relatione prædicamentali constitui.

Solutionem istam adversariorum communem, totaliter voluntariam apprehendimus:

Vnde namque oriri potest quod relatio substituti pro signato prædicamentalis sit, cum potius relatio substituti, sit relatio dependentiæ; nam sicut substitutum per se, & à natura pro alio, est inferius ad alterum, eo quod substitutum à natura pro alio, à natura etiam ad alterum ut ad finem ordinatur, ita etiam relatio substituti est inferioris formaliter, & consequenter est relatio dependentiæ, qua propter.

Impugnatur primò data solutio: Ea forma est signi constitutiva, cuius exercitium est primarium in signo formaliter; sed exercitium mediij ductivi, quod est ducere potentiam in cognitionem signati, & illud manifestare est exercitium primarium in signo: ergo ratio mediij ductivi debet esse forma, qua constituitur signum. Prob. min. Illud est exercitium primarium signi, quod per se primò intenditur à natura; sed manifestare signatum, & ducere potentiam in cognitionem illius per se primò intentum est à natura; siquidem signa in quantum talia non sunt instituta ut fiat, sed ut aliud repræsentent, quod etiam lib. 1. de

Doctr. Christiana, cap. 1. tradidit August. ergo ducere potentiam in cognitionem signati est exercitium primarium, quod reperitur in signo.

Eadem doctrina explicatur: Si forma constitutiva signi esset prædicamentalis relatio, non autem ratio mediij ductivi, exercitium primarium, & per se intentum in signo non esset ducere, sed ad alterum actualiter referre; siquidem actualiter referre est exercitium primarium relationis prædicamentalis: ergo non verè diceretur signa instituta fuisse ut alterum repræsentent; nam prædictus modus loquendi de notat ipsam repræsentationem actualem esse finem per se intentum in institutione signi.

Secundò impugnatur data solutio: Relatio constitutiva signi, est relatio mediij intelligibilis; sed relatio constitutiva mediij intelligibilis, prædicamentalis non est: ergo idem. Prob. min. Relatio constitutiva mediij intelligibilis debet esse de linea intelligibili, & nõ formaliter extra illam; sed relatio prædicamentalis non est formaliter in linea intelligibili, sed potius in linea entis adæqua-

quātē distincta: ergo relatio constitutiva mediij intelligibilis, prædicamentalis non est.

Secundò prob. min. Sicut comparatur medium appetibile ad finem, ita comparatur medium intelligibile ad obiectum intelligibile vltimum; sed relatio constitutiva mediij appetibilis, prædicamentalis non est; sed solum est relatio dependentiæ, & specificationis à fine: ergo similis relatio ad obiectum vltimum erit constitutiva intelligibilis mediij.

Tertiò impugnatur solutio: Relatio constitutiva signi, est relatio substituti, vt adversarij farentur; sed relatio substituti prædicamentalis non est: ergo idem. Prob. min. Relatio substituti est relatio rei, non intentæ propter se, sed propter aliud vt finem, quia substitutum vt tale non est propter se, sed duntaxat propter eius proprietarium; sed relatio rei non intentæ propter se prædicamentalis non est: ergo relatio substituti non est prædicamentalis.

Secundò prob. min. Sicut signum substituitur pro signato, ita species substituitur pro obiecto tanquam illius vica-

ria; sed relatio substitutionis in specie prædicamentalis nō est; cum sit relatio dependentiæ, & subordinationis ad obiectum repræsentatum: ergo etiam relatio substituti in signo prædicamentalis non est.

Quartò impugnatur tradita solutio: Forma constitutiva signi naturalis, debet convenire univocè cum forma constituyente signum ad placitum: Sicut & ipsa signa formaliter, habent convenientiam univocam; sed relatio prædicamentalis vtriusque nō potest univocè convenire: ergo forma constitutiva vtriusque prædicamentalis relatio non est. Prob. min. Relatio prædicamentalis in signo ad placitum est relatio rationis, & in signo naturali relatio realis; sed relatio prædicamentalis realis non potest univocè convenire cum relatione prædicamentali rationis, aliàs inter ens reale, & ratio is in genere entis daretur univoca convenientia; cum relatio prædicamentalis semper sit de genere entis: ergo min. vera est.

Secundò probat. conclusio nostra ratione: Seclusa forma

constitutiva signi, ipsum formaliter perseverare non potest; sed deficiente prædicamentali relatione perseverat signum formaliter; ergo non constituitur relatione prædicta. Prob. min. Mortuo Rege non perseverat in imagine illius relatio prædicamentalis ad ipsum, eo quod relatio prædicamentalis realis requirit extrema realiter existentia; & tamen adhuc perseverat imago in ratione signi formaliter; siquidem adhuc pro Rege substituit, & ducit potentiam in cognitionem illius: ergo deficiente prædicamentali relatione perseverat signum formaliter.

Respondebis, deficiente relatione prædicta non perseverare formaliter, sed solum fundamentaliter signum.

Sed contra est: Quia exercitium signi primum perseverare non potest dum non manet signum formaliter; nam exercitium primum provenit à forma specifica; sed deficiente relatione prædicta, adhuc perseverat exercitium signi primum; siquidem adhuc imago ducit potentiam in cognitionem prototypi: ex-

go perseverat signum formaliter.

Secundò rejicitur: Sicut scientia comparatur ad obiectum per modum mensurabilis ad mensuram, ita signum comparatur ad signatum; sed deficiente relatione prædicamentali perseverat scientia formaliter: ergo eadem seclusa manebit formaliter signum.

Tertio impugnatur: Si doctrina tradita vera est, non erit conceptus signum naturale formaliter, signati non existentis realiter; siquidem ad hoc non potest conceptus relatione prædicamentali referri, sed hoc affirmare solum est pro voluntate discurrere, non verò attendere veritatem: ergo solutio tradita nulla est.

Respondebis imaginem, & conceptum non existente signato, importare relationem prædicamentalem rationis, & per eam formaliter in ratione signi constitui.

Sed contra solutionem istam faciunt plura ex supradictis, & ulterius: relatio ista rationis ad nihil necessaria est; siquidem potest signum sine illa primarium exercitium habe-

re, actualiter ducendo potentiam in cognitionem signati.

Deinde ex prædicta solutione evidenter inferitur imaginem, ut representativam signati præsentis, & absentis non esse univocè signum, eo quod relatio prædicamentalis realis, non habet univocam convenientiam, cum relatione prædicamentali rationis. Ex quo sequitur ulterius non omnia signa naturalia habere in ratione signi univocam convenientiam, cum imago respectu signati tã absentis, quàm præsentis signum naturale sit.

§. III.

Solvantur argumenta contrarium.

CONTRA conclusionem nostram arguitur primò ex D. Thoma in 4. dist. 3. q. 1. art. 1. asserente: Baptismū in quantum est Sacramentum esse in genere relationis, quod tamen ita non esset si non cōstitueretur per relationem prædicamentalem, quæ sola dicitur absolutè de genere relativo; sed in quantum Sacramentum est signum; ergo

Mag. Froylan.

idem de signo dicendum.

In tert. etiam p. q. 63. art. 2. ad 3. affirmat signum importare relationem fundatam in aliquo; sed relatio transcendentalis non fundatur supra aliud, quin potius est ipsa entitas rei, ut ab alio dependentis: ergo signum ut tale relationem prædicamentalem importat.

Tandem in eodem loco asserit relationem quæ importatur in nomine signi, super aliquid fundari, & cum relatio characteris supra animam fundari non possit, aliquid aliud debet in anima poni, super quod possit fundari, quod aliud est essentia characteris, & ita non oportet, quod sit in genere relationis. In quibus negat characterem esse per se primò signum, & in genere relationis, quia relatio quæ character quatenus signū importat, fundatur supra essentiam characteris, eaque supponit. Sentit ergo D. Thom. signum esse de genere relativo, & relatione prædicamentali cōstitutū.

Hæc tamen omnia difficilia non sunt, & ad primum respondetur D. Thomæ solum intendere Baptismum in quantum

Sacramentum esse in genere relationis non quidē absolute loquitur de genere relationis, sed solum quantum ad rationem communem respectus, qui etiam convenit relationi transcendentali. Ratio autem ea est, quia ibidem asserit in quantum Sacramentum esse in genere causæ; cūque causa non sit de genere relativo simpliciter, inde fit Sacramentum, & signum non esse de tali genere absolute, & cum omni proprietate loquendo.

Insuper etiam ibidem loquitur de Sacramento pro formali contra positivè ad materiam, scilicet ablutionē, quæ ratione sui non importat aliquam respectam ad gratiam, etiam transcendentalem, sed solum in se habet ratione formæ, ratione cuius respicit gratiam, & idē de illo pro formali contra positivè ad materiam, rectè asserit esse de genere relationis, vel de ordine respectus, quavis respectus prædictus transcendentalis sit. Et ultra si diceremus esse de genere relationis, duntaxat, consecutivè, facilè solvimus argumentum, nec solutio est contra litteram D. Thomæ.

Ad secundam autoritatē respondetur: Signum importare relationem fundatam in aliquo, non tamen constitutivè, sed solum cōsecutivè; sicut etiam scientia importat relationem fundatam in aliquo, quatenus importat relationē prædicamentalem fundatam in relatione transcendentali, qua constituitur scientia.

Ad tert. respond. simili modo, quod dum D. Thom. asserit relationē, quæ importatur in nomine signi in aliquo fundari, loquitur de relatione prædicamentali, quæ in nomine signi consecutivè importatur, & quam etiam importat cōsecutivè character; & quia ante talem relationem intelligitur characteris essentia, propterea asserit ipsum non esse in genere relativo: Sicut dū in quarto loco superius citato affirmat Sacramentum esse in genere signi, vel causæ, quod utrumque relationem importat, non potest intelligi de relatione cōstituente, quia causa constitutivè relationē prædicamentale non dicit. Nec est modus in usitatus, sed potius valdè usitatus loquendi, dicere re importare, quæ illam concōmiratur.

Sed instabis: D. Thom. intendebat argumento probare, characterem esse in genere relationis, quia est signum, & signum in genere relationis existit, cui argumento, si doctrina tradita vera est, facile responderet negando signum esse de genere relationis; sed ita non respondet: ergo quia sentit ipsum esse de genere relationis constitutivè, & formaliter.

Respond. tamen facilè: D. Thom. in re negasse signum esse formaliter de genere relationis; siquidè affirmat characterem esse signum, dum dicit: *Relatio autem huius signi quod est character*, & simul characterem esse negat de genere relativo: non tamè hoc explicitè negare voluisse, eo quod in nomine signi utraque relatio importatur, & propterea voluit cum distinctione procedere, ex qua tamen clarissimè constat ipsum in re negare characterem, & signum esse formaliter, & constitutivè de genere relativo.

Et ex eadem doctrina satis efficaciter oppositum intenti suadetur; quia D. Tho. expressè asserit characterem esse in

genere signi; sed expressè etiã negat characterem esse de genere relativo: ergo sentit signum formaliter non esse de genere relativo.

Secundò arguitur: Signum quatenus tale formaliter est relativum verè prædicamentale: ergo relatione prædicamentali constituitur. Prob. ant. primò: Quod non potest diffiniri, vel cognosci nisi in ordine ad alterum, verè est prædicamentale relativum; sed signum non potest diffiniri, vel cognosci nisi in ordine ad signatum: ergo relativum est verè prædicamentale.

Secundò prob. ant. Signo quatenus tali cõvenit proprietas quartò modò relativi prædicamentalis: ergo prædicamentale relativum est. Prob. ant. Signum quatenus tale est simul cognitione cum signato; quando quidem cognosci non potest, quin signatum cognoscatur in obliquo; sed hoc est proprium relativi prædicamentalis: ergo verum est antecedens.

Respond. neg. ant. & ad primam prob. neg. præ. Quia potentia non potest diffiniri nisi in ordine ad obiectum, & a-

Etum, & idem de habitu scientiæ, & virtutis, quæ tamen relativa prædicamentalia non sunt; quia non definiuntur ad aliud, vt purum terminum, quod est proprium relativi prædicamentalis, sed ad aliud vt ad mensuram, & causam, qualiter etiam signum diffinitur per ordinem ad signatum.

Ad secundã prob. ant. neg. ant. Quod non convincit probatio; quia esse simul cognitione convenit omnibus essentialiter cõnexis; nam omnipotentia cognosci nõ potest, nisi possibilia cognoscantur in obliquo, nec permissio peccati potest cognosci, quin peccatã in obliquo cognoscatur: Vnde hoc proprium non est relativorum prædicamentaliũ, sed illorum propriũ est, esse simul cognitione, & natura, quod quidem signo non convenit in ordine ad signatum; cum signatum natura præcedat signum.

Sed instabis: Si signum non est simul natura cum signato, non erit etiam simul cognitione cum illo: ergo si est simul cognitione, erit etiam simul natura. Prob. ant. Si signatum natura præcedit signum pote-

rit pro illo priori cognosci, quin signum cognoscatur: ergo si non est simul natura, non est simul cognitione.

Respondet M. Lerma: Signum quatenus tale esse etiam simul natura cum signato, tanquam cum sui mensura, sed non esse simul cum illo, tanquam cum puro termino, & hoc secundum relativa prædicamentalia requirunt.

Sed solutionem in advertẽter tradidisse credimus; quia si est simul natura cum signato, erit simul cum ipso tanquam eum termino puro, eo quod si signatum respicit vt mensuram, & causam non potest simul natura cum ipso; si quidem omnis causa quatenus talis, natura præcedit effectum, & idcõ.

Ad replicam negatur vtrũque antecedens; quia signatum vt tale essentialiter cum signo connectitur, & ita quamvis natura præcedat ipsum, non poterit cognosci, quin signum per eandem cognitionem attingatur in obliquo: Sicut obiectum specificans scientiam præcedit illam natura, & materia in suo genere causæ,

præcedit natura formam; & natura ut radicans eodem modo proprietates præcedit; & tamen obiectum ut causans non potest cognosci, quin scientia cognoscatur in obliquo; nec materia sine forma; nec natura ut radicans sine proprietatibus suis.

Instabis: ex quo signatum ut tale essentialiter connectitur cum signo, non infertur debere cognosci signum pro illo priori, quo cognoscitur signatum: ergo solutio nulla est. Probat. ant. Essentia Divina terminat amorem ut connexa cum possibilibus; & tamenabilia illum amorem non terminant; & permissio ut connexa cum peccato diligitur, quin peccatum diligitur; & signatum ut connexum cum potentia terminat relationem signi, quam tamen potentia non terminat: ergo ex quo signatum sit connexum essentialiter cum signo, non bene infertur debere cognosci in obliquo quando signatum cognoscitur, vel eandem cognitionem in obliquo terminare.

Respond. neg. ant. & ad probat. neg. conseq. Quia sig-

Maz. Froylan.

num & signatum conveniunt in ratione cognoscibilis; & ita si unum cognoscitur ut cum altero connexum, non potest alterum in obliquo non cognosci, sed peccatum, & creaturæ possibilis non conveniunt in ratione boni, & amabilis, cum permissione, & omnipotentia Divina; & ideo ex quo omnipotentia, & permissio terminant amorem ut connexa, non infertur peccatum, & possibilia amorem terminare. Quod idem dicendum est de potentia, quæ non habet rationem mensuræ signi, etiam secundum formalitatem secundariam illius, & ideo non potest relationem mensurabilis cum signato terminare.

Tertio arguitur: Differentia specifica signi debet esse prædicamentalis relatio: ergo per illam constituitur. Probat. ant. primò: Differentia specifica signi debet esse relatio mensurabilis ad mensuram sed relatio mensurabilis ad mensuram prædicamentalis est, & in tertio genere relationis prædicamentalis constituta: ergo differentia specifica signi debet esse prædicamentalis relatio.

Secundò prob. ant. Differentia specifica signi est ratio medij ductivi; sed per relationem prædicamentalem ducit; cum ea cognita non possit non cognosci signatum: ergo idem.

Tertiò prob. Differentia specifica imaginis est prædicamentalis relatio; nam August. 7. de Trinit. cap. 1. Affirmat quod imago directè, & formaliter significat relationem secundum esse: ergo etiã differentia specifica signi; quia imago imperfecta est verè signum, & ita idem de signo, & imagine prædicta dicendum.

Quartò prob. Differentia specifica signi est relatio propria signi; sed hæc prædicamentalis est: ergo idem. Prob. min. Ex quo signum mensuretur à signato, inferunt omnes resultare in ipso signo relationem prædicamentalem; sed hæc non est alia, quàm relatio signi: ergo relatio propria signi prædicamentalis est.

Quintò prob. Relatio prædicamentalis est verè signum in ordine ad propriam causam efficientem, cui verè subordinatur; sed differentia spe-

cifica relationis prædictæ in ratione signi, est prædicamentalis relatio; aliàs secundum specificam differentiam prædicamentalis non esset: ergo idem.

Sextò probatur: Specifica differentia creaturæ in ratione signi Dei: est quædam relatio fundata supra rationem effectus; cum ad rationem effectus consequatur ratio signi; sed relatio fundata supra relationem effectus prædicamentalis est: ergo idem quod priùs.

Respond. ad argum. negando ant. & ad primam probat. distinguo min. Prædicamentalis fundamentaliter, conc. min. formaliter, neg. min. & conseq. Quia relatio mensurabilis ad mensuram formaliter est relatio dependentiæ, & solum fundamentaliter est prædicamentalis relatio; quatenus fundat relationem prædicamentalem, quæ dicitur mensurabilis ad mensuram propter defectum nominis proprii, & denominatione à fundamento desumpta, vt ita explicetur distinctio illius à cæteris relationibus, quæ fundantur in unitate, & numero,

in actione, & passione; sicut terminus complexus dicitur talis non quidem à forma, quæ vnica est, sed ab eius fundamento, & partibus, vt sic melius explicetur ipsius à termino in complexo distinctio. Et argumentum probat potentiam, & scientiam fore relativa prædicamentalia; cum vtriusque relatio sit mensurabilis ad mensuram, quod tamen aduersarij non intendunt.

Ad secundam probat. dist. min. ducit per connexionem, conc. min. Per dependentiam à termino, & subordinationem ad ipsum, neg. min. Et differentia specifica signi est ratio mediij ductivi per subordinationem ad signatum, & dependentiam ab illo: sicut differentia specifica mediij appetibilis importat formaliter dependentiam à fine.

Ad tertiam probat. dicere poteramus imaginem secundum proprium conceptum esse de genere entis, & similitudinem expræssam, & productam ab alio, quorum vtrumque cum relatione prædicamentali componitur.

Sed quia licet in imagine

Mag. Froylan.

perfecta, quale est Verbum Divinum, de quo solo loquitur Augustinus, non reperitur formaliter dependentia, sed præcisè origo, & expræssio ab alio, in hac inquam, doctrina data vera sit, vera tamen esse non potest in imagine imperfecta, quæ formaliter à Prototypo dependet. Propterea.

Ad tertiam prob. neg. ant. Quia imago secundum conceptum formalem, & communem solum dicit esse expræssam similitudinem, sed si imperfecta sit, per se primò importat esse similitudinem expræssam deficientem à Prototypo, & illi subordinatam, quod quidem per relationem transcendentalem habetur, quamvis super eam fundetur prædicamentalis relatio, quæ imaginem iam constitutam supponit.

Ad quartam probat. dist. mai. signi primario, conc. mai. consecutivè, neg. mai. & sub eadem dist. min. negatur consequ. Quia relatio prædicamentalis, quæ consequitur in signo, solum pertinet ad ipsum consecutivè: Sicut proprietates ad speciem, aut accidentia

communis ad naturam, non tamen est propria signi primario, sed ante illam supponitur relatio transcendentalis, quæ magis est propria signi.

Ad quintam probat. neg. min. Quia differentia specifica relationis prædicamentalis in ordine ad suam causam, quatenus signatum ipsius, est transcendentalis relatio de genere intelligibili formaliter. Nec mirum est illam in esse rei esse de genere entis, & in esse signi esse de genere intelligibili; nam accidens secundum suam esse est de genere entis, & in ratione signi de genere intelligibili est.

Ad sextam resp. dist. mai. Supra rationem effectus materialiter, & in ratione repræsentantis formaliter, cōc. mai. supra rationem effectus formaliter, neg. mai. Quia creatura secundum eandem entitatem, & est effectus Dei, & ipsum deficienter repræsentat, & supra utramque formalitatem fundatur relatio, alia quidem transcendentalis, & prima supra rationem effectus, ut dependentis à Deo tanquam à causa efficiente, quæ utique est de genere entis.

alia verò relatio signi fundatur supra eandem entitatem ut Deum repræsentantem, & terminatur ad Deum ut signatum, quæ quidem formaliter est de genere intelligibili, & non de genere entis. Ex quo constat relationem primò fundatam supra rationem effectus prædicamentalem non esse, sed potius transcendentalem, & idè minorem replicæ non esse absolute veram, sed tantum veram esse de relatione secunda fundata supra rationem, & relationem effectus.

Sed instabis: Relatio creaturæ in ratione signi ad Deum, necessario prædicamentalis est: ergo nulla est data solutio. Prob. ant. primò: Talis relatio supra alterum fundatur: ergo prædicamentalis est; quia relatio supra alterum fundata semper est prædicamentalis.

Secundò prob. ant. Relatio prædicta non est ad Deum ut causam: ergo prædicamentalis est. Prob. ant. Si esset ad Deum ut causam, esset ipsa relatio effectus; sed eadem non est: ergo non est ad Deum ut causam.

Tertiò probatur ant. Relatio

tio, quæ constituit creaturam in ratione signi est. adæquatè distincta, à relatione constituente creaturam in ratione effectus; sed hæc secunda est transcendentalis: ergo altera prædicamentalis est.

Resp. ad replicam neg. ant. & ad primam prob. dist. ant. Supra alterum entitativè, & cum reali distinctione ab illo, neg. ant. sola distinctione formali, conc. ant. & neg. conseq. Nam talis relatio non fundatur supra entitatem creaturæ, vt quid entitativè diversum à prædicta entitate, sed vt quid virtualiter à parte rei, & formaliter ratione distinctum, quomodo non implicat relationem transcendentalem supra alterum fundari, licet in relatione prædicamentali implicatorium sit, eo quod relatio prædicamentalis realiter entitativè à fundamento distinguitur.

Ad secundam probat. dist. ant. vt causam efficientem, conc. ant. mensurantem extrinsecè, neg. ant. Quia relatio transcendentalis effectus, est ad Deum vt ad causam efficientem, sed relatio signi est ad Deum vt repræsentatum;

deficienter, & vt causam mensurantem.

Ad tertiam probat. nego conseq. Quia licet vtraque relatio, effectus, & signi transcendentalis sit, differunt tamè adæquatè, eo quod vna est de genere entis, & alia de genere intelligibili, & vna supra ponit alteram, & fortasse potest supra alteram fundari, quia licet relatio prædicamentalis, eo quod purus respectus, & minimæ entitatis non possit activitatem habere ad alteram relationem fundandam, bene tamen transcendentalis relatio, quæ est entitas absoluta, & minimæ entitatis non est.

Quarto arguitur: Signum ad placitum non constituitur relatione transcendentali rationis: ergo nec cætera signa cum de omnibus eadem ratio sit. Prob. ant. primò: Relatio transcendentalis identificatur cum esse absoluto rei cuius est; sed relatio transcendentalis rationis identificari non potest cum voce ad significandum imposita; cum vox sit entitas realis; ergo signum ad placitum non constituitur relatione transcendentali rationis.

Secundò prob. ant. Relatio rationis constitutiva signi ad placitum, est aliquod membrum divisivum entis rationis; sed relatio transcendentalis signi ad placitum non potest esse divisiva entis rationis: ergo prædicta relatio transcendentalis non est. Probat. min. Illa relatio non est negatio, vel privatio, vel relatio secundum esse; sed ens rationis adæquatè dividitur in prædicta: ergo illa relatio non erit divisiva entis rationis.

Confirmatur: Differentia constitutiva signati est relatio rationis secundum esse: ergo etiam relatio rationis secundum esse, vel prædicamentalis, debet constituere signum. Probat. ant. Signatum formaliter est denominatio extrinseca, quæ nihil reale ponit, sed duntaxat ponit aliquid rationis; sed prædictum ens rationis solum potest esse relatio secundum esse, non verò relatio transcendentalis ad signum; cum signatum non referatur ad signum relatione aliqua dependentiæ: ergo differentia constitutiva signati debet esse relatio secundum esse.

Respond. ad argumentum,

neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. rei cuius est fundamentaliter, conc. mai. rei cuius est per modum formæ efficientis, neg. mai. & concessa min. negat. conseq. Quia licet relatio transcendentalis non sit realiter à fundamento distincta, non tamen petit etiam identificari cum re cuius est per modum formæ efficientis, qualiter relatio signi ad placitum se habet ad vocem, cui concipitur adhærere, & per modum intrinsecæ formæ inherærentis in ipsa; identificatur verò cum extrinseca impositione in qua fundatur, non quidem in illa secundum se, sed in illa ut concepta admodum formæ intrinsecæ, qua ratione impositio extrinseca aliquid rationis est.

Ad secundam probat. responderi poterat quod sicut denominatio extrinseca visî, quatenus involuit formaliter negationem formæ realis intrinsecæ constituentis visum obiectum, fundat ens rationis, quod dicitur in negatione fundatum; ita denominatio extrinseca impositi, quatenus involuit carentiam realis impositionis intrinsecæ, fundat in
sig.

signo relationem transcendentalem rationis, quæ dicitur negatio fundamentaliter, vel supra negationem fundata saltem connexivè, idest supra extrinsecam impositionem, vt connexivè importantem carentiam intrinsecæ impositionis in voce. Aliter tamen, & melius.

Ad secundam probat. negatur min. & ad probat. negatur similiter minor; quia ens rationis non dividitur adæquatè, in negationem, privationem, & relationem secundum esse determinatè, sed in relationem abstrahentem à relatione secundum esse, & à relatione secundum dici, & vtraque sub tertio membro, relatione videlicet comprehenditur; & ita ratio signi ad placitum in tertio membro continetur.

Sed instabis difficiliter; quia omne ens rationis debet pro fundamento importare negationem, privationem, vel relationem; eo quod divisio entis rationis in prædicta, est divisio illius pro fundamento; siquidem pro formali nullum ens rationis est negatio, vel privatio, sed quædam forma positiva; sed ratio prædicta

transcendentalis supra relationem alteram transcendentalem non fundatur, vt patet, nec supra negationem, vel privationem: Ergo prædicta ratio transcendentalis non est.

Respondetur tamen: Divisionem prædictam non esse pro fundamento, sed esse divisionem entis rationis formaliter, appellari tamen ex parte negationis, & privationis nomine fundamenti, propter defectum nominis proprii, aut ne divisio in vtiliter extendatur nomina diversa afferendo. Ex parte verò relationis, non per nomen fundamenti, sed per nomen formæ explicatur congruenter, eo quod omnes relationes rationis conveniunt in unico relationis communi conceptu, quæ propter idem est sic dividere, ac dicere ens rationis, vel est forma positiva fundata in negatione, vel in privatione, vel est ratio formaliter, quæ quidem vt talis supra formam positivam fundatur.

Hoc autem ita contingere, debent aduersarij concedere, ipsi namque affirmant in signo ad placitum reperiri relationem rationis secundum esse;

sed

sed si in signo ad placitum non datur transcendentalis relatio, ipsa relatio secundum esse, non fundabitur in relatione transcendentali, quæ non est, nec in privatione, vel negatione, ut fatentur: ergo non omnis relatio rationis debet fundari in negatione, vel privatione, aut altera relatione, sed poterit fundari in extrinseca denominatione, vel in aliqua forma positiva, quod verius est: unde omne ens rationis, vel fundatur in negatione, aut privatione, vel in forma positiva, & hoc ultimo erit relatio in tertio membro constituta. In quo quidem satis immorati sumus, quia rem difficilem explicamus.

Ad confirm. verò argumenti principalis, neg. ant. & ad probat. neg. mai. Quia sicut denominatio signi intrinseca est, & ab intrinseca intelligibilitate obiecti medijs proveniunt etiam denominatio signati intrinseca est, & provenit ab immaterialitate propria, per quam constituitur in ratione ultimo terminantis.

Sed in tabis: Intrinseca intelligibilitas signati nequit ipsa constituere in ratione ta-

lis: ergo signatum ut tale debet constitui per relationem rationis fundatam in extrinseca denominatione signati. Prob. ant. primò: Signatum comparatur ad signum; sicut cognoscibile ad intellectum; sed obiectum non constituitur intelligibile proximè per intelligibilitatem propriam, sed per respectum rationis ipsius ad intellectum: ergo intrinseca intelligibilitas signati non poterit etiam ipsum constituere in ratione signati.

Secundò prob. ant. Intelligibilitas intrinseca signati indifferens est ut induat intentionem signi, vel intentionem signati; nam intelligibilitas creaturæ principaliter producentis aliquem effectum indifferens est, ut sit signatum sui effectus, vel signum respectu Dei: ergo intrinseca intelligibilitas non potest formaliter constituere signatum.

Respond. ad replicam neg. ant. & ad primam probat. neg. min. Quia etiam obiectum redditur proximè intelligibile per propriam, & intrinsecam immaterialitatem, per quam redditur proximè capax ad extrinsecè terminandam cognitionem.

tionem intellectus: unde respectus rationis consecutivè & accidentaliter advenit, quatenus intellectus dum considerat illam immaterialitatem, ut proximè intelligibilem eam comparat ad se ipsum, & fingit relationem rationis illius ad intellectum.

Ad secundam probat. dist. ant. indifferens in ordine ad idem, neg. ant. in ordine ad diversa, conc. ant. & neg. conseq. Quia propria intelligibilitas obiecti in ordine ad effectum dependentem ab obiecto, est determinata ad rationem signati, in ordine verò ad aliam intelligibilitatem superiorem determinata est ad rationem signi; & ideo ad unam, vel alteram intentionem indifferens est; quia est indifferens ut ad unum, vel ad alterum comparatur. Nec implicat eandem intelligibilitatem intrinsecam ad diversa comparatam præbere distinctam denominationem intrinsecam: sicut non implicat causam secundam esse intrinsecè causam in ordine ad effectum proprium, & esse effectum intrinsecè si comparatur ad Deum.

Tandem arguitur fundamento principali contrariorum: signum respicit signatum tanquam terminum purum: ergo relatione prædicamentali constituitur in ordine ad ipsum. Probatur aut. Signatum nullam exercet causalitatem in signo: ergo signum respicit signatum tanquam terminum purum. Prob. ant. primò: Obiectum purè terminativum, prout à motivo distinguitur solum habet purè terminare, & in purè terminando nulla causalitas invenitur; sicut constat in termino relationis secundum esse, in quo nulla causalitas importatur, quia solum est purè terminus; sed signatum est obiectum purè terminativum in ordine ad signum: ergo nullam exercet causalitatem in ipsum.

Secundò prob. ant. Si aliquam causalitatem exerceret in signum maxime causalitatem obiecti; sed illam non: ergo nullam. Prob. min. Solum exercet causalitatem obiecti in ordine ad potentiam cui obicitur: ergo non in ordine ad signum.

Confirmatur, & vegetur: Signum per se primò relatio-

nem importat : ergo relatione prædicamentali constituitur ; quia solum relativum prædicamentale per se primò relationem importat , vt vidimus ex D. Thoma , ant. prob. Signum per se primò importat habitudinem ad signatum , & est propter ipsum : ergo per se primò relationem importat.

Vrgetur vltcrius : Relatio substituti , prædicamentalis est , quod aduersarij supponunt ; sed signum constituitur relatione substituti : ergo idem. Probat. min. Signum constituitur per repræsentare signatum tanquam ministrum illius , & substituendo pro illo : ergo constituitur relatione substituti.

Respond. ad argum. negando duo antecedentia prima , & ad primam probat. dist. mai. purè terminare puritate excludente causalitatem effectivam , con. mai. causalitatem formalem , & extrinsecam obiecti , neg. mai. & dist. min. puritate excludente causalitatem efficientem , con. min. causalitatem formalem , neg. min. & conseq. Quia obiectum purè terminativum , pro vt à motivo distinguitur , non importat causalitatem efficientem ,

sicut obiectum motivum , quod se ipso per modum speciei , vel speciem distinctam immittendo , & illa mediante efficienter ad cognitionem concurrat , importat tamen obiectum terminativum causalitatem formalem obiecti extrinsecè mensurantis , quando id , quod ordinatur ad ipsum specificatur ab eo , vel ipsum respicit , vt finem , qualiter signum ordinatur ad signatum.

Ad secundam probat. antecedentis neg. min. & ad probat. dist. ant. obiecti cognoscibilis , aut cogniti , con. ant. repræsentabilis aut repræsentati , neg. ant. & conseq. Quia obiectum non solum dicitur obiectum propriè , respectu potentiae cui obijcitur attingendum , sed etiam dicitur obiectum repræsentatum respectu signi , quod ad ipsum repræsentatiuè tendit ; & ita respectu signi causalitatem obiectivam exercet ; sicut etiam non solum est finis potentiae , quæ ad ipsum cognoscendum ordinatur , sed etiam est finis signi , quod ordinatur ad ipsum repræsentandum.

At confirmat. verò , qua vrgetur argumentum respond. dist.

dist. ant. relationem, & entitatem dependentem, conc. ant. relationem solum in recto, nego ant. & conseq. Quia omnia essentialiter respectiva: Sicut scientia, & potentia importat essentialiter, & in recto relationem: siquidem constituuntur per illam, & nomen primario significare debet formam rei constitutivam; non tamen significat signum relationem solam, sed relationem, & dependentiam, vel entitatem vt dependentem ab alio, & ad ipsum ordinatam. Propter quod aliqui dicunt: relativa transcendentali relatione constituta per se primò significare entitatem; quia licet primario vtrunque significant, prius tamen significant entitatem, & ex consequenti relationem entitatis: sed relativa predicamentalia primario, & in recto solam relationem significant; & non ipsum relationis subiectum, vel entitatem illius: sicut Pater, & Filius. Et in hoc sensu Doctor Sanctus intelligendus est.

Ad aliam confirmationem, negamus maiorem; quia prima ratio substituti est ratio rei inferioris ab altero dependen-

tis, & intentæ propter aliud; nam substitutum propter illud, cuius vices gerit, intenditur. Et idè ratio substituti constitutiva, predicamentalis non est. Et instantia invenitur in specie, quæ pro obiecto representato substituit, & relatione substituti constituitur; & tamen prædicta ratio non est predicamentalis.

Sed instabis: Relatio substituti debet esse predicamentalis formaliter: ergo solutio nulla est. Prob. ant. primò: Non alia ratione ratio servi predicamentalis est, nisi quia est ratio substituti: ergo ratio substituti necessario predicamentalis est.

Secundò prob. ant. Ita comparatur signū vt exercitè substituens in ordine ad signatū; sicut scientia ad scitū, vel scibile secundum quod dicit actum; sed relationem scientiæ ad scitum esse predicamentalem docet D. Thom. 1. p. q. 13. artic. antecedenter citato: ergo ratio signi vt substituētis exercitè pro signato, necessario predicamentalis est.

Respond. ad replicam negant. & ad primam probat. negatur suppositum antecedentis

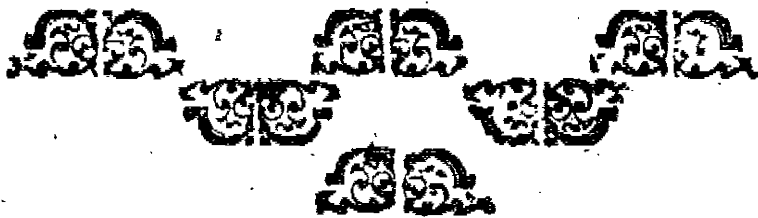
tis, quia relatio propria servi, non est formaliter substituti, & subordinati ad alterum, sed solum fundamentaliter, quatenus relatio servi supra relationem transcendentalem inferioris, & subordinati fundatur. Ratio autem quare relatio propria servi prædicamentalis est, habetur in promptu; quia, videlicet respicit terminum, ut purum terminum, & servus per se primò solam relationem importat, nec Dominus pro formali præcedit natura servum, aut e contra, sed simul se habent, & natura, & cognitione.

Ad secundam probat. ant. omissa maiori, distin. minor. relationem consecutam, conged. min. constitutivam scien-

tiae, nego mino. & conseq. Quia scientia ad scitum, vel ad scibile, ut dicit actum, & cognitio ad cognitum, per se primò relationem transcendentalem important, & ea constituuntur, ex consequenti verò relationem prædicamentalem inferunt: quam tamen relationem prædicamentalem adhuc ex consequenti non importat necessario scibile ad scientiam existentem, quia potest existere scibile, quin scientia illius existat; & propterea sciens, & scitum appellavit D. Thomas relativa prædicamentalia, quatenus talis relatio neces-

sario inter utrumque
consequitur,

)?S?(

ARTICVLVS V.

Verum desur significare effectivè?

§. I.

Sensus difficultatis aperitur, & statuitur negativa conclusio:

IN difficultate præsentis sermo non est de concreto signi, aut sino pro materiali; nam res ipsa quæ signum est, potest causalitatem effectivam habere; sicut imago dum speciem impræssam propriam efficienter producit in sensu, vel in potentia: Vnde difficultas solùm est de signo sumpto formaliter, an videlicet, secundum formalem significationem, vel rationem formalem signi possit exercere effectivam causalitatem, & partem negativam pro conclusione defendimus.

Eamque ratione communi probamus, quia obiectum terminativum formaliter, vt tale non potest causalitatem effectivam habere; eo quod obiectum terminativum, vt tale solum exercet causalita-

tem extrinsecam termini, vel obiecti; sed signum formaliter, vt tale est in linea obiecti medij terminantis, quamvis non vitimò; cognitionem: ergo signum vt tale formaliter, non potest habere effectivam causalitatem.

Respondent adversarij signum respectu propriæ cognitionis esse verè obiectum terminativum, & idè non posse efficere illam, sed in ordine ad cognitionem signati, non esse terminum, sed principium, quatenus movet potentiam, & eam ducit ad signatum cognoscendum, & ita posse efficienter concurrere ad cognitionem signati.

Hæc tamen solutio efficaciè impugnatur primò; si signum effectivè concurreret

ad cognitionem signati, eo esset quia movet ad cognitionem prædictam, & cum omne signum moveat ad cognitionem prædictam, omne etiam signum efficienter ad illam concurreret; sed alicui signo talis concursus repugnat: ergo nullum signum debet talem habere concursum. Prob. mino. Ens rationis est verè signum naturale respectu potentiae à qua fit, vt fatentur adversarij; & tamen non potest efficienter concurrere ad cognitionem potentiae: ergo alicui signo talis concursus repugnat. Prob. mino. Prædicta cognitio est realis; sed ens rationis incapax est efficienter concurrendi ad effectum realem; aliàs posset realiter efficere: ergo ens rationis non potest efficienter concurrere ad cognitionem potentiae.

Secundò tradita solutio impugnatur. Signum movet ad cognitionem signati repræsentando formaliter; sed repræsentando formaliter non potest efficienter movere: ergo non movet efficienter. Prob. mino. Repræsentatio formaliter vt talis, effectiva non

est: ergo repræsentando formaliter, nequit movere efficienter. Prob. antec. primò: Causalitas effectiva est formaliter de genere entis; sed repræsentatio vt talis non est de genere entis: ergo vt talis effectiva non est.

Secundò prob. ant. Repræsentatio vt talis non continet effectivè: ergo vt talis effectiva non est. Prob. ant. Repræsentatio vt talis solum repræsentativè continet; sed continentia repræsentativa, non est effectiva continentia, sed formaliter ab ea distincta: ergo repræsentatio vt talis, non continet effectivè.

Tertiò prob. antec. Omnis forma efficienter activa est de genere substantiae, vel de ordine qualitatis; sed repræsentatio formaliter non est de genere substantiae, aut genere qualitatis; cum divisio formæ in repræsentantem, & non repræsentantem sit subiecti in accidentia: ergo repræsentatio vt talis effectiva non est.

Tertiò impugnatur data solutio: Signum movet ad cognitionem signati purè ex-

insecè terminando : ergo non movet efficienter concurrente. Prob. antec. primò. In tantum movet ad cognitionem signati, in quantum ipsum manifestat, sed ipsum manifestat purè extrinsecè terminando cognitionem intellectus percipientem ex parte termini repræsentationem signi : ergo movet ad cognitionem signati purè extrinsecè terminando.

Secundò prob. antec. Quia præmissæ obiectivæ, etiam obiectivè continent conclusionem obiectivam, non efficienter, sed per modum obiecti extrinsecè terminantis, concurrunt ad assensum conclusionis ; sed signum etiam obiectivè, & repræsentativè tantum continet proprium signatum : ergo solum movet ad cognitionem signati purè extrinsecè terminando.

Tertiò prob. antec. Et efficaciter satis ; quia si signum non moveret extrinsecè terminando, sed per modum principij effectivi concurreret ad cognitionem signati, iam signum in ratione terminantis, ultimò terminaret ; sed signum ultimò terminare non

Mag. Froylan.

potest : ergo solum potest movere extrinsecè terminando. Prob. maior. Si non moveret extrinsecè terminando, iam in ratione terminantis non duceret ad aliud : ergo ultimò terminaret ; ac proinde si in ratione terminantis non movet ad aliud, in ratione terminantis non erit obiectum medium, consequenterque non erit signum formaliter in ratione terminantis.

§. II.

Argumentis contra conclusionem occurritur.

CONTRA præfatam conclusionem arguitur primò : Sacramenta novæ legis, in quantum Sacramenta, sunt signa formaliter, vt 3. p. q. 60. art. 1. docet Angel. Doct. sed in quantum Sacramenta causant efficienter gratiam : ergo signum vt tale potest efficienter concurrere. Prob. minor. primò. In quantum Sacramenta, sunt signa practica gratiæ : ergo in quantum Sacramenta causant efficienter illam ; aliàs signa practica non ef-

P 2 sent,

sent, sed purè speculati-
va.

Secundò prob. min. Sacra-
menta novæ legis in ratione
Sacramenti differunt formaliter
à Sacramentis antiquis; sed
non per aliud, quàm per effe-
ctivam causalitatem: ergo in
quantum Sacramenta causant
efficienter.

Confirm. & vrgetur; quia
in voce prolata est virtus quæ-
dam ad excitandum, & mo-
vendum animum audientis
vocem; sed virtus prædicta
effectiva est; sicut 3. part. q.
64. artic. 4. ad primum do-
cet D. Thom. dum virtutem
prædictam comparat cum vir-
tute elevante Sacramenta: er-
go vox vt significativa for-
maliter, est etiam formaliter
effectiva.

Respond. ad argum. distin.
min. Causant ratione mate-
riæ, in qua significatio funda-
tur, conc. min. ratione signifi-
cationis fundatæ, neg. min. &
conseq. Quia Sacramenta in
quantum talia important sig-
nificationem, & efficientiam,
sed efficientiam quidem im-
portant, vt convenientem ra-
tione virtutis, per quam à
Deo elevantur ad gratiam

producendam, & quia hæc
efficientia imperfecta est, &
ad effectum vt ad finem or-
dinatur; propterea ad præ-
dictam efficientiam consequi-
tur ratio signi, quæ non con-
venit Sacramentis ea forma-
li-ratione, qua continent ef-
ficienter, sed sub alia conse-
cuta, & quatenus repræsen-
tant effectum: Vnde quod
elevatur ad agendum non est
ipsa significatio, sed ipsa res,
vel materia Sacramenti, in
qua recipitur virtus à Deo
communicata. Per quod con-
stat. Ad primam probat. mi-
noris, & doctrinam istam
veram debent reputare Tho-
mistæ; siquidem constituunt
signum ad placitum per rela-
tionem rationis, & simul fa-
tentur ens rationis non posse
efficienter producere effectum
reale gratiæ.

Ad secundam probat. mi-
no. Peteramus etiam negare
minorem; quia Sacramenta
novæ legis perfectius, & ex-
præsius gratiam significant;
& idè etiam in significando
gratiam ab antiquis distin-
guuntur.

Secundò resp. dist. mai. in
ratione Sacramenti p o sub-
stra-

tracto, conc. mai. pro formalis signi, neg. mai. & sub eadem diff. min. neg. conseq. Nam Sacramenta antiqua etiam ratione subtracti non causabant Physicè efficienter gratiam; nova verò quamvis ut signa non producant efficienter, id tamen habent ratione subiecti, in quo significatio invenitur.

Et si dicas: ergo solum differunt pro subtracto, & non in ratione formalissima signi; quod tamen videtur falsum, aliàs non benè signa practica dicerentur.

Conc. conseq. Solum videlicet pro subtracto differre, nec signa practica dicuntur, quia ratio practici importetur in signo formaliter, in qua quidem ratione antiqua, & nova habent univocam convenientiam; sed signa practica appellantur, quia præsuppositivè, & pro subtracto simul elevantur ad agendum efficienter.

Ad confirmat. verò qua urgetur argumentum resp. diffin. mai. in voce ut tali applicatione, gestu, vel modo prolata, conc. mai. in voce ut significante formaliter, neg. mai.

Mag. Froylan.

& conc. min. neg. cōseq. Nam illa virtus effectiva vocis ad movendum, & excitandum audientem non competit voci ut significanti formaliter aliàs omnes significationem percipientes moveret æqualiter, quod falsum esse experimur, sed potius virtus prædicta voci convenit, quatenus tali gestu, vel pronuntiatione profertur: Vnde virtus illa præsupponitur ad rationem signi, & causantur à loquente eadem, vel diversa secundum diversam imaginationem, qua vocem producit, aut illam emittit.

Ex quo habes: quod dum D. Thom. affirmat verba Doctoris causare species, & signa sensibilia, intelligendus est de causare antecedenter, non verò formaliter, & quatenus significativa sunt; & similiter dū in opusc. 16. asserit actionem speculi repræsentativam causare imaginem, aut speciem diversam, est intelligendus de causare antecedenter, quatenus ex diversa modificatione speculi, & refractione lucis, quæ dicitur actio metaphysica, causatur diversa species, & imago repræsentativa ob-

iecti: Sicut dum Augustinus ait: signum esse quod præter species, quas ingerit sensibus, &c. non loquitur de signo formaliter, sed de signo materialiter præsuppositivè, & antecedenter producente species prædictas.

Secundò arguitur: Signum formaliter ut tale habet producere speciem: ergo efficienter concurrat. Prob. ant. Species impræssa, qua cognoscimus signum, repræsentat ipsum ut tale, & est ipsius similitudo; sed ita non esset, si non produceretur ab illo formaliter, eo quod species solum est similitudo obiecti à quo producit, & emittitur: ergo signum ut tale formaliter habet producere speciem.

Confirm. Signum ut tale formaliter non solum terminat, sed etiam movet potentiam in cognitionem signati; sed de ratione obiecti motivi est concursus effectivus: ergo idem quod prius. Prob. min. primò. Ideò species impræssa efficienter ad cognitionem concurrat, quia exercet munus obiecti motivi: ergo de ratione obiecti motivi, est concursus effectivus.

Secundò prob. min. Substantia Angeli efficienter cum intellectu proprio ad sui cognitionem concurrat; sed concursus iste convenit illi ut obiectum motivum est, & quatenus per modum principij ad cognitionem determinat intellectum: ergo idem.

Tertiò prob. min. Obiectum motivum debet efficienter agere in potentiam quam movet; siquidem potentia ad ipsum comparatur ut mota, vel patiens: ergo de ratione obiecti motivi est effectivus concursus.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad probat. dist. min. Ab illo, ut in quo significatio exercetur, conc. min. ab illo, ut significante formaliter, neg. min. & conseq. Quia ut species prædicta sit similitudo signi, & ipsum formaliter repræsentet, necessarium non est rationem formalem producendi esse significationem, sed satis est, quod signum dum causat, significationem involvat tanquam modum exercitum ex parte signi causantis.

Sed instabis: Effectus productus non assimilatur formæ coniunctæ cum producente,

sed

sed principio, ut effeſſivo formaliter; sicut Petrus non procedit similis Patri in conditione individua; & species à verbo producta non propterea est similis bono; nec species coloris, saporì coniuñctò assimilatur: ergo si prædicta species repræsentat signum formaliter, ab eodem etiam formaliter producenda est.

Respondetur dist. ant. Formæ coniuñctæ materialiter, conc. ant. formaliter coniuñctæ, sub distinguo, ubi non potest haberi prædicta similitudo, conc. ant. ubi haberi potest, nego ant. & conseq. Nam si in naturalibus non assimilatur effectus in conditione individua, hoc idè est, quia si in conditione individua evaderet similis, non esset distinctus, sed idem; & ita ut effectus possit esse diversus debet esse in conditione individua dissimilis, vel distinctus; species verò ab obiecto producta immittitur ab obiecto, ut repræsentet etiam quod invenitur in illo, & illius modum, & ad hoc intenditur à natura; & ita etiam modum repræsentare debet, cum aliunde ex identitate in esse repræsentata-

Mag. Froylan.

tivo cum modo nulla implicatio sequatur. Exempla autem adducta non periuadent oppositum; quia si species verè non repræsentat bonum, eo erit, quia non producit ab obiecto, ut modificato bonitate, sed purè materialiter se habente: Sicut sapor se habet etiam ad colorem immittentem speciem potentia. Species verò ab imagine, vel à voce producta, immittitur ab illa & repræsentatione exercitè formaliter modificata; & propterea repræsentat vtrumquè, ut propter eandem rationem species rei absentis, rem absentem repræsentat, quamvis absentia non producat speciem.

Ad confirm. verò argumenti dist. mai. movet obiectivè, & extrinsecè purè, conc. mai. movet immittendo speciem, aut per modum speciei actuantis intrinsecè, neg. mai. & dist. min. motivi immittentis speciem, vel per modum speciei, conc. min. purè obiectivè se habentis, neg. min. & conseq. Quia signum purè movet extrinsecè specificando, & extrinsecè determinando potentiam ad cognitionè

signati; & ad ita movendum præsuppositivè se habet specierum immisso: Vnde de cōceptu obiecti sic moventis non est effectiva causalitas, nec species impræssa illam habet, quia ita moveat, sed quia movet intrinsecè actuando, & complendo activitatem potentia. Quæ utique doctrina intelligenda est de specie non ut repræsentante formaliter, sed quatenus est virtus physica, licet intentionalis obiecti, ut dicemus infra.

Ad secundam probat. min. Constat non convenire substantiæ Angeli effectivum cōcursum, ex conceptu communi obiecti motivi, sed quia movet, intrinsecè intellectui cōiuncta.

Ad tertiam probat. min. dist. ant. efficienter immittendo speciem, conc. ant. efficienter dum obiectivè extrinsecè movet, neg. ant. Quia obiectū motivum immittendo speciem movet efficienter, sed dum movet extrinsecè determinando, non movet efficienter.

Sed instabis: Præter obiectum motivum ut emissivū speciei, datur aliud motivum

quod specificat cognitionem; & ut tale movet formaliter; sed ut ita movens concurrat efficienter: ergo poterit signum ut extrinsecè specificans, & ut ita movens, efficienter concurrere. Prob. min. Ut ita movens se tenet ex parte principij: ergo efficienter concurrat.

Respon. ad replicam, neg. min. & ad probat. dist. ant. principij extrinsecè determinantis ad speciem actus, conc. ant. actuantis intrinsecè, neg. ant. & conseq. Nam obiectum specificativum etiam ex parte principij concurrat ad actum quatenus potentia ab obiecto formali movetur, sed concurrat duntaxat extrinsecè determinando potentiam ad speciem actus, & nullo modo efficienter: Sicut ad actum voluntatis movetur voluntas ab ipso bono terminante actum, non tamen efficienter, sed formaliter tantum, & extrinsecè movetur.

Tertiò arguitur: Quamvis signum merè extrinsecè comparatur ad potentiam, potest cum illa efficienter concurrere ad cognitionem signati: ergo sic cōcurrere debet. Prob.

ant. primò. Substantia genita extrinsecè comparatur ad actionem generantis; & tamen cum actione prædicta concurrat efficienter ad passiones à substantia genita dimanantes: ergo idem de signo dicendum in ordine ad cognitionem signati.

Secundò prob. ant. In præmissis obiectivis, quæ extrinsecè comparantur ad intellectum; & tamen cum illo concurrunt efficienter ad assensum conclusionis. Et phantasma concurrat efficienter cum intellectu agente ad speciem producendam; & causa secunda, cum prima efficienter agit; & bonum apprehensum concurrat efficienter ad amorem sui ipsius; & tamen nec phantasma intellectui inhæret intrinsecè, nec causa prima, secundæ, nec bonum apprehensum voluntati amanti.

Respond. ad argum. nego ant. & ad primam probat. dist. mai. extrinsecè formaliter, conc. mai. extrinsecè virtualiter, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia substantia genita formaliter extrinsecè comparatur ad actionem generantis, sed virtualiter com-

paratur intrinsecè, eo quod quamvis terminat extrinsecè, terminat tamen vt effectus primarius; & cum in effectu primariò agentis contineatur virtualiter agens ad hoc vt mediatè, & indirectè transeat ad terminum secundarium; inde fit generans in substantia genita sufficienter contineri; vt simul cum ipsa concurrat ad passiones producendas. Signum verò non est effectus primarius, sed obiectum cognoscibile præcisè; & ita tam formaliter, quàm virtualiter comparatur extrinsecè.

Ad secundam probat. ant. Negamus, præmissas obiectivas efficienter concurrere ad assensum conclusionis, hoc namquè solum est verum in præmissa formali intrinsecè actuante, & determinante intellectum ad assensum conclusionis.

Ad exemplum de phantasmate dicimus, extrinsecè formaliter comparari, non tamè virtualiter, eo quod ad speciem producendam recipit ab intellectu agente virtutem, ratione cuius est intrinsecè virtualiter vnitum cum intellectu.

Ad aliud de causa prima respond. Non esse intrinsicam secundæ absolutè, esse tamen intrinsicam illi subordinativè; eo quod secunda intrinsicè subordinatur primæ causæ moventi illam ut agat, propter eam utraqûe simul efficienter ad effectum concurrunt, quod idem proportionabiliter omnibus causis subordinatis applicandum est.

Ad ultimum de bono apprehenso respond. esse contra D. Thom. 1. 2. q. 9. art. 1. Quidquid afferat in contrarium Caiet. Sed quia argumentum poterat etiam fieri de voluntate efficienter concurrente cum intellectu, cui tamen intrinsicè non inhæret. Propterea respondemus, omnes potentias prædictas intrinsicè inhære, & uniri cû eodem supposito, vel subiecto, & ratione unionis prædictæ posse unam efficienter cû alia concurrere; & propterea admittimus apprehensionem boni efficienter cum voluntate concurrere, sed non bonum apprehensum terminativè sumptum, & ratione sui, quod nec Caiet. affirmat. Signum verò est obiectam merè intelligibi-

le, & nullo modo intrinsicè cum potentia coniunctum, & ita dispar est ratio.

Sed instabis primò: Quia signum movet ad cognitionem signati mediante specie expressa, hæc enim est quæ determinat, & movet quatenus signum repræsentat; sed species prædicta intrinseca est: ergo potest signum ratione illius concurrere efficienter ad cognitionem signati.

Secundò instabis: Quando quis per conceptum reflexum cognoscit directum, ut imaginem obiecti quod repræsentat, conceptus ipse directus se habet ut signum instrumentale comparativè ad obiectum; sed talis conceptus directus est intra intellectum intrinsicè: ergo poterit efficienter concurrere ad cognitionem signati.

Resp. ad prim. dist. mai. Mediante specie expressa, ut conditione ad movendum, conc. mai. Quia si signum non esset repræsentatum, & cognitum non moveret; mediante illa tanquam ratione formali, neg. mai. Quia ratio formalis movendi est ipsa representatio signi, quatenus manifestat

signatum; & cum hæc purè extrinseca sit, inde fit quod efficienter non agat.

Ad secundam instantiam dist. min. intrinsecè materialiter, conc. min. formaliter, neg. min. Quia licet conceptus ille directus sit intra intellectum materialiter, formaliter tamen ita se habet ac si esset extra, quatenus se habet per modum obiecti purè terminantis cognitionem, & sic obiectivè cogniti manifestantis signatum. Quod utique sufficit argumento, & ab alijs, quæ poterant dici præscindimus, ne omnia ubiquè repetamus.

§. III.

*Argumentum difficile solvitur,
in quo plura notatu digna
inveniuntur.*

TANDEM arguitur contra conclusionem nostram: Quamvis signum formaliter, ut terminat cognitionem propriam non possit ad illam efficienter concurrere; debet tamen concurrere efficienter ad cognitionem signati: ergo signum ut tale formaliter effe-

ctivus est. Prob. ant. primò. De ratione instrumenti est cōcurfus effectivus; sed signum est instrumentum potentiæ cognoscitivæ ad cognoscendum signatum: ergo debet ad cognitionem signati efficienter concurrere.

Secundò prob. ant. Id quod actuat, & determinat principium effectivum cōcurrit efficienter cum illo; sicut idæa cōcurrit efficienter ad effectum idæatum, quia ad ipsum determinat intellectum; sed signum determinat potentiam ad cognitionem signati: ergo concurrat efficienter ad illam.

Tertiò prob. ant. Cognitio signi concurrat efficienter ad cognitionem signati; quia determinat intellectum in genere causæ efficientis; & sicut sine assensu præmissarum non habet intellectus completam virtutem ad assensum conclusionis, ita intellectus illam completam non habet ad cognitionem signati, sine cognitione signi: ergo signum etiam debet efficienter concurrere mediâ sui cognitione, ad cognitionem signati.

Quartò probat. Aliter concurrat signum ad propriam cog-

nitionem, ac concurrat ad cognitionem signati; sed ad propriam purè terminando concurrat: ergo ad alteram efficienter.

Quintò prob. Assensus præmissarum respectu intellectus est causa formalis, & in ordine ad assensum conclusionis, causa est effectiva; & dispositiones respectu materiæ sunt causa formalis, & materialiter ad formam concurrunt: ergo quamvis signum sit causa purè obiectiva cognitionis propriæ, poterit ad cognitionem signati efficienter concurrere.

Respond. ad argum. neg. ant. & ad primam prob. dist. mai. instrumenti propriè sumpti, conc. mai. latè accepti, neg. mai. Et quamvis signum sit instrumentum latè sumptum pro obiecto medio per quod venit potentia in cognitionem signati, non tamen est instrumentum proprium, quod accipiat à potentia virtutem ad signatum efficiendum.

Ad secundam, prob. ant. dist. mai. quod actuat, & determinat activè, conc. mai. obiectivè, & extrinsecè purè, neg. mai. Quia signum non actuat potentiam cognosciti-

vam activè illi communicando virtutem, vel virtutè applicando, sed actuat purè obiectivè mediante repræsentatione cognita, extrinsecè determinando potentiam; sicut præmissæ obiectivæ determinant ad assensum conclusionis: Idæa verò est forma intrinseca, & intrinsecè virtutem intellectus determinat ad opus artificiale; & propter ea efficienter concurrat.

Ad tertiam probat. neg. conseq. Quia cognitio signi est intrinseca intellectui, & intrinsecè illum determinat, quod tamen non contingit in signo.

Dices: Cognitio signi efficienter concurrat ad cognitionem signati, iuxta solutionem datam; sed cognitio signi est signum in ordine ad cognitionem signati, quia ad ipsam ordinatur ut finem: ergo signum aliquod concurrat efficienter.

Resp. dist. min. in cognitione reflexa, conc. min. directæ, neg. min. & conseq. Quia licet admittamus cognitionem signi esse signum in ordine ad cognitionem signati, hoc tamen non habet in cognitione directæ

Ita, sed solum in cognitione reflexa, & quatenus ipsa cognoscitur, ut continens, & repræsentans cognitionem signati, in qua consideratione est formaliter purè obiectum, & purè obiectivè concurrat; & ita se habet ac si esset extra intellectum, quamvis intra ipsum materialiter sit.

Ad quartam prob. dist. mai. alicetate modi diversi intra idè genus obiectivè causandi, cõc. mai. alicetate extrahente à linea obiecti, nego mai. Quia signum non aliter causat cognitionem signati alicetate extra genus obiecti, sed potiùs intra idem genus, diverso tamen modo causat utramquè; nam propriam purè causat per modum termini, ad aliam verò comparatur ut principiù quavis extrinsecum, & obiectum sit.

Ad quintam probat. Respondetur latam esse disparitatem inter signum, & exempla prædicta; quia assensus præmissarum licet sit causa formalis respectu intellectus, extrinseca tamen non est, sed intrinsicè adest, & complet intrinsicè virtutem intellectivã, & ita concurrat efficienter ad

assensum conclusionis; sicut intentis finis ad electionem mediorum, eo quod intrinsicè determinat virtutem voluntatis, quod quidem in signo non invenitur.

Dispositiones etiam intrinsicè recipiuntur in materia ipsam cõaptando, & intrinsicè proportionando cum forma; & ita distant à signo, quod quidem purè extrinsecum est.

Rursus etiam se tenent ex parte materiæ illius indifferentiam auferendo, & ipsam intrinsicè cõaptando, ut in genere causæ receptivæ completa sit: Unde materiam ut causam materiale determinat; & ita materialiter cum illa concurrunt.

Et si dicas, etiam signum determinare intellectum, quatenus effectivus est; siquidem movet ipsum ut efficiat cognitionem signati: ergo debet etiam efficienter cum illo concurrere.

Distinguo ant. Determinat se tenendo ex parte illius illum proportionando; aut applicando virtutem, neg. ant. Determinat ut illius obiectum, & ostensivè purè, conc. ant. & primum erat necessarium, ut

effectivè cum illo concurre-
ret. Et instantia est in fine mo-
vente voluntatem vt efficiat
electionem mediorum; & ta-
men quia hoc purè obiectivè,
& extrinsecè facit, cum volun-
tate non concurrat efficien-
ter.

Sed contra omnia supra-
dicta efficaciter urgebis, pri-
mò: non est contra rationem
obiecti purè extrinseci causa-
litas effectiva: ergo poterit
signum prædictam causalita-
tem habere. Prob. ant. Non est
contra rationem obiecti purè
extrinseci finalis causalitas; si-
quidem signatum purè extrin-
secè comparatur ad ipsum; &
tamen est verè finis illius: er-
go non est contra obiectum
extrinsecum causalitas effe-
ctiva.

Secundò instabis: Si semel
aliqua similitudo, vt repræ-
sentativa formaliter, potest
efficienter concurrere, hoc
idem poterit habere signum;
sed similitudo vt repræsentati-
va formaliter, potest concur-
rere efficienter: ergo etiam
signum. Prob. min. primò:
Quia idæa vt repræsentativa
formaliter concurrat efficien-
ter ad effectum idæalem; si-

quidem concurrat vt exem-
plar, & non est exemplar nisi
quatenus repræsentat: ergo
similitudo vt repræsentativa
formaliter, potest efficienter
concurrere.

Secundò prob. min. Species
impræssa vt repræsentativa
formaliter, concurrat ad intel-
lectionem efficienter: ergo
idem. Prob. ant. In tantum ef-
ficienter ad intellectionem
concurrat, in quantum deter-
minat intellectum, vt cognos-
cat hoc obiectum; sed per ip-
sam repræsentationem deter-
minat; nam determinat obie-
ctum manifestando, quod per
repræsentationem habet: ergo
vt repræsentativa concurrat.

Explicatur impugnationis
doctrina; per id formaliter ef-
ficienter concurrat species,
per quod habet facundare in-
tellectum ad intellectionem
obiecti; nam facundando
concurrat ad intellectionem,
vel partum; sed per ipsam re-
præsentationem facundat: er-
go idem. Prob. min. Per id fa-
cundat formaliter, per quod
vnit intellectum in actu pri-
mò cum obiecto cognoscen-
do; nam per id, per quod vnit
intellectum cum obiecto, red-

dit intellectum fecundum, & potentem parturire intellectionem; sed per ipsam representationem, & non aliter unit intellectum in actu primo cum obiecto: ergo per illam fecundat. Prob. min. Per id intellectus in actu primo unitur cum obiecto, per quod obiectum constituitur intra ipsum intellectum; sed per ipsam representationem constituitur intra; siquidem ad intra solum, representativè invenitur: ergo per solam representationem unitur in actu primo intellectus cum obiecto.

Respond. ad primam replicam neg. ant. & ad probat. neg. conseq. Quia de ratione finis solum est quod alia sint propter ipsum; alia autem esse propter ipsum, & ad ipsum ordinari non est contra rationem termini purè extrinsecè se habentis. Et quamquam de ratione causæ finalis sit communicare existentiam, non tamen de ratione illius est subiectivè illam communicare, & continere, sed solum eam continere obiectivè, quod utriusque extrinsecò termino non repugnat, dummodò sit apprehensus; sed principium effecti-

vum debet necessario subiectivè continere dando virtutem agenti, aut illam applicando, quod quidem termino purè extrinsecò repugnat.

Ad secundam instantiam, quæ satis subtilis est, respond. neg. min. & ad primam prob. neg. ant. Nam idæa, & exemplar non est ipse conceptus representans, sed potius obiectum representatum, hoc enim solum immitatur effectus, non tamen est obiectum representatum in se ipso, sed vt deputatum à materia per ipsum conceptum purificantem obiectum, sub qua ratione involuit obiectum per modum modi conceptum, & realiter distinguitur à se ipso provt in re, & est intra ipsum intellectum, & propterea efficienter concurrere potest.

Ad secundam prob. Si Authoribus, provt habent, crederemus, respondere oportebat non esse de quacumque similitudine discurrendum eodem modo, eo quod similitudo speciei impressæ est intrinseca intellectui, & ipsius representationis; & ita mirum non est, quod vt representativa efficienter cum intellectu concurrat. Sed

revera forma repræsentativa
vtralis, solum ostensivè movet
& obiectivè; & si semel cum
tali ostensiva motione pro for-
mali compatitur effectiva cau-
salitas, eâ poterit habere, quæ-
cumquè repræsentatio sive in-
trinseca, sive extrinseca sit.
Qua propter hæc communi so-
lutione de relictâ.

Ad secundam probat. supra
factam, neg. ant. & ad prob.
dist. mai. determinat efficien-
ter, conc. mai. ostensivè, nego
mai. & dist. min. determinat
ostensivè, conc. min. effectivè,
& subiectivè neg. min. & con-
seq. Quia species impressi per
suam repræsentationem non
determinat subiectivè, & effe-
ctivè, sed solum per suam phy-
sicam entitatem quatenus est
virtus obiecti, & scilicet ob. ob.
producta. Sicut namquè po-
tentiâ generativa per suam en-
titatem virtualiter est substan-
tia, quatenus à substantia di-
manat, & ut virtus propria illi
datur à natura; ita species qua-
tenus ab obiecto emittitur tan-
quam virtus illius, secundum
suam physicam entitatem est
virtualiter ipsum obiectum, &
virtualiter continet ipsum; &
ita secundum suam entitatem

determinat effectivè intellectu
ad obiectum cognoscendum,
repræsentatione se habente ut
quid consecutum ad entitatem
ut virtutem obiecti, & ab illo
diffusâ, ac proinde supponente
ipsam rationem formalem cõ-
currenti effectivè.

Ad explicationem respon-
detur, neg. primam, & secundâ
minorem, & ad prob. dist. min.
intra repræsentativè, cõc. min.
physicè virtualiter, neg. min.
Nam licet obiectum constitua-
tur intra intellectum repræsen-
tativè per ipsam speciem ut
repræsentantem formaliter,
intra intellectum tamen phy-
sicè virtualiter solum ponitur
per entitatem speciei ut virtu-
tem obiecti, & ab illo diffu-
sam repræsentatione consecu-
tivè se habente; & ideò phy-
sicè fecundatur intellectus, &
vnitur virtualiter cum obiecto
& redditur potens ad intelle-
ctionem efficiendam per enti-
tatem formaliter, consequen-
terquè sola hæc efficien-
ter cū intellectu concurrat, quamvis
repræsentatio concomitanter,
vel consecutivè, aut alio modo
sit entitati prædictæ essen-
tialiter annexa.

)?S?(

ARTICVLVS VI.

Verbum signum formale sit verè signum?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur affirmatiua conclusio.

VNVM in difficultate ista supponimus, & aliud in examen vocamus; supponimus quidem signum formale, vel conceptum intellectus esse signum in acceptione lata, quatenus omne quod alterum manifestat, & significat illius signum appellari solet; in examen verò reducimus an cōceptus habeat omnes conditiones ad rationem signi in acceptione stricta, simpliciter necessarias, videlicet dependentiam, subordinationem, & alia, & ita sit verè signum in rigorosa acceptione.

In hac parte plurimi extra Scholam D. Thom. defendunt signum formal., vel conceptū mentis, non esse verè signum, sed duntaxat esse signum in lata acceptione, quatenus significat aliquid. Eandem sententiā aliqui Thomistæ tuentur. Sed ferè communis inter Tho-

Mag. Froylan.

mistas sententia affirmat signum formale esse verè, & propriè signum, & hæc est nostra conclusio.

Sententiam istam totaliter expræssam non invenimus in Angel. Doct. satis tamen efficaciter possumus ex eius doctrina prædictam sententiam colligere; nam q. 4. de verit. art. 1. ad 7. ait quod: *Verbum interius per prius habet rationē significationis, quam verbum exterius, quia verbum exterius non instituitur ad significandum nisi per interius verbum.* Quæ verba adducit vt ex ma.ifestatione significatiua verbi creati probet verbum etiam Divinum esse significativum sublati imperfectionibus, subordinationis, & dependentiæ ad obiectū; & cōsequenter verbo creato, significationem cū imperfectione concedit, quod ad rationem signi sufficit.

Pursus etiam dum asserit

Q

ber

verbum exterius non institui ad significandum, nisi per verbum interius, sentire videtur vtrumque verbum esse ad significandum institutum, & non esse propter se, & consequenter vtrumque esse verè, & propriè signum.

Similiter etiam quodlibeto 4. art. 17. asserit quod: *Vox est signum, & non signatum, conceptus autem signum, & signatum.* Quæ verba de signo verè intelligenda sunt in conceptu, sicut intelliguntur in voce; cum rationem signi invtroque recognoscat, & eodem modo quantum ad hoc de vtroq; loquatur.

Respondet quidam Thomista, verba non fideliter referri, quia illud dictum non de conceptu, sed solum de intellectu affirmat D. Thomas.

Sed prædicta verba solum materialiter esse dictincta constat ex eo, quod in eodem corpore articuli asserit D. Thom. quod: *Intellectus sunt rerum similitudines; sed intellectus qui est rerum similitudo, non est intellectiva potentia sed conceptus intellectus, qui dicitur res intellecta in actu secundò: ergo D. Thom. formater de conceptu mentis loquitur ibi,*

& si nomine intellectus utatur

Ratione verò conclusionem nostrā suademus; nā quidquid aliud à se potentiæ cognoscitivæ repræsentat, cum deficiencia, & subordinatione, veram obtinet rationē signi; sed conceptus talis est: ergo verè, & propriè est signum. Prob. min. Conceptus verè repræsentat obiectum; sed obiectum est aliud à conceptu, & conceptus ipse obiecto subordinatur: ergo conceptus talis est. Prob. min. Conceptus specificatur essentialiter ab obiecto tanquam ab extrinseco termino: ergo obiectum est aliud à conceptu, & conceptus ipse obiecto subordinatur; nam specificativum extrinsecum est aliud à re, cui præbet speciem, & eā sibi subordinat, cum idem essentialiter non possit extrinsece specificare se ipsum.

Respondet primò. Obiectum in esse intelligibili esse idem cum conceptu, & consequenter aliud à conceptu non esse, conceptum verò esse idem in esse intelligibili cum obiecto, ex eo constare quod conceptus est ipsa res repræsentata per ipsum.

Sed contra primò: Quia ob-

iectum in esse intelligibili specificat conceptum extrinsecè: ergo est aliud à conceptu; sicut propter eandem rationē obiectum extrinsecè specificativū est aliud ab habitu, vel potētia

Secundò reiicitur; quia etiā admissio conceptum in esse repræsentativo esse ipsum obiectum quo ad substantiam, & speciem, quod disputare præsentis loci nō est, quamvis nos ita sentiamus cū PP. Carmel. semper tamen obiectum repræsentatum quantum admodum, quem habet in se ipso, & in conceptu essentialiter est diversum: ergo semper obiectū est aliud à conceptu repræsentatōe. Prob. ant. Modus quem obiectum habet in se ipso, est modus naturalis obiecto, modus verò quem in conceptu habet purè intentionalis est; sed modus naturalis, & intentionalis essentialiter differunt: ergo verum est ant.

Respondebis: Differentias individuales essentialiter esse distinctas, & tamen hæc diversitas essentialis in conditione individua ad rationem signi non sufficit: ergo ad rationem signi satis non est diversitas quo admodum, si semel in na-

tura, & substantia idemitas invenitur.

Sed contra est: Quia ea diversitas sufficit ad rationem signi, quæ sufficit ut vnum possit ab altero dependere, & illi subordinari; sed diversitas quo admodum, inter obiectum in se ipso, & obiectum prout in conceptu ad hoc sufficit, non tamen sufficit ad hoc diversitas quæ inter individua eiusdem speciei invenitur: ergo paritas nulla est. Probat. min. Propter talem diversitatem conceptus specificatur ab obiecto, & essentialiter pēdet ab illo in esse, & in conservari, vnum tamen individuum licet inferri, & per accidens dependeat ab alio, non tamen in esse specifico, nec in conservari dependet, nec specificatur ab alio, aut illi subordinatur, quia ratione dicitur vnum perfectè simile non esse signum alterius: ergo vera est.

Respondeb. secund. ad rationem principalem; conceptum repræsentare aliud distinctum in modo nō tamen ab eo deficere privativè, eo quod obiectum non potest in conceptu habere eundem modū, quem in se ipso habet; ad ra-

tionem verò signi deficientia
privativa requiritur.

Sed contra est: Quod si dare
tur imago D. Tho. quæ nõ pos-
set perfectiori modo depingi,
aut ipsum perfectius represen-
tare, esset quidem verum signũ
illius; & tamen solũ defice-
ret negativè eo, quod ha-
bere modum naturalem obie-
cti non esset illi possibile, &
consequenter carentia illius
privativa non esset: ergo ad
rationem signi deficientia
privativa necessaria non est.

Respondet. tert. ad rationẽ
nostram: Signum debere re-
presenter aliud à se per mo-
dum obiecti medij, quod con-
ceptus habere non potest: quia
inter potentiam cognoscentẽ,
& obiectum, non mediat ipse
conceptus: aliàs obiectum non
terminaret immediatè intel-
lectionem.

Sed contra est: quia concep-
tus terminat intellectionem,
vt q. 9. de poten. art. 5. docet
D. Tho. expressè; sed non ter-
minat ultimò: ergo nõ ultimò
terminat, & per modum obie-
cti medij. Probat. min. primò:
Conceptus ex natura sua in-
stitutus est, vt. obiectum re-
presenter: ergo non terminat

ultimò cognitionem, sed ipsa
ad obiectum transit.

Secundò prob. min. Motus
non sistit in imagine; sed tran-
sit ad ipsum imaginatum; sed
cõceptus terminat intellectionem,
vt imago, & formalis, &
expressa obiecti similitudõ;
ergo non ultimò illam termi-
nat, sed ipsa transit ad aliud:

Tert. prob. min. Obiectũ ad
extra terminat intellectionẽ;
quia obiectum ad extra speci-
ficat, & mēsurat cognitionem,
& ita ad extra terminat illam;
sed obiectũ ad extra non ter-
minat immediatè, quia cogni-
tio quantũ ad terminũ intrinse-
cum, completur, & terminatur
ad intra, vt Arist. docet: ergo
solus conceptus immediatè, &
non ultimò terminat intel-
lectionem, qua propter cõcep-
tus, & res concepta constituunt
idem obiectum conflatum ex
quo, & quod, nõ quidem ex *quo*
constitutivè formaliter, sed ex
quo per modũ medij; aut quate-
nus obiectũ in conceptũ tãquã
in medio cognoscitur, differũt
tamen in ratione terminandĩ:
quia conceptus, vel medium
in *quo* terminat immediatè,
obiectum verò mediatè, & ul-
timò terminat intellectionem.

S. II.

*Argumentis contra conclusionem
oscyratur.*

CONTRA conclusionem nostram poterat imprimis argui ex Ang. Doct. qui in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. quaestunc. 2. ad .asserit conceptum posse dici signum secundariò , & transumptivè , & quaest. 9. de verit. art. 4. ad 4. habet; quod forma intelligibilis potest dici ~~signum~~ communiter : ergo conceptus in via D. Thomæ verè signum non est.

Facilè tamen respond. D. Thomam appellare conceptum secundariò , transumptivè , & communiter signum cōparativè ad primam impositionem , eo quod signum primò impositum est ad significanda sensibilia , per quæ venimus in aliorum cognitionè. In quo etiam sensu intelligendus est 3. p. q. 60. art. 4. ad 1. dum ait: Primò , & principaliter esse signa, quæ sensibus offeruntur; & August. de principijs Dialecticæ cap. 5. dum asserit signum esse : quod spe-

Mag. Froylan.

cies ingerit sensibus; sed quamvis signum primò impositum sit ad sensibilia significanda, usus tamen Philosophorum obtinuit, ut nomen extenderetur ad significandum propriè, quidquid repræsentat alterum dependenter ab illo, & ipsi subordinatum : Verum quia ad hoc translatum est nomen, & non primò impositum, propterea signum formale non ex prima impositione, sed secundariò , & translative signum appellatur.

Secundò arguitur : Signum propriè tale non perficitur à potentia , sed potius perficit ipsam , tanquam illius mensura; sed signum formale, vel cōceptus perficitur à potentia; siquidem ab illa accipit esse , & ab eadem tanquam à causa principali producitur : ergo verè signum non est.

Confirm. & vrgetur : Signum verè tale repræsentat aliud à se; sed signum formale non repræsentat aliud à se: ergo non est verè signum. Prob. min. primò : Conceptus entis rationis non est aliud ad eo quod repræsentat : ergo signum formale non repræsentat aliud à se. Prob. ant. Ens

rationis extra intellectum nihil est, sed solum habet esse in conceptu intellectus; sed conceptus non est aliud à se: ergo non est aliud ab eo quod repræsentat.

Secundò prob. min. Obiectum non est signatum nisi re-duplicativè ut actu repræsentatum; sed pro ut actu repræsentatum non est aliud à signo formali, vel à conceptu diversum: ergo signum formale non repræsentat aliud à se.

Tertiò prob. min. Conceptus in esse repræsentativo habet eandem essentiam, quam habet res à parte rei, ut asserit D. Thom. 2. de anima lect. 24. & 7. metaph. lect. 6. & 4. contra gent. cap. 14. & in 3. cap. 51. Ergo signum formale, vel conceptus non repræsentat aliud à se; nam inter ea, quorum est eadem essentia, & natura, non est unum aliud ab altero.

Respond. ad argum. distin. min. Perficitur à potentia in genere causæ efficientis, conc. min. ut à causa formali, vel finali, neg. min. & consèq. Quia non est contra rationem signi, quod habeat esse à potentia tanquam à causa efficiente,

sed solum quod ordinetur ad ipsam, ut ad finem, & mensuram, & quamvis conceptus principaliter à potentia fiat, non tamen ad ipsam, sed potius ecōtra, illa ad ipsum ordinatur ut finem.

Ad confirm. verò argumēti neg. min. & ad primam probat. neg. ant. ad probat verò dist. mai. nihil est subiectivè, & verè, conc. mai. obiectivè, & fictè, neg. mai. Quia licet ens rationis extra intellectum verè, & subiectivè non sit, est tamen ~~in~~ intellectum obiectivè, & fictè ex parte rationis *quæ*; nam esse obiectivum quod fingitur, non est ipse cōceptus, sed aliquid aliud, quod est conceptus obiectum, quavis fictum, quod mediatè, & ultimò terminat cognitionē.

Ad secundam probar. dist. mai. ly *ut* dicente conditionem necessariam, conc. mai. rationem formalem constituētem signatum, neg. mai. & dist. min. ex parte conditionis, & medij, conc. min. ex parte rationis *quæ*, aut rei repræsentatæ, neg. min. & consèq. Quia licet ut obiectum sit signatum requiratur per modum conditionis, vel medij repræsentan-

di conceptus, ratio tamen formalis signati constitutiva, non est conceptus ipse, sed propria, & intrinseca immaterialitas obiecti realiter, & formaliter a conceptu distincta.

Ad tertiam probat. dist. ant. eandem repræsentativè conc. ant. eandem absolutè, & simpliciter, neg. ant. & conseq. Conceptus namquè habet eandem essentiam, quam obiectum repræsentativè, quod est eandem habere pro obiecto, & eam repræsentare. In quo sensu intelligendus est D. Tho. locis in argumento relatis; sed simpliciter, & absolutè eandem essentiam non habet; nã res provt in conceptu essentialiter a se in se ipsa distinguitur, & est alterius naturæ: Vnde homo in conceptu, non est homo simpliciter, sed solum secundum quid, videlicet in esse repræsentativo. Proptereaquè D. Thom. q. 8. de veritat. artic. 11. ad 3. asserit quod: *Forma lapidis in anima est longè alterius naturæ, quam lapis in materia.* Et ita conceptus verè repræsentat aliud à se. Cæterum quia in via D. Thomæ probabilissimum est conceptum in esse repræsen-

Mag. Froylan.

tativo, esse eiusdem quidditatis cum obiecto, & eadem specifica prædicata, eandemque numero naturam continere, cum illa quæ est in obiecto, non quidem sub eodem modo naturali, sed sub modo intentionali, & diverso, nec specificè, nec numericè variante naturam. Propterea.

Ad tertiam probat respõd. dist. ant. eandem quo ad substantiam, & speciem, conced. ant. eandem quantum admodum neg. ant. & conseq. Quia obiectum in se ipso habet modum naturalem, in conceptu verò modo intentionali existit, & ita conceptus repræsentat aliud à se, alietate modalis, quæ sufficit ut sit verè signum obiectis; sicut eadem sufficit ut conceptus specificetur ab obiecto, & ad ipsum ordinetur ut ad finem.

Sed instabis primò: Si solutio tradita vera est, non poterit conceptus relatione reali similitudinis ad obiectum referri: ergo non erit verè signum illius; quia signum naturale verum, vera etiam relatione reali refertur ad signatum. Prob. ant. Relatio realis similitudinis distinctione rea-

lem requirit inter rationem fundandi, & rationem terminandi, eo quod in relationibus primi generis fundamenta per se primò referuntur; & ita debent distingui realiter: nam idem realiter non potest ad se ipsum, realiter referri. Qua doctrina i. p. q. 42. probat D. Thom. relationem æqualitatis inter Divinas personas non esse realem, sed rationis, quia ratio fundandi est natura Divina, quæ est eadem in Personis realiter; sed ratio formalis fundandi relationem similitudinis speciei ad obiectum est ipsa natura obiecti, quæ eadem realiter est in conceptu, & obiecto: ergo non poterit conceptus relatione reali similitudinis ad obiectum referri, si doctrina tradita vera est.

Secundò instabis: Si doctrina vera est, non repræsentabit conceptus aliud à se, etiã alietate modali: ergo non erit signum. Prob. ant. Eo conceptus non repræsentat aliud à se, quo ad substantiam, & entitatem obiecti, quia repræsentat eadem specie, & numero prædicata, quæ in obiecto inventiuntur; sed quandoque

conceptus ipsum etiam modum naturalem repræsentat: ergo non repræsentabit aliud, alietate modali.

Tertiò instabis: Conceptus reflexus etiam quantum ad modum non deficit à conceptu directo repræsentato per ipsum; cum modus utriusque conceptus, sit modus intentionalis: ergo non erit verè signum illius, si doctrina tradita vera est.

Quartò instabis: Signum propriè tale debet repræsentare aliud à se alietate intralineam intelligibilem, cum intrali linea, mensuretur à signato; sed alietas in modo naturali de linea intelligibili non est; cum modus physicus, & naturalis essendi sit de genere entis formaliter: ergo alietas prædicta ad rationem signi non sufficit.

Respond. ad primam replicam, neg. ant. & ad probat. dist. mai. Inter rationem fundandi, & rationem terminandi, vel in modo ad utramque pertinente, conc. mai. in ipsa quo ad substantiam, & specie, neg. mai. & dist. min. eadem quo ad substantiam, conc. minor. quo ad modum, neg. min.

& conseq. Quia ad relationem realem similitudinis requiritur distinctio realis in ratione fundandi quo ad substantiam, vel in aliquo modo pertinente ad ipsam, & quia modus naturalis, & intentionalis pertinent ad lineam naturæ, & se habent, ut complementum illius; siquidem modus naturalis essendi complet naturam in esse naturali; sicut alter in esse intentionali reddit naturam completam, diversitas realis in modo prædicto sufficit ad relationem realem similitudinis, quod non invenitur in ratione fundante relationem æqualitatis, quia natura Divina pro priori ad relationes invenitur in sua linea completa, & completè de omnibus prædicatur, & ita relationes non pertinent ad ipsam lineam naturæ.

Ad secundam replicam nego ant. & ad probat. dist. min. modum naturalem, modo intentionali, conc. min. naturali modo, neg. min. Nam & si conceptus modum naturalem repræsentat, non tamen ipsum repræsentat modo naturali, sed duntaxat intentionali ex parte modi repræsentandi;

& propterea conceptus semper deficit in modo.

Ad tertiam replicam negant. Quia licet modus vtriusquè conceptus comparativè ad obiectum, sit modus intentionalis, eo quod vterquè continet obiectum modo imperfecto, in quo quidem non potest proprias exercere operationes, modus tamen intentionalis conceptus directi comparativè ad ipsum naturalis est, & tali modo naturali, non est in conceptu reflexo, sed modo duntaxat intentionali, cuius signum est, quod conceptus directus in reflexo non est medium in quo, nec exercitè repræsentat ut quo, quem tamen modum essendi habet in se ipso directus.

Ad quartam instantiam respondet aliqui, quod licet modus physicus, & naturalis sit formaliter de genere entis, provenit tamen ab illo diversitas; quæ intra genus intelligibile formaliter exercetur.

Sed contra: Distinctio essentialis intra genus intelligibile solum provenire potest à differentia essentiali pertinente ad tale genus; sicut diversitas essentialis intra genus

animalis solum provenit à differentia intranea tali genere, & differentia essentialis intra genus relativum, solum provenit à forma de linea relativa, quod utriusque universaliter verum est; nam omnis differentia, quæ non est intranea generi, solum causat accidentalem diversitatem; sed modus naturalis, & physicus non est formaliter de genere intelligibili, ut concedat data solutio: ergo non potest distinctionem essentialem intra genus intelligibile causare formaliter, & ideo omnia solutione prædicta.

Respondetur ad quartam instantiam neg. min. Quia licet modus physicus, & naturalis essendi, ut connotat existentiam physicam sit formaliter de genere entis, ut connotat tamen intellectum, & per ordinem ad ipsum est formaliter de genere intelligibili, & sub hac consideratione modus naturalis intra lineam intelligibilem, causat formaliter essentialem distinctionem.

Tertiò arguitur: Conceptus non est simpliciter imperfectior obiecto: ergo non est verè signum illius, quia signum

simpliciter exceditur à signato, ant. prob. primò: Inter ea quæ sunt eiusdem quidditatis non est habilis excessus simpliciter; sicut inter Petrum, & Paulum talis excessus non datur; sed conceptus in esse representativo est eiusdem quidditatis cum obiecto: ergo non est simpliciter imperfectior.

Secundò prob. ant. Conceptus entis rationis non est simpliciter imperfectior ente rationis; quia conceptus est ens reale, quod non potest esse minus perfectum simpliciter ente rationis: ergo idem.

Tertiò prob. Conceptus est ultima actualitas obiecti in esse intelligibili passivo, iuxta communem sententiam; sed ultima actualitas non est imperfectior, sed potius simpliciter superat rem actuatam per ipsam: ergo.

Quartò prob. Conceptus quidditativus est eiusdem immaterialitatis cum obiecto in esse intelligibili, iuxta sententiam Thomistarum, uno, vel altero dempto, de quo curandum non est; & propterea species Dei quidditativa non

potest esse creata: ergo conceptus non est imperfectior obiecto.

Quintò probat. Forma magis immaterialis in genere intelligibili debet esse in eodem genere perfectior; quia intelligibilitas ad immaterialitatem consequitur; sed conceptus magis immaterialis est obiecto saltem materiali: ergo non est imperfectior.

Respond. ad argum. neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. excessus simpliciter in substantia, & specie, conc. mai. in modo illam habendi, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. consequ. Quia ex quo conceptus in esse representativo sit eiusdem quidditatis cum obiecto, solum infertur ab obiecto non excedi in substantia, & specie; non verò in modo habendi speciem prædictam, & excessum in modo sufficere ad rationem signi, diximus antecedenter, & constat in corpore Christi in Sacramento, quod ratione modi diversi est signum sui, ut existentis in Cælo, & existentis in Cruce.

Ad secundam probat. dist. ant. in esse entis conc. ant. in esse representativo, neg. ant.

& consequ. Quia ens reale in esse entis perfectius est ente rationis, sed in esse representativo ordinatur ad ipsum ut finem, & mensuratur ab eo, à quo etiam deficit quoadmodum, & ideo simpliciter superatur ab illo.

Ad tertiam probat. dist. mai. ultima accidentalis, conc. maior. ultima substantialis, neg. maior. & distin. minor. ultima substantialis conc. minor. accidentalis, neg. min. & cõsq. Admisso namquè existentiam esse perfectiorem simpliciter essentia, quam substantialiter perficit, & actuat, cuius oppositum verius credimus in doctrina D. Thomæ: Dicimus conceptus esse ultimam actualitatem accidentalem obiecto, & propterea non adæquare ipsum simpliciter; sicut nec operatio simpliciter adæquat substantialem naturam; quia ultima actualitas accidentalis est, & minorem exprimit potentialitatem in linea operativa, quamvis actualitas prædicta secundum quid perfectior sit.

Ad quartam probat. dist. ant. eiusdem immaterialitatis, & perfectionis ex conceptu formali, & communi, neg. ant.

ex conceptu peculiari aliquādo, vel in ordine ad determinatum obiectum, conc. ant. & neg. conseq. Quia species quidditativa obiecti ex conceptu formali, & communi solum petit positivè continere quidditatem obiecti in esse representativo, & intelligibili, esse tamen eiusdem perfectionis, & immaterialitatis formaliter positivè non petit; potest tamen hoc habere ex conceptu materiali, qualiter contingit in specie Dei quidditativa, eo quod in Deo esse intelligibile est purissimum, & infinitum, & ideo species, quæ est idem cum Deo in esse intelligibili, debet esse in tali genere formaliter actus purus, & ulterius idem etiam cum ipso Deo in genere entis; quia in Deo esse intelligibile non est distinctum ab esse. Simile exemplum habemus in intellectu, qui ex conceptu communi solum petit assimilare in esse intelligibili, sed ex conceptu peculiari potest assimilare etiam in esse naturali, ut contingit in intellectu Divino.

Ad quintam probat. respondent aliqui, rem magis immaterialem à toto genere en-

tis, vel ex genere perfectiorè esse; posse tamen ex conceptu specifico à re materiali superari; sicut fides ex conceptu communi generis intellectivi charitatem excedit, secundum conceptum tamen peculiarem superatur à charitate, & hoc idem in conceptu reperiri comparativè ad obiectum materiale, quod conceptus repræsentat.

Et si illis obijcias: Individuum ex specie perfectius, nō posse esse simpliciter imperfectius ex aliqua differentia; ergo forma ex genere suo perfectior non potest ex aliqua differentia, ab altera simpliciter superari.

Respondet individuum non superaddere differentiam essentialem, & perfectionem essentialem ad speciem, quæ sola est simpliciter talis, sed duntaxat superaddere materialem differentiam, & propterea individuum speciei perfectioris, non potest ab alio simpliciter superari; sed species superaddit differentiam essentialem ad genus, & ita sicut potest superaddere essentialem differentiam perfectiorem simpliciter, potest etiam aliā speciem ge-

neris superioris simpliciter superare. Sed quia hæc in præfenti necessaria non sunt propterea.

Ad quintam replicam, dist. mai. immaterialitate naturali, & in perfectione fundata, cōc. mai. immaterialitate intentionali, & fundata in imperfectione formæ, neg. mai. & sub eadem distinctione mino, nego cōseq. Quia licet maior immaterialitas physica, & naturalis in maiori actualitate fundata maiorem etiam perfectionem importet ut pat. In Angelo comparativè ad animam rationalem; maior tamen immaterialitas intentionalis in imperfectione fundata, non debet esse perfectior, & talis est immaterialitas intentionalis cōceptus, quæ fundatur in natura, & entitate imperfecta ad alterum ut ad finem ordinata; sicut simplicitas materiæ non arguit perfectionem maiorem, quàm compositio totius, quia materiæ simplicitas in imperfectione fundatur.

Secundò ad eandem replicam respondemus distinguendo minorem, magis immaterialis est in esse entis, conc. min. comparativè ad obiectum,

neg. min. & conseq. Quia licet conceptus in esse entis immaterialior sit, non tamen immaterialior, & perfectior est, comparativè ad obiectum; eo quod immaterialitas conceptus non est naturalis obiecto, sed ad obiectum ordinatur ut finem, & ideo formaliter minor est.

Sed instabis: Modus intentionalis, quem res habet in cōceptu perfectior est, quàm modus eius in se: Ergo ruit data doctrina. Prob. ant. primò: Modus spiritualis perfectior est modo corporeo, sed modus in conceptu spiritualis est, alter verò materialis: ergo modus intentionalis perfectior est, quàm modus obiecti in se.

Secundò prob. ant. ex D. Thoma 1. p. q. 82. art. 3. asserente: Res materiales esse in anima, & in conceptu intellectus perfectiori modo, quàm in se, res verò quæ sunt supra nos, perfectiori modo esse in se ipsis, quàm in nobis: ergo modus intentionalis, quem res materialis habet in conceptu, perfectior est.

Resp. ad replicam, neg. ant. & ad prim. probat. dist. mai.

modus spiritualis in esse entis, conc. mai. comparativè ad obiectum, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. subditt. maioris: Quia modus ille spiritualis, & intentionalis in esse entis, & absolutè perfectior est, sed non comparativè ad obiectum, ad quod ordinatur ut ad finem, & mensuram, & cui connaturalis non est; sicut status separationis absolutè perfectior est, quàm status coniunctionis ad materiã, non tamen perfectior est comparativè ad animam rationalem, cui connaturalius est cum materia coniungi; sicut etiam illi connaturale est intelligere cum conversione ad phantasmata, & propterea perfectius comparativè ad illam, quamvis absolutè perfectius sit sine conversione intelligere.

Ex eadem doctrina constat solutio ad secundam probat innixam in doctrina D. Thomæ, qui solum intendit res materiales perfectiori modo absolutè, & in esse entis, esse in anima, quàm in se ipsis, non tamen esse in anima modo perfectiori comparativè ad ipsas, cum talis modus essen-

in anima non sit illis connaturalis; res verò quæ sunt supra nos non esse in nobis perfectiori modo adhuc in esse entis, & absolutè loquendo, eo quod in se ipsis perfectiorem immaterialitatem habent intra ordinem, & gradum immaterialem.

Quartò arguitur: Conceptus habet conditiones repugnantes cum vera ratione signi: ergo verè signum non est. Probant. Conceptus ordinatur ad ipsam intellectionem ut finem, nam ad hoc producit, ut intellectus cognoscat obiectum, & aliunde habet actualiter ducere essentialiter in cognitionem signati cum non possit esse conceptus intra intellectum, quin intellectus percipiat in illo actualiter obiectum; sed prædictæ conditiones cum vera ratione signi repugnat; siquidem de ratione signi est esse terminum, & finem intellectionis, & non actualiter ducere essentialiter, sed solum posse ducere in cognitionem signati: ergo conceptus habet conditiones repugnantes cum vera ratione signi.

Confirm. Conceptus quãdo-

doque non defficit ab obiecto: ergo verè signum non est. Prob. ant. primò: Repræsentatio defficiens, est repræsentatio obscura, & confusa; sed conceptus quandoque clarè, & distinctè repræsentat obiectum: ergo quandoque non defficit.

Secundò prob. ant. Conceptus compræhensivus albedinis, non defficit ab ea: ergo idem. Prob. ant. Repræsentat ipsam in quantum repræsentabilis est, & illius repræsentabilitatem adæquat; cum hoc sit de ratione formalis conceptus compræhensivi: ergo non defficit.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad probat. Quo ad primam partem negatur maior, quia licet verbum producat, ut intellectus in eo cognoscat obiectum, solum infertur inde ordinari ad intellectionem, ut prædicatum requisitum ad ipsam, non tamen ut verum medium ad finem; sicut etiam obiectum necessarium est ut ipsum cognoscatur; quin inde inferas ad sui cognitionem, ut ad finem ordinari.

Addimas: quod si argumentum tantum intenderet con-

ceptum ordinari, ut ad finem, ad intellectionem obiecti, ut terminatam ad ipsum, non verò ad illam, ut terminatur ad ipsum conceptum, nullius esset in convenientis; sed verius est esse prædicatum prærequisitum ad prædictam cognitionem, quamvis in ordine ad obiectum sit verè medium, & illi subordinatum.

Ad eandem probat. artis pro secunda parte respondeamus, de conceptu signi in communi solum esse quod possit ducere, non verò quod actualiter ducat; ut constat in imagine D. Thomæ, quæ verè signum est antequam ducat actualiter; posse tamen signum ex conceptu differentiali essentialiter habere quod actualiter ducat, quod nedum verum est in conceptu, sed etiam in signo ad placitum, quod dum respectus rationis, quo constituitur in ratione signi, fingitur, etiam actualiter ducit.

Et si dicas: exercitium signi accidentaliter signo competere, & idèò actualiter ducere, quod est exercitium signi, debere accidentaliter convenire.

Respond. exercitium signi

accidentaliter competere signo non consistenti in exercitio, non verò signo in exercitio consistenti, qualiter contingit in signo ad placitum, & in conceptu, in quibus forma constitutiva signi, cum exercitio actuali essentialiter connexa est.

Ad confirmat. argumenti, resp. neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. deficiens in expræssione, conc. mai. in modo exprimendi tantum nego mai. & concessam in. dist. consequens, in expræssione, conced. consequ. in modo exprimendi, neg. consequ. Conceptus namque qui repræsentat obscure deficit in expræssione obiecti, quatenus non exprimit omnia prædicata illius quidditativa; sed ad rationem signi hæc deficiencia necessaria non est, sed sufficit deficiencia in modo exprimendi intentionali, quam habet omnis conceptus.

Ad secundam probat. dist. ant. Non deficit in exprimendo, quia exprimit substantiã, & modum albedinis, conced. ant. in modo exprimendi, nego ant. Quia est modus intentionalis, non connaturalis al-

bedini, sed potius ab illius modo naturali deficiens.

Sed instabis primò: Conceptus comprehensivus debet adæquare modum, & substantiam obiecti, quia debet esse tantus in repræsentando, quanta est cognoscibilitas obiecti quo ad substantiam, & modum: ergo conceptus comprehensivus etiam in modo non deficit.

Secundò instabis: ex data doctrina sequitur conceptum non esse signum obiecti, sed solum illius modi: ergo obiecti verè signum non est. Probat. ant. Solum potest esse signum illius à quo deficit, sed solum in modo deficit: ergo solum erit signum modi.

Instabis tertio: modum existendi in conceptu esse diversum à modo obiecto connaturali, non arguit defectum, & imperfectionem in conceptu, & modo repræsentandi: ergo non sufficit ad veram rationem signi. Probat. ant. primò: Modum prædictum esse diversum non arguit naturam à parte rei, & in conceptu esse distinctam: ergo non arguit defectum, & imperfectionem in conceptu, & modo repræsentandi.

Secundò prob. ant. Creaturæ in essentia Divina non habent modum connaturalem, quem in se ipsi habent, & humana natura per existentiam Divinam, modo connaturali non existit; & tamen natura Divina non deficit in modo representandi, nec natura humana imperfectiori modo existit per Divinam existentiam: ergo idem quod priùs.

Respond. ad primam replicam distin. antec. modum, & substantiam expressivè, conced. antec. in modo exprimendi, nego antec. Quia conceptus comprehensivus debet adæquare substantiam, & modum obiecti expressando omnem substantiam, & modum in obiecto reperitur, ad quod necessaria est convenientia in gradu immaterialitatis, non tamen adæquare debet modum obiecti in modo expressiois, quia modus representationis semper est intentionalis.

Ad secundam replicam negatur sequela, & ad probat. distin. minor. in modo propter se, conced. minor. in modo absolute, nego minor.

Mag. Froylan.

& consequentiam. Quia conceptus nedum deficit in modo, sed etiam deficit ab obiecto, non quidem ab obiecto propter se, sed ab obiecto propter modum à quo tanquam à ratione formali oritur ipsa diversitas, quæ tamen etiam facit ut quod ipsum obiectum diversum; quia modus ille naturalis, est modus proprius obiecti.

Ad tertiam replicam respond. neg. antec. & ad primam probat. conced. antecedenti, nego consequ. Quia modus essendi intentionaliter in conceptu non multiplicat naturam realiter; sicut nec individualiter multiplicat illam, eo quod distinctio, & multiplicatio realis solum habetur per physica principia naturæ, & cum modus intentionalis non sit modus physicus naturæ obiecti, propterea non facit naturam à parte rei, & in conceptu esse distinctam, sed cum sit inferior admodum physicum, & naturalem obiecti, semper arguit defectum in conceptu, & modo representandi.

Ad secundam probat. dist.

R. maj.

mai. Quo. ad vtramque partem, modum connaturalem, & modo connaturali executive, conced. maior. eminenter contentivè, nego maior. & concessa minori, neg. conseq. Quia quamvis modus connaturalis creaturæ in essendo, & humanitatis in existendo. diversus sit, à modo quo creaturæ sunt in Deo, & à modo quo humanitas existit per. Divinam existentiam, & ideò ille modus superior connaturalis executive, & formaliter non sit; est tamen connaturalis modus ille superior eminenter contentivè, quatenus modum connaturalem eminenter perfectissimè continet, & propterea res eum modo superiori prædicto perfectiori modo invenitur, & absque vlla deficiencia etiam comparativè admodum connaturalem.

Quintò arguitur: Species impræssa non est verè signum in ordine ad cognitionem, quam principiat, vt fert communior sententia: ergo nec conceptus, vel signum formale erit verè signum. Prob. conseq. Eo primum est verum,

quia species impræssa tenet se ex parte potentia, & cum illa constituit vnum, & adæquatum principium; sed etiam conceptus tenet se ex parte obiecti, & constituit cum illo vnum, & adæquatum terminum intellectio- nis: ergo idem de conceptu dicendum.

Confirm. Signum est obiectum medium ductivum potentia in cognitionem signati; sed conceptus non est verè medium in ordine ad cognitionem prædictam: ergo non est verè signum. Prob. minor. Conceptus terminat eandem cognitionem signati, & obiecti: ergo non est medium ad prædictam cognitionem; quia esse medium, & terminum respectu eiusdem, & in ordine ad idem implicatorium est.

Respond. ad argumentum: neg. conseq. & ad probat. distin. maior. ex parte potentia cum præcedentia ad omnem intellectioem, conced. maior. sine illa, nego maior. & distin. minor. ex parte obiecti cum præcedentia ad intellectioem obiecti, conced.

minor. sine illa: nego minor. & conseq. Quia species impressa non supponit potentiam intelligentem in actu secundò, sed omnem intellectionem præcedit; & propterea non est signum; quia signum quamvis ducat potentiam in cognitionem signati, illamque præcedat, propriam tamen cognitionem supponit; conceptus verò quamvis se teneat ex parte obiecti, aliqua tamen prioritate præcedit cognitionem, quatenus ad obiectum terminatur: Vnde intellectio prius terminatur ad verbum, & pro posteriori terminatur ad obiectum; consequenterque verbum terminat per modum mediij in quo, & per modum imaginis per quam cognitio ad obiectum, vel imaginatum transit.

Ad confirmat. argumenti, neg. minor. ad probat. distin. antec. terminat intrinsecè, & non ultimò, conced. antec. extrinsecè, & ultimò, neg. antec. & conseq. Quia conceptus terminat intellectionem per modum imaginis, & similitudinis continentis ob-

iectum; & ita non ultimò terminat, sed cognitio transit ad obiectum; sicut muratum esse, in quo motus non finitur, est terminus motus non tamen ultimus; quia motus ultra progreditur.

Sed instabis: Conceptus in ratione termini non ponit in numero cum obiecto: ergo conceptus ultimò terminat, sicut ipsum obiectum. Prob. antec. primò: Ratio *quæ*, & ratio *sub qua*, non ponunt in numero in ratione terminandi; sicut patet in colore, & luce; in obiecto, & illius abstractione; in ratione *sub qua* boni, & bonitate terminante, sed obiectum est ratio *quæ*; & conceptus ratio *sub qua*; siquidem obiectum terminat ratione conceptus: ergo conceptus in ratione termini non ponit in numero cum obiecto. Quod insuper constare videtur ex eo quod ex intellectu, & re intellecta ratione conceptus fit magis vnum, quàm ex materia, & forma: ergo conceptus, & obiectum non sunt duo; proindeque conceptus non ponit in numero cum obiecto.

Secundò prob. antec. Obiectum solum terminat vt intra conceptum, non tamen provt ad extra; sed conceptus cum obiecto vt ad intra non ponit in numero: ergo non ponit in numero cum obiecto in ratione terminantis. Prob. maior. Obiectum terminat, quatenus est à materia denudatum; sed solum vt intra conceptum est à materia denudatum: ergo terminat provt intra.

Tertiò prob. antec. Obiectum non terminat nisi, quatenus representatum formaliter; nam secundum rationem representati habet rationem signati; sed in ratione representati constituitur formaliter per conceptum, qui solus est formalis representatio: ergo idem quod priùs.

Resp. ad replicam neg. antec. & ad primam probat. distin. maior. ratio *sub qua* substantialis, conc. maior. accidentalis, neg. maior. & sub eadem distin. minor. neg. conseq. Quia quamvis ratio *sub qua* substantialis obiecto, qualis est immaterialitas propria,

per quam in actu secundò terminat formaliter intellectiōnem extrinsecè, non ponat in numero cum obiecto; vt constat per inductionem in omni ratione *sub qua*; ratio tamen *sub qua* non substantialis, & propria, sed solum accidentalis, quæ habet rationem mediij, vel imaginis, & obiecto in se ipso extrinsecè est, verè ponit in numero cum obiecto; & constat ex eo quod conceptus intrinsecè terminat, obiectum autem terminat intellectiōnem extrinsecè.

Ad alteram probat. ibi inductam respond. conceptum esse idem quantum ad substantiam simpliciter cum obiecto in esse intelligibili, licet non quantum ad modum, vel saltem esse idem secundum quid in esse representativo; cumque inter materiam, & formam non detur aliqua idéntitas ex prædictis, sed sola realis distinctio; inde fit quod ex conceptu, & re concepta fit magis vnum; non tamen infertur inde conceptum non ponere in numero cum obiecto, quia licet sint vnum in esse intelligibili, & representata-

tivo modo explicato, sunt tamen vnum per modum mediij, & obiecti, vel imaginis, & imaginati, quæ ponunt in numero in ratione terminandi.

Ad secundam probat. dist. mai. ly *vt* importante conditionem terminandi, conc. mai. rationem formalem, neg. mai. Quia obiectum esse intra intellectum per conceptum, & esse à materia segregatum, est conditio necessaria, vt cognoscatur obiectum, sed ratio formalis terminandi inuenitur ad extra, hæc namque est ipsa immaterialitas intrinseca obiecto, quæ, sicut ipsum obiectum reperitur ad extra formaliter.

Ad tertiam probat. dist. mai. ly *quatenus* dicente rationem *quæ*, conc. mai. rationem sub qua accidentalem, vel medium repræsentandi, neg. mai. & min. & illius conseq. Quia ratio quæ ad extra terminat est res ipsa repræsentata, non verò conceptus, vel medium repræsentandi: Vnde obiectum à se ipso habet formaliter rationem *quæ* terminandi propriam videlicet immaterialitatem, quæ per se ipsam

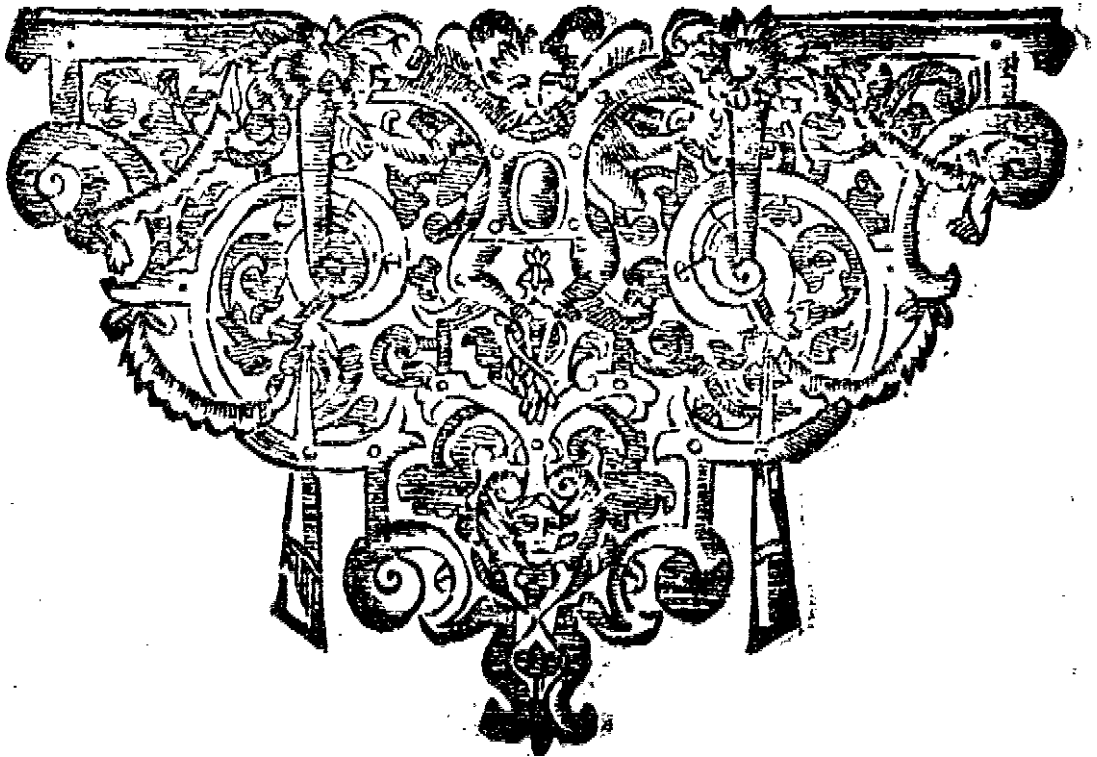
signatum est, & mensura conceptus; sicut bonum non movet nisi quatenus apprehensum, ipsa apprehensione se habere, vt conditione admovendum, ratio tamen formalis movendi non est apprehensio, sed bonitas.

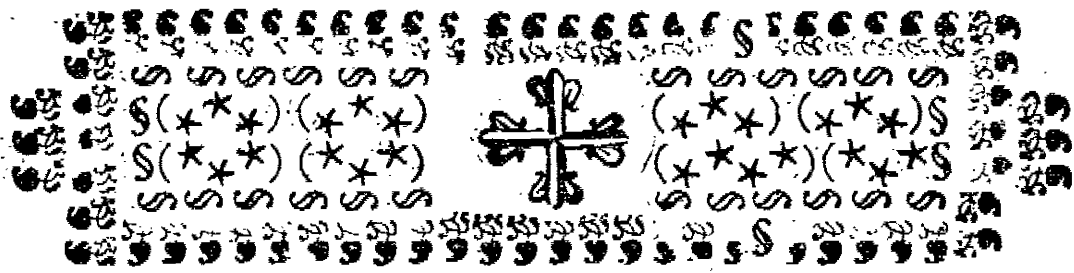
Instabis: Obiectum in ratione signati non habet alteram differentiam constitutivam nisi verbum, vel conceptum: ergo conceptus non ponit in numero cum obiecto formaliter in ratione signati. Probat. ant. Formalis differentia constitutiva signati est ratio obiecti ultimi: Sicut signum constituitur per rationem obiecti mediij; sed in ratione obiecti ultimi constituitur per conceptum, qui solus est ultima actualitas in genere intelligibili passivo: ergo obiectum in ratione signati non habet aliam differentiam constitutivam, nisi verbum vel conceptum.

Resp. ad replic. neg. ant. & ad probat. dist. min. ultimi accidentaliter, conc. min. substantialiter, neg. min. & conseq. Quia conceptus est ultima solum actualitas acciden-

talis, per quam obiectum red-
ditur intellectum intrinsecè,
vel cognitum in actu. secun-
dò, sed vltima actualitas sub-
stantialis per quam vltimò
terminat ad extra, & extrin-
secè, & qua constituitur in ra-
tione signati est intelligibili-
tas, aut immaterialitas pro-
pria. Cuius signum est, quod
si propria immaterialitas non

terminat vltimò, sed ordina-
tur ad aliud; vt constat in fig-
no, talis immaterialitas non
erit verè signatum, quamvis
sit in actu secundò repræsen-
tata, & per verbum constitu-
ta; & propterea signum quam-
vis dum intelligitur sit intelle-
ctum in actu secundò per ver-
bum, verè tamen signatum
non est.

QVÆST. TERTIA.

DE CONCEPTV, ET NOTITIA, ET INEA.

ARTICVLVS PRIMVS.

*Virum ad cognoscendum conceptum directum
requiratur reflexus distinctus realiter?*

§. I.

Quibusdam prælibatis statuitur affirmativa conclusio.

AD intelligentiã
difficultatis præ
mittendum est
primò, eam nõ
procedere de
conceptu directo, vt termi-
nante cognitionem directam;
nam per cognitionem prædi-
ctam conceptus ipse directus
atingitur tantum vt *quo*, &
per modum mediij, in quo in-

Mag. Froylan.

tellectus contemplatur obie-
ctum : Vnde sicut conceptus
est ratio formalis, vt intelle-
ctus cognoscat obiectum, ita
etiam est ratio formalis, vt
ipse cognoscatur vt *quo*, aut
quatenus obiectum exercitè
repræsentat: & ita solum diffi-
cultas est de conceptu consi-
derato signatè per modum
cuiusdam rei, & obiecti parti-

R4

CH-

ularis directè vt *quod*, cognitionem terminantis.

Secundò notandū est, cognitionem directam realiter debere esse à reflexa distinctam; quia cognitiones habentes obiecta primaria formaliter diversa, debent esse distinctæ realiter, cō quod per obiecta primaria distinguuntur realiter cognitiones: sicut etiā habitus, & potentiæ; sed cognitio directæ, & reflexa habent obiecta primaria distincta formaliter: ergo sunt realiter distincte. Prob. min. Cognitionis directæ hominis primariò terminatur ad hominem; cognitio verò reflexa non ad hominem, sed ad conceptum hominis primariò terminatur; vt per se manifestum est: ergo cognitiones prædictæ habent obiecta distincta formaliter: Vnde 4. contra gent. cap. 11. affirmat D. Thom. quod: *In nobis aliud est intelligerem, & aliud est intelligere ipsam intentionem intellectam, quod intellectus facit, dum super opus suum reflectitur.* Sicut ergo cognitio reflexa semper debet esse realiter à directæ distincta, ita etiam de conceptu directo quærimus an se ipso

possit reflexè cognosci, vel semper debeat esse realiter à reflexo distinctus?

Affirmat prima sententiā, quod licet defacto, aut de lege ordinariā semper conceptus reflexus sit realiter à directo distinctus, non tamen id necessarium esse de potentia absoluta, sed posse conceptum directum de potentia absoluta se ipso cognosci, etiam cōsideratum vt *quod*, quam quidem per consequentiā legitimam in doctrinā tenetur defendere Caiet. qui 1. p. q. 27. art. 1. §. ad 3. expræse defendit Angelos in cognitione propria non formare verbum, eandem Zumel, Nazarius, & aliqui Thomistæ sequuntur, ex quibus aliqui in eadem fuisse sententiā Ferraram, affirmant; quia 1. contra gent. cap. 53. defendit intellectum defacto reflexè cognoscere conceptum directum absque alio conceptu distincto, sed Ferraram vidimus, & revera loquitur de reflexione non propria, sed communi; qua intellectus dum cognoscit obiectum in conceptu, etiam cognoscit se cognoscere obiectum, & tali cōceptu cognoscere

Secunda sententia Thomistarum communis constanter tuctur ad cognoscendum cōceptum directum reflexè, modo explicato superiùs, conceptum reflexum realiter distinctum requiri etiam de potentia absoluta. Quam defendunt Complut. Reverend. à S. Thoma, & ingeniosus Ortiz, & plures alij Thomistæ. Cum quibus.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO.

Ad cognoscendum reflexè conceptum directum requiritur reflexus distinctus realiter.

VERITATEM istam non obscurè indicat littera D. Thomæ 1. p. q. 27. art. 1. & q. 4. de verit. art. 2. & in alijs locis, in quibus asserit: Omne nostrum intelligere circa obiectum creatum semper esse dicere, vel producere verbum, & consequenter reflexa cognitio debet producere novum conceptum, quo precedentem attingat.

In 4. tamen contra gent.

cap. 11. expressè pro nobis adest, dum dicit: *Perfectior igitur est vita intellectualis in Angelis, in quibus intellectus ad sui cognitionem non procedit ab aliquo exteriori, sicut intellectus humanus, sed per se cognoscit se ipsum: non dum tamen ad ultimam perfectionem vita ipsorum pertingit, quia licet intentio intellectiva sit in eis omnino intrinseca, non tamen ipsa intentio intellectiva est eorum substantia, causalem nota, quia non est in eis idem intelligere, & esse cumque per intentionem intellectam, intelligat verbum vel conceptum; ut etiam regulariter ipsi adversarij fatentur, manifestè sentire videtur conceptum vel speciem expressam realiter ab obiecto distinguere; ubicumq; non est idem intelligere, & esse, quod etiam de potentia absoluta solum in Deo reperiri potest.*

Respondent adversarij primò: D. Thomam tantum intendere, Angelum formare verbū in ordine ad alia obiecta distincta, quæ per se ipsa non possunt esse intra Angelum intellectum; non tamen formare verbum ad se ipsum intelligendum; nam ut ait Caiet.

vanè verbum, aut similitudinem formaret de substantia propria, quam per se ipsam præsentem habet.

Secundò respondent: D. Thomam per intentionem intellectam non intelligere verbum, sed ipsam intellectiōnem per quam obiectum dicitur extrinsecè intellectum in actu secundò.

Vtrâquè tamen solutionem impugnat littera D. Thomæ, primum quidem; quia D. Thomas affirmat: quod intellectus Angeli non est sicut humanus intellectus, sed per se cognoscit se ipsum, non tamen pervenit ad ultimam perfectionem, eo quod intentio intellecta, aut verbum non est illius substantia, & ita in ordine ad idem obiectum, quod Angelus per se ipsum cognoscit, affirmat intellectum non pertingere ad ultimam perfectionem; sed primum asserit de Angelo ad se ipsum cognoscendum: ergo etiam secundum, & consequenter de verbo formato ad ipsum Angelum cognoscendum intelligendus est.

Secundò; quia D. Thomas ibidem asserit intellectum hu-

manum ad se ipsum cognoscendum distingui ab intellectu Angeli, nō quidem in hoc, quod intentio intellecta in homine non sit de illius substantia, benè tamen in Angelo, sed in eo præcisè distinctionem ponit, quod intellectus humanus primum suæ cognitionis initium ab extrinsecò sumit: quod manifestum erit cuicunque textum legendi: ergo sentit intentionem intellectam nec in homine, nec in Angelo esse de illius substantia, aliàs etiam in hoc constitueret distinctionem.

Secundā etiam solutionem ipsa littera impugnat; nam post verba relata prosequitur D. Thomas: *Dico autem intentionem intellectam id quod intellectus in se ipso concipit de re intellecta*, illud autem quod intellectus concipit de re intellecta non est intellectio, sed conceptus.

Insuper etiam de intentione intellecta affirmat esse quādam similitudine quam voces exteriores significāt per ea verba: ipsa intentio verbum interiorius nominatur, quod est exteriori verbo significatum; sed intellectio nec est similitudo,
nec

nec verbum : ergo per intentionem intellectam conceptum intelligit, non tamen intellectionem; qua propter quod fundamento aduersarij prædictam solutionem adhibeant, totaliter ignoramus.

Ratione verò conclusionē nostram probant aliqui Thomistæ; si conceptus verbum identificaret, etiam esset idem cum intellectione mediante; sed intellectionem sine infinitate identificare non valet: ergo conceptus creatus nequit identificare verbum, aut se ipso cognosci. Probant maior. Si conceptus verbum identificaret, etiam identificaret rationem speciei impræssæ cum ipso verbo: ergo etiam esset idem cum intellectione mediante; siquidem extrema magis distāt inter se, quā à medio & ideò quidquid extrema identificat, etiam medium identificare debet.

Hæc tamen ratio in forma proposita, vera non est; quia Deus in ordine ad intellectum Beati est species impræssa, & expressa per se ipsum; & tamen idem non est cum visione Beata mediante; ergo ex identitate speciei impræ-

ssæ, & expressæ non benè inferatur intellectionis mediātis identitas.

Secundò conclusionem probant alij: Quia quidquid identificat verbum, habet etiam per se ipsum esse intrinsecè intellectum; sed quod per se ipsum est intrinsecè intellectum, est etiam ipsa intellectio quam terminat: ergo ex identitate cum verbo inferatur ipsius intellectionis identitas, quæ solum potest in obiecto infinito concedi.

Sed etiam hæc ratio sub hac forma, vera non est; quia Deus in ordine ad visionem beatam habet etiam esse intrinsecè intellectum; cum sit verbum sui ipsius; & tamen non est per se ipsum ipsa intellectio quā terminat, sed realiter ab ea distinguitur.

Tertiò probant alij: Quia quidquid identificat terminū intrinsecum actualis intellectionis, petit essentialiter semper esse in actu secundò intellectum, vel nunquam esse sine ipsa intellectione, sed verbum est terminus intrinsecus actualis intellectionis: ergo si conceptus identificaret verbum, nunquam posset esse sine ipsa

intellectione, quod utriusque soli obiecto infinito convenire potest.

Sed ratio hæc etiam vera esse non potest; quia Deus comparative ad visionem beatam identificat terminum intrinsicum actualis intellectionis; siquidem per se ipsum est verbum; & tamen non petit essentialiter esse simul cum ipsa visione, quia potuit nullam creaturam producere, vel nullam beatificare.

Si tamen in rationibus prædictis sermo fiat de intellectione connaturaliter exacti ab obiecto intelligibile, veræ sunt rationes prædictæ; nam si obiectum identificat verbum erit obiectum parum esse, & infinitum inesse intelligibili, ex quo benè infertur ab intellectione propria non distingui, sed ipsam identificare, id tamen rationes factæ non convincunt sub forma, qua proponuntur, & ita quidquid sit de forma prædicta arguendi.

Conclusionem nostram efficaciter probamus. Quicquid identificat verbum est infinitum simpliciter in genere intelligibili; sed conceptus creatus non potest esse infinitus;

ergo cognosci non potest sine verbo distincto realiter. Prob. mai. primò: Quicquid verbum identificat est suum esse in genere intelligibili: ergo in prædicto genere simpliciter infinitum est. Consequentia constat, & ant. prob. quicquid identificat existentiam est suum esse in genere entis: ergo quod identificat verbum est suum esse in genere intelligibili; nam sicut existentia est ultimum de linea entis; ita verbum in linea intelligibili ultimum est.

Utique etiam eadem ratio convincit; quia quicquid identificat existentiam caret vera compositione in genere entis; eo quod identificat ultimum in tali linea, & consequenter identificat intermedia: ergo quod identificat verbum, caret vera compositione in genere intelligibili, quia debet identificare intermedia, & consequenter erit simpliciter infinitum.

Secundò prob. mai. Quicquid identificat ultimam actualitatem in genere dicente perfectionem simpliciter vel imperfectionem non importante ex conceptu formali, est infi-

nitum simpliciter ; sicut esset simpliciter infinitum quod idéficaret existentiam, & operationem, quarum quælibet est ultimus actus in suo genere; & tam genus entis, quam genus operativum ex conceptu formali, nullam imperfectionem importat; sed genus intelligibile passivum ex conceptu formali nullam imperfectionem importat; cum in Deo formaliter reperiatur, & aliundè verbum est actualitas ultima in genere isto: ergo quod verbum identificat, est in genere intelligibili simpliciter infinitum. Min. quantum ad secundam partem prob. primò: Ea est ultima actualitas in genere intelligibili passivo, per quam obiectum intelligibile constituitur in actu secundò intellectum intrinsecè; sed ratione verbi constituitur obiectum intrinsecè intellectum in actu secundò: ergo verbum in genere intelligibili passivo ultima actualitas est.

Secundò prob. min. Sicut intellectio se tenet ex parte intellectus, vt intelligat activè, ita verbum se tenet ex parte obiecti, vt passivè intel-

ligatur; sed intellectio est vera actualitas ultima intellectus: ergo verbum respectu obiecti, est vera actualitas ultima.

Tertiò prob. min. Species impræssa est verè proxima actualitas obiecti, verèque constituit ipsum proximè intelligibile: ergo verbum, aut species expressa est vera actualitas ultima; cum de vtraque in sua linea eadem ratio sit, & verè vtraque ab obiecto realiter distinguatur.

Respondent contrarij primò: Ultimam actualitatem obiecti in genere intelligibili non esse verbum, sed esse physicam existentiam non quidam absolute consideratam, sed connotativè sumptam cū ordine ad intellectum.

Hæc tamen solutio falsissima est; quia quoties intelligitur obiectum in actu secundò, invenitur intelligibile passivum adæquatè constitutum, & reductum ad actum secundum; sed quandoque physicam existentiam non habet; vt quando intelligimus possible, & chimeras, & rosam non existentem; & in mathematicis constat; quæ à phys-

ea existentia præscindunt: ergo physica existentia non est actualitas ultima intra genus intelligibile.

Secundò data solutio impugnatur: Quia genera adæquatè diversa requirunt in creatis actualitates distinctas realiter: sicut constat in genere absoluto, & genere relativo, in communiore sententia in genere entis respiciente existentiam, & in genere substantiæ respiciente subsistentiam realiter ab existentia distinctam; sed genus entis, & genus intelligibile adæquatè differunt in creatis: ergo ultima actualitas generis intelligibilis non debet esse existentia, sed alia actualitas realiter ab existentia distincta.

Magis tamen communiter respondent adversarij secundò ad rationem supra factam: verbum, videlicet, solum esse ultimam actualitatem purè denominativã, & extrinsecam per quam redditur obiectum intellectum extrinsecè, & tale denominatur, non tamen esse ultimam actualitatem veram, & verè perfectivam rei, quam denominat, & ideo ex identitate obiecti cum verbo

nullam posse infinitatem inferri.

Sed hæc solutio ultra ea, quæ suprâ diximus, efficaciter impugnatur, & primò: Quia verbum verè ultimò actuatur in genere intelligibili passivo: ergo vera ultima actualitas est. Prob. ant. primò: Illud verè ultimò actuatur in prædicto genere, quo obiectum intelligibile verè terminat intellectionem formaliter, & intrinsecè; sed ratione verbi terminat obiectum intrinsecè, & formaliter intellectionem ipsam: ergo verbum verè terminat genus intelligibile passivum. Prob. min. Obiectum ad extra terminat intellectionem intrinsecè per aliquid extrinsecum sibi, videlicet, per ipsum verbum ratione cuius obiectum intra intellectum est, & propterea obiectum dicitur intrinsecè intellectum ratione verbi, extrinsecè verò terminat obiectum per se ipsum, & suam immaterialitatem intrinsecam: ergo ratione verbi terminat obiectum formaliter intrinsecè intellectionem ipsam.

Secundò prob. ant. Illud ratione cuius passivum verè

redditur ultimò constitutum, & ultimò passivè unitum cum agente, verè etiã ultimum passivum actualit; sed obiectum in linea intelligibili passiva redditur in actu secundò, & ultimò constitutum, & passivè unitum cum intellectu ratione verbi: ergo verbum verè ultimò actualit genus intelligibile passivum, quamvis actualitas prædicta non substantialis, sed accidentalis sit; & propterea imperfectior obiecto, quod accidentaliter perficit.

Principaliter impugnatur secundò data solutio: Quia magis distat actualitas ultima extrinseca ab obiecto ipso, quam actualitas intrinseca, & propria; sed si verbum esset vera actualitas ultima, & intrinseca obiecto, ex identitate obiecti cum verbo vera sequeretur infinitas: ergo vera etiã infinitas sequitur ex identitate obiecti cum verbo, quamvis verbum actualitas extrinseca sit; sicut quia ex identitate cum operatione arguitur infinitas in agente; etiã ex identitate cum termino operationis infertur infinitas; quia terminus magis di-

stat ab agente, quàm operatio ipsa.

Tertiò solutio data impugnatur: quia genus intelligibile passivum habet aliquam ultimam actualitatem, quæ verè ultima actualitas sit; sed aliam quàm verbum habere non potest: ergo verbum vera ultima actualitas est. Prob. mai. Si passivum intelligibile non haberet ultimam actualitatem veram, nunquam esset verè ultimò actualabile; & consequenter nunquam esset in potentia vera ad ultimam actualitatem; quia quando actus verus non datur, nec datur potentia vera; sed intelligibile passivum increatis veram potentiam importat: aliàs verè potentiale, & consequenter verè limitatum non esset: ergo genus intelligibile passivum aliquam habet ultimam actualitatem, & veram.

Respondebis: Genus intelligibile passivum solum habere potentiam grammaticalem per negationem, videlicet, exercitij extrinseci, vel defectum intellectiõis, & prædictam potentiam ad actum reduci, per hoc quod intellectio ponatur; Nunquam tamen ha-

bere actualitatem veram, & intrinsecam, & realem potentialitatem ad ipsam.

Sed contra est: Quia si veram potentialitatem non habet, verè erit actus purus; sed intelligibile passivum actus purus in creatura non est: ergo debet habere veram potentialitatem.

Nec obstat quod indigeat aliquo distincto realiter, ut reducatur ad actum, si semel per se ipsum verè potentiale non est; quia etiam Verbum Divinum in ratione terminantis humanitatem sine humanitate non est, & tamen, quia non indiget aliquo distincto verè actuante, nec habet potentialitatem veram in ratione terminantis, est simpliciter infinitum: ergo idem in nostro casu dicendum.

§. III.

Solvitur primum argumentum, contra rationem prædictam.

CONTRA præfatam rationem arguitur primò: Verbum, aut conceptus non est actualitas ultima obiecti:

ergo ratio prædicta nittitur principio falso. Prob. ant. primò: In conceptu representante ens rationis, quia conceptus ille est realis; sed implicat formam realem intrinsecè realiter actuare entitatem rationis: Sicut etiam implicat entitatem rationis esse realiter actuatam: ergo verbum, aut conceptus actualitas ultima non est.

Secundò prob. ant. Intellectus, & obiectum eadem ultima actualitate actuantur; sicut materia, & forma in sententia concedente unicum modum unionis ad actuandum utramque, eo quod ex intellectu, & re intellecta fit magis unum, quàm ex materia, & forma; sed sola intellectio est ultima actualitas intellectus, non verò verbum: ergo idem.

Tertiò prob. Sicut intellectus fertur ad obiectum mediante verbo, ita voluntas ad obiectum inclinatur mediante impulsu, quo vitaliter percipit ipsum; sed impulsus productus per amorem voluntatis, non est actualitas obiecti: ergo nec verbum, vel conceptus.

Quartò prob. Quaecumque

potentia specificatur ab ultima actualitate; sicut intellectus specificatur ab intellectione obiectis; sed obiectum non specificatur à conceptu, sed potius è contra conceptus speciem accipit ab obiecto: ergo idem.

Quint. prob. Ultima rei actualitas perficit intrinsecè ré, & est illius mensura; sed obiectum non perficitur intrinsecè per conceptum, nec mensuratur ab illo: aliàs dum hominem intelligimus ipsum perficeremus intrinsecè: ergo idem.

Sext. prob. Verbum comparari non potest ad obiectum, sicut actus ad potentiam: ergo verbum, vel conceptus actualitas ultima non est. Prob. ant. Verbum est ipsum obiectum in esse intelligibili: ergo comparari non potest ad obiectum, sicut actus ad potentiam. Quia potentia debet ab actu distingui.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad primam probat. dist. min. in esse rei, conc. min. in esse intelligibili, nego min. & conseq. Quia licet implicatorium sit entitatem rationis in esse rei actuari forma reali, aliàs entitas rationis esset ens reale formaliter, non tamen implicat

entitatem rationis actuari per formam realem in esse intelligibili, & in eodem genere realiter actuari: nam sicut obiectum reale capax est essendi in re cum modo naturali, & essendi intra intellectum cum intentionali modo; ita etiam entitas rationis capax est essendi intra intellectum cum modo intentionali, quiquidem realis est, & realiter actuat in tali genere, sed nullam hoc implicationem involuit: sicut nullam etiam involuit implicationem entitatem rationis realiter ab intellectu cognosci.

Ad secundam probat. ant. neg. maior. Quia intelligibile passivum, & activum sunt genera adæquatè diversa, & ita debent habere actualitates distinctas, cuius oppositum in materia, & forma contingit, quæ sunt essentialiter partiales, & inadæquatæ per se ordinatæ ad unam totalem essentialitatem; & ita mirum non est eandem ultimam actualitatem habere.

Dum autem dicitur, ex intellectu, & re intellecta fieri magis unum, quàm ex materia, & forma. Non est intelli-

gen lum axyoma de intellectu secundum entitatem suam, sed de illo ratione speciei impressæ, vel expressæ, in qua est per identitatem ipsa quidditas obiecti, sed materia nunquam fit idem cum forma. Ex quibus constat ad doctrinam in probatione contentam; quia per intellectiōnem solūm r. dditur obiectum intellectum extrinsecè, & ad extrinsecam denominationem solūm datur potentia grammaticalis; inde fit intellectiōnem solūm esse actualitatem grammaticalem obiecti, non verò intrinsecam, & propriam, qualis est ipse conceptus.

Sed instabis primò contra doctrinam prædictam: eadem forma potest reddere intellectum proximè potentem intelligere, & obiectum intelligibile proximè, vt constat in specie impressa, quæ præstat vtrūque: ergo eadem intellectio poterit reddere intelligentem in actu secundo, & obiectum in actu secundo intellectum.

Instabis secundo: ea quæ subordinantur ad invicē, per eandem actualitatem actuari possunt; sicut possunt etiam per eandem speciem representari

formaliter, vt constat in ente reali, & rationis; in natura, & proprietatibus suis, quæ representantur per eandem speciem, sed intellectus subordinatur obiecto: ergo poterit obiectū actuari eadem actualitate potentia.

Resp. ad prim. dist. ant. Proximè formaliter obiectivè, & expeditivè ex parte potentia, conc. ant. proximè formaliter subiectivè, neg. ant. Quia cum ab obiecto, & potentia pariatur notitia, ex obiecto, & potentia fit vnum adæquatum intellectiōnis principium, ex quibus obiectum cōstituitur proximè potēs intelligi per speciem, sed intellectus redditur proximè potens intelligere per virtutē suam, & per speciem expeditivè tātum, quatenus intellectus sine virtute obiectiva non est ad intelligendum expeditus, & fecundus.

Ad secund. facilè dicitur, maiorem esse veram, quando ea, quæ subordinantur non pertinent ad lineas adæquatè distinctas; sicut obiectū, & species impressa per eundem conceptum ultimò actuantur, intellectus autem, & obiectū sunt de linea adæquatè distincta, & ita di-

diversam actualitatem requirunt; quia ultima actualitas complet lineam propriam, & ultimò eam constituit: vnde quamvis substantia subordinetur existentiae, ultima tamè actualitas substantiae, videlicet, subsistentia ab existentia distincta est, eo quod linea entis, & linea substantiae differunt adaequatè; sed ens reale, & rationis; & natura, & proprietates adunatur in linea obiecti, & ita eadem specie representari possunt. Et rursus actualitas ultima se tenet ex parte termini, species verò impraessa ex parte principij, & quod se tenet ex parte principij, in continendo, vel representando univèrsalius est.

Ad tertiam probat. princ. ant. dist. mai. Impulsu mediante ut ratione formali inclinandi voluntatem completæ, conced. mai. obiectum proportionandi, nego maior. Quia conceptus requiritur ut obiectum sit ultimò proportionatum cū intellectu, & intra ipsum perfectè, & idè ex parte obiecti se tenet verè ipsum actuando; impulsus verò solùm necessarius est, ut voluntas quantum est ex se perfectè inclinetur ad obiectum, & feratur ad ipsum,

Mag. Froylan.

& ita complet vitalem tendentiam voluntatis, & ex parte illius se tenet; cuius signum est quod impulsus non potest esse vnus sicut verbum, sed semper vitaliter est productus.

Ad quartam probat. distin. maior. actualitate de genere entis, conced. maior. de genere intelligibili, nego. mai. Nam potentia proxima est propter ultimam actualitatem existentem in genere entis, & ad ipsam ordinatur ut finem, & ita specificatur essentialiter ab ea; sed ultima actualitas de genere intelligibili, licet accidentaliter, vel secundum quid perficiat, non tamen est finis cuius gratia, vel mensura. Instantia est in intellectione, quæ in plurium contrariorum sententia est ultima obiecti actualitas, & tamen obiectum non ordinatur ad illam tanquam ad veram mensuram.

Ad quintam distin. maior. intrinsecè accidentaliter, & mensura accidentaliter, conced. maior. substantialiter, nego maior. Quia conceptus solùm perficit intrinsecè accidentaliter, & accidentaliter complet, & mensurat obiectum,

& accidentaliter per conceptum perficimus intrinsecè ipsum, dum actualiter intelligimus; cum quotamen comparatur conceptum essentialiter specificari ab obiecto, & ab illo substantialiter mensurari.

Ad sext. probat. neg. ant. & ad probat. distin. antec. ipsum quo ad substantiam conc. ant. ipsum quoadmodum, nego ant. Quia licet conceptus sit ipsum obiectum quantum ad substantiam, differt tamen quoadmodum intentionalem, & hæc diversitas sufficiens est, ut obiectum quod ad extra invenitur, verè, & realiter, in esse intelligibili per conceptum actuetur.

Sed instabis primò contra omnia prædicta: Verbum actuare non potest obiectum, provt ad extra, nec obiectum provt ad intra: ergo nullo modo potest actuare obiectum. Prob. ant. Obiectum provt ad extra non est in verbo; siquidem dum est in verbo iam est ad intra. Rursus obiectum provt ad intra non est distinctum à verbo: ergo verbum actuare non potest obiectum provt ad extra, nec obiectum provt ad intra.

Secundò instabis: Ultima actualitas ulterius actuabilis non est, nec potest ad alterum ordinari, ut constat in existentia; sed conceptus per se ordinatur ad obiectum: ergo ultima actualitas obiecti non est.

Tert. instabis: Ultima actualitas veram facit compositionem cum potentia, quam terminat; sed conceptus non facit veram compositionem cum obiecto: cum obiecto realiter nõ uniat, nec in illo realiter recipiatur, sed solum in intellectu: ergo idem.

Quart. instabis: Obiectum media sui specie impressa concurrat efficienter ad productionem verbi; sed nihil potest efficienter producere ultimam sui actualitatem in genere intelligibili; sicut nihil potest in genere entis producere efficienter existentiam sui ipsius, cum existentia supponatur ad agendum efficienter: ergo verbum non est actualitas ultima.

Quint. instabis: Verbum non potest denominare obiectum intellectum intrinsecè in actu secundo: ergo non est actualitas ultima in genere intelligibili passivo. Prob. ant. Idem habet obiectum passivè à verbo

quod verbum à se habet active; sed verbum à se non habet intelligere, sed solum repræsentare, & vnire: ergo non potest denominare obiectum intellectum intrinsicè.

Resp. ad primam replicam dist. ant. Provt ad extra reduplicativè, conc. int. specificativè, neg. antec. & conseq. Quia quamvis obiectum vt per verbum actatur debeat esse intra ipsum intellectum; id tamen quod per verbum actatur est idem obiectum, quod invenitur ad extra, nam hoc, & non aliud est signatum, & repræsentatum, & ab intellectu cognitum.

Ad secundam, dist. mai. vltima absoluta, conc. mai. respectiva, nego mai. Quia conceptus non est actualitas vltima absoluta qualis est existentia, sed solum respectiva, quæ non est vt sit, sed vt alterum repræsetet, & idè hęc actualitas potest ad alterum ordinari: Sicut plures asserentes intellectionem esse vltimam actualitatem obiecti, id ipsum de intellectione fatentur.

Ad tertiã negatur minor. Quia licet conceptus non faciat compositionem cum ob-

Mag. Froylan.

iecto in esse rei, cum sint extrema realiter separata, veram tamen facit compositionem cum obiecto in esse intelligibili, non quidem per intrinsecam receptionem, sed per identitatem realem in esse intelligibili cum obiecto: Sicut modus naturalis essendi est idem realiter cum obiecto, vt naturaliter existente, & ita conceptus, & obiectum in esse intelligibili vera compositione metaphysica componunt absque reali extremorum distinctione in esse intelligibili, & cum sola reali distinctione in esse rei, quæ sufficit, vt absolutè physicè etiam compositum sit.

Quomodo autem duplex modus realiter distinctus, intentionalis, videlicet, & naturalis, realiter cum eadem natura identificari possit, præsentis loci non est, sed hac via respondemus ne doctrinam restringamus: Nec tamen mirum est modos prædictos esse distinctos realiter cum non sint idem cum natura sub modo essendi naturaliter, sed cum illa vt præscidente, & potente esse extra, & intra intellectum per identitatem realem.

Ad quart. instantiam, negatur

tur minor. Quia cum ultima actualitas in genere intelligibili passivo supponat obiectum realiter, & speciem impressam illius, potest realiter ab utroque produci: Sicut Christus præsuppositus absolute producit efficientes corpus proprium, ut ex pane, sed res non supponitur in genere entis absolute ante suam existentiam, & propterea non potest efficienter existentiam producere.

Ad quint. respond. negand. ant. & ad probat. dist. maior. activè per modum formæ; cōced. mai. per modum causæ efficientis, nego mai. & concessa min. neg. conseq. Quia ut verbum denominet obiectum intellectum intrinsecè non debet esse efficienter intellectivum, sed potius debet esse de genere intellecti passivè, quod ita est cum verbum sit intellectum ut *quo*, & per modum imaginis, & propterea constituit per modum formæ, & ut *quo* intellectum obiectum; sicut existentia existit ut *quo*, & reddit substantiam existentem ut *quod*, & universaliter omnis forma, ut *quo* constituit rem cuius est.

§. IV.

Allud argumentum contra rationem diluitur.

SECUNDO arguitur contra rationem prædictam: Ex identitate obiecti creati cum ultima actualitate in genere intelligibili nulla sequitur infinitas: ergo ratio etiã ex hac parte nititur falso principio. Prob. ant. primò: Obiectum creatum, & ultima illius actualitas sunt aliquid limitatum, & finitum; sed finitum additum finito non facit infinitum; sicut indivisibile additum indivisibili, non facit divisibile, & extensum: ergo ex identitate obiecti creati cum ultima actualitate nulla sequitur infinitas.

Secundò prob. ant. Essentia existentia secum identificat existentiam ultimam actum; nam existentia habet suam essentiam realiter à se ipsa indistinctam; & tamen hoc fit absque ullà infinitate: ergo idem à pari de obiecto.

Tertiò prob. Materia, & forma secum identificant ultimam actualitatem, in senten-

tia communiori afferente non dari modum vnionis distinctū ab vtraque realiter, sed materiam per suam met. entitatem recipere formam; & tamen hoc fit sine vlla infinitate: ergo idem.

Quartò prob. Ex identitate causæ finalis cum sua vltima actualitate nulla sequitur infinitas, in sententia probabili affirmante finem per se ipsum mouere, & causare voluntatis amorem: ergo idem.

Quintò prob. Quamvis obiectum creatum identificaret vltimam actualitatem, esset tamen realiter ab intellectu distinctum, quod tollit infinitatem: ergo idem.

Sextò prob. Quamvis obiectum creatum identificaret vltimam actualitatem, adhuc esset compositum ex genere, & differentia; cum vnivoce conveniret cum alijs in ratione communi obiecti, & esset distinctum essentialiter ab illis: ergo non haberet infinitatem.

Septimò prob. argumento, quod semper relinquitur insolutum, vt asserit lince, quia obiectum visibile identificat vltimam actualitatem per

Mag. Freylan.

formaliter constituitur vltimum in actu secundò, non enim indiget aliquo medio distincto, vt in actu secundò attingatur à potentia visiva; & tamen hoc fit absque vlla infinitate: ergo idem.

Respond. ad argument. neg. ant. & ad primam prob. dist. mai. finitum ex conceptu materiali, conc. mai. ex conceptu formali, nego mai. & dist. min. finitum ex conceptu formali, conc. min. ex conceptu tantum materiali, nego minor. Quia licet obiectum creatum, & illius actualitas vltima ex cōceptu materiali, & creato, sint aliquid limitatum; ex conceptu tamen formali, nullam limitationem important, cum genus intelligibile à prima vsque ad vltimam actualitatem sit formaliter in Deo, & ideò non possunt fieri idem realiter in creatis sine vlla infinitate; sicut esset simpliciter infinitum quod identificaret existentiam, vel propriam operationem; quia genus entis, & genus operativum ex conceptu formali nullam imperfectionem in voluunt.

Ad secundam probat. dist. mai. Vltimum actum respectu

essentiae completæ, conc. mai. ultimum respectu sui verè, & propriè, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia existentia solùm est verus actus respectu essentiae completæ, quam solam actualiat ut quod, & tanquam veram potentiam, & proprium limitativũ; & propterea ex identitate cum essentia completa, vera infertur infinitas. Cæterum per se ipsam est verus actus, & ideò se ipsam non respicit ut veram potentiam, nec se ipsam verè ultimè actualiat; ac proinde ex identitate cum se ipsa nulla infertur infinitas; sicut ex identitate essentiae intellectiōnis cum ultima actualitate, intellectiva infinitas non infertur, eo quod intellectiōnis essentia per se ipsam est intellectiō, & ultima intelligendi actualitas.

Ad tert. neg. conseq. Quia actualitas materiæ, & formæ est in genere imperfecto ex proprio conceptu formali; videlicet in genere causæ realiter recipientis, aut in genere causæ realiter informantis, & propterea dispar est ratio.

Ad quart. prob. respondent aliqui causalitatem finis non esse veram actualitatem, sed

solùm quantum ad explicari, vel quatenus bonitas finis dū movet in actu. secundò explicatur.

Sed contra est: Quia causa finalis non est vera pura potentia, nec purus actus: ergo debet habere aliquam ultimam actualitatem, & veram.

Rursus etiam: Vera causalitas, quamvis sit motio metaphorica tantum, vera actualitas est; sed causalitas finis est quidem vera causalitas, quamvis sit metaphoricè tantum: motio: ergo causalitas finis nōdum quo ad explicari, sed verè actualitas ultima est: unde aliter.

Respond. ad 4. dist. antec. Cause finalis metaphoricè causantis, conc. ant. non causantis metaphoricè, neg. ant. & conseq. Quia genus metaphoricè causandi ex conceptu formali imperfectionem importat, & ideò causam finalem metaphoricè causantem identificare ultimam actualitatem, non arguit infinitatem, quod tamen intelligendum est non quia causalitas metaphorica sit, sed quia per motionem metaphoricam habetur.

Dices: Deus provt in nobis
me.

metaphoricè solùm causat nostræ voluntatis affectum: ergo genus metaphoricè causandi reperitur in Deo formaliter, & consequenter tale genus ex conceptu proprio nullam imperfectionem involuit.

Respond. dist. consequens: In Deo provt in se, nego consequ. vt imperfectè existente intra intellectum creatum, cōced. consequ. Quia modus metaphoricè causandi est proprius finis creati, & solùm cōvenit ipsi Deo vt imperfectè, & intentionaliter existenti intra intellectum creatum, imperfectione proveniente ab intellectu nostro, & ideò Deū provt sic metaphoricè causare, non arguit, genus prædictum non dicere imperfectionem; cum etiam ipse Deus provt sic imperfectè causet nostræ voluntatis affectum. Iuxta quam doctrinam intelligenda sunt ea, quæ in proprio loco physicæ nostræ dicta relinquimus.

Ad 5. probat. princip. ant. neg. ant. Quia potentia per se primò limitatur per ordinem ad actum propriam, & hac limitatione deficiente, omnes alie deficiunt, cumque vlti-

mus actus proprius obiecti intelligibilis sit conceptus, inde fit quod si obiectum identificaret conceptum, esset etiam idem realiter cum intellectio- ne ipsa: sicut quia existentia est actus proprius essentiae, si semel essentia materiae identificaret existentiam, identificaret formam, nec illam posset recipere. Ex quo habetur obiectum cum conceptu identificatum non posse produci ab aliqua causa efficiente, quia non intelligeretur per ordinem ad actum proprium intrinsecè limitatum, & ita non posset cum limitatione per causam efficientem produci: nam causa efficiens solùm potest efficienter, & extrinsecè limitare, ea quæ ab intrinseco limitata sunt.

Ad 6. probat. respond. Cōpositionem ex genere, & differentia, non esse primam, sed necessario supponere physicam compositionem, vel vt quo, vel vt quod; cumque obiectum non esset physicè compositum etiam vt quo per ordinem ad actualitatem distinctam realiter: saltem quoad modum, si semel identificaret conceptum, inde fit non posse

metaphysicè componi ex genere, & differentia.

Ad 7. probat. Respondent aliqui: Obiectum visibile secum identificare ultimam actualitatem, & esse proportionatum per se in actu secundo cum potentia, non quidem ab intrinseco, sed ab extrinseco, & ex imperfectione potentia, quæ perfectiorem actualitatem non requirit, ut obiectum attingat, nec actualitatem perfectiorem producere valet: Vnde si potentia non esset ita imperfecta, sed posset Idolum producere, per ipsum actuaretur obiectum, proindeque tota identitas, & proportio ad imperfectionem potentia reducitur, & ideò non arguit infinitatem.

Sed hæc solutio, vel debet ad nostram reduci, vel in effi-
cax est: quia vndeunque proveniat, quod obiectum sit ultimò actuatum sufficienter sive à se, sive à potentia, sive per se, sive per accidens ultimam actualitatem identificet, si semel hoc potest fieri absque vlla infinitate, cur etiam non poterit hæc etiam in verbo absque infinitate contingere: & obiectum saltem per

accidens non poterit per se ipsum in actu secundo cognosci, quamvis Deus productionem verbi impediret: vnde hac omissa solutione.

Ad 7. & ultimam probat. respond. Genus visibile, & sensibile ex conceptu formali imperfectionem involvere, quia obiectum à materia, & accidentibus segregatum sensibile non est: Vnde ex conceptu sensibilis positivè includit materiam, & accidentia, & propterea identificare ultimam actualitatem in prædicto genere nullam infinitatē importat.

Sed instabis primò: Si semel ex idéitate ultimæ actualitatis probatur infinitas, etiam in genere simpliciter imperfecto infinitas inferenda est: ergo nulla est data solutio. Probant. primò: Potentia sensitiva, & visiva ex conceptu formali sensitivæ potentia imperfectionem important; & tamen si potentia visiva, vel sensitiva identificaret visionem, vel sensationem, esset infinita simpliciter: ergo si semel ex idéitate ultimæ actualitatis probatur infinitas; etiam in genere simpliciter imperfecto, infinitas inferenda est.

Secundò probant. Si semel in aliquo genere probatur infinitas, eo erit quia limitatio vel timæ actualitatis per se primò desumitur à potentia in qua recipitur; sed hoc, vel in nullo genere, vel in omni genere probat: ergo in omni genere infinitas inferenda est.

Tertiò probant. Si daretur albedo in nullo subiecto receptibilis, esset infinita in tali genere, quia propria potentia, vel proprio limitativo careret; & tamen albedo reperitur in genere simpliciter imperfecto: ergo idem.

Quartò probat. Si semel probatur infinitas in aliquo genere, eo erit quia quod identificat ultimam actualitatem, perfectionem etiam totius generis per identitatem continet; sed hoc, vel in nullo, vel in omni genere probat: ergo idem quod priùs.

Secundò contra principalem solutionem instabis: Nam obiectum esse amabile à voluntate, & illius appetitum terminare, est in genere non dicente imperfectionem simpliciter; cum hoc ipsi Deo conveniat formaliter; & tamen obiectum creatum per se ip-

sum absque vlla infinitate terminat in actu secundo voluntatis amorem: ergo idem de obiecto dicendum, quamvis genus intelligibile non dicat imperfectionem ex conceptu formali.

Resp. ad primam replicam, neg. art. & ad primam probat. dist. min. ex identitate sensationis, vt existentis in genere imperfecto, neg. min. vt in genere perfecto existentis, conc. min. & neg. conseq. Quia potentia sensitiva non potest identificare sensationem nisi identificet operationem, quæ est ultima actualitas in genere non dicente imperfectionem simpliciter, eo quod sensatio est realiter operatio, & ita vel vtramque, vel nullam debet identificare potentiam, & propterea evaderet infinita simpliciter non ex identitate sensationis, vt sensatio est, sed illius quatenus est operatio: Vnde si per impossibile posset identificare sensationem absque identitate operationis, nõ evaderet simpliciter infinita.

Ad secundam probat. dist. mai. Quando actualitas ex conceptu formali sui generis limitata non est, conc. mai. quando

ex illo limitatur, neg. mai. min. & conseq. Quia si actualitas ex conceptu formalis sui generis limitata est, non limitatur per se primò per hoc, quod in potentia recipiatur, sed ex genere limitata manet, & per ordinem ad potentiam ex genere limitatam; sicut causalitas materiæ non limitatur per ordinem ad materiam in qua recipiatur, quia in materia non recipitur, sed ex genere limitata est talis causalitas, & per ordinem ad materiam ex genere limitatam: verùm actualitas ex genere non limitata, solum limitari potest per receptionem in potentia, quam actualiat.

Ad 3. dist. mai. proprio limitativo dividente perfectionem, conc. mai. absolutè, uego mai. & concessa minori negatur consequentia, quia divisio perfectionis intra eandem speciem solum provenit à materia; unde quia Angelus materia caret propterea habet omnem perfectionem speciei, & ideo est intra speciem infinitus negativè; qua propter cū albedo à materia separata careat materia dividente, erit quidem in suo genere infinita

negativè, quod tamen non potest obiectum habere visibile, quod licet identificent ultimam actualitatem, adhuc tamen nō identificant materiam, & ideo adhuc in genere suo infinitum negativè non est, sed intra eandem speciem obiecti visibilis inveniuntur plura obiecta materialiter distincta.

Ad 4. probat. negatur min. Quia in genere dicente imperfectionem ex identitate ultimæ actualitatis, non sequitur identificare materiam, aut formam realiter informantem; cumque à materia diversa proveniat perfectionis divisio, & multiplicatio, propterea ex identitate ultimæ actualitatis in genere importante imperfectionem, non infertur contentia per identitatem totius perfectionis, ad idem genus formaliter pertinentis.

Ad secundam replicam princip. conc. mai. neg. min. Quia bonum, & ens participialiter, formaliter convertuntur, & eadem forma, qua ultimò constituitur ens participialiter, constituitur etiam bonum; cūque ens participialiter constituitur ultimò per existentiam realiter ab essentia distinctam,

per eandem etiam constituitur obiectum in ratione ultimò terminantis voluntatis amorem; & propterea dicitur bonum idem esse quod perfectum, & bonum; & perfectum esse aliquid secundum quod est in actu: Vnde dicitur quod licet existentia exercitè non sit in futuris prout in propria mensura, dum amorem terminant, in illis tamen est obiectivè, & quia hoc modo in possibilibus non est, possibilia purè non possunt amorem aliquem terminare.

§. V.

Aliud argumentum contra conclusionem solvitur.

TANDEM contra conclusionem arguitur: Conceptus directus potest se ipsum reflexè repræsentare: ergo nõ indiget conceptu reflexo realiter à se ipso distincto. Prob. ant. primò: Ad unam rationem formalem, altera ratio formalis necessaria non est; sicut ad lucem videndam, non requiritur altera lux; sed conceptus directus est ratio formalis repræsentativa obiecti: ergo po-

test etiam se ipsum reflexè repræsentare.

Secundò prob. ant. Eadem entitativa cognitio potest esse directa, & reflexa, vt patet in cognitione entis in communi, quæ se ipsam in ente cognoscit, & vrgentius adhuc in visione beata, quæ se ipsam in verbo etiam attingit vt quod: ergo etiam conceptus directus poterit se ipsum reflexè repræsentare.

Confirm. primò: Substantia Angeli per se ipsam habet rationem verbi in ordine ad cognitionem propriam: ergo idem possumus affirmare de conceptu directo; nam ratio facta pro nobis equaliter vtrūque probat. Ant. prob. Substantia Angeli per se ipsam habet rationem speciei impræssæ ad cognitionem propriam: ergo etiam habet rationem verbi, cum vtrumque, vel nullum sit extra spheram illius.

Confirm. secundò: Conceptus directus per se ipsum est intra intellectum in actu secundo: ergo verbo distincto non indiget; nam ad hoc illo indigeret; vt in actu secundo intra intellectum poneretur.

Ant.

Ant. prob. primò: Conceptus directus per se ipsum est immaterialis, & intra intellectum in actu primo: ergo etiam in actu secundo, vtriusque enim eadem videtur ratio, nec ipse conceptus est minus immaterialis in actu secundo, aut per modum terminantis, quàm in ratione inoventis.

Secundò prob. ant. Eo modo conceptus directus intra intellectu n est, quo intra intellectum poneretur per dictionem, si se sola poneretur absque vlla intellectione; nam per dictionem, quæ non esset intellectio poneretur in esse rei intra ipsum intellectum, non tamen in esse obiecti, quod solùm per intellectionem habetur, & modo talis conceptus etiam est in esse rei intra ipsum intellectum, consequenterque ita defacto est intra, sicut per dictionem poneretur; sed per dictionem, quæ non esset intellectio poneretur intra intellectum in actu secundo: ergo etiam modo prædicto defacto est intra ipsum intellectum.

Tert. prob. ant. Conceptus directus se ipso est proportionatus in actu secundo cum po-

tentia intellectiva: ergo per se ipsum est intra intellectum in actu secundo. Prob. ant. Conceptus directus non est minus immaterialis, quàm conceptus reflexus; sed per conceptum reflexum esset directus proportionatus in actu secundo: ergo hoc idem per se ipsum habet.

Reip. ad argumentum neg. ant. & ad primam probat. dist. consequens, se ipsum quatenus ratio formalis, & vt *quo*, conc. consequ. se ipsum vt *quod*, & vt speciale obiectum, nego consequ. Nã ex quo ad vnã rationem formalem altera necessaria non sit, solùm infertur conceptum reflexum distinctum necessarium non esse ad cognoscendum directum vt *quo*, & quatenus est ratio formalis repræsentativa obiecti, quod vtrique verum est; nam dum obiectum cognoscimus, & conceptum, etiam cognoscimus reflexè virtualiter, nos cognoscere, & mediante conceptu; non tamen infertur inde ad cognoscendum directum, vt *quod*, & obiectum speciale, non requiri reflexum distinctum realiter; sicut etiam dum obiectum cognoscimus ipsam cog-

ni-

nitionem vt *quo* per se ipsam attingimus, & tamen ad illam cognoscendam vt *quod*, altera cognitio distincta realiter necessaria est.

Ad secundam prob. antec. neg. ant. Quod non benè exēpla inducta suadent, quia cognitio reflexa solum dicitur illa quæ est cognitio ipsius cognitionis in se, & ratione sui, & secundum ultimam differentiam; cumque cognitio entis in communi non terminetur ad se ipsam in se, & secundum ultimam differentiam formaliter, & vt *quod*, quandoquidem non defumit speciem à se ipsa secundum rationem propriam, sed potius prædicta cognitio terminetur ad se prout in ratione communi specificativè, & formaliter: inde fit illam cognitionem non esse sui reflexam.

De visione etiam similis ratio procedit quia non ad se ipsam in se, & ratione sui, & primariò, sed ad se ipsam secundario, & in alio terminatur, videlicet, in essentia Divina propter eaque propriè reflexa non est: sicut etiam cognitio comprehensiva, qua Angelus se ipsum cognoscit, ter-

minatur ad se ipsam, vel vt possibilem, vel vt existentem, quia cognitio comprehensiva naturæ Angelicæ terminatur ad omnia, quæ in illa continentur, & tamen prædicta cognitio reflexa non est, quia non ad se in se, vel ratione sui, sed ad se in essentia, & natura Angeli terminatur. In qua mediatè, & secundariò cognoscitur.

Ad primam confirm. argum. neg. ant. & ad probat. neg. conseq. Quia esse speciem impræssam per se ipsam solum arguit, substantiam prædictam esse per se ipsam intelligibilem in actu primò, cumque compatitur adhuc esse potentialem ad actum secundum, & idè esse per se ipsam speciem impræssam non tollit esse potentialem, & creatam; imò hoc debet habere substantia, quæ per se ipsam est immaterialis completè, & consequenter se ipsa est in actu primò proportionata intellectui.

Instabis: Si principium radicale operativum secum idèntificaret potentiam proximè operativam, etiam identificaret ipsius operationem: ergo si substantia aliqua identificat
spe-

speciem impraessam, etiam verbum identificare debet.

Sed negatur conseq. Quia potentia proximè operativa non est ad se, sed per se ad operationem ordinata, & ita ab operatione specificatur: ac proinde non debet esse substantia, sed accidens, quia substantia est ens ad se: vnde si principium radicale identificat potentiam proximè operantem, etiam identificabit illius operationem; cum tam potentia proximè, quam operatio sit æqualiter accidens, & extra spheram substantia; substantiam tamen esse per se ipsam speciem impraessam, non extrahit à linea substantia; cum species impraessa non exigat esse accidens ex conceptu creatæ; nec insuper per hoc extrahitur à conceptu creatæ: cum maneat vterius potentialis in ordine ad speciem expraessam distinctam realiter; si tamen hanc identificaret, esset in genere intelligibili passivo excludens omnem potentialitatem, vt vidimus, & consequenter simpliciter infinita.

Et hoc argumentum non potest vrgere valdè, siquidem plurimi contrariorum affir-

mant intellectionem esse vltimam actualitatem obiecti, & tamen concedunt Angelum identificare speciem impraessam, & ipsam intellectionem identificare non posse.

Ad secundam confirm. affirmant plures conceptum directum solum entitativè, aut in esse rei existere intra ipsum intellectum, non tamen intra illum intentionaliter esse adhuc in actu primò, sed ad hoc indigere specie impraessa distincta, sicut eadem indiget anima rationalis, habitus intellectivus, & alia physicè cum intellectu coniuncta. Quod insuper ex eo colligunt, quod transacta intellectione, & cōceptu recordatur intelligens obiectum antea cognovisse; & cum conceptus directus non perseveret, sed cum ipsa intellectione transferit, signum est perseverare aliam speciem impraessam formatam ab intellectu, & à conceptu distinctam. Sed quia hoc examinare presentis loci non est, & quia mentem nostram in 3. de anima (Deo auxiliante) aperiemus, propterea faciliori via modo.

Ad secundam cor. firm. respond.

pond. neg. ant. & ad primam probat. conc. ant. neg. conseq. Quia conceptus esse per se ipsum immaterialem, & intra intellectum in actu primo, aut in ratione moventis, nullam arguit infinitatem, qualem tamen argui esse per se ipsum intra intellectum in actu secundo, & in ratione exercitè terminantis, ut vidimus, & ideo in ratione exercitè terminantis in materialis est per se ipsum, quam in ratione moventis.

Ad secundam probat. neg. mai. Quia conceptus per se ipsum solum est applicatus intellectui, & illi vnitus in actu primo, sed per dictionem, quæ non esset intellectio, esset conceptus in actu secundo intra ipsum intellectum, non quidem in ratione cogniti, sed in ratione applicati, licet namque non esset in actu secundo cognitum, esset tamen in actu secundo vnitum, & applicatum, quod per se ipsum nequit habere, propterea, quæ satis explicata relinquimus.

Ad tertiam probat. neg. ant. & ad eius probat. dist. mai. in eadem consideratione, conc. mai. in diversa, neg. mai. Quia

Mag. Froylan.

si vterquè consideretur ut *quod*, vel ut *quod*, æqualem immaterialitatem sortiuntur, vel perfectiorè iuxta excessum obiecti repræsentati; si tamen conceptus directus consideretur ut *quod*, reflexus verò consideretur ut *quo*, & quatenus in actu secundo exercitè repræsentat, magis immaterialis est conceptus reflexus, qui reddit obiectum in actu secundo, & ultimo constitutum, quam conceptus directus, qui solum in actu primo intelligibilis est.

Sed instabis primò contra præfatam doctrinam: Quia ut conceptus directus per se ipsum terminet in actu secundo, sufficit habere tantam immaterialitatem, quantam habet ipsa potentia in actu secundo intelligens, quia si in immaterialitate adæquantur, etiam proportionantur æqualiter; sed immaterialitas potentie constitutæ in actu secundo infinita non est: ergo conceptus directus per se ipsum terminare potest in actu secundo absquè vlla infinitate.

Secundò instabis: Immaterialitas conceptus directi reddit ipsum cognoscibilem ut quod in actu secundo: ergo nō

indiget ad hoc alio distincto realiter, prob. ant. primò: Immaterialitas conceptus directi magis propria illius est, quam obiecti representati per ipsum; cum conceptui per identitatem conveniat; sed prædicta immaterialitas reddit obiectum representatum cognoscibile ut quod in actu secundò: ergo etiam ipsum conceptum; nam effectus quem forma præstat subiecto minus proprio, potest etiam subiecto magis proprio communicari, si illius capax est; qualiter est capax conceptus, ut constat in quantitate, quæ non solum substantiam, sed etiam se ipsam, & prius reddit extensam ut quod.

Secundò prob. ant. Immaterialitas conceptus directi perfectius representat ipsum, quàm conceptus reflexus: ergo reddit ipsum in actu secundò cognoscibilem ut quod; sicut faceret conceptus reflexus. Prob. ant. ibi datur perfectior representatio, ubi maior invenitur identitas; sed immaterialitas conceptus directi, est idem cum illo realiter, quod reflexus non habet: ergo perfectius representat ipsum, quàm conceptus realiter à directo distinctus.

Ad primam instantiam dist. min. ut habita defecta, conc. min. si per identitatem haberetur, neg. min. & cōseq. Nam immaterialitas potest in actu secundò, & quatenus habetur de facto importat actum secundum realiter à potentia distinctum; & ita infinita non est; si tamen actum identificaret, esset infinita simpliciter: Verbum verò si per se ipsum haberet tantam immaterialitatem, non haberet illam cum distinctio-
ne reali ab ultimo actu, sed per identitatem cum illo, & ita haberet immaterialitatem prædictam modo infinito, & non modo limitato; sicut perfectio substantiæ actualiter operantis de facto finita est, si tamen aliqua creatura hæc perfectionem per identitatem haberet, esset infinita simpliciter.

Ad secundam instantiam, neg. ant. & ad primam prob. cōcessis præmissis, neg. cōf. q. Quia forma communicat subiecto magis proprio effectum, quem minus proprio communicat; quando subiectum magis proprium capax est habendi effectum prædictum ab eadem forma, ut in quantitate contingit; sed conceptus dire-

Aut capax non est habendi effectum prædictum à propria immaterialitate, eo quod si per illam esset in actu secundo intellectum ut quod, esset etiam formaliter suum esse: Vnde capax solum est recipiendi prædictum effectum ab immaterialitate distincta; sicut intellectio reddit obiectum extrinsecè intellectum ut quod, & tamen eodem modo se ipsam intellectam reddere non potest.

Ad secundam probat. eiusdem antecedentis, neg. ant. & ad probat. dist. mai. identitas in ordine ad intellectum, vel in esse intentionali, conc. mai. in esse rei, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia perfectior, & maior repræsentatio, non fundatur in maiori identitate in esse rei, quæ quidem de materiali se habet in ordine ad intellectum, sed maior repræsentatio fundatur in maiori identitate in ordine ad

conceptum, & intellectum, & in ordine ad intellectum, maiorem identitatem habet conceptus reflexus cum directo, quam directus per se ipsum; siquidem conceptus reflexus est idem cum directo in actu secundo intelligibili, redditque illum intellectum intrinsecè in actu secundo, quod tamè directus per se ipsum habere non potest, cum per se ipsum non sit depuratus ab omni potentialitate, nec in actu secundo unitus cum intellectu. Et quidem si probatio convinceret, perfectius quodcumquè obiectum per se ipsum repræsentaretur, quam per speciem impræssam realiter distinctam, & realiter ab illo diffusam, & consequenter nullum obiectum indigeret specie

impræssa distincta

realiter.

???

ARTICVLVS II.

*Utrum possit dari intuitiva notitia rei physicè
non presentis?*

S. L.

Relatis sententijs, statuitur negativa conclusio.

NOTITIAM rei præ-
sentis physicè, aut
physicè existentis ef-
se verè intuitivam, nullus du-
bitare potest; quia prædicta
notitia abstractiva non est:
cum non abstrahat ab exerci-
ta existentia, consequenterque
debet esse intuitiva: cum inter
vnam, & alteram non sit af-
signabile medium.

Sed instabis: Deum per ali-
quam notitiam attingere ne-
gationem impossibilem, suo
modo physicè necessariò exi-
stentem; nam prædicta nega-
tio necessariò existit, cum im-
possibilibus repugnet esse: pro-
indeque per aliquam Dei no-
titiam attingitur: sed prædicta
notitia intuitiva non est, alias
daretur in Deo scientia visio-
nis necessaria ad extra: ergo

non omnis notitia rei præsen-
tis intuitiva est.

Secundò instabis: Omnia
futura, physicè Angelo præ-
sentia sunt; & tamen Angelus
non ea intuitivè cognoscit: er-
go idem quod antea. Prob.
mai. Omnia futura physicè præ-
sentia sunt ævo mensuranti
Angeli substantiam: ergo ipsi
Angelo physicè præsentia sūt.
Prob. ant. Ideò futura omnia
sunt physicè præsentia æteri-
tati Divinæ, quia æternitas
Divina indivisibilis est; & ita
nihil potest esse illi præsens
aliquando, quod semper illi
præsens non sit: sed ævum An-
geli est mensura omninò indi-
visibilis: ergo omnia futura,
quæ aliquando erunt, etiam
def. æto ævo præsentia sunt.

Utraque tamen instantia

facilis est, & ad primam respond. neg. min. Quia prædicta notitia verè est intuitiva, quod tamen vilius inconvenientis non est, sed necessariò dicendum, & dum Theologi affirmant non posse dari scientiam visionis necessariam ad extra, loquuntur de scientia visionis entis positivi, eo quod de essentia entis positivi non est existentia, nec datur aliquid positivum extra Deum æternum.

Ad secundam instantiam neg. mai. & antecedens probativum illius, ad cuius probat. explico causalem maioris, *ly quia* dicente causam requisitam, conc. mai. causam sufficientem, neg. mai. Nam ratio quare, ea quæ aliquando erunt, defuncto physicè præsentia sunt æternitati Divinæ, non est indivisibilitas sola, sed indivisibilitas per modum mēsuræ infinitæ in mensurando, & continendo omnem durationem inferiorem, & ideo debet esse omni durationi præsens, quod tamen ævum Angelicum non habet: nam hoc non còexistit omni mensuræ ab initio, sed successivè mensurat res dum in propria

Mag. Froylan.

mensura ponuntur. Vnde antequam sint, non cognoscuntur intuitivè ab Angelico intellectu.

Inde tamen controversia inter Metaphysicos, & Theologos orta est, qualiter, videlicet, præsentia requisita ad notitiam intuitivam intelligenda sit, & an sufficiat notitiam intuitivam ad rem præsentem obiectivè, vel ut existentem obiectivè terminari, perfectè tamen, & clarè, & per propriam rei speciem, vel necessarium sit notitiam intuitivam terminari ad rem in se ipsa physicè existentem, aut physicè præsentem, non quidè secundum locum, quod non requiritur ad veram intuitionem, sed tantum secundum durationem, ita quod res intuitivè cognita, & cognitio intuitiva debeant existere in eadem duratione, vel saltèm vtriusque duratio debeat còexistere simul.

Affirmat prima sententia rem absentem physicè induratione, & præteritam, vel futuram respectu cognoscentis, posse intuitivè cognosci. Ita Illust. Herrera in tractatu speciali de scientia animæ Chri-

fil., & Cornejo 3. p. q. 11. §. ad secundum dubium, & Suarez, quem communiter sequuntur recentiores Iesuitæ, quibus in 3. de anima q. 21. adhæret M. Prado, Caietanū, & Capreolum pro eadem referendo.

Sed communiter Thomistæ defendunt esse implicatōriam notitiam intuitivam rei physicè non præsentis, etiam attenda plenitudine potestatis Divinæ. Ita Bañez 1. p. q. 14. art. 13. concl. 4. Nazarius cōtroverſia vnica. Illust. Godoy 3. p. q. 11. art. 1. §. 13. concl. 5. Ferrara, & Salmanticenses, & alij, quos causa brevitatis omittimus. Cum quibus sit.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO.

CONCLUSIONEM prædictam etiam undecimò confes. cap. 18. August. expræsit illis verbis: *Videri non potest quod non est; sed quod physicè non existit, absolutè non est; ergo videri non potest, aut notitiam intuitivam terminare.* Obiter tamen præ oculis habendum est Augustinum afferentem, videri non posse

quod non est, non loqui de reali existentia, sed de ea existentia, quam res habere potest: Vnde ens rationis dum fictè, & per rationem existit, intuitivè etiam cognoscitur, & existentia prædicta potest physica appellari, non quidem philosophicè, vel realiter, sed solum metaphysicè, vel contrapositivè ad existentiam merè apprehensam, & cognitam.

Eandem sententiam habet Angel. Doctor. in 1. sentent. dist. 38. q. 1. art. 5. ad 2. illis verbis: *Quia cognitio Divina æternitate mensuratur, ideò unum quodque contingentium videt.* Et 1. p. q. 14. art. 9. & 13. Vbi cognitionem Divinam intueri futura ad id reducit, quod omnia futura sunt physicè Divinæ æternitati præsentia, & propterea quaest. 3. de veritat. art. 3. ad 8. affirmat simplicem notitiam excludere admixtionem eius quod est extra genus notitiæ: *Sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis: ergo scientia visionis, vel notitia intuitiva terminari petit ad rem physicè extra causas existentem.*

Ratione verò poterat probari conclusio, ex nominis

ethymologia, quod derivatum fuit à visione corporali, quæ solum potest rem physicè præsentem attingere.

Prob. tamen ulterius: de ratione intuitivæ notitiæ, ut ab abstractiva distinguitur, est terminari ad rem physicè existentem, vel ad rem præsentem physicè: ergo implicat dari noticiam intuitivam rei physicè non præsentis. Prob. ant. primò: Ex diffinitione notitiæ intuitivæ, in qua dicitur quod est notitia rei præsentis; sed prædicta præsentia, de physica præsentia intelligenda est, & non solum de obiectiva; cum etiam notitia abstractiva rem obiectivè præsentem attingat: ergo de ratione notitiæ intuitivæ est terminari ad rem præsentem physicè, aut physicè existentem.

Secundò prob. ant. Si semel aliqua notitia præscindit à præsentia physica obiecti, erit notitia abstractiva: ergo de ratione notitiæ intuitivæ est terminari ad rem provt physicè præsentem. Prob. ant. Si semel notitia aliqua præscindit à præsentia physica obiecti, ipsum obiectum respectu

talibus notitiæ erit absolutè absens; nam id, quod physicè non est præsens respectu notitiæ, absens est absolutè comparativè ad illam: ergo prædicta notitia, erit notitia abstractiva, quæ diffinitur per noticiam rei absentis.

Tertiò prob. ant. Ita comparatur præsentia obiecti ad noticiam intuitivam; sicut obiecti possessio comparatur ad gaudium; nam sicut gaudium diffinitur esse de bono possessio, ita notitia intuitiva dicitur esse de obiecto præsentem; sed ad rationem gaudij requiritur physica, & exercita possessio: ergo ad noticiam intuitivam physica obiecti præsentia necessaria est.

Respondent adversarij: Ad noticiam intuitivam sufficere quod terminetur ad rem clarè, & distinctè quantum ad essentiam, & existentiam, singularitatem, & alia accidentia, quæ illius propria sunt, qualiter quisque potest per speciè sibi infusam cognoscere rem absentem in duratione.

Sed solutionem istam impugnat communis doctrina Thomistarum asserentium, quod quamvis futura physicè

præsentia non essent in æternitate Divina, adhuc tamen Deus in decreto suo ipsa futura, quantum ad essentiam, & existentiam, & omnia illorum accidentia, clarè, & distinctè cognosceret.

Uterius tamen impugnatur data solutio: quia notitia prædicta, est notitia rei absentis absolute: ergo intuitiva non est. Probant. Prædicta notitia, est notitia rei futuræ formaliter in ordine ad cognitionem; siquidem futurum est, quod non est in eadem mensura, vel in alia còexistente cum mensura cognitionis, qualiter obiectum physicè nò existens se habet in ordine ad cognitionem: ergo prædicta notitia non est rei præsentis, sed rei absentis formaliter, nam esse futurum formaliter, & ut tale formaliter præsens, implicationem involuit.

Secundò impugnatur solutio data: quia Angelus in causis naturalibus pluviam futuram, & venturam serenitatem, & ecclipsim, quantum ad accidentia propria, essentiam, & existentiam clarè, & distinctè cognoscit; siquidem omnium eorum habet cognitionem

scientificam evidentem; & tamen prædicta notitia intuitiva non est, aliàs nedum de possibili, sed etiam de facto, & secundum ordinariam providentiam daretur notitia intuitiva rei physicè non præsentis: ergo non sufficit ad notitiam intuitivam id, quod asserit prædicta solutio.

Tertiò impugnatur: Si possessio physica boni deficiat, quamvis cætera adsint, non tollitur ratio desiderij, & salvatur ratio gaudij: ergo si deficiat physica obiecti præsentia, non salvatur intuitiva notitia. Nam sicut ad gaudium comparatur possessio, ita ad notitiam intuitivam obiecti præsentia comparatur.

§. III.

Argumentis contra conclusionem occurritur.

CONTRA conclusionem nostram poterat imprimis argui ex D. Thoma, qui q. 12. de veritat. art. 6. ad finem corp. ait. *Ipsæ species simul cum lumine. Prophetico speculum æternitatis dicuntur, quia Divinum intuitum representant.*

*provt in aeternitate futurorum
eventus praesentialiter inspicit.
Et ad 2. respondet. Dicendum
quod quamvis omnis cognitio à
Divina praescientia derivetur, nō
tamen omnis cognitio represen-
tat eam, ut ratione aeternitatis
etiam futura praesentialiter in-
tuetur. Unde non potest dici quae-
libet scientia speculum aeterni-
tatis, sed in hoc privilegiata
ostenditur cognitio Prophetarum.*

Et conformiter ad haec 2.
2. q. 171. art. 6. ad 2. asserit:
*Quod quandoque revelatio Pro-
phetica est impressa quaedam
similitudo Divinae praescientiae,
provt respicit ipsa futura contin-
gentia in se ipsis.*

Ex quibus constare vide-
tur, Prophetam videre futura,
provt Deus videt illa in sua
aeternitate, & consequenter
intuitivè, sicut Deus illa videt;
sed futura respectu Propheti-
cae cognitionis non sunt phy-
sicè praesentia, sed potius phy-
sicè futura sunt; cum praedicta
cognitio non mensuretur aet-
ernitate: ergo cognitio intuiti-
va non requirit essentialiter
physicam praesentiam obie-
cti.

Ad haec tamen non diffici-

lè respondetur: D. Thom. in
praedictis locis tantum inten-
dere species, lumen, & cogni-
tionem Propheticam reprae-
sentare, vel respicere Divinum
intuitum ex parte obiecti cer-
tissimè, & quandoque evidè-
ter, non tamen cum cō existen-
tia physica ad obiectum cog-
nitum, qualem habet Divi-
nus intuitus, quodque ad no-
ticiam intuitivam necessarium
erat.

Et similiter cognitionem
praedictam esse impraessionē,
& participationem Divinae
praescientiae quantum ad cer-
titudinem, & evidentiam, non
tamen quantum ad rationem
intuitionis; sicut fides ab in-
tellectu Divino participat cer-
titudinem, & non claritatem.

Et si dicas: Charitatem par-
ticipantem amicitiam Divi-
nam, esse formaliter amicitiam;
& visionem beatorum
participantem formaliter vi-
sionem Divinam esse intuitio-
nem formaliter: ergo si cogni-
tio Prophetica est impraessio,
& participatio Divinae praes-
cientiae, debet esse intuitiva:
formaliter futurorum, sicut
praescientia Divina.

Respond. neg. conseq. Quia

charitas participat formaliter amorem Divinum, quatenus est amor Dei in se, & propter se, & cum ex hac ratione Divinus amor sit amicitia, inde fit, charitatem creatam participare formaliter Divinam amicitiam: sed cognitio prophetica non participat Divinum intuitum, vel præscientiam Divinam, ut cõexistentem futuris in Divina æternitate, cum cognitio Prophetica, nec æternitate mensuretur, nec illam intuitivè cognoscat, & ita non est intuitiva formaliter. Per quod ad aliud exemplum clarissimè constat solutio, præterea, quæ infra de prædicto exemplo dicemus.

Secundò contra conclusionem arguitur. Notitia habita per speciem propriam rei clarè, & distinctè terminata ad illius quidditatem, existentiam, & accidentia, est notitia intuitiva, quamvis duratione præcedat obiectum; sed talis notitia est possibilis: ergo possibilis est intuitiva notitia obiecti physicè non præsentis. Min. const. Ex eo quod potest Deus infundere mihi speciem propriam per quam ego clarè, & distinctè cognoscam An-

tichristum, & omnia accidentia illius, & clarius fortasse iudicem de omnibus his, quam si physicè præsentia essent, in quo quidem nulla implicatio invenitur; cum omnia prædicta constituant vnum obiectum finitum, & limitatum, quod non repugnat per speciem creatam mihi infusam clarè, & distinctè cognosci: ergo minor vera est.

Mai. autem prob. primò: Prædicta notitia terminatur ad obiectum, ut in aliquo tempore formaliter extitutum, vel futurum, & ita non abstrahit ab existentia obiecti, sed illam attingit, consequenterque abstractiva non est: cum notitia abstractiva præcindat ab existentia: ergo prædicta notitia intuitiva est.

Secundò prob. mai. Prædicta notitia perseverare potest in præsentia physica obiecti, eo quod cum illa nullam habet repugnantiam: siquidem talem præsentiam physicam defacto repræsentat: ergo ante præsentiam physicam obiecti verè erat intuitiva.

Tertiò prob. mai. Cognitio infusa alicui existenti compluribus clara, & distincta alterius

obiecti existenti Vallis-Oleti, est intuitiva obiecti Vallis-Oleti existentis; quamvis obiectum distet ab ipso cognoscente localiter: ergo pariter supra dicta notitia erit verè intuitiva, quamvis duratione præcedat obiectum.

Confirm. & vrgetur: Potest intuitiva notitia terminari ad obiectum physicè absens: ergo notitia clara obiecti erit verè intuitiva, quamvis duratione præcedat obiectum. Prob. ant. primò: Notitia qua per conceptum reflexum cognoscitur directum est intuitiva directi, & maximè in sententia asserente conceptum directum esse speciem impræssam ad se ipsum cognoscendum in cognitione reflexa, quia conceptus directus dum est, potest intuitivè se ipsum repræsentare; sed conceptus directus physicam præsentiam non habet, quando reflexè cognoscitur: si quidem talis conceptus in instanti antecedenti transivit: ergo potest intuitiva notitia terminari ad obiectum physicè absens.

Secundò prob. ant. Quando videmus aliquod animal moveri, cognoscimus intuitivè

motum; & tamen motus non est in eo instanti, in quo elicitur notitia secundum aliquam partem; aliàs daretur in aliquo instanti præsens pars aliqua motus, quod enti successivo repugnat: ergo idè quod priùs.

Tertiò prob. ant. Notitia intuitiva, qua quis quatuor homines intuetur, eadem numero manet omnibus destructis: ergo idem. Prob. ant. Prædicta notitia eadem numero manet vno destructo: ergo, & omnibus destructis, cum omnium sit eadem ratio. Prob. ant. Relatio Patris ad quatuor filios, eadem numero manet vno destructo: ergo notitia, qua quis quatuor homines intuetur eadem numero manet vno destructo; quia sicut relatio dependet à termino, ita notitia, & vtraque in exercitio consistit.

Quart. prob. ant. Notitia abstractiva terminari potest ad obiectum physicè præsens: nam si quis non attenderet ad præsentiam physicam obiecti, abstractivè ipsum cognosceret, quamvis obiectum in se physicam præsentiam haberet: ergo notitia intuitiva po-

terit etiam terminari ad obiectum physicè absens; nam sicut præsentia comparatur ad notitiam intuitivam, ita ad notitiam abstractivam comparatur absentia.

Quint. prob. ant. Angelus cognoscit intuitivè Petrum antequam Petrus physicè existat: ergo idem quod priùs. Prob. ant. Species Angeli intuitivè repræsentat Petrum antequam physicè existat: ergo etiam Angelus intuitivè ipsum cognoscit. Prob. a. r. Species Angeli intuitivè repræsentat Petrum quando Petrus physicè existit: ergo etiã antequam existat Petrus; aliã transiret de non repræsentante in repræsentantem intuitivè, quod est transire de vno contradictorio ad alterum, consequenterque species mutaretur intrinsecè, & esset species numero distincta, & de novo Angelo infusa, quod implicat.

Ad hoc argument. resp. neg. mai. & ad primam probat. dist. ant. Non abstrahit ab existentia vt habenda. Conc. ant. vt exercitè habita, neg. ant. & conseq. Quia quamvis

illa notitia existentiam vt habendam attingat, abstrahit tamen ab existentia, vt exercitè habita pro tempore cognitionis, cuius oppositum ad notitiam intuitivam necessarium erat. Nec obstat clariùs, & perfectiùs iudicare de existentia, & accidentibus obiecti, quàm si videret ipsum, quia hoc non sufficit ad rationem intuitivè, quamvis sufficiat ad rationem evidentis, sed ad notitiam intuitivam requiritur ultra, physicam præsentiam exercitam attingere, & ipsam existentiam vt exercitè afficientem obiectum.

Et si dicas: Inter notitiam intuitivam, & abstractivam assignari differentiam in eo, quod prima clarè, & distinctè iudicat de re, & illius accidentibus, non verò habet hoc abstractiva notitia: ergo notitia supra dicta intuitiva erit, si clariùs iudicat de accidentibus obiecti, quam si ea viderentur.

Resp. differentiam prædictam inveniri inter notitiam intuitivam, & abstractivam, quæ regulariter habentur, secundum providentiam com-

munem, iuxta quam clariùs de obiecto præfenti, quam de abfenti iudicamus, attenda tamè fpeciali, & extraordinaria proviçientia aliter evenire poffe. Et differentiam effentialem non effe, conftat in Deo, in quo fcientia fimplicis intelligentiæ æqualiter certa, & æqualiter clara eft cum fcientia vifionis, & tamen fcientia fimplicis intelligentiæ intuitiva non eft.

Ad fecundam probat. mai. negatur ant. Quia implicat notitiam illam obiecto præfente durare, fi præfentiam obiecti percipiat, eo quod videre obiectum intuitivè, & abftractivè fimul, implicatiõnem involvit.

Sed ad propositum omiffio antecedenti neg. confeq. Quia quamvis obiecto præfente perfeveret illa notitia, non tamen erit eadem cum alia notitia, quæ physicam præfentiam attingat, fed potiùs erit diverfa. Et ita ex quo fecunda intuitiva fit, non inferitur primam effe intuitivam.

Ad 3. probat. conc. ant. neg. confeq. Quia cum diftantia locali falvatur obiectum, & cognitionem cõexiftere fimul,

quod ad notitiam intuitivam requiritur, fed cum præcedentia in duratione non falvatur cognitionem, & obiectum fimul exiftere, & confequenter non falvatur obiectum effe physicè præfens: Vnde cum abfentia durationis non potest falvari intuitiva notitia, benè tamen cum abfentia locali; & ita Angeli exiftentes in Cœlo Empyreo intuitivè cognofcunt exiftentia in hoc mundo, à quibus localiter diftant.

Et fi dicas: Quod ficut Angeli cognitio non dependet à præfentia locali; ita non dependet à tempore, nec tempore mendifuratur, hoc namque eft mendifura materialis, & Angelo inferior, & non proportionata cum illo; fed propter primum potest Angelus cognofcere intuitivè ea, quæ diftant localiter: ergo etiam quæ tempore diftant.

Resp. dift. mai. à tempore, vt mendifura cognitionis, conc. mai. vt mendifura obiecti, nego mai. Quia cognitio Angeli dependet à tempore vt mendifura obiecti, eo quod fi obiectum non eft in rerum natura exercitè, & in aftu dum elicitur

Cognitio, non erit obiectum præsens in ordine ad cognitionem, & ita notitia intuitiva non erit.

Ad confirm. ve ò argum. princip. negat. ant. & ad prima. prob. negatur mai. Quia dum conceptum directum reflexè cognoscimus per modum rei, & ut quod, iam conceptus directus physicè non existit, & ideo non potest intuitivè videri. Nec vera est sententia quæ asserit ipsum esse speciem impræssam sui; siquidem non perseverat enitativè, & physicè, dum elicitur cognitio reflexa, & propterea verius est cognosci reflexè per speciem impræssam ab intellectu productam.

Admisso tamen ipsum esse speciem impræssam sui, resp. repræsentare se ipsum solum, ut præteritum, & antea existentem, non tamen ut physicè modo existentem, & ideo non repræsentare se ipsum intuitivè.

Ad secundam probat. dist. min. non est ratione sui, conc. min. ratione instantis, nego min. & conseq. Quia ut intuitivè cognoscatur motus, satis est cognosci in aliquo sui, vel

in sui complemento, aut mutato esse, ratione cuius existit, & solum habet physicam existentiam.

Ad 3. probat. poterat responderi, relationem Patris terminari ex parte rationis quæ, ad rationem filij, & producti, & alia materialiter se habere, quæ tamen ratio eadem perseverat in tribus, & ita etiam perseverat, quamvis aliquis d. struatur; sed terminus formalis notitiæ ex parte rationis quæ, est præsentia propria cuiuscunque, nam omnes simul terminant attentionem actualem notitiæ, & ita sicut quocunque deficiente variatur attentio, ita notitia variatur, quamvis ratio sub qua, sit præsentia physica in qua omnia conveniunt comparativè ad notitiam.

Secundò resp. idem asserendo de relatione, & notitia utramque, videlicet, perseverare aliquo individuo destructo, quia sicut eadem ratio filij, & producti perseverat in alijs vno filio destructo, ita physica præsentia, in qua omnes illi quatuor conveniunt, & quæ formaliter notitiam terminat, perseverat in alijs vno de-

destructo, & propterea manet eadem notitia, quamvis non perseveret quantum ad exercitium materiale intuendi hominem destructum.

Et si dicas: ergo quamvis non perseveret: quoad exercitium materiale intuendi hominem destructum, eadem tamen numero perseverat: ergo notitia intuitiva in suo esse, & unitate numerica non dependet à presentia physica obiecti, cuius erat intuitiva, & consequenter sine physica presentia obiecti poterit salvari intuitiva notitia.

Resp. dist. 2. consequ. à presentia physica obiecti materialis, conc. consequ. obiecti formalis, neg. consequ. Quia obiectam formale est physica presentia, in qua omnes illi conveniunt, & cum hæc perseveret, etiam perseverat notitia. Homo verò destructus solum est terminus materialis, & à presentia termini materialis non dependet in suo esse notitia; sicut nec à termino materiali pendet unitas numerica relationis.

Ad quartam prob. antec. princ. dist. ant. physice presentia materialiter, & entitative,

conc. ant. formaliter, & in esse obiecti, nego ant. Quia si quis clausis oculis ad Petrum presentem non attendat, presentia ipsa de materiali se habet, & formaliter in esse obiecti ita se habet, ac si esset absens: siquidem presentia non percipitur, nec terminat ipsam notitiam, & ideo mirum non est quod notitia abstractiva sit: Verum si obiectum est physice absens, non poterit potentia ipsum attingere, ut physice presentem, nisi tantum fictive, & ita non habebit notitiam intuitivam obiecti verè presentis, sed tantum intuitivam presentia quam fingit, cum presentia ficta existat eo modo quo existere potest.

Ad 5. probat. resp. Quod dum Petrus physice existit, physice etiam coexistit speciei, & ita species potest intuitive repræsentare ipsum, quod tamen non poterat antea, non quidem ex defectu speciei, cui ex parte sua nihil deficiebat ad repræsentationem intuitivam, sed solum ratione, & defectu obiecti, quod adhuc non existerat.

Indè tamen non inferas speciem Angeli intrinsecè mu-

tari, quia quando formæ connotativæ, aut respectivæ sunt, potest fieri transitus de vno in alterum contradictorium absque intrinseca mutatione per solam mutationem connotati; sicut materia transit de non unita in unitam per connotationem causæ efficientis, modò applicantis exercitè, & antea non applicantis.

Sed instabis: Species quæ transit de non repræsentante in repræsentantem intuitivè, necessariò mutatur intrinsecè: ergo si species Angeli non mutatur intrinsecè, talem transitum non admittit, sed eadem modò, & antea, intuitivè repræsentat obiectum. Prob. ant. primò: Intuitiva repræsentatio non est denominatio extrinseca in specie, sed potius intrinseca perfectio: ergo species quæ transit de non repræsentante, in repræsentantem intuitivè, necessariò mutatur intrinsecè.

Secund. prob. ant. Natura repræsentata mutatur intrinsecè dum physicè participatur ab hoc individuo: ergo species mutatur intrinsecè, dum transit ad repræsentandam naturam, vt physicè iam contra-

ctam in individuo existenti.

Tertiò prob. ant. Notitia qua Angelus intuitivè cognoscit Petrum existentem diversa realiter est ab ea, qua Petrum abstractivè cognoscebat: ergo species quæ intuitivè repræsentat Petrum, diversa realiter est à se ipsa, si antea intuitivè Petrum non repræsentabat; nam de specie, & notitia eadem ratio videtur.

Resp. ad replic. neg. ant. & ad primam probat. dist. ant. intrinseca connotativa, conc. ant. absoluta, neg. ant. Quia repræsentatio intuitiva est cōnotativa obiecti physicè existentis, & ita potest transire species ad repræsentandum intuitivè, per transitum præcisè obiecti ad physicam existentiam.

Ad 2. prob. neg. conseq. Quia dum natura contrahitur; verè, & realiter acquirit, & recipit existentiam, & ita mutatur intrinsecè, sed species per transitum obiecti ad physicam existentiam, solum habet connotare de novo obiectum existens quod antea non connotabat, & propterea solum quo ad obliquum, vel cōnotatum mutatur.

Ad 3. prob. neg. conseq. Quia notitia secundum conceptum individuaalem intuitivæ accipit speciem ab obiecto, ut exercitè existenti, & propterea si mutatur obiectum, eadem numero non est; species verò secundum unitatem numericam, & conditionem etiam materialem habet pro termino primario quoad unitatem, aut singularitatem obiecti signatè consideratam, & ab hac recipit speciem: Unde quando obiectum fit præsens, perseverat notitia eadem numero, & solum quo ad obliquum mutatur.

Tertio arguitur, & contra omnia præcedentia replicatur: Salvatur benè intuitiva notitia absque physica obiecti præsentia: ergo potest dari in absentia obiecti. Prob. ant. primo: Negationem realem futuritionis omnium possibilem, quæ Deus liberè decrevit non fore, cognoscit ipse Deus intuitiva notitia, in veteri Thomistarum doctrina; & tamen negatio prædicta physicè non existit: ergo salvatur benè intuitiva notitia absque physica obiecti præsentia. Prob. min. Negatio fu-

Mag. Froylan.

turitionis, aut existentie nunquam habenda, non est aliquid, sed purum nihil; sed quod non est aliquid, non potest existere physicè: ergo negatio prædicta physicè non existit.

Secundo prob. ant. Sicut existentia comparatur ad obiectum notitiæ intuitivæ, ita etiam comparatur ad obiectum voluntatis, quia bonum dependet ab existentia saltem ut à conditione; sed salvatur actus voluntatis, quin obiectum actualiter existat, per hoc præcisè quod ordinem ad existentiam importet; siquidem futura, & non dum existentia terminant amorem voluntatis Divinæ: ergo idem de notitia dicendum.

Tertio prob. ant. Scientia visionis per quam Deus res ad extra producit, est notitia illarum intuitiva, & verbum in Divinis procedit ex notitia intuitiva sui, & Spiritus Sancti; & tamen pro priori scientiæ Divinæ non dum intelliguntur existentes creaturæ, nec verbum, & Spiritus Sanctus intelliguntur existere pro priori, quo verbum procedit: ergo idem quod prius.

Quart. prob. ant. Sicut nota

titia intuitiva pender ab obiecto præsentis, ita species impressa dependet ab obiecto, illam efficienter producente; sed salvatur species sine obiecto producente efficienter, ut pat. in Angelis, in quibus species non immittuntur ab exteriori obiecto, sed infunduntur à Deo: ergo idem.

Quintò prob. Ut salvetur intuitiva notitia sufficit exigentia præsentia physice: ergo salvatur bene sine physica, & exercita præsentia. Prob. ant. Per exigentiam prædictam sufficienter notitia intuitiva, ab abstractiva distinguitur; siquidem exigentia ista notitia abstractivæ repugnat; sicut etiam cognitio scientifica Theologiæ sufficienter à fide distinguitur per exigentiam claritatis; & habitus à dispositione per hoc quod exigat esse difficile mobilem à subiecto: ergo etiam salvatur bene notitia intuitiva absque physica obiecti præsentia.

Sext. prob. Relatio transcendentalis non requirit in termino physicam existentiam; siquidem in hoc à relatione predicamentali, inter alia, distinguitur; sed notitia intuitiva re-

latione transcendentali respicit proprium obiectum: ergo salvatur absque physica præsentia illius, & exercita existentia.

Confirm. & vrgetur argum. Non implicat notitia intuitiva sine physica obiecti præsentia: ergo bene sine illa de possibili salvatur. Prob. ant. primò: Nom. minus dependet lumen à medio, quam notitia intuitiva ab obiecto præsentis; sed non implicat Deum lumen sine medio conservare, ut per se patet: ergo non implicat intuitiva notitia sine physica obiecti præsentia.

Secundò prob. ant. Sicut notitia intuitiva specificatur ab obiecto præsentis, ita species potentia visiva specificatur à colore præsentis; sed non implicat Deum in pupilla oculi conservare speciem coloris; deficientec colore: ergo idem.

Tertiò prob. Non minus pendet visio corporalis à potentia visiva, quam notitia intuitiva ab obiecto præsentis; siquidem visio corporalis specificatur à potentia, sicut omnis actus vitalis à principio vitali; sed non implicat Deum visionem corporalem in lapide:

ponere, & ibidem conservare destructa potentia: ergo idem.

Quartò prob. Visio, qua beati intra verbum cognoscunt futura, verè intuitiva est futurorum; & tamen futura prædicta non sunt physicè præsentia visioni: ergo non implicat intuitiva notitia sinè physica obiecti præsentia. Prob. min. Futura non sunt physicè præsentia visioni in propria duratione, cum adhuc in propria duratione non existant, nec physicè præsentia sunt in mensura visionis: ergo nullo modo. Prob. ant. Quantum ad 2. partem, quia mensura propria visionis est aliquid creatum, & consequenter non continet eminenter durationes futurorum: ergo futura præsentia non sunt in mensura propria visionis, ad hoc enim continentia eminentialis suprædicta necessaria erat; sicut Deo physicè præsentia sunt, quia æternitas, quæ est propria duratio Dei, continet eminenter durationes futurorum.

Respond. ad argum. neg. ant. & ad prim. prob. neg. min. Quia quamvis negatio prædicta non sit aliquid, sed parum nihil, quatenus nihil apponi-

Mag. Froylan.

tur entì reali positivo, verè tamen est aliquid reale negativum, vel privativum, quod etiam suo modo existere potest, & consequenter per notitiam intuitivam attingi, per quam etiam attinguntur negationes existentes.

Sed instabis: Ergo sufficit ad notitiam intuitivam rem existere, eo modo, quo existere potest: ergo quælibet notitia abstractiva, est etiam intuitiva respectu absentia obiecti, quia essentialiter respicit absentiam prædictam, & talis absentia existit, modo quo existere potest; nam solum existere potest dum obiectum est absens, & physicè non existit.

Resp. tamen negando secundum consequens, quia ut notitia esset intuitiva absentia, debebat attingere illam ut *quod*; & per modum rei existentis suo modo, notitia verò abstractiva non attingit absentiam, ut obiectum *quod*, sed solum illam attingit ut *quo*, & exercitè, & ut modum afficiètem obiectum: Sicut quando quis lucem absentem cognoscit, lucem attingit ut *quod*, & absentiam solum attingit ut *quo*; & ita solum habet notitiã

N 2

ab-

abstractivam; si verò attingit aliquis absentiam, vel tenebras per modum obiecti *quod*, & suo modo existentis, absentiam prædictam cognoscet intuitivè.

Ad 2. prob. ant. princ. dist. min. subiectivè, & in se conc. min. obiectivè nego min. & conseq. Nam quidquid sit de Deo, respectu cuius omnia futura physicè præsentia sunt, & existentiam physicam habent in mensura æternitatis: in ordine tamen ad nos, dum futura diligimus, ea omnia cum existentia, quam habebunt, existunt de præsentì obiectivè, in apprehensione operantis. Quatenus ea cognoscimus, & cum existentia quam habebunt, proponimus voluntati, ut eorum existentiam quærat. Proterea que possibilia non amamus, quia existentiam habendam, non possumus de præsentì proponere, & obiectivè habere.

Si tamen aliqui Thomistæ simplicem complacentiam cōcedunt Deo in ordine ad possibilia non opponitur eorum sententia, cum doctrina quam in præsentì defendimus. Quia Authores prædicti sentiunt ra-

tionem formalem boni, non dependere ab existentia ut habenda, & existente de præsentì obiectivè in apprehensione operantis, sed vnicè dependere ab essentia rerum, ut ex prædicatis essentialibus constituta.

Ad 3. probat. resp. Quod licet cognitio, qua Deus creaturas producit, præcedat illas prioritate naturæ, non tamen eas præcedit tempore, vel duratione, sed in eodem instanti, quo scientia terminatur ad creaturas, ipsæ creaturæ existunt. Et similiter Patrem præcedere Filium, & Spiritum Sanctum prioritate tantum originis, non tamen temporis prioritate. Ad rationem verò notitiæ intuitivæ sufficere cō-existentiam termini, & cognitionis in eadem temporis instanti, & cō-existentiam in eodem priori originis, vel naturæ necessariam non esse.

Ad quartam probat. neg. mai. Quia species non dependet essentialiter ab obiecto producente, sed ab illo, vel ab alio in quo eminenter continetur; cumque Deus naturam cuiuscunque obiecti contineat eminenter, inde fit. Deum pos-

se speciem cuiuscunque obiecti efficienter producere, & hoc in Angelis fecit, quibus à principio omnes infudit species.

Ad 5. probat. negantur duo illius antecedentia, quia per exigentiam physicæ præsentia non constituitur debite notitia intuitiva, nec debite, sed potius modo repugnanti ab abstractiva distinguitur, eo quod intuitiva notitia, quantum ad denominationem intuitionis, consistit in exercitio intuendi, & sicut sine exercitio intuendi non est, ita etiam non est sine physica, & exercitata præsentia; nam quod non est, non videtur. Exemplum adest in homine, qui per exigentiam rationalitatis distingueretur ab equo, cui rationalitas repugnat; & tamen quia non modo debite, sed modo tantum repugnanti, & in proprio per illam ab equo distingueretur, propterea homo non constituitur exigentia prædicta. Nec simile est de scientia, & habitu, quia scientia consistit in eo, quod rem per causam certò, & infallibiliter attingat, & ideo non exigit claritatem, ut sit, sed solum ut

perfecta sit, qualis est Theologi à dum in Patria cum visione clara coniungitur: habitus etiam non consistit in exercitio, vel in difficilè moveri, aliàs nunquam facilè moveretur, sed consistit in eo, quod ex natura sua potest esse difficilè separabilem à subiecto: sicut accidens non consistit in exercitio inhærendi, sed in sola aptitudine ad inhærendum, & terminus non in actuali compositione, sed in aptitudine ad componendum essentialiter consistit.

Ad 6. probat. dist. mai. ex conceptu communi, conc. maior. ex conceptu differentiali, neg. mai. Quia licet relatio transcendentalis ex conceptu communi non requirat existentiam sui termini, illam tamen ex conceptu peculiari exigere potest; sicut relatio transcendentalis visionis beatæ ad Deum, existentiam Dei requirit, quod etiam contingit in notitia intuitiva.

Nec ex eo, quod ex conceptu communi existentiam termini non requirat, inferatur talem non repugnantiam in omni specie relationis transcendentalis salvari, quia præ-

dicata negativa, quæ rationi superiori conveniunt, non debent inferioribus convenire; nam animali secundum communem conceptum non repugnat irrationalitas, quæ tamen homini essentialiter repugnat.

Ad confirm. verò argum. princip. neg. ant. & ad prim. probat. neg. mai. Quia lumen non dependet essentialiter à medio in quo recipitur, sed potest sine illo salvari; sicut accidentia possunt de potentia absoluta sine subiecto reperire; oppositum autem de notitia intuitiva firmamus.

Ad 2. probat. dist. mai. à colore præsentis, præsentia sumpta signatè, conc. mai. exercitè, neg. mai. Quia notitia intuitiva essentialiter est intuitio in actu, & ita accipit speciem ab exercita præsentia, vel cum illa connectitur essentialiter; species verò cum sit actus primus solum specificatur à præsentia signata, vel possibili, non tamen à præsentia exercita, & existente, & propterea salvatur cum præsentia possibili, quamvis verum sit, quod exercitè solum repræsentabit præsentiam exi-

stentem; sicut ipsa potentia visiva salvatur cum obiecto possibiliter præsentis, quamvis non possit exercitè videre, nisi quod exercitè existit.

Ad 3. probat. dist. min. visionem per modum qualitatis, conc. min. per modum actionis vitalis, nego min. & consequ. Ex quo solum sequitur Deum posse conservare notitiam intuitivam secundum rationem, vel per modum qualitatis sine physica præsentia, non verò per modum intuitionis, quia sub hac formalitate essentialiter cum præsentia connectitur; sicut actio vitalis cum principio vitali, sine quo per modum actionis vitalis nunquam conservari potest.

Ad 4. probat. Quæ revera difficilis est, & de qua plura Thomistæ 1. p. q. 9. & 10. & 3. p. q. 11. respondetur distin. min. Visioni in propria mensura, aut in mensura futurorum, conc. min. visioni in mensura superiori, neg. min. & consequ. Quia ut visio verè sit futurorum intuitiva, necessarium non est visionem, & futura còexistere in mensura futuri, vel in mensura visionis, sed satis est, quod tam visio, quam

quàm illius mensura còexistant alicui superiori mensuræ, in qua futura physicè continentur, & visionem intuitivæ prædictam mensuram superiorem attingere; nam hoc ipso ipsa futura physicè præsentia sunt ipsi visioni in illa mensura superiori, quam visio attingit intuitivè: quod utique ita defacto contingit, eo quod dum visio beata incipit esse, incipit etiam còexistere æternitati, & ipsam æternitatem intueri, & ita videt intuitivè futura in æternitate contenta, & còexistit illis quatenus in æternitate contentis.

Sed instabis: Si semel futura non còexistunt visioni in mensura propria visionis, erunt iam verè futura comparativè ad visionem cum non existant in mensura ipsius visionis, nec in illa contineantur; sed esse verè futura, & simul physicè præsentia visioni incompatibilia sunt: ergo futura comparativè ad visionem, physicè præsentia non erunt.

Respond. dist. mai. Comparativè ad visionem secundum propriam mensuram, conced. mai. comparativè ad visionem,

ut intuentem superiorem mensuram, neg. mai. & dist. min. secundum eandem mensuram, conc. min. diversam, neg. min. & conseq. Quia quamvis futura comparativè ad mensuram visionis, ut defacto mensurantem, verè futura sint, non tamen verè futura sunt comparativè ad æternitatem, & ad visionem beatam, ut videntem intuitivè, æternitatem Divinam; sed potiùs sicut æternitas est physicè præsens visioni, ita futura ut contenta in æternitate visa, physicè præsentia sunt.

Quartò tandem arguitur: Notitia intuitiva non specificatur à præsentia physica obiecti, quod intuitivè attingit: ergo sine physica præsentia obiecti subsistere valet. Probant: primò: Cognitio Divina intuitiva est futurorum; & tamen ab illis nullam accipit speciem; aliàs cognitio Divina ab aliquo creato dependeret: ergo notitia intuitiva non specificatur à præsentia physica obiecti, quod intuitivè attingit.

Secundò probant: In visione beata, quæ futura intuitivè cognoscit in essentia Di-

vina; & tamen à solo Deo speciem accipit, non verò à futuris, quæ secundario tantum intuitivè cognoscit: ergo idem.

Tertiò prob. ant. Cognitio intuitiva intellectus secundum se inspecta, non terminatur formaliter ad physicam præsentiam obiecti; eo quod intellectus ad differentiam sensus, à physica præsentia præcindit, & à conditionibus individualibus, quæ ad obiecti singularitatem concurrunt: ergo prædicta cognitio intuitiva non specificatur à præsentia physica obiecti.

Quartò prob. ant. Notitia intuitiva specificari non valet ab eo, quod est formaliter extra genus notitiæ; sed physica præsentia, in doctrina D. Thomæ, est formaliter extra genus notitiæ: ergo idem quod prius.

Confirm. & vrgetur fundamento principali contrariorum: Quia potest Deus per se ipsum supplere concursum obiecti physicè præsentis in terminando eandem notitiam intuitivam: ergo potest notitia prædicta salvari sine physica obiecti præsentia. Prob. ant. primò: Non minus pendet in-

tuitiva notitia à specie repræsentante physicam præsentiam obiecti, quam ab ipsa physica præsentia terminante notitiã; sed potest Deus per se ipsum supplere speciem repræsentantem vniendo se ipsum loco speciei ad repræsentandum Petrum physicè præsentem, in quo quidem nulla implicatio invenitur: ergo potest per se ipsum supplere concursum obiecti physicè præsentis in terminando eandem notitiam intuitivam.

Secundò prob. ant. Potest Deus per se ipsum facere, quid quid facit mediante causa secunda; sed physica præsentia creata terminat intuitivam notitiam: ergo poterit Deus per se ipsum eandem notitiam terminare.

Tertiò prob. ant. Physica præsentia obiecti creati terminat notitiam intuitivam in genere causæ formalis extrinsecæ; sed Deus absque vlla imperfectione potest supplere genus causæ formalis extrinsecæ; siquidem per se ipsum terminat in genere isto visionem beatam: ergo idem.

Quartò prob. Potest Deus per se ipsum supplere munus

substantiæ , & existentiæ creatæ, vt constat in Myſterio Incarnationis , quia continet eminenter ſubſtantiam , & exiſtentiam creatam; ſed etiam continet eminenter phyſicam præſentiam obiecti : ergo poteſt Deus per ſe ipſum ſupplere concurſum obiecti phyſicè præſentis in terminando eandem notiſiam intuitivam.

Reſp. ad argum. diſt. ant. à præſentia in ſe ipſa, & ſemper conc. ant. à præſentia , vel ab aliquo cum præſentia connexo , nego ant. & conſeq. De duplici namque notiſia poteſt argumentum procedere , de Divina videlicet, & creatæ, & quidem ſi de Divina loquamur , certum eſt eam non poſſe ſpecificari à præſentia phyſica obiecti creati , etiam attendenta ſecundaria formalitate notiſiæ prædictæ, eo quod Divina cognitio ſecundum nullam formalitatem dependere poteſt ab obiecto creato: ſemper tamen notiſia intuitiva Divina ſpeciem accipit ab aliquo connexo cum obiecto creato, quod intuitivè attingit , & ita cognitio illa ſecundum formalitatem intuitivæ ſpecificatur ab eſſentia Divi-

na, vt futura continenti, & re præſentanti, connexaque cum illis in ratione terminandi; ſicut ſcientia ſimplicis intelligentiæ ſpecificatur ab eſſentia Divina , vt connexa cum poſſibilibus , ſine quibus eſſe non poteſt, etiam in ratione terminandi , per quod ad primam probat. habetur manifeſta ſolutio.

Si autem de notiſia intuitiva creatæ ſermo ſit , ſemper ſpecificatur à præſentia phyſica obiecti , vel ſecundum primariam ſpeciem, & entitatem ſuam, vel ſaltem ſecundum denominationem intuitivæ , in quo ſenſu viſio beata futurorum intuitiva ſecundum primariam formalitatem , & eſſentialem ſpeciem , ſpecificatur ab eſſentia Divina, ſed ſecundum terminationem ſecundariam ſpecificatur à futuris ſine quibus denominatio ſecundaria intuitivæ perſeverare non poteſt.

Sed inſtabis: Cognitio Divina futurorum intuitiva eadem invariata maneret, quavis Deus futura non decreviſſet, ſicut ipſe facere potuit: ergo non accipit ſpeciem ab eſſentia , vt connexa cum illis,

alijs ipsis deficientibus non maneret invariata.

Respond. dist. ant. invariata quoad rectum, & essentialem speciem, conc. ant. quantum ad munus intuitivæ futurorum, neg. antec. & dist. consequens: Speciem essentialem, & primariam, conc. consequ. secundariam, & accidentalem, neg. consequ. Quia si futura non essent, cognitio quæ modo est futurorum intuitiva, quantum ad speciem essentialem maneret invariata, talem namque speciem accipit ab essentia Divina accepta secundum se; verum quantum ad secundariam denominationem intuitivæ prædicta notitia variaretur, non tamen propter defectum recti, sed solum ob defectum connotati, videlicet propter defectum futuri, ex quo potius infertur notitiam sub denominatione prædicta dependere ab essentia Divina connotante creaturas, & ab eadem pro ut sic speciem secundariam desumere.

Et si rationem inquiras cur visio creata secundum denominationem secundariam specificatur à creaturis, visio verò increata secundum deno-

minationem prædictam non accipit speciem ab illis, sed tantum ab essentia ut cum creaturis connexa?

Respond. Rationem esse, quod denominatio secundaria in visione beatifica, & quacumque visione creata, respicit creaturam ut finem, & illi subordinatur, & ita ab ea specificari debet; sed in visione increata nulla denominatio quantumvis secundaria respicit creaturam ut finem, aut illi subordinatur, & ideo à creatura specificari non valet.

Ad tert. probat. Duplici via respondere poteramus, in opinione, videlicet, asserente divisionem notitiæ in abstractivam, & intuitivam esse accidentalem: in qua dicitur, notitiam intuitivam intellectus secundum specificum conceptum, & primariam terminationem notitiæ non terminari formaliter ad physicam præsentiam obiecti, terminari tamen ad physicam præsentiam obiecti formaliter secundum conceptum intuitivæ, aut denominationem secundariam accidentalem notitiæ.

In altera verò sententia asserente essentialem esse di-

visionem prædictam. Respōd. ad replicam notitiam intuitivam intellectus formaliter terminari ad physicam præsentiam, vt modum essentialem obiecti in ratione terminantis, & ex conceptu intuitivæ prædictam præsentiam exigere, quamvis non exigat illam ex conceptu communi notitiæ intellectivæ, eo quod intellectus secundum se etiam non existentia cognoscit, & ab existentia præscindit, in quo à potentia sensitiva distinguitur.

Ad 4. probat. eodem modo respond. dist. mai. secundū primariam, & essentialem speciem, conc. mai. secundū speciem accidentalem, neg. mai. Quia secundū speciem, & denominationem accidentalem benè potest notitia specificari ab eo, quod est formaliter extra genus notitiæ, & ita concessa minori, negatur consequ. sub dist. maioris.

Poterat etiam aliter responderi, præsentiam physicā obiecti esse extra genus notitiæ quantum ad exigentiam essentialem ipsius, eo quod notitia intellectus ex conceptu communi præscindit à præ-

sentia physica obiecti, nec illam exigit positivè; sed ex cōceptu peculiari notitiæ illam exigere tanquam differentiam essentialem, aut modum necessarium essentialis differentiæ, & primum solum intendere D. Thom. dum ait: Præsentiam physicam esse extra genus notitiæ. Tertiò etiam poterat dici, præsentiam physicam obiecti esse extra genus notitiæ per modum differentiæ substantialis, non tamen per modum modi essentialis, substantialis differentiæ, & sufficere esse modum essentialem substantialis differentiæ, vt illam respiciat notitia formaliter per modum modi essentialis in obiecto, & quo variato ipsa etiam notitia substantialiter varietur.

Ad confirm. verò argum. princip. resp. neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. à specie secundū conceptum continentis obiectum, conc. mai. à specie individualiter, & numericè sumpta, neg. mai. & dist. min. Supplemento æquivalentiæ, conc. min. supplemento identitatis, neg. min. & consequ. Quia notitia intuitiva non dependet essentialiter à specie

Individually sumpta, aliàs Deus illam supplere non posset, sed solum dependet notitia prædicta à specie secundæ rationem continentis obiectum. Et cum Deus omne obiectum creatum perfectissimè continet, potest per se ipsi omnia repræsentare, & per modum speciei supplere concursum speciei creatæ supplemento æquivalentiæ, vel æquivalendo pro illa ad notitiam principiandam; sed ut suppleret Deus concursum obiecti interminando eandem intuitivam notitiam, debebat fieri idem obiectum creatum, quod implicationem involuit.

Ad 2. prob. dist. mai. mediante causa secunda terminante essentialem dependentiam effectus, neg. mai. illam non terminante, conc. mai. & dist. min. terminat cum dependentia essentiali, cõc. min. sine illa, neg. min. & cõseq. Quia quando effectus essentialiter à causa secunda dependet, non potest Deus sine causa secunda prædictum effectum producere; sicut Deus producere non valet intellectiõnem, & amorem creatum, sine intellectu, & voluntate creatæ, quia

operationes prædictæ essentialiter dependent ab intellectu, & voluntate creatæ, nec producere potest relationem prædicamentalem Paternitatis creatæ, sine creatæ filiatiõne cum qua Paternitas creatæ essentialiter connexa est.

Ad 3. prob. dist. min. respectu actionis, quæ primariò terminatur ad ipsum, conc. min. quæ primariò ad creaturam terminatur, neg. min. & cõseq. Deus namque absolute exercere potest genus causæ formalis extrinsecæ respectu visionis Beatæ, aut alterius actionis, quæ primariò tendit ad ipsum, & ita actum fidei, & spei, & charitatis specificat ipse Deus; sed respectu actionis, quæ primariò terminatur ad aliquam creaturam, non potest Deus prædictum exercere concursum, eo quod actio ista specificatur à creatura, & propterea non potest Deus talem speciè præstare, nisi fiat creatura, quod implicat, & talis est notitia intuitiva obiecti creati, quæ ab illo sumit speciè.

Ad 4. prob. solutione communi resp. neg. causalem maiori ut adæquatam, sed ulterius addendum est, quia in

visione per modum existentiae, & subsistentiae, nulla imperfectio importatur, nec in formationis, nec dependentiae, nec identitatis; veram ut Deus suppleat concursum physicæ praesentiae creaturae eandem terminando notitiam, necessariū erat Deum fieri per identitatem ipsam praesentiam creaturae, quae imperfectio, maximè Deo repugnat.

Ratio autem doctrinae traditae ea est, quod notitia intuitiva obiecti creati, est notitia illius in se ipso ex parte rei, aut illius secundum modum proprium formaliter, & actualis attentio ad modum praeditum per se primò, & ita à modo proprio obiecti creati in se ipso desumit speciem: consequenterque, ut perseveraret eadem notitia debebat Deus fieri ipsum obiectum creatum in se ipso, & secundum modum proprium, quod est fieri creaturam; nam Deus in quantum talis solum est eminenter creatura; non autem est creatura secundum modum proprium formaliter. Undè ad terminandam notitiam intuitivam specificatam ab obiecto creato, necessaria erat in Deo imper-

fectio identitatis. Ex quo autè Deus praesentiam physicā obiecti creati contineat eminenter, solum infertur eam efficienter producere posse; sicut Deus eminenter continet eas mobile substantiale, & filiationem creatam, ex quo tamen non sequitur locò filiationis creatae posse terminare relationem, nec locò entis mobilis specificare philosophiam, sed solum quod ea omnia possit efficienter producere.

Sed instabis: Potest Deus in genere causae formalis extrinsecae, praestare eundem numero concursum obiecti creati, & eandem terminare notitiam, quin fiat ipsum creatum obiectum: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. primò: Potest praestare Deus in genere causae formalis intrinsecae eundem numero effectum subsistentiae, & existentiae creatae; quin fiat subsistentia, & existentia creata: ergo pariter praestare poterit eundem concursum obiecti creati, & eandem terminare notitiam, quin fiat ipsum obiectum creatum.

Secundò prob. ant. Sicut notitia intuitiva obiecti creati specificatur essentialiter ab

obiecto creato, ita natura humana specificatur ab existentia creata; sed potest Deus eadem numero terminare naturam, quam terminaret existentia creata, quin fiat Deus existentia creata: ergo idem quod prius. Min. cum conseq. constat. & prob. mai. Quantum ad secundam partem in qua difficultas est: quia omnis potentia specificatur ab actu proprio, & primario; sed natura humana est verè potentia in ordine ad existentiam creatam, & eam respicit tanquam primarium, & proprium actum in linea entis formaliter: ergo specificatur ab existentia creata.

Respond. ad replic. neg. ant. & ad prim. probat. neg. etiam ant. Quia cum effectus intrinsecus causæ formalis, sit ipsa forma communicata subiecto, dum variatur forma, variatur talis effectus; & ideo Divina existentia quamvis terminet eandem numero naturam, quam terminaret creata, non tamen præstat eundem numero effectum formalem, sed aliud entitativè diversum, finitum solum ex parte modi, propter defectum

subiecti, quod est incapax ad infinitè existendum. Quod clarius patet in Divina substantia, ex qua cum humana natura resultat infinita Persona, quæ tamen non resultaret ex natura humana, & creata substantia.

Ad secundam probat. Poteramus dicere, potius existentiam creatam specificari à natura, quàm è contra, quia quando potentia radicaliter, & per se primò continet principaliter actum, & non est propter illum, non specificatur ab actu; sicut ob hanc rationem natura radicaliter operativa, non specificatur ab operatione, quam respicit ut actum proprium, eo quod illam radicaliter continet, & non est propter illam, sed è contra ipsa operatio est propter naturam, ut finem; cumque natura creata radicaliter, & per se primò contineat existentiam, & propter illam non sit, sed eam sibi subordinet, inde fit ab ea specificari non posse.

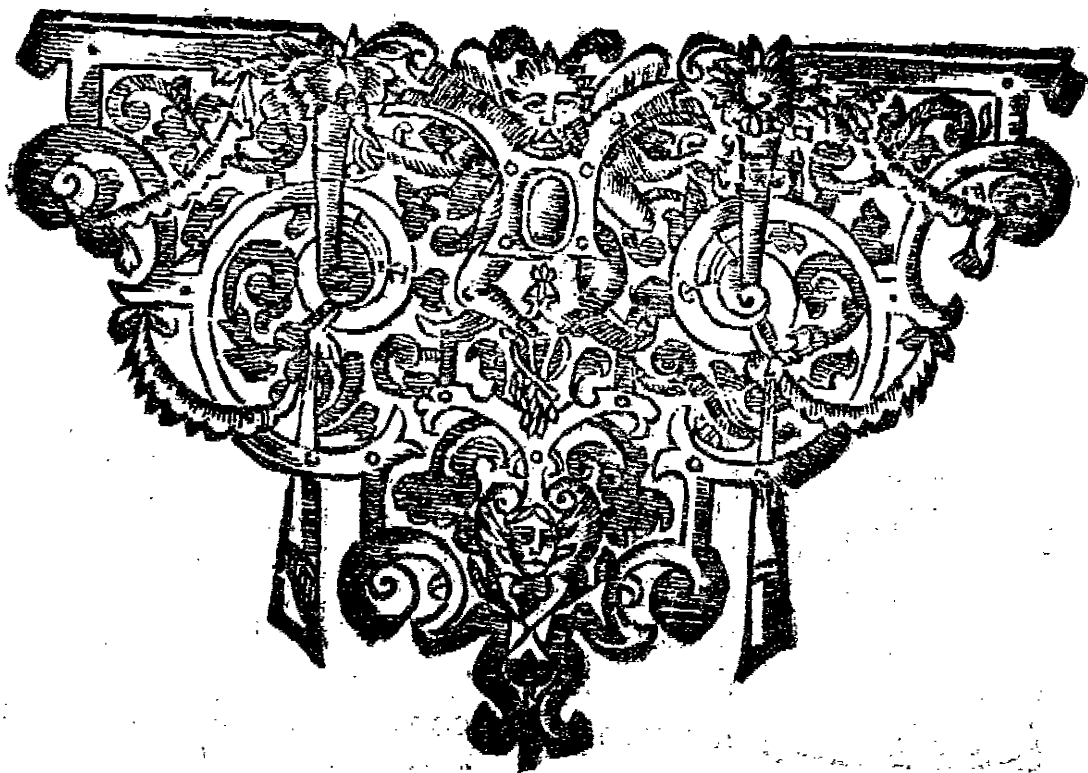
Verum quia his non indigemus. Respond. aliter neg. mai. & ad probat. dist. min. secundum conceptum existentie, conc. min. secundum conceptum.

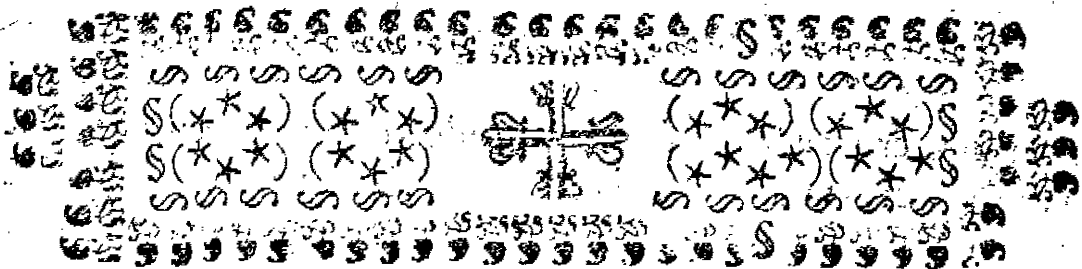
ceptum creatæ, neg. min. & conseq. Licet namque actus connaturalis, & proportionatus naturæ creatæ sit existentia creatæ, actus tamen specificativus, & primarius illius, est existentia secundum conceptum communem formæ constituentis rem extra causas,

sub quo conceptu communi continetur etiam ipsa Divina existentia, eo proportionali modo, quo intellectus specificatur ab ente secundum rationem communem, sub qua

Deus clarè visus formaliter continetur.

¶¶

QVÆST. QVARTA.

DE TERMINO, ET ILLIVS
QVIDDITATE, ET IN EA.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quanam sit differentia termini constitutiva?

S. I.

Quibusdam prælibatis, statuitur nostra conclusio.

IN difficultate ista, quæ ad omnes alias dialecticas, instrumentis præparat, & fundamenta ministrat; præmittendum est primò, terminum metaphysicè consideratum debere diffiniri per esse *secundo intentionatum rationis,*

per se ad propositionem componendam ordinatum, in qua diffinitione secundo intentionatum, est metaphysicum genus, in quo omnia artificia dialectica conveniunt univocè, esse autem per se ad propositionem componendam ordinatum, differentia metaphysica est, per quam terminus ab omni alio intentionato dialectico metaphysicè distinguitur.

Ye

Verum quia concreta accidentalia regulariter physice diffiniuntur per id, quod est magis notum in eis, videlicet, per subiectum, & subiectum secundæ intentionis partis terminum constituentis est signum, propterea terminus communiter diffinitur per esse signum *Categoricæ propositionis constitutum*, cuius diffinitionis bonitatem. Probat Auctoritas D. Thomæ, qui 2. per hierm. lect. 12. similem diffinitionem tradit. Suadet etiam bonitatem regula generalis; siquidem in ratione signi convenit terminus cum omnibus alijs, & in ratione constitutivi propositionis, ab omni alio distinguitur, consequenterque diffinitio tradita constat genere, & differentia, ac proinde bona est.

Terminum verò non bene sic diffiniri per ordinem ad propositionem, sed potius diffiniri debere per resolutionem, aut per esse id, in quod propositione resolvitur. Deffendunt aliqui, quorum assertum improbat D. Thom. 1. per hierm. lect. 1. dum dicit: quod *simplices dictiones possunt considerari, et sunt partes enuntiationis, &*

Mag. Froylan.

sic determinatur de eis in hoc libro. Ergo terminus diffiniri debet per ordinem ad propositionem, quam componere potest.

Insuper etiam id ipsum ratio convincit: nam dum terminum diffinimus, viam ad propositionem, & syllogismum paramus, & dialecticos ad hæc instrumenta componenda artificiosè dirigimus; sed ad finem prædictum congruentior, & aptior est notitia compositionis, quam resolutionis notitia: ergo terminum per compositionem diffinire debemus. Prob. min. Ad propositionem conficiendam, & construendum syllogismum, requiritur terminus per modum componentis, & partis: ergo congruentior, & aptior est notitia compositionis, quam resolutionis notitia, ut dialecticos ad instrumenta dialectica artificiosè componenda dirigamus.

Confirm. ratio prædictas Terminus diffiniendus est, per id, quod est primum in ipso; siquidem diffinitio explicat essentiam, & essentia rei est primum in ipsa, & quod nos prius in ipsa concipimus; sed in ter-

X

ei

mino prius est compositio, quam resolutio: ergo per compositionem diffiniri debet. Prob. min. In quacunque parte prius est formalitas partis, quam formalitas termini, vel prius est, quod componat, quam quod terminet resolutionem, eo quod totius resolutio supponit compositionem; sed terminus est pars per se: ergo prius est in ipso compositio, quam resolutio.

Respondet bis: Prius esse terminum componere, quam resolvere physica resolutione, & etiam resolutione mentali de toto iam fabricato, eo quod prius est compositum esse compositum, quam in partes resolutum; non tamen esse priorem compositionem, resolutione mentali de toto componendo; nam antequam quis propositionem componat, debet prius examinare partes, quibus illa componenda est, & sic prius, illam resolvit in partibus examinando.

Hæc tamen solutio inefficax est, quia in toto prius est mentaliter ipsum esse compositum, quam in partes resolutum: unde totum non per resolutionem, sed per compositio-

tionem diffinitur, videlicet, per esse constitutum ex partibus: ergo etiam in parte totius, prius est componere, quam resolvere resolutione mentali. Pat. conseq. Quia de toto per ordinem ad partes, & de partibus in ordine ad totum, proportionabiliter loquendum est; siquidem totum, & partes, correlativè dicuntur.

Secundò impugnatur data solutio; qui quærit, & examinat partis totius componendi, non dicitur propriè resolvere: ergo examen prædictum impropriè dicitur resolutio. Probat. ant. primò: Solum dicitur propriè resolvere, qui partium dissolvit unionem; sed partes examinat, & quærit ad componendum, non dissolvit unionem, sed illam procurat ponere: ergo non dicitur propriè resolvere.

Secundò prob. ant. Qui quærit, & examinat partes domus, ut domum rectè componat, non propriè dicitur resolvere domum; cum potius domum fabricare intendat: ergo qui quærit, & examinat partes totius componendi, impropriè resolvere dicitur.

Tertiò prob. ant. Dum quis

in-

intendit totum componere, & ad hoc præparat partes, non potest dici totum resolvere; nã quando intendit componere, resolvere non intendit; sed dũ quis quærit, & examinat partes totius fabricandi, intendit totum componere: ergo improprie resolvere dicitur.

Contra præfatam doctrinam instabis: Arist. 1. priorum cap. 1. Diffinisse terminum per resolutionem, dum ibi ait: *Terminum voco in quem resolvitur propositio tanquam in subiectum vel prædicatum*: ergo terminus per resolutionem diffiniendus est.

Confirm. Terminus in præfenti diffinitur, vt terminus; sed vt terminus finit resolutionem: ergo per resolutionem diffiniri debet. Pat. min. Quia terminus dicitur à terminando; sed terminare est resolutionem finire, & propterea finem agri, vel fundi, illius terminum vocamus: ergo terminus vt talis finit resolutionem.

Resp. tamen facile: Nos in præfenti tantum loqui de termino enuntiativo, & ita bene ipsum diffinire per ipsam compositionem enuntiationis: sicut ipse Arist. lib. de interpret.

Mag. Froylan.

prædictum terminum per compositionem diffinivit: si tamen loco in argumento relato terminum per resolutionem diffinivit, eo hoc fecit, quia ibi loquebatur de termino in via resolutionis, vel vt deserviente resolutioni syllogisticæ, & propterea solum ibi meminit subiecti, & prædicati, à quibus solum pendet formaliter vis inferendi, & ex quibus constat syllogismus, vt dispositis in modo, & figura secundum debitam subiectionem, & prædicationem; vnde copula, vt talis non est terminus syllogisticus, quia copula nec subijcitur, nec prædicatur.

Ad confirm. Verò argumenti respondetur dist. mai. vt terminus, ly vt reduplicante primum significatum ex usu dialecticorum, conc. mai. primum ex vi primæ impositionis, nego mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Quia terminus primò impositus est ad significandum illud, in quo resolutio finitur, sed ex usu dialecticorum extensus est ad significandum primò simpliciter partem, potentem propositionem componere, & in præfenti solum diffinitur te-

secundum id, quod primò significat ex usu dialecticorum.

Dices: Quod terminus quatenus potest propositionem componere, est compositionis principium, non verò terminus compositionis: ergo vt diffiniatur secundum aliquam rationem propriam termini, non debet per compositionem diffiniri.

Dices secundò: Terminus diffiniri debet sub ea ratione, quæ maiorem explicat simplicitatem; sed ratio termini maiorem simplicitatem explicat, quàm ratio partis, quia vt terminus est finis, & non est res solubilis ultra: ergo per resolutionem diffiniri debet.

Respond. tamen ad prim. dist. ant. Non verò terminus secundum id, à quo nomen impenitur, vel quod exprimeva impositione significat; conced. ant. Secundum id, quod primò significat ex usu dialecticorum, nego ant. & neg. cōseq. Quia licet terminus sit impositus à terminando, & hec significet ex primeva impositione, ex usu tamen dialecticorum simplicem partem compositivam enuntiationis per se primò significat.

Ad secundam instantiam, negatur min. Quia ratio partis simplicis, & ratio termini æqualem simplicitatem important, & id ipsum quod est pars simplex, & prima incomponendo, est terminus infiniendo resolutionem, & aliundè ratio partis simplicis in consideratione dialectica prior est; & ideo terminus per rationem partis simplicis potest componere, primò diffiniendus est.

Secundò supponendum est; conceptum simplicis dictionis non esse differentiam termini constitutivam: quia differentia essentialis termini constitutiva non potest esse communis termino dialectico, & alijs distinctis ab ipso; sed conceptus dictionis simplicis communis est termino dialectico, & alijs ab illo diversis: ergo differentia illius constitutiva non est. Prob. min. Conceptus simplicis dictionis est communis termino, vt pertinenti ad grammaticam, & Rethoricam, cum vtraque ex dictionibus simplicibus proprias locutiones efformat: ergo conceptus simplicis dictionis communis est termino dialectico, & grammati-

co, & Rethorico, & consequenter alijs ab eo diversis.

Confirm. Simplex dictio non convenit omni termino dialectico, sed est propria determinatè alicuius: ergo differentia termini dialectici constitutiva non est. Prob. ant. Simplex dictio significat dictionem in compositam, & incomplexam; sed hæc termino complexo non convenit, sed est incomplexi propria: ergo non convenit omni termino dialectico, sed est propria determinatè alicuius. Min. pat. Quia terminus incomplexus, est vna dictio, cui vnicus etiã correspondet conceptus, cuius oppositum terminus complexus habet.

Sed instabis contra rationem prædictam: Conceptum simplicis dictionis non esse communem termino Rethorico, & grammatico, sed determinatè ad dialecticam pertinere: ergo ratio prius facta nititur principio falso. Prob. ant. Conceptus simplicis dictionis pertinet ad librum prædicamentorum; nam secundum D. Thom. 1. per hierem. lect. 1. *Simplicium dictionum triplex potest esse consideratio, vna qui-*

dem secundum quod absolutè significant simplices intellectus, & sic earum consideratio pertinet ad librum prædicamentorum: ergo conceptus dictionis simplicis ad dialecticam determinatè pertinet.

Resp. ad replic. istam neg. ant. & ad probat. dist. ant. ad librum prædicamentorum obiectivè per modum substracti, conc. ant. formaliter, neg. ant. Quia simplices dictiones significant simplices quidditates, aut res, quæ sunt subiecta secundarum intentionum generis, speciei, & individui, quibus prædicabilia formaliter in prædicamento ordinantur, & idè obiectum dictionis simplicis pertinet ad prædicamentum per modum subiecti secundæ intentionis tantum, consequenterque simplices dictiones non formaliter, sed obiectivè per modum substracti ad dialecticam, vel ad Logicam pertinet, quod solùm loco allegato Doctor. Angelicus intendebat.

His ergo prælibatis modò difficultas est an differentia termini constitutiva sit intentio partis per se ordinatæ ad propositionem categoricam componendam, vel ratio signi-

partialis, qua terminus obiectum pariale significat? Secundum plurimi docent, quibus aliqui ex nostris favere videntur. Primum verò committer Thomistæ defendunt. Cum quibus sit.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO.

CONCLUSIONEM istam probant aliqui ratione sequenti: Differentia termini constitutiva ea est, quæ pertinet ad lineam dialecticam, & omni termino convenit; sed secunda intentio partis pertinet ad dialecticam, ut adversarij fateantur, & omni termino convenit; siquidem nullus est terminus qui non possit propositionem componere, & consequenter, qui non habeat intentionem partis per se ordinate ad propositionem componendam: ergo intentio partis per se ad propositionem componendam ordinate, est differentia termini constitutiva.

Authorum intentionem cognoscimus, sed rationem in omnia proposita approbare

non debemus, quia dabilis est secunda intentio pertinens ad lineam dialecticam, & aliàs omni termino communis, quæ tamen non sit differentia termini constitutiva: ergo ratio facta nititur principio falso. Prob. ant. Intentio dialectica communis ad omnem intentionem dialecticam totius, & partis, pertinet formaliter ad dialecticam, & aliàs omni termino convenit, ut per se manifestum, & aliàs omni termino convenit, ut per se manifestum est, & tamen non est differentia termini constitutiva, cum etiam orationi, & propositioni conveniat: ergo dabilis est secunda intentio pertinens ad dialecticam, & aliàs omni termino communis, quæ tamen non sit differentia termini constitutiva, qua propter omnia ratione prædicta.

Prob. conclusio nostra ratione: Quia ea est differentia termini constitutiva, per quã distinguitur essentialiter terminus ab omni alio instrumento Logicali; nam differentia distinctiva rei ab omnibus alijs, est constitutiva illius; sed per intentionem partis distinguitur

tur terminus intra genus Logicum ab omni alio instrumento dialectico : ergo secunda intentio partis per se potentis componere propositionem, est differentia termini constitutiva. Min. prob. Intentio partis per se est formaliter intra genus dialecticum, vt concedunt adversarij, & aliudè omnia alia instrumèta Logicalia præter terminum habet rationem totius : ergo per secundam intentionem partis distinguitur terminus intra genus dialecticum ab omni alio instrumento dialectico.

Confirm. primò. Terminus in linea artificiali dialectica est prima entitas, & elementum primum ex quo cætera componuntur: ergo differentia illius constitutiva debet esse ratio partis per se ordinatæ ad propositionem componendam, quæ in linea dialectica totum est; sicut quia materia in linea substantiali est prima entitas, differentia constitutiva materiæ, est ratio puræ potentiæ, & partis per se ordinatæ ad propositionem componendam.

Vrgerur: differentia termini constitutiva debet esse pri-

ma differentia inter omnes ad dialecticam pertinentes, siquidem terminus est prima species de linea dialectica, & ita per primam differentiam constituendus est; sed prima differentia inter omnes ad dialecticam pertinentes est secunda intentio partis per se potentis propositionem componere: ergo secunda intentio partis debet esse differentia termini constitutiva.

Respondent adversarij: ante intentionem partis inter termino reperire rationem signi partialis, quæ non convenit alijs, à termino, & omni termino convenit & consequenter non per intentionem partis, sed differentiam prædictam terminum debere constitui.

Sed hæc solutio inefficax est: Quia ratio signi partialis, vel partialis significatio convenit termino Grammaticali, & Rethorico; sicut, & ipsi termino dialectico; nam Grammatica, & Rethorica agunt de vocibus significativis, ex quibus grammatica suas orationes format, quasquè rethorica tali ordine disponit, vt possint audientem movere: ergo par-

partialis significatio non pertinet determinatè ad dialecticam, nec in ordine dialectico prima differentia est, proindequè non potest esse termini constitutiva.

Secundò solutio data impugnatur: differentia constitutiva signi, non potest esse differentia termini constitutiva, quia diversæ species habere debent diversas differentias; terminus autem, & signum specie distinguuntur, siquidem terminus ad dialecticam pertinet, signum verò ad Politicam, quæ signa instituit, ut hominis possit suam mentem explicare, & ita conversari ad convictum humanum; sed significatio partialis est differentia constitutiva signi partialis, ut per se notum est: ergo nequit esse differentia termini constitutiva.

Tertiò rejicitur: Differentia termini constitutiva debet esse per se primò in ordine ad propositionem; sed significatio partialis per se primò ad propositionem non est, sed in ordine ad signatum: ergo idem quod priùs.

Quartò rejicitur: differentia termini constitutiva, in quo

cumquè termino debet esse forma rationis; nam quicumque terminus est concretum rationis, quod per se pertinet ad dialecticam, cuius obiectum aliquid rationis est; sed significatio partialis non est in omni termino forma rationis: ergo idem quod antea. Prob. min. Significatio partialis in termino mentali est forma realis; nam conceptus, qui est terminus mentalis realiter, & ex natura sua significat, & repræsentat obiectum: ergo significatio partialis non semper, & in omni termino est forma rationis.

Quintò impugnatur solutio data: Non potest non variari species, variata essentiali differentia, sed variatur essentialitèr ratio signi, non variata ratione termini: ergo ratio signi non est differentia termini constitutiva. Prob. min. Terminus mentalis, & vocalis essentialitèr differunt in ratione signi; siquidem terminus mentalis est signum naturale, ex vocalis est signum ad placitum, quæ duo signa essentialiter distinguuntur; & tamen in ratione termini non differunt essentialitèr, ut fert probabilior

opinio: ergo variatur essentialiter ratio signi, non variata essentialiter ratione termini.

Confirm. ab opposito: Quia variatur essentialiter ratio termini non variata ratione signi: ergo diversa est differentia essentialis constitutiva utriusque. Prob. ant. Terminus categorematicus, & syncategorematicus, & nomen, & verbum essentialiter differunt in ratione termini; & tamen non differunt essentialiter in ratione signi, siquidem omnia ea sunt signa ad placitum, quæ in ratione signi habent specificam, & a thomam convenientiam: ergo variatur essentialiter ratio termini invariata ratione signi.

§. III.

*Solvuntur contrariorum
argumenta.*

CONTRA conclusionem nostram nihil speciale invenimus in littera D. Thomæ; sed à ratione poterat imprimis argui: Quo prædicatum in quantum prædicatum, componit propositionem; sed prædicatum in quantum tale

Mag. Freylan.

rationem termini non habet: siquidem intentio prædicati distinguitur essentialiter à secunda intentione termini: ergo terminus non potest constitui per intentionem partis potentis componere simplicem propositionem. Prob. mai. Prædicatum in quantum prædicatum respicit subiectum; sed subiectum, & prædicatum absque compositione non dantur: ergo prædicatum in quantum tale componit propositionem.

Resp. dist. mai. ly in quantum specificativè sumptum, conc. mai. reduplicativè acceptum, nego maior. & concessa minor. nego. conseq. Quia quamvis prædicatum specificativè sumptum componat, quatenus id, quod est prædicatum revera componit propositionem, non tamen componit illam reduplicativè, ut tale, & ex vi intentionis prædicati, eo quod ex vi intentionis prædicati, solum respicit subiectum, non tamen respicit totam propositionem, sed solum propositionem totam respicit per intentionem partis. Et propterea ad probat. mai. concessis præmissis, nego. conseq. Quæ mala est:

Z nam

nam procedit ab identica ad formalem, vel à specificativa ad reduplicativam; siquidem licet prædicatum componat, non tamen per intentionem prædicati componit, sed per intentionem partis: sicut propter eandem rationem non est bona consequentiã quæ sequitur: materia vt vnita non est sine compositione: ergo reduplicativè vt vnita componit, quia quamvis materia vnita componat, non tamen componit per formalitatem vnitæ, sed per suam entitatem.

Secundò poterat argui: dabilis est terminus, cui repugnet componere simplicem propositionem: ergo non constituitur per intentionem partis: potentis componere propositionem simplicem. Prob. ant. Iste terminus ergo nunquam potest inveniri in propositione simplici, sed semper invenitur in propositione composita, in syllogismo videlicet, aut entimemate, nam cum sit nota illationis debet necessario mediare inter antecedens, & consequens: ergo dabilis est terminus, cui repugnet componere simplicem propositionem.

Resp. neg. ant. & ad probat.

dist. ant. in propositione simplici, vt à composita separata, conc. ant. vt à composita distincta. neg. ant. & conseq. Nã terminus prædictus modificat, & componit duas propositiones simplices, videlicet antecedens, & consequens per modum partis formalis vtriusque, sed quia ille propositiones essentialiter connectuntur, & nunquam dantur nisi in toto syllogismo, vel entimemate, propterea non componit simplicem propositionem, vt à composita separata: componit tamen illam, vt in composita existentem, & ab illa distinctam; siquidem modificat antecedens, vt à consequenti diversum, & à toto syllogismo, & ad rationem termini satis est componere simplicem propositionem, vt in toto existentem, & ab omni alio distinctam.

Tertiò poterat argui: Si terminus constituitur per relationem partis, prædicta relatio erit prædicamentalis; cum relatio termini in ordine ad propositionem, sit relatio mensurabilis; sed si prædicta relatio prædicamentalis est, nequit esse differentia termini constitu-

tiva convenit termino extra propositionem ; sed termino extra non competit prædicamentalis relatio : ergo minor vera est. Prob. min. Relatio secundum esse requirit sui termini existentiam : ergo si prædicta relatio prædicamentalis est, non convenit termino extra ; nam dum terminus extra est, propositio non existit, cum propositio exterminis existentibus in ipsa, necessario componatur.

Vera solutio est differentiã termini constitutivam esse relationem transcendentalem, per quam terminus ad propositionem, vt ad terminum specificantem, & vt finem ordinatur.

Sed admissio relationem termini constitutivam esse prædicamentalem, vel secundum esse. Respond. facile posse relationem prædictam termino extra propositionem competere, quia relatio secundum esse non realis, sed rationis nõ requirit existentiam in termino, & ita illa relatio non requirit propositionem existere, nec terminus esse intra illam ; sicut ad scientiam consequitur relatio prædicamentalis ad sci-

Mag. Froylan.

tum, in doctrina D. Thom. & tamen quando scientia est de scito non existenti, nec realiter, nec per rationem, sed purè extrinsecè cognitum denominatur, relatio prædicta scientiæ terminum existentem non habet.

Quartò poterat argui : aptitudo ad componendum satis non est, vt aliqua vox rationem termini habeat : ergo terminus constitui non potest per intentionem partis potentis componere simplicem propositionem. Prob. ant. primò : Aptitudo ad componendum non sufficit, vt alicui voci conveniant termini proprietates, videlicet, suppositio, & appellatio, ampliatio, & restrictio, quæ quidem solum conveniunt termino, provt actualiter intra propositionem existit : ergo nec sufficit aptitudo prædicta, vt aliqua vox rationem termini habeat.

Secundò prob. ant. Aptitudo ad componendum per modum subiecti, & prædicati, non sufficit vt aliqua vox habeat defacto rationem subiecti, vel rationem prædicati : ergo etiam aptitudo ad componendum per modum partis satis

non erit, ut vox aliqua rationem termini habeat.

Respond. neg. ant. & ad probat. conc. antec. neg. conseq. Quia proprietates in argumento relatae non conveniunt termino, nisi quatenus intra propositionem existit. Nec novum est aliquas proprietates convenire rebus, non quidem in omni statu, sed solum in statu determinato; sicut motus est proprietas lapidis extra centrum existentis, non tamen dicitur existit in centro, in quo conaturaliter exigit quietem; & visibilitas non convenit animae rationali in statu separationis, sed solum dum est corpori coniuncta.

Ad secundam probat. ant. neg. conseq. Quia ratio termini non consistit in exercitio, sicut ratio subiecti, & praedicti, quae sine exercitio salvari non valet. Ratio autem ea est; quia ratio subiecti, & praedicti consequitur ex diverso modo actualiter componendi propositionem, si enim componitur, ut id *de quo*, induit rationem subiecti, si verò *verid quod de* alio dicitur, rationem praedicti subinduit, & ideo intentiones praedictae in exercitio

consistunt: ratio verò termini, est ratio partis, & ratio partis in aptitudine ad componendum consistit; sicut essentia materiae, & formae non consistit in compositione actuali, sed in aptitudine ad totum substantiale componendum. Quod maximè patet in anima rationali, quae sine compositione, & à materia separata invenitur.

Et si dicas: Quod si solutio vera est, lapides qui sunt in monte, erunt verè partes domus, quia domum componere possunt, & lapis magnus erit verè terminus agri, si quidem agrum terminare potest, quod tamen ita non est: ergo ratio partis, & termini in sola aptitudine ad componendum salvari non potest.

Respondi ad rationem veram partis alicuius totius non sufficere potentiam remotam ad componendum totum, sed potentiam proximam requiri, quae consistit in aliqua institutione, vel deputatione ad totum aliquod componendum, qualem non habent lapides in monte existentes, nec quilibet lapis, qui potest terminare agrum, eo quod lapides praedicti non dum determinati

sunt ad domum componendani, nec lapis magnus ad agrum terminandum, unde tantum sunt partes rei oræ, & potentia remota gaudent: Terminus verò est institutus ad componendum simplicem propositionem, & ad hunc finem ordinatur ab arte, & ita est actu, & proximè pars; sicut miles deputatus, & ordinatus ad exercitum componendum est proxima pars exercitus, non tamen quilibet homo, non dum deputatus ad militare exercitiu.

Quintò arguitur: Repugnante naturaliter propositione adhuc perseverat terminus: ergo non constituitur per ordinem ad ipsam propositionem, alias illa naturaliter repugnante, terminus naturaliter non maneret. Prob. ant. Repugnante naturaliter propositione adhuc daretur vera pars propositionis: ergo adhuc terminus perseverat; nam terminus, & pars propositionis, pro eodem supponunt. Prob. ant. Facta separatione animæ rationalis à corpore, adhuc anima rationalis est vera hominis pars, & ad id unum naturaliter inclinatur; & tamen totum naturaliter impossibile est, cum reunio

animæ ad corpus, sit naturaliter impossibile: ergo etiam repugnante naturaliter propositione dabitur vera pars propositionis.

Confirm. & vrgetur: Quavis repugnaret essentialiter propositio, maneret terminus dialecticè consideratus: ergo non potest constitui per intentionem partis per se ordinatæ ad propositionem simplicem componendam. Prob. ant. Quamvis propositio essentialiter repugnaret, maneret oratio imperfecta; siquidem oratio imperfecta non per se ad propositionem ordinatur, eo quod unum totum non potest per se ad alterum ordinari, nec per ordinem ad aliud totum constitui: ergo quamvis propositio essentialiter repugnaret, adhuc terminus maneret; quia oratio etiam imperfecta ex terminis dialecticis componitur; cum intra lineam dialecticam sit verè totum.

Respond. ad argum. neg. ant. Quia institutio artis non est ad actum naturaliter repugnans, & ideo cum componere propositionem sit exercitiu termini, inde est quod si propositio naturaliter repug-

naret, terminus non esset per se institutus ab arte ad illam componendam, & consequenter terminus non maneret. Ad probat. verò negatur similiter antecedens, & ad eius probat. dist. min. naturaliter ex suppositione, conc. min. absolute, nego min. Quia totus homo absolute loquendo est possibilis naturaliter, & solum ex suppositione animæ rationalis, manet naturaliter impossibilis, quod non tollit animam rationalem esse verè partem, quia ex prima productione naturaliter instituta est, & per se ordinata ad totum possibile naturaliter, & propterea modò separatam manere solum arguit non esse expeditam ad componendum, non tamen, non esse veram partem illius.

Ad confirm. respond. dist. ant. propositio secundum rationem particularem, conced. ant. secundum rationem communem totius dialectici, nego ant. & conseq. Quia terminus non constituitur per ordinem ad propositionem secundum rationem particularem, quia ab oratione imperfecta distinguitur, sed secundum rationem communem totius dialectici,

reperitam in propositione, & oratione imperfecta, & ideo quamvis propositio secundum rationem particularem repugnaret, adhuc terminus maneret, quia oratio imperfecta adhuc perseveraret.

Sed instabis: Ratio totius dialectici æquè primò reperitur in propositione, oratione, & syllogismo; nam univocè de his omnibus prædicatur; sed terminus constituitur per ordinem ad propositionem, secundum rationem communem totius dialectici: ergo æquè primò respicit ipsam, & respicit syllogismum, & per ordinem ad utrumque constituendus est, concedere non debemus.

Respond. dist. min. Totius dialectici compositi ex simplicibus, conc. min. absolute constituti, nego min. Quia terminus est primum elementum in linea dialectica, & ita solum respicit per se primò. Primum compositum intra talem lineam, quod quidem est compositum ex simplicibus: Ratio autem totius dialectici compositi ex simplicibus, solum in propositione, & oratione invenitur, non tamen in syllogismo.

Et si dicas: Ergo terminus con-

constituitur per ordinem ad propositionem, secundum rationem communem totius dialectici, sibi saltem, & orationi communem: ergo differentia termini constitutiva, explicanda non est per ordinem ad propositionem, sed per ordinem ad ipsam, & ad orationem simul.

Negatur secunda consequentia. Quia quamvis terminus constituitur per ordinem ad propositionem, secundum rationem ipsi, & orationi communem, terminus tamen magis notus, & principalior est propositio. Et ita differentia termini constitutiva satis bene per ordinem ad ipsam propositionem, ut ad terminum principalem magis notum explicatur. Cuius plura sunt in Metaphisica exempla.

Sexto arguitur: Possè componere propositionem, convenit accidentaliter termino: ergo terminus per secundam intentionem potentis componere constituendus non est: nam differentia termini constitutiva, non potest termino accidentaliter convenire. Ant. verò probat: actualis compositio convenit accidentaliter termino:

ergo potentia ad componendum, accidentaliter convenit illi. Prob. consequentia. Actus, & potentia debent esse in eodem genere: ergo si compositio actualis convenit accidentaliter, etiam potestas ad componendum, accidentaliter convenit.

Respondent aliqui: Potentiam proximam componendi, accidentaliter termino convenire, potentiam tamen radicalem, & exigentiam potentiae proximae convenire essentialiter termino, & hanc solam secundam potentiam esse differentiam termini constitutivam.

Hæc tamen solutio rejicitur primo: Quia si sola potentia radicalis ad propositionem componendam, esset differentia termini constitutiva, iam quidem essentialis differentia termini non esset intentio partis: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. Pars formaliter, ut talis, essentialiter importat potentiam proximam ad compositionem totius, nam quia materia essentialiter est pars per se ordinata ad totum substantiale componendum, essentialiter etiam est potentia

proxima ad ipsum actualiter componendum: ergo si differentia termini constitutiva esset sola potentia radicalis, essentialis differentia termini non esset intentio partis.

Secundò rejicitur: Potentia radicalis ad propositionem componendam, non est de linea dialectica formaliter: ergo non potest esse termini differentia; nam hæc ad lineam dialecticam debet formaliter pertinere. Prob. ant. Potentia radicalis ad componendam propositionem habetur per particularem significationem vocis; sed particularis significatio non est de linea dialectica formaliter, sed ad dialecticam, Grammaticam, & Rhetoricam communis: ergo prædicta radicalis potentia de linea dialectica non est.

Tertiò radicalis potentia est differentia propria signi; siquidem signum parziale radicaliter aptum est ad propositionem componendam, eo quod est capax recipiendi immediate ipsam intentionem partis: ergo nequit esse prædicta potentia essentialis differentia termini, nam signum, & terminus habere debent di-

stinctas essentialis differentias.

Quartò rejicitur: Lapis constitutus in monte, non dicitur domus pars, quamvis habeat potentiam radicalem ad componendam domum, nec homo ad militiam non dum deputatus, dicitur exercitus pars, quamvis habeat potentiam radicalem ad exercitum componendum; sed terminus est verè pars, & talis absolutè appellatur in ordine ad propositionem ut totum: ergo non potentia radicali, sed proxima potentia constituitur in ordine ad illam. Et ideo talis solutio de reliqua.

Respond. aliter neg. ant. & ad probat. neg. consequ. Cuius probat. dist. in eodem genere enitativo, & materiali, conc. ant. in eodem genere prædicabili, nego ant. & consequ. Nam quamvis potentia, & actus debeant esse in eodem genere enitativo, & materiali, idest, vel utrumque accidens, vel utrumque substantia, vel utrumque ens reale, vel utrumque ens rationis; non tamen debent esse in eodem genere prædicabili, sed potest actus advenire accidentaliter, & potentia

tia proxima essentialiter convenire. Instantia habetur in intellectu nostro, & in nostra voluntate, quibus esse principium proximum, vel potentia proxima intelligendi convenit essentialiter, & tamen intelligere, & amare accidentaliter tantum conveniunt.

Sed instabis: Potentia proxima ad componendum necessario debet accidentaliter convenire: ergo differentia essentialis non est. Prob. ant. primò: In agente substantiali quando actus accidentaliter convenit, etiam potentia proxima accidentaliter convenit: ergo si termino actus componendi convenit accidentaliter, etiam potentia proxima debet accidentaliter convenire. Prob. conseq. Nam ideò in agente substantiali verum est, quia potentia proxima per se ordinatur ad actum; sed etiam in omni alio hoc verum est: ergo.

Secundò prob. ant. Potentia proxima ad componendum non convenit termino extra propositionem constituto: ergo necessario debet accidentaliter termino convenire: quia si essentialiter competere, in

omni statu termino conveniret. Prob. ant. Terminus extra propositionem non potest proximè componere propositionem, quia compositio extra propositionem non datur: ergo potentia proxima ad componendam non convenit termino extra propositionem constituto.

Resp. ad replicam dist. mai. Ultimam, ly *quia* dicente causam requisitam, vel necessariam, conc: maior. causam sufficientem, nego mai. & concessa minor. neg. conseq. Quia non ideò præcisè illud in agente substantiali contingit, quia potentia proxima per se ordinatur ad actum, sed insuper quia in agente substantiali principium radicale est substantia, & ideò si potentia proxima est accidens, debet subiecto accidentaliter convenire, eo quod nullum accidens potest essentialiter convenire substantiæ.

Ad secundam prob. ant. eiusdem replicæ; neg. ant. & ad probat. dist. ant. si ly *extra* determinat actum, conc. ant. si determinat potentiam, neg. ant. & conseq. Quia licet terminus non possit exercere actum componendi extra ip-

fieri propositionem, potentia tamen ad talem actum, extra propositionem convenit illi; sicut homo non potest exercere actum equitandi sine equo, potentia tamen ad equitandum, antequam habeat equum convenit illi. Alijs terminis poteramus dicere, terminum extra propositionem, non posse componere in sensu composito cum existentia ad extra, bene tamen absolute, & in sensu diviso.

Sed instabis: Actus componendi exerceri non potest extra ipsam propositionem: ergo, hæc propositio est impossibilis: *Terminus extra propositionem componit*: ergo etiam hæc: *Terminus extra propositionem potest componere*. Nam hæc ultima est propositio modalis, & regulatur per suam de in esse, quæ quidem est prima propositio, ac proinde si propositio de in esse est impossibilis, etiã modalis impossibilis erit.

Respondebis propositionẽ de in esse supradictæ modalis, non esse illam: *Terminus extra propositionem componit*, sed alteram: *Terminus componit propositionem*, quæ semper, & in omni statu vera est.

Sed contra est: Quia in propositione de in esse solum auferitur modus propositionis modalis; sed *ly extra* non est modus propositionis modalis: ergo non debet auferri, unde.

Respond. aliter: Propositionem de in esse, esse illam: *Terminus extra propositionem componit*, quæ quamvis sit impossibilis, minimè infert modalem impossibilem esse, eo quod modalis divisa non regulatur per suam de in esse immediatam, nec à modali ad ipsam valet bene consequentia; siquidem à potentia ad actum bona consequentia non est; sicut non valet: *Homo sine equo potest equitare*: ergo *sine equo equitat*. Et item: *Homo sine concursu prævio potest operari*: ergo *sine concursu prævio operatur*. Propterea quæ modalis nostra supra relata resolvenda est per duplicem exponentem, ut si, designato termino, dicas: hoc extra propositionem est terminus, & extra propositionem potest componere: ergo terminus extra propositionem componere potest; in quibus à modali ad exponentes, & contra valet bene consequentia.

Septimò arguitur: Ratio par-

partis non convenit omni termino: ergo non est differentia termini constitutiva. Prob. antec. primò. Copula verbalis est verè terminus; & tamen ratio partis non convenit illi: ergo ratio partis non convenit omni termino. Prob. min. Ideò modus unionis inter materiã, & formam, in sententia illum statuente, non habet rationem partis, quia est nexus, & unio partium; sed copula verbalis est nexus, & unio prædicati cum subiecto: ergo ratio partis non convenit illi.

Secundò prob. ant. princip. termino mentali non convenit ratio partis: ergo idè quod prius. Prob. ant. Terminus mentalis non potest componere propositionem mentalem, nã in sententia probabili, propositio mentalis est simplex, & non composita, qualitas: ergo termino mentali non convenit ratio partis.

Confirm. & vrget. arg. Ex eo quod intentio partis superflua est ad constituendum terminum, quia significatio partialis est differentia termini constitutiva; sed illa convenit termino prius quàm intentio partis: ergo ratio partis ad ter-

minum constituendum superflua est. Prob. mai. primò. Quia significatio est forma termini, vt communiter dialectici dicunt: ergo est differentia termini constitutiva.

Secundò prob. mai. Significatio est differentia distinctiva termini ab alijs: ergo est differentia termini constitutiva. Ant. probari poterat. Ex eo quod per significationem partialem distinguitur terminus ab ipsa propositione, & à voce non significante, quatenus propositio est signum totale, & non partiale in ordine ad obiectum enuntiatum.

Efficaciùs tamen probatur ant. Quia terminus categorematicus, & sine categorematicus essentialiter distinguuntur in probabili sententia; & tamen sola significatione differunt: ergo significatio est differentia distinctiva termini ab alijs. Prob. min. Prædicti termini non distinguuntur in ordine ad propositionem, quam componere possunt: ergo sola significatione differunt. Prob. ant. Propositio composita per utrumque non est distincta formaliter: ergo prædicti termini non differunt in ordine

ad propositionem, quam componere possunt. Prob. ant. Sequentes propositiones : *Homo currit , homo velociter currit*, non differunt essentialiter , siquidem utraque est propositio indefinita ; sed vna constat ex termino Syncathegorematico, & altera non : ergo propositio composita per verumque non est distincta formaliter.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad probat. neg. min. & ad eius probat. dist. mai. nexus, & unio pura, conc. mai. unio dans esse, nego mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Quia modus unionis inter materiam, & formam est pura conditio, ut partes copulentur, & pura partium modificatio, non tamen dat aliquid esse composito ; nam esse totius solum provenit à materia, & forma, propterea que talis unio non est verè pars : Cæterum copula inter subiectum, & prædicatum specialem habet significationem, & per illam constituitur propositio in ratione totius enuntiativi, & ita dat esse propositioni per modum formæ principalis, & totalis, consequenterque est verè pars ; sicut in toto integrali, nervi, venæ, & aliæ

particulæ connectunt cæteras partes, & tamen sunt partes ratione sui, quia dant esse aliquid integrale, & eodem modo terminus syncathegorematicus modificat terminum Cathegorematicum, verum quia etiã dat aliquid esse, propterea est verè pars.

Ad secundam probat. antec. princ. negatur ant. & ad probat. dist. ant. formaliter conced. ant. eminenter, neg. ant. & dist. cons. partis formaliter, conc. conseq. eminenter, neg. conseq. Nam idem conceptus, in quo consistit propositio mentalis, prout attingit hominem v. g. est subiectum, & ut attingit animal, est prædicatum, & ut repræsentat copulam, est unio, & ita eminenter compositus est, constatque ex pluribus conceptibus componentibus eminenter, illis videlicet, quos eminenter continet, aut quibus eminenter æquivalet.

Et si dicas : Quod si solutio vera est, termini mentales in prima operatione existentes, non habebunt rationem partis, & termini ; quia tales conceptus, nec formaliter, nec eminenter componunt.

Resp. facile, quod non com-

ponunt eminenter per se, componunt tamen eminenter per conceptum secundæ operationis, in quo quidem eminenter continentur, & ad quem per se, & ex propria natura disponunt.

Et si iterum dicas: Iuxta datam doctrinam sufficere ad rationem termini esse partem eminenter, & non requiri esse formaliter partem; sed secundæ intentio partis solam convenit parti formaliter: ergo non omni termino convenire debet secundæ partis intentio.

Respond. dist. min. Secundæ intentio partis formaliter, cōc. min. partis eminenter, neg. minor. & in prædicta sententia intentio constitutiva termini ab intentione partis formaliter, aut partis eminenter.

Ad confirm. principalis argumenti, neg. mai. & ad prim. probat. Dicitur significacione esse formam termini in ratione signi pro formali, requisitam ex parte substracti, non tamen esse formam in ratione termini, & in hoc sensu dialecticos loqui.

Ad secundam probat. neg. ant. Et ad illud, quo probari

poterat, dicimus per significacionem partialem distingui terminum in ratione signi, à propositione, vel à signo totali, sed non in ratione termini; sicut ipsa etiam propositio in ratione totius dialectici non constituitur per significacionem, sed per conceptum formalem enuntiationis, ad quam significatio supponitur, & eo dem modo terminum per significacionem præsuppositivè, & non ultimò distingui à voce non significante, non tamen completè, & ultimò; sicut homo etiam per esse animal non ultimò à lapide differt, non tamen ultimè, & completè.

Ad alteram probat. neg. min. & ad probat. neg. ant. & ad eius probat. dist. ant. in se ipsa, aut vna in ordine ad aliã, conc. ant. in ratione termini, nego ant. & consequ. Quia licet prædictæ propositiones, inter se solum materialiter differat, in ratione tamen terminandi habitudinem utriusque termini, formaliter distinguuntur; sicut idem terminus quatenus terminat relationem similitudinis, formaliter distinctus est à se ipso, ut relationem dissimilitudinis terminante.

Sed

Sed Instabis ; Si termini cō-
ponentes sunt formaliter inter
se distincti , etiam propositio-
nes compositæ erunt inter se
diversæ ; nam quando partes
sunt distinctæ , etiam tota di-
stinguuntur ; sicut homo , &
equus essentialiter differunt ,
quia includunt partes essentia-
liter distinctas ; sed propositio-
nes prædictæ non distinguun-
tur formaliter inter se : ergo
terminus cathogorematicus ,
& syncathogorematicus , inter
se nullam distinctionem habe-
bunt.

Respond. Quod tota non
distinguuntur penes partes ma-
teriales , sed penes partes for-
males , & maxime in rebus ar-
tificialibus , & cum in utraque
propositione copula sit pars
formalis , & eiusdem speciei ,
inde fit prædictas propositio-
nes inter se solum esse mate-
rialiter distinctas : Sicut homo
curvus , & homo rectus , non
differunt essentialiter inter se ,
quia cōveniunt in forma , quā-
vis habeant partes materialiter
distinctas , ex quo tamen
non infertur prædictas propo-
sitiones non esse distinctas for-
maliter in ratione terminan-
di.

Si autem , unde proveniat
distinctio in ratione terminan-
di , nobis inquiras ? Responde-
mus , radicaliter , & fundamen-
tally , provenire à significa-
tione diversa , eo quod propo-
sicio composita ex termino ca-
thogorematico aliter ; quàm
altera significat formaliter ta-
men provenire diversitatem
ex diverso modo terminandi
respectum partis , per se solam
componentis , & respectum al-
terius partis componentis per
modum modi , & non per se si-
ne adminiculo alterius : Sicut
in termino motus recti , & obli-
qui provenit distinctio radica-
liter à fundamento ; sed for-
maliter à ratione terminandi.

§. IV.

Ultimum argumentum solvitur.

TA N D È M arguitur : Vna
propositio potest com-
ponere aliam ; sicut hæc pro-
positio : *Homo est animal* , com-
ponit alteram : *Homo est ani-
mal , est verè a propositio* : ergo ra-
tio partis per se non est diffe-
rentia termini constitutiva ,
alias componere propositio-
nem non posset cōvenire pro-

positioni: siquidem differentia essentialis rei, nequit alijs convenire.

Respond. tamen: Vnam propositionem posse componere aliam, materialiter, non tamen formaliter: Vnde licet propositio componat, vt constat ex argumento, non tamen componit, vt propositio formaliter, sed quatenus sub induit rationem termini & ideo solum, vt terminus componit formaliter, & cum differentia termini sit ratio partis formaliter componentis, aut compositivæ; inde est non convenire propositioni essentialem termini differentiam.

Sed instabis: In propositione supradicta, subiectum componit, vt propositio formaliter: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. Prædicatum in prædicta propositione; verè dicitur de subiecto; sed prædicatum est *ly propositio vera*: ergo subiectum est formaliter propositio, alias prædicatum non verè conveniret, nec verè de subiecto diceretur.

Respon. ad replicam neg. ant. & ad probat. dist. mai. de subiecto materialiter accepto, aut ex parte rationis *quæ*, cõc.

mai. de subiecto formaliter, vel ex parte rationis *sub qua*, nego mai. & concessa minori, neg. conseq. Quia in prædicta propositione affirmatur prædicatum de subiecto, pro substracto, vel materialiter sumpto; & ita verè dicitur de subiecto pro substracto, quia subiectum pro substracto, est vera propositio: Non tamen affirmatur prædicatum de subiecto sumpto formaliter, pro intentione termini, sub qua compositionem ingreditur; sicut etiã in hac: *Homo est animal*; prædicatum non dicitur de subiecto, vt subiecto formaliter, sed solum dicitur de eo quod est subiectum.

Et si iterum dicas: Quod hæc propositio: *Homo est animal*, componit etiam alteram: *Homo est animal est propositio formaliter*: ergo esse propositionem formaliter, verè dicitur de subiecto: consequenterque subiectum erit formaliter propositio.

Respond. distin. conseq. de subiecto in se, & pro substracto, conc. conseq. de illo formaliter, vt componente, nego conseq. Quia prædicatum dicitur de subiecto in se ipso cõ-

siderato, quod quidem est formaliter propositio. Undè idem est ac si diceres: *Homo est animalia se, & ex se, est formaliter propositio*, quod utique verum est.

Secundò ad argumentum principale. respond. dist. ant. potest componere per accidens, conc. ant. per se, nego ant. & conseq. Quia propositio est totum per se, & in sua linea ultimatum, & completum; & ita non per se, sed solùm per accidens ordinari potest ad alterum componendum.

Inde etiam habes, differentiam termini esse, posse componere per modum partis per se, non tamen posse absolute componere; & cum componere per modum partis per se ad compositionem ordinatæ, nunquam propositioni conveniat; inde fit differentiam essentialem termini, eo modo, quo differentia est, nec per accidens posse cæteris convenire, quod semper debet esse verum, quia essentia unius rei, etiam per accidens, alijs rebus convenire non potest.

Sed instabis primò: Vna propositio componit aliam per se ergo nulla est data solutio.

Prob. ant. Vna propositio induit intentionem termini dum alteram propositionem componit; sed omnis terminus componit per modum partis per se, aliàs aliquis terminus essentialiter termini non haberet: ergo vna propositio componit aliam per se.

Secundò ab opposito instabis: Etiam terminus non componit propositionem per modum partis per se ad illam ordinatæ: ergo idem de termino, & propositione dicendum. Prob. ant. Vna species essentialiter ab alia distincta non ordinatur ad aliam per se; sed terminus est species essentialiter à propositione distincta; ergo non componit propositionem per modum partis per se ad illam ordinatæ.

Tertiò instabis: Intentio partis convenit accidentaliter termino: ergo terminus, & propositio eodem modo ad propositionem componendam ordinantur. Prob. ant. Ideò intentio partis accidentaliter est respectu propositionis, quia convenit illi mediante actione intellectus; sed etiam terminus convenit per actionem intellectus; ergo con-

venit accidentaliter termino.

Quartò instabis: Ratio totius non obest, ut vna propositio possit per se ad alteram ordinari: ergo vna propositio potest per se alteram propositionem componere. Prob. ant. primò: Terminus est verè totum compositum ex voce, & significatione; & tamen per se ordinatur ad propositionem componendam: ergo ratio totius non obstat, ut vna propositio possit per se alteram ordinari.

Secundò prob. ant. Oratio imperfecta est totum; & tamen per se ordinatur ad perfectam, nam omne imperfectum per se ordinatur ad perfectum: ergo idem.

Tertio prob. ant. Materia est verè totum in sententia probabili asserente substantiam materiale habere partes realiter distinctas priori ad quantitatem; & tamen materia per se ordinatur ad totum substantiale componendum: ergo idem.

Quartò prob. ant. Terminus complexus est verè totum compositum ex partibus significativis; & tamen per se ordinatur ad propositionem

componendam: ergo idem.

Quintò prob. ant. Propositio categorica est verè totum; & tamen per se ordinatur ad syllogismum componendum: ergo idem. Prob. min. Syllogismus exigit partes per se; siquidem est totum per se, & totum per se exigit partes per se; sed partes proximæ syllogismi sunt propositiones categoricæ: ergo propositio categorica per se ordinatur ad syllogismum componendum.

Resp. ad primam replicam. Neg. ant. & ad probat. distinct. mai. induit per accidens, conc. mai. induit per se, nego mai. & concess. min. neg. consequ. Quia quamvis omnis terminus per se propositionem componat, quod tamen propositioni conveniat intentio termini, per accidens est respectu propositionis, eo quod propositio est totum intra lineam dialecticam, & idè accidentaliter, & per reflexionem intellectus tribuitur illi quæcunque altera intentio, quam tamen intentionem non petit positivè propositio, ut sit intra lineam dialecticam debite constituta, & in hoc sensu dicitur propositionem

non componere per se, quia quamvis ex suppositione quod habeat intentionem termini, per se componat, talis tamen intentio accidit propositioni. Sicut homini, qui est albus accidentaliter convenit disgregare visum, quia licet illi, ut albo essentialiter conveniat, accidit tamen illi quod sit albus. & ideo accidentaliter illi convenit disgregare.

Ad secundam replicam, nego ant. & ad prob. dist. maior. per modum partis metaphysicæ alterius, conc. mai. per modum partis physicæ, neg. mai. Quia quamvis terminus sit cōpletè constitutus in linea metaphysicæ, est tamen in linea physica primum elementum, & verè physicè pars, & ideo benè potest per se ordinari ad propositionem physicè componendam.

Ad tertiam replicam, nego ant. & ad probat. nego causalem maioris, sed causa ea est, quod propositio supponitur adæquatè constituta intra lineam dialecticam ante intentionem partis; & ideo talis intentio convenit accidentaliter propositioni, sed ante intentionem prædictam partis, non supponitur

terminus in linea dialecticæ, sed potius per illam constituitur primò intra talem lineam, & propterea respectu termini, ut ad dialecticam pertinentis, est prima, & essentialis differentia, quamvis subtracto termini conveniat accidentaliter absolutè.

Et quidem si replica convinceret, non daretur aliquod instrumentum logicale essentialiter constitutum intentione logicali; siquidem omnis intentio rationis convenit per actionem intellectus.

Ad 4. instantiam, neg. ant. & ad probat. Dicitur compositionem, & totalitatem termini ex voce, & significatione, esse in linea grammatica, vel politica, intra lineam verò dialecticam esse terminum partem simplicem, & primum elementum, ex quo cætera componuntur; & ita mirum non est per se ad propositionem componendam ordinari.

Ad secundam probat. eiusdem antecedentis neg. min. Quia oratio imperfecta solum per accidens ordinatur ad perfectam; nam quamvis oratio in perfecta sit, est per se totum, & ideo nequit esse per se pars; si-

sicut homo est imperfectior universo, & tamen non ordinatur per modum partis per se ad uniuersum componendum.

Poterat etiam, & verè responderi, orationem imperfectam ordinari per se ad perfectam per modum perfectibilis, vel sicut perfectibile ad perfectionem, vel vt incompletum ad completum, non tamen per modum partis per se; sicut albedo remissa per modum perfectibilis, & medij ordinatur per se ad albedinem intensam, non tamen per modum partis per se.

Ad 3. probat. respond. Materiam esse totum integrale compositum ex partibus integraliter distinctis, sed in linea formali non esse totum; nam primum totum formale, ex materia, & forma resultat, & ideò potest per se ordinari ad totum formale substantiale per modum partis per se; sicut defacto ordinatur, & in ea omnes partes integrales conveniunt in ratione puræ potentia per se respicientis primum actum, cum quo facit primam compositionem formalem.

Ad 4. respondetur dist. maior. totum in ratione signi, cōc.

Mag. Fraylan.

mai. in ratione termini negomai. Quia omnes partes significativæ termini complexi, quarum qualibet est signum, subordinantur eidem intentioni partis per se ordinabilis ad propositionem componendam. Quod utique dicimus de termino complexo, quatenus terminus est, non tamen de illo quatenus habet intentionem, & formalitatem orationis imperfectæ.

Sed instabis: Quod terminus complexus intra lineam dialecticam complexus est; nam divisio termini in complexum, & incomplexum pertinet ad dialecticam: ergo terminus complexus, nedum in ratione signi, sed etiam in ratione termini est verè totum.

Respond. tamen facilè: Cōplexionem, & incomplexionem termini esse tantum de linea dialectica fundamentaliter, & præsuppositivè, non tamen formaliter, & ita divisionem termini in complexum, & incomplexum esse purè accidentalem, & per extraneas differentias; sicut divisio hominis in album, & nigrum, quæ sunt differentia extra lineam hominis existentes.

Bb 2

Ad

Ad 5. & ultimam prob. nego min. Nam propositio categorica est verè totum in linea dialectica, & ita non potest per modum partis per se ad aliud totum dialecticum ordinari. Et ad probat. dist. maior. exigit partes per se, per seitate ordinationis, conc. mai. per seitate ordinis, neg. mai. Quia ex quo syllogismus sit totum per se, solum habetur quod exigit partes per se, per seitate ordinationis, id est quod exigit partes, quæ per se disponantur, & ordinantur intra ipsum syllogismum artificiosa dispositione, ratione cuius non sit syllogismus totum per accidens, vel aggregatum ex partibus nullum habentibus ordinem inter se; non tamen habetur inde quod exigit partes, quæ per se ordinantur ad ipsum & quarum esse consistat in ordine ad syllogismum componendum, ad differentiam propositionis categoricæ, quæ per se petit ex simplicibus componi, & propterea petit partes per se ordinatas ad illam.

Sed instabis: Sicut prima operatio ordinatur ad secundam, ita secunda ordinatur ad

tertiam; sed prima operatio per se ordinatur ad secundam; ergo secunda per se ordinatur ad tertiam, & consequenter propositio per se ad syllogismum ordinatur.

Instabis secundò: Materia proxima alicuius totius per se ad illud ordinatur; sed propositio est materia proxima syllogismi; ergo per se ad syllogismum componendum ordinatur.

Respond. ad primam, dist. mai. ly *sicut* parificante in substantia ordinis, conc. maior. in ordine substantiæ, vel in modo ordinis, nego mai. Quia licet conveniant in eo, quod prima ad secundam, & secunda ordinatur ad tertiam, differunt tamen in eo quod secunda non per se, sed solum ex dispositione artis dialecticæ ordinatur ad tertiam, prima verò per se proximè, & ex natura sua ordinatur ad secundam.

Ad secundam replicam dist. mai. maior. materia proxima, quæ per se, & ex propria natura talis est, conc. maior. quæ talis est ab extrinseco ex dispositione artis, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq.

Quia

Quia propositio per se, & ex natura sua est verè totum dialecticum, & ita ex natura sua, & per se non est materia proxima alterius in linea dialectica, sed solùm materia est ab extrinseco ex dispositione artis determinantis cõficere syllogismum, & propositiones ad hoc munus in syllogismo ordinare. Instantia est in toto substantiali, quod est proxima materia, vel subiectum proximum receptivum accidentiũ, & tamen non per se, & essentialiter ad accidentia recipienda ordinatur.

Secundò ad eandem primã instantiam respond. dist. conf. per se secundò, & remotè, cõc. conseq. per se primò, & proximè, neg. conseq. Quia propositio, quæ est obiectum secundæ operationis, ex natura sua est capax, vt sit materia proxima syllogismi; eo quod est totum enuntiativum, in quo potest aliquid subijci, vel prædicari, & ideo remotè, vel per se secundò ordinatur ad syllogismum componendum.

Et si dicas: Ergo propositio radicaliter, & remotè ad syllogismum componendum ordinatur, & consequenter consti-

tuitur per ordinem radicalem, aut intentionem partis radicalis ad syllogismum componendum.

Conc. conseq. Quia intentio partis proximæ, vel materiæ proximæ syllogismi radicaliter accepta, nil aliud est quàm ratio totius enuntiativi, per quam propositio immediatè capax est, vt sit materia in syllogismo, & ita constituere propositionem per intentionem materiæ proximæ radicaliter sumptæ, est constituere propositionem per esse totum enuntiativum, in quo cetera radicantur, quod concedimus libenter. Et hoc idem dicendũ intelligatur de propositione cathégorica in ordine ad hypotheticam componendam.

Tertiò tandem ad quintã, & ultimam probat. respondere poteramus: Terminum per modum partis per se ad propositionem secundum rationem ipsi, & orationi communem, ordinari; nam hæc duo ex simplicibus componuntur, & ordinem prædictum nulli alteri convenire; cum quo tamen componitur propositionem cathégoricam per se ordinari ad hypotheticam com-

ponendam, & ad componendum syllogismum, quia vnum totum quamvis per se ordinari non possit ad aliud eiusdem ordinis, per se tamen ordinari potest ad alterum, diversi, & superioris ordinis, componendum: Vnde licet cathgorica non possit per se ordinari ad alteram cathgoricam, in quo distinguitur essentialiter à termino, potest tamen ordinari per se ad hypotheticam, & ad ipsum syllogismum. Et exemplum ad est in quacunque domo, quæ non per se, sed per accidens ordinatur ad aliam, & tamen per se ad Civitatem componendam ordinatur.

§. VLTIMVS.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis in articuli discursu colligitur; voces non significantes non habere rationem termini. Cuius oppositum defendunt communiter AA. societ; sed esse falsum probat D. Thom. 1. per hierem. lect. 6. per ea verba: *Oratio, & eius partes non significant naturaliter, sed debent significare ad placitum.* Ex quo habetur par-

tes per se orationis, debere ad placitum significare, & consequenter voces non significantes ad placitum, non esse per se partes, nec termini rationem habere.

Ratione verò probat Thomista quidam assumptum; quia voces prædictæ non sunt partes orationis: ergo non habent rationem termini. Prob. antec. Quamvis prædictæ voces repræsentent se, non tamen pro se accipiuntur: ergo non sunt partes orationis; sicut non sunt partes orationis res naturales, eo quod licet repræsentent se, non accipiuntur pro se. Prob. ant. Quia voces prædictæ non habent accipi pro se ab arte; siquidem à nulla arte imponuntur, vt accipiantur pro se, insuper etiam hoc non habent à natura, aliàs semper pro se acciperentur, & ideo non possunt esse partes propositionis; sicut in hac propositione: *Homo est animal*, vox *homo*, repræsentat se, verum quia non accipitur pro se, non est pars propositionis, quatenus se ipsam repræsentat, sed solum quatenus significat hominem, pro quo accipitur in propositione prædicta.

Confirmat doctrinam suam ex eo quod in hac propositione: *Blitiri est Blitiri*, vox *Blitiri* posita ex parte subiecti non accipitur pro se; sed eadem ratio militat in similibus vocibus: ergo pro se non accipiuntur. Probat maiorem: Si vox *Blitiri* posita ex parte subiecti acciperetur pro se, esset falsa propositio, quia *Blitiri* positum ex parte prædicati, non est illud, quod ponitur ex parte subiecti, & consequenter extrema non acciperentur, & supponerent pro eodem: ergo supradicta vox *Blitiri* posita ex parte subiecti non accipitur pro se ipsa.

Sed hæc ratio cum sua confirmatione vera non est, & principio nititur falso, quia voces supradictæ semper accipiuntur pro se, & hoc à natura habent: ergo principium quod affumit ratio prædicta, verum non est. Prob. ant. primò: Voces prædictæ materialiter supponunt, & semper: ergo semper accipiuntur pro se; siquidem suppositio materialis, est acceptio termini pro se ipso.

Secundò prob. ant. in hac propositione: *Blitiri est Blitiri*, prædicatum, & subiectum

pro eodem supponunt, & pro eodem consequenter accipiuntur: ergo accipiuntur pro se, alias non pro eodem acciperentur, & consequenter propositio vera non esset; siquidem prædicatum non conveniret subiecto.

Tertiò prob. ant. Si voces prædictæ non accipiuntur pro se, ut artificiosè dispositæ, non intrabunt propositionem; hoc non conceditur: ergo accipiuntur pro se. Prob. mai. Si pro se non accipiuntur, pro nullo quidem accipientur, & consequenter non verificabuntur de aliquo: ergo non intrabunt propositionem. Prob. consequ. Quod intrat propositionem de aliquo verificatur; nam de aliquo verè affirmatur, & verè affirmari de aliquo, est de illo verificari: ergo si voces prædictæ de nullo verificantur, non intrabunt propositionem.

Nec exempla, quibus vitur ratio prædicta sunt ad propositum intenti, quia res naturales propterea non accipiuntur pro se ipsis, quia accipi pro se est verificari de se ipso iuxta exigentiam copula; sed res naturales copula non veriuntur: ergo non accipiuntur pro se.

Pat. min. Copula est unio artis; sed unio artis non unit objecta, eo quod objecta naturali identitate, connexionem, aut naturali vinculo copulantur: ergo res naturales copula non uniantur; cuius oppositum in vocibus non significativis contingit.

Et similiter in hac propositione: *Homo est animal*, vox *homo*, ideò non accipitur pro se, quia in propositione prædicta non utimur illa voce quatenus se ipsam repræsentat, sed quatenus repræsentat hominem à voce distinctum; sed in hac *Blitiri est Blitiri*, utimur voce *Blitiri*, quatenus se repræsentat, & prout sit per copulam verbalem unitur: ergo accipitur pro se ipsa.

Confirmatio autem supra inducta, etiam nititur in falsa maiori; quia dum dicimus: *Blitiri est Blitiri*, prædicamus vocem de voce in esse objecti, nõ tamen vocem de voce materialiter, & in esse rei, aliàs propositio esset falsa, cum prædicatum, & subiectum materialiter, & in esse rei sint voces distinctæ realiter; sed utraque vox in esse objecti est eadem: ergo quamvis utraque vox

pro se ipsa supponat, propositio vera erit.

Dices: ergo utraque vox accipitur pro se ipsa in esse objecti: ergo non supponit utraque vox materialiter, & pro se, sed pro objecto in quo sunt unum: ergo componunt formaliter.

Respond. distin. secundum consequens. Pro objecto à voce indistincto, nego suppositum consequentis, quod videlicet supponere pro objecto indistincto à voce, non sit supponere materialiter, & pro se. Pro objecto à voce diverso, nego cõseq. Quia utraque vox supponit pro se ipsa ut objecto, licet non pro se ipsa in esse rei, & utraque vox in esse rei distincta, est idem per modum objecti, & eidem conceptui subordinatur, qui quidem repræsentat utramque vocem, tanquam eandem rem objectivam, cum sola differentia prolationis ante, vel post ad propositionem faciendam. De quo satis quæst. 2. art. 1. argument. 2. ad replicam ultimam dictum est. Omissa ergo ratione prædicta, cum sua confirmatione.

Probatur breviter assumptum

rum vera, & efficaci doctrina; quia voces non significantes non possunt per se ad propositionem componendam ordinari: ergo termini rationem non habent; nam de ratione termini est esse primum elementum, & principium per se ad totum dialecticum ordinatum. Prob. ant. Quod non habet rationem signi partialis, non potest per se ad signum totale componendum ordinari: sed propositio est verè signum totale, & voces prædictæ non habent rationem signi: ergo non possunt per se ad propositionem componendam ordinari. Min. cum conseq. tenet, & prob. mai. Quod non est partialiter aliquod totum per se, & ex natura sua, non potest per se, & ex natura sua ad tale totum componendum ordinari; sicut quod non est partialiter substantia, non potest per se ad substantiam componendam ordinari, & quod non est partialiter homo, non potest per se ordinari ad hominem componendum, & quod non est domus partialiter, non ordinatur per modum partis ad ipsam; sed quod non habet rationem signi partialis, non est

partialiter signum totale, cum nulla pars significationis reperiatur in signo totali, illi conveniat: ergo non potest per se ad signum totale componendum ordinari.

Contra Doctrinam tamen istam poterat imprimis argui Aristotelem definire orationem esse: *Cuius partium aliqua est significativum separatum*, ex quo videtur inferri aliquam partem formalem orationis posse non significare: ergo voces non significantes possunt esse partes formales orationis, & rationem termini habere.

Confirm. eadem Doctrina: suppositio est passio termini enuntiativis; sed voces non significantes supponunt in propositiones; sicut in hac: *Blitiri est vox*, debet supponere *ly Blitiri*, aliàs propositio esset falsa, cum esset affirmativa de subiecto non supponente: ergo voces non significantes rationem termini habent.

Respond. ad argum. Aristotelem non intendere quod aliqua pars formalis orationis possit non significare, categorematicè quidem, vel sine categorematicè, sed duntaxat intendere, quod aliqua pars for-

malis orationis possit non significare per se, id est categorématique, quod concedimus libentè; cum etiam terminus sine categorématique, qui quidem non significat per se, possit componere formaliter orationem.

Ad confirm. verò respond. dist. mai. Suppositio formalis, conc. mai. materialis, nego mai. Et cum vox non significativa non supponat formaliter, sed tantum materialiter, & pro se, inde fit prædictam vocem, rationem termini non habere.

Secundò poterat argui: voces non significantes esse terminos syllogisticos: ergo etiam habent termini enuntiativi rationem; si quidem terminus syllogisticus, enuntiativum supponit. Ant. prob. A. B. C. non sunt significativa; sed Arist. per A. B. C. suos construebat syllogismos: ergo voces non significantes sunt termini syllogistici. Unde hic est bonus syllogismus: *Omnis vox est sonus; sed Blitiri est vox: ergo est sonus.*

Resp. neg. ant. Et ad probat. dicitur litteras prædictas esse impositas ab Aristotele Prin-

cipe Philosophorum tanquam ab habente auctoritatem, ad significandum maiorem, & minorem extremitatem, & prædicatum superius, & inferius, & ideo mirum non est, quod per litteras prædictas consterneret syllogismos.

Ad syllogismum autem in argumento factum respondemus; voces non significantes in prædicto syllogismo esse terminos materiales, & acceptos pro se ipsis, quod sufficit ad benè concludendum, dum modo prædicti termini etiam pro se ipsis in conclusione accipiantur, secus autem si in præmissis pro se, & in conclusione acciperentur pro alio, quia tunc variaretur suppositio de materiali in formalem.

Et si dicas: benè valet: *est Blitiri: ergo est vox trisyllaba;* sed consequens est verò terminus syllogisticus: ergo etiam antecedens; quia quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, etiam sequitur ad illius antecedens, consequenterquè Blitiri erit verè terminus syllogisticus.

Resp. neg. conseq. Quia licet illud, quod sequitur ad consequens bonæ consequen-

tiæ p̄fimd̄ int̄entionaliter sumptum, sequatur ad antecedens, in quo sensu intelligitur regula dialecticorum; non tamen hoc est verum in eo, quod sequitur ad consequens secundò int̄entionaliter sumptum, qualiter sequitur ad vocem trisyllabam esse terminum syllogisticum. Et inst̄ntia est in cōsequentiā quæ sequitur: *Omnis homo currit: ergo aliquis homo currit*; sed consequens est propositio particularis: ergo, & antecedens; quia esse propositionem particularem, & subalternatam, sequitur ad consequens quatenus induit novum int̄ntionem antecedenti repugnantem; sicut etiam ad cōsequens sequitur esse propositionem contradictoriam alterius: *Nullus homo incurrit*, cum qua tamen antecedens non contradictoriè, sed contrarie tantum opponitur.

Poterat etiam responderi: regulam intelligendam esse quando quod sequitur ad consequens est prædicatum consequenti, & antecedenti commune. Aut regulam esse intelligendam de eo, quod sequitur ad consequens, quatenus ex antecedenti reduplicativè infertur,

Mag. Froylan.

& esse terminum syllogisticum sequitur ad vocem trisyllabam secundum se, & absolutè, non tamen ad illam, ut illatam ex antecedenti prædicto.

Tertiò arguitur: *Blitiri* repræsentat aliud à se: ergo quavis non significet, potest accipi pro alio, & rationem termini habere. Prob. ant. *Blitiri* repræsentat conceptum; siquidem audita hæc voce *Blitiri*, cognoscimus proferentem prius mente concepisse talem vocem; nam sine conceptu non poterat litteras ordinare: ergo repræsentat aliud à se.

Respond. dist. ant. Repræsentat naturaliter, indirectè, & illativè, conc. ant. substituendo pro eo, nego ant. Quia *Blitiri* non repræsentat conceptum ex aliqua impositione, sicut voces significantes ex vi eiusdem impositionis repræsentant rem, & conceptum, sed conceptum immediatè, & rem mediatè, quamvis principaliter rem repræsentent: *Blitiri* verò repræsentat naturaliter conceptum; sicut fumus repræsentat naturaliter ignem, eo quod vox est sonus ab animali cum apprehensione prolatus, & ab ea tanquam à causa dependet,

& idèd naturaliter repræsentat illam: sicut quilibet effectus suam causam.

Sed instabis primò: *Blitiri* substituit, & accipitur pro alijs à se distinctis: ergo potest pro alio substituere, & rationem termini habere. Prob. ant. In hac propositione: *Blitiri, est Blitiri*, vox *Blitiri* posita ex parte subiecti substituit, & accipitur pro illa, quæ ponitur ex parte prædicati, aliàs non acciperentur, & supponerent pro eodem, & consequenter propositio vera non esset; sed vox posita ex parte prædicati, realiter diversa est, ab ea quæ ponitur ex parte subiecti: ergo vox *Blitiri* substituit, & accipitur pro alijs à se diversis.

Secundò instabis: Si doctrina tradita vera est, *Blitiri* scriptum erit verè terminus: ergo etiam *Blitiri* ve cale, cum de utroque eadem ratio sit. Prob. ant. *Blitiri* scriptum accipitur pro voce *Blitiri*: ergo erit verè terminus. Prob. ant. *Blitiri* scriptum repræsentat ad placitum vocem *Blitiri*: ergo accipitur pro voce prædicta.

Respond. ad prim. neg. ant. & ad probat. dist. min. realiter materialiter, conc. min. reali-

ter in esse obiecti, neg. minor. Quia vox *Blitiri* posita ex parte subiecti, & ea quæ ponitur ex parte prædicati, quamvis materialiter distinctæ, sunt tamen idem obiectum, & idèd vnã pro alia supponere non est supponere pro alio, sed potius supponere pro se ipsa, quando quidem vna, & altera sunt idem in esse obiecti, in quo sensu vna de altera prædicatur, de quo satis suprã, confirmationem non approbatæ rationis, impugnant.

Ad secundam instantiam, negantur due illius antecedentia, & ad probat. neg. consequ. Quia sicut vox significativa repræsentat conceptum ad placitum, & pro eo non supponit, ita scriptura significat ad placitum vocem, sed pro ea non supponit, aliàs hæc propositio scripta: *Blitiri est Blitiri* esset idem quod vox *Blitiri*, est vox *Blitiri*, & consequenter esset falsa; sicut hæc propositio scripta: *homo est animal*, si esset idem quod ista: *Vox homo est, vox animal*, esset falsa propositio. Ex quo habes quod *Blitiri* scriptum potuit imponi non ad significandam vocem *Blitiri*, sed ad hominem significandum, &

vox potuit imponi ad unum, scriptura verò ad aliud.

Quartò arguitur: Blitiri formaliter componit propositionem: ergo rationem termini habet. Prob. ant. primò: Blitiri est subiectum formale in propositione: ergo componit propositionem formaliter. Prob. ant. Illud est subiectum formale, de quo dicitur prædicatum formale; sed de Blitiri dicitur prædicatum formale, vt in hac: *Blitiri est trisyllabum*: ergo est subiectum formale.

Secundò prob. ant. Blitiri componit propositionem; sicut terminus sine thegorematicus: ergo componit formaliter. Prob. ant. Blitiri componit ratione alterius formaliter; & per se componentis: ergo sicut terminus sine thegorematicus. Prob. ant. Componit ratione vocis sub intellectæ, & idem est ac si dicas: *Hæc vox Blitiri est trisyllaba*; sed hæc vox componit formaliter, & per se: ergo Blitiri componit ratione alterius per se, & formaliter componentis.

Tertiò prob. ant. in hac propositione: *Blitiri non est nomen*, ly *Blitiri* componit formaliter: ergo Blitiri componit aliquan-

do formaliter. Prob. ant. Propositio formalis requirit partes formaliter componentes; siquidem propositio habet esse à partibus, & consequenter propositio formalis habet esse à partibus formaliter componentibus ipsam; sed prædicta propositio est formalis, & Blitiri est pars illius: ergo Blitiri componit illam formaliter.

Respond. ad argum. neg. ant. & ad primam probat. neg. etiã ant. Nam vt Blitiri componat formaliter, satis non est quod de illo dicatur prædicatum formale, sed ultra requiritur, quod dicatur de illo formaliter accepto, & non de illo materialiter, & pro se sumpto, qualiter intrat Blitiri in quacunque propositione, quod quidem solum reddat verbo suppositum materiale sumptum pro se, non tamen formale, & acceptum pro alio.

Ad secund. prob. ant. princ. negantur duo illius antecedentia, & ad probat. distinguo maior. Ratione vocis sub intellectæ, vt determinatæ ad Blitiri, & per modum designantis, cõced. mai. Ratione illius sumptæ significativè, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq.

Quia

Quia quamvis vox illa sumpta significativè componat formaliter, non tamen ita sumitur in præsentia, sed solùm accipitur per modum designantis ipsum Blitiri, & accepta pro ipso, aut ad ipsum determinata, in quo sensu formaliter non componit, sed contrahit vocem abstrahentem, ad vocem non significantem.

Ex quo intelliges: quod dū dicitur: *Blitiri non est terminus*, prædicatum verè negatur de subiecto, quia licet sub intelligatur vox, intelligitur tamen vox determinata ad Blitiri, quæ quidem vt talis, nec significat, nec est verè terminus, & ita propositio falsa non est.

Ad 3. probat. eiusdem anteced. Respond. aliqui, prædictam propositionem non esse formalem propter defectum subiecti, quod formale non est, & malam ex quocunque defectu.

Sed prædicta propositio significat verum, & significare verum, vel falsum, est passio propositionis formalis.

Rursus etiam in prædicta propositione formaliter enuntiatum vnum de alio, nam ea est formaliter enuntiativa: ergo

est propositio formalis; siquidem formaliter enuntiationis formaliter reperitur in illa, & ideò.

Ad 3. probat. Resp. aliter prædictam propositionem esse formalem, non tamen ad hoc requiri omnes partes esse componentes formaliter, sed satis est quod copula, quæ est pars principalis, & formalis dans esse propositioni, & illam constituens in ratione enuntiative, sit significativa, & formaliter componat.

Sed instabis primò: Si subiectum est æquivocum tota propositio redditur æquivoca, vt conitat in hac: *Canis est substantia*; sed subiectum esse materiale in prædicta propositione concedimus: ergo propositio prædicta non formalis, sed materialis est.

Secundò instabis: non potest salvari totum substantiale, nisi omnes partes componentes sint formaliter substantia: ergo non salvabitur propositio formalis si aliqua pars illius materialis est, vt contingit in propositione prædicta.

Resp. ad primam instantiã, eg. conseq. Quia subiectum æquivocum facit totam propositi-

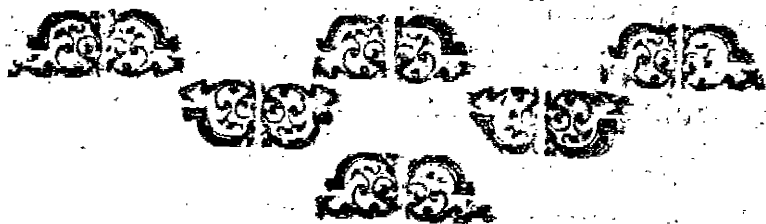
positionem subordinari pluribus conceptibus disparatis, & sine ordine, & ita reddit totam propositionem æquivocam, sed subiectum materiale non facit propositionem non esse formaliter enuntiativam unius de alio, & ita non facit illam non esse propositionem formalem.

Ad secundam neg. conseq. Quia natura substantialis est natura vna simpliciter, & omnino per se in genere entis, & propterea omnes partes debent esse substantiales, vt resultet vna natura simpliciter in genere substantiali: propositio vero est rãtum vna secundum quid, vel simpliciter in ordine artificiali, & ideo non requiritur quod omnes partes componant formaliter, & per se ad propositionem ordinentur, sed satis est, quod intra propositionem

constitutæ ad invicem disponantur, & uniantur mediante copula verè significatïva, quæ formaliter componat, & maxime, cum ab optimo in quocunque proveniat denominatio, iuxta proverbium Philosophi; & copula sit optimum in ipsa propositione; & insuper quia esse formaliter enuntiativam provenit à copula formaliter enuntiante, & ad hunc finem aliæ partes de materiali se habent, & propterea non impediunt ipsam esse propositionem formalem; nam dum dicitur malum ex quocunque effectu, intelligitur de effectu

Et non materialiter, sed formaliter se habente.

* * *

ARTICVLVS II.

Viri in iste terminus Deus sit terminus communis?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur affirmativa conclusio.

QVIA balbutiēdo, ut possumus; excelsa Dei resonamus, propterea non totum Deum adæquatè unico cōceptu percipimus, sed duntaxat vnum, vel alterum Divinum prædicatum, vno conceptu explicamus, & ita alio conceptu naturam Divinam, alio intellectum, alio voluntatem, & alio naturæ singularitatem attingimus; & indè difficultas orta est, an sicut naturam Divinam cognoscimus non cognita eius singularitate, ita etiam possimus nominare naturam, nomine naturæ, quin tale nomen se extendat ad singularitatem illius. Et cum tale nomen aliud esse non possit, quàm iste terminus *Deus*, fiat indè talem terminum esse terminum communem.

Ad huius intelligentiam primò præmittendum est; nullum nomen impositum à nobis ad Deum significandum, posse Deum significare adæquatè, quia voces sunt signa conceptus; & sicut concipimus, ita significamus; sed nullo conceptu possumus Deum adæquatè cōcipere: ergo nullo nomine possumus Deum adæquatè nominare: vnde Deus ineffabilis dicitur, quatenus ipsum effari non possumus adæquatè, aut nostris vocibus, vel sermonibus explicare.

Secundò notandum est: nomen primò ad significandum impositum, rem ipsam significare secundum illud prædicatum, quod primò à nobis percipitur, & ideò si primò conceptu naturam Divinam, & nō eius singularitatem concipi-

mus, primò etiam nomine ipsam Dei naturam, & non singularitatem significabimus, cōsequenterque nomen *Deus*, quod primò à nobis imponitur, ipsam solam naturam, & non singularitatem significat.

Tertiò notandum est: Terminum aliquem posse dici cōmunem ex parte rei significatæ, quando, videlicet, significat naturam, quæ non est vna singulariter, sed numero multiplicata in pluribus individuis, vt iste terminus *homo*: posse item terminum significare naturam, quæ vna singularis, & sine multiplicatione numerica in pluribus reperitur, sed terminus taliter illā significat, quod si aliunde non repugnaret naturæ in pluribus reperi, quatenus significata per terminū, posset benè de omnibus prædicari, & terminus qui ita naturam significat, dicitur communis ex modo significandi.

Quartò supponendum est: supradictum terminum, non esse communem ex parte rei significatæ. Quam doctrinam tradit Angel. Doct. i. p. q. 13. art. 9. in corp. per ea verba: *Sequitur quod hoc nomen Deus in*

Mag. Froylan,

communicabile quidem sit secundum rem.

Ratio etiam id ipsum convincit: quia terminus communis ex parte rei significatæ est ille, cui ex parte rei plura significata correspondent; sed termino prædicto plura significata non correspondent ex parte rei: ergo ille communis non est. Prob. min. primò: Res significata per terminum prædictū, non sunt Personæ Divinæ, sed sola natura Divina vna numero, & singularis: ergo ex parte rei significatæ non correspondent plura prædicto termino.

Secundò prob. min. Ex parte rei significatæ, idem significatur per hunc terminum *hic Deus*, & per istum terminum *Deus*; sed *hic Deus* ex parte rei plura significata non habet: ergo nec ille terminus *Deus*.

Tertiò prob. min. Significatum per istum terminum *Deus*; est *Deus*; sed non dantur plures *Dij*: ergo prædictus terminus ex parte rei plura significata non habet.

Contra suppositionem prædictam instabis: quia *Deus* ex parte rei significat Deitatem; sed *deitas* ex parte rei commu-

De nis

nis est pluribus, videlicet tribus Divinis Personis, in quibus reperitur ipsa natura Divina: ergo ex parte rei significata communis est.

Confirm. iste terminus *Deus* ex parte rei significata, significat plura divisim: ergo ex parte rei significata communis est. Prob. antec. primò: Terminus *Deus* ex parte rei significata, significat habentem Deitatem; sed sunt plures habentes Deitatem, tres, videlicet, Personæ Divinæ: ergo ex parte rei significat plura divisim.

Secundò prob. ant. Res significata per terminum, affirmatur de pluribus siquidem *Deus* dicitur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto: ergo terminus ex parte rei significat plura divisim.

Resp. ad argum. dist. minor. communis per identitatem cū ipsis, conc. min. per divisionem realem, neg. minor. & conseq. Quia ad rationem termini communis ex parte rei, satis non est significare illud, quod in pluribus reperitur, sed ultra requiritur significare illud, quod in pluribus multiplicatur. Et ratio ea est: quod si terminus sig-

nificat naturam non multiplicatam, sed vnam numero pluribus communicatam, iam non significat naturam communem, sed naturam vnam numero, & singularem; & ita ex parte rei significata communis non est. Instantia est in hoc termino *hic Deus*, qui ex parte rei significat naturam pluribus communicatam; & tamen ex parte rei significata communis non est, quia res significata per ipsum, solum est communis contrapositivè ad proprium, & notionale: eo quod non est propria alicuius personæ, sed omnibus convenit, non tamen communis est, quatenus commune opponitur singulari. In quo sensu primò ad Annibald. dist. 19. q. 4. art. 2. ad 2. intelligendus est D. Thom.

Ad confirm. neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. habentem singulariter, conced. mai. pluraliter, nego maior. & dist. min. habentes pluraliter, conc. min. singulariter, nego min. & conseq. Quia ille terminus ex parte rei significat habentem Deitatem singulariter, videlicet, hunc numero *Deum*, & idè non est com-

mu-

munis ex parte rei , quamvis Personæ pluraliter , & personaliter habentes , sint plures , eo quod Personæ adhuc ex parte rei non significantur per terminum illum.

Ad secundam prob. antec. dist. ant. per divisionem in illis , neg. ant. per identitatem cum illis , conc. ant. Et hoc non significare plura divisim ex parte rei , sed significare vnam numero , & singularem naturam pluribus communicatam.

Et si dicas : Quod iste terminus *homo* , est communis ex parte rei ; & tamen non significat naturam vt divisam , sed potiùs vt vnam , eo quod si nõ significaret naturam vt vnam , non esset terminus univocus , sed æquivocus : ergo necesse non est terminum communem ex parte rei naturam vt divisam significare.

Resp. neg. min. Nam terminus *homo* significat naturam vt materialiter , & numericè divisam , & solùm vt vnam formaliter : vndè significatio non sistit in sola natura , sed potiùs transit ad individua multiplicata naturam , quia tamen terminus significat eam , vt vnā

Mag. Freylan.

formaliter , univocus , & non æquivocus est.

His igitur prælibatis circa communitatem absolutam , & dialecticam termini supradicti , affirmat prima sententia , quod sicut hic terminus *Petrus* in aliquo verò sensu non potest dici communis , ita nec terminus *Deus*. Illam deffendunt plurimi extra Scholam D. Thomæ , & maximè Suarez lib. 2. de Attributis negativis cap. 32. & Vazquez super artic. 9. D. Thomæ 1. p. q. 13. Quibus adhærent novissimi Iesuitæ. Secunda est communis Thomistarum cum Angellico Magistro , cum quibus.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO.

Deus absolute est terminus communis dialectica.

CONCLUSIONEM nostram habet Ang. Doct. 1. p. q. 13. art. 8. Vbi affirmat hoc nomen *Deus* esse nomen naturæ , & ad naturam significandam impositum. Rursus art. 9. ad medium corp. air : *Sed quia*

Dd 2 for-

formas simplices per se subsistentes non possumus intelligere secundum quod sunt, sed intelligimus eas admodum rerum compositarum habentium formas in materia: idedò imponimus eis nomina concreta significantia naturam in aliquo supposito. Undè quantum pertinet ad rationem nominum eadem ratio est de nominibus, quæ à nobis imponuntur ad significandas naturas rerum compositarum, & de nominibus quæ à nobis imponuntur ad significandum naturas simplices subsistentes; sed illa nomina verè sunt termini communes dialecticè, vel ex modo significandi: ergo etiàm hic terminus *Deus*.

Ratione autem prob. conclusio nostra: Quia vt terminus sit verè communis dialecticè, sufficit ex modo significandi plura significare, vel naturam aliquam, quæ possit affirmari de pluribus; nam dialectica solùm attendit admodum significandi, & propterea albedo est terminus absolutus, quia quamvis significet rem adiacentem, & inhærentem subiecto, eam tamen significat per modum formæ absolutæ, & per se stans ex modo significandi, & è

contra, humana est terminus connotativus, quia ipsam substantiam humanitatis significat admodum inhærentis subiecto; sed terminus *Deus* ex modo significandi ipsam Dei naturam significat, vt communicabilem pluribus, ita quod possit de pluribus affirmari: ergo est verè cõmunis dialecticè. Prob. min. Significat naturam Dei provt à nobis concipitur; quia sicut concipimus, ita nominamus; sed natura Dei concipitur à nobis, vt communicabilis pluribus: ergo terminus *Deus*, ita significat illam. Prob. min. Concipitur à nobis sine singularitate: ergo vt communicabilis pluribus ex modo, quo à nobis concipitur. Quia non est aliud impedimentum, vt concipiatur communis, nisi quatenus vt singularis concipitur, & ant. prob. pr. it. ò: Natura Divina non concipitur à nobis provt in se, & adæquatè, & perfectè, sed solùm inadæquatè. Ita quod vno conceptu naturam concipimus, & alio singularitatem illius: ergo natura prædicta, conceptu primo à nobis concipitur sine singularitate.

Secundò prob. ant. Non at-

tinguius naturam Divinam quidditativè, sed solùm connotativè, & admodum naturæ corporeæ, & materialis; sed natura materialis sine singularitate concipitur: ergo idem de natura Divina.

Confirm. *Deus* non est terminus singularis, nec *Deum*, ut singularem significat: ergo est terminus communis. Prob. ant. Aliter significat *Deus*, & aliter: *hic Deus*; sed *hic Deus*, significat *Deum*, ut singularem: ergo *Deus* non ut singularem significat. Undè D. Thom. locis supra relatis distinguit hunc terminum *Deus*, ab hoc termino *tetragrammaton*, quatenus *hic secundus* apud Hæbreos non est nomen solius naturæ, sed *Deum* ut expressè singularem significat.

Resp. Vazquez: Significationem nominis non esse proportionandam cum modo concipiendi, vel cum conceptu loquentis, sed potiùs cum conceptu audientis vocem, & cum audiens vocem, si sit Beatus, vel Angelus, non concipiat *Deum*, ut communem, sed ipsum, ut singularem. Indè fit terminum esse verè singularem, quamvis noster intellectus *Deum*

sine singularitate cognoscat.

Solutionis veritatem exco suadere conatur, quod vox imponitur ad significandum, ut audiens vocem, rem significatam percipiat: ergo vocis significatio, cum conceptu audientis proportionanda est.

Secundò: quia vox *Papa*, vel *Cardinalis*, clarius significat illi, qui vidit *Papam*, vel *Cardinalem*, quam alteri, qui nunquam vidit *Cardinalem*, vel *Papam*: ergo quia significatio vocis, cum conceptu audientis proportionari debet.

Tertiò: Qui audit vocem *homo*, æqualiter percipit significationem illius, sive à bene intelligente, sive à minus intelligente proferatur: ergo significatio vocis, non cum loquente, sed cum audiente proportionem habet.

Hæc tamen solutio falsissima est; quia voces dicuntur à Patribus, Nuntius, & Interpretes mentis, & ita mentem indicant, cuius vices gerunt, & illi proportionantur. Undè loqui, est mentem aperire, & mentem aperire, est per locutionem significare rem ipsam, ut mente conceptam; nam si aliter eam significat, iam mentem non

aperit : ergo cum conceptu , & mente loquentis proportionari debet significatio vocis. De quibus alibi satis.

Deinde, ut Vasquvi utamur exemplo , dum proferimus vocem istam *homo* , audiens vocem, si sit Angelus non concipit naturam sine singularitate, quia conceptus Angeli est cōprehensivus , & ita naturam, & illius singularitatem attingit; & tamen illa vox *homo* verè est terminus communis : ergo significatio vocis non cum audiente , sed potius cum loquente per se primò proportionari debet.

Ad ea verò , quibus solutionem confirmat. Suo ordine respondemus , & ad primum dist. ant. rem ut conceptam , conc. ant. absolutè neg. ant. Quia voces directè significant conceptum , & immediatè ad ipsum propalandum ordinantur, mediatè verò , & ex consequenti ad rem , non quidem absolutè, sed ad illam, ut mente conceptam. Et ideo non cum audiente , sed cum loquente debent habere proportionem.

Ad secundum etiam distin. ant. clarius ex notitia audientis, conc. ant. ex parte vocis, &

significationis illius , neg. ant. Quia qui vidit Papam , non propterea clarius cognoscit, quia vox aliter apud significet, sed quia audita voce, recordatur se vidisse rem per vocem significatam, & ex hac notitia, quam in memoriam revocat, rem ipsam clarius attingit.

Ad tertium resp. vocis significationem non variari sive à benè intelligente , sive à minus intelligente prolatam , sed potius eam extendi ad id, quod primi impositores voluerunt significare. Et ita qui cognoscit impositionem vocis , æqualiter etiam percipit significationem illius , sive à benè intelligente , vel ab alio proferatur, eo quod significatio vocis, cum conceptu imponentis , & cum conceptu loquentis quoad substantiam proportionari debet , non tamen cum conceptu loquentis quantum admodum, & perfectionem illius.

* * *

§. III.

*Argumentis contra conclusionem
occurritur.*

CONTRA conclusionem
nostram poterat imprimis
arguit: Quod iste terminus
essentia Divina, non est termi-
nus communis: ergo etiã *Deus*
terminus communis non est.
Prob. ant. primò. Si esset termi-
nus communis valeret benè:
*Pater est essentia Divina, Filius
est essentia Divina: ergo Filius est
Pater; sed hæc non valet: ergo
essentia Divina non est termi-
nus communis.*

Secundò prob. ant. Si essen-
tia Divina esset terminus com-
munis, hæc propositio: *Nulla es-
sentia Divina generat*, esset uni-
versalis negativa; sed univ-
ersalis negativa non est: ergo idem.
Prob. min. Si esset univ-
ersalis negativa, converteretur simpli-
citer in istam: *Ergo nullum gene-
rans est essentia Divina; sed non
convertitur in illam; nam ipsa
hæretica est: ergo non est uni-
versalis negativa.*

Resp. ad a. g. neg. ant. & ad
primam prob. neg. mai. Quia
ut benè valeret, oportebat me-

diã esse idem re, & ratione
cum extremis, & essentia Di-
vina non est idem re, & ratio-
ne cum Personis, sed sub alia
est Pater, & sub alia ratione Fi-
lius, & idè est quasi medium
æquivocum, & consequentia
prædicta bona non est.

Ad secundam prob. distin-
mai. univ-
ersalis negativa im-
propriè, & in appariencia, con-
ced. mai. propriè, neg. mai. &
sub eadem dist. min. neg. con-
seq. Quia essentia Divina non
est communis ex parte rei, &
idè non potest propriè distri-
bui, sed duntaxat apparenter.
Et idè non est convertibilis
supradicta propositio in aliam
univ-
ersalem negativam sim-
pliciter, eo quod solum pro-
positio univ-
ersalis negativa
propriè, & de subiecto propriè
distributo, simpliciter conver-
tibilis est.

Secundò poterat argui. Quod
ita verum est Deum non esse
terminum communem: sicut est
verum esse terminum commu-
nem: ergo æqualiter debet
vtrumque defendi. Prob. ant.
Istæ propositiones: *Deus est ter-
minus communis, Deus non est
terminus communis*, sunt propo-
sitiones subcontrariæ; siquidè in

vtraque est de termino communi nullo signo affecto ex parte subiecti; sed propositiones subcontrariæ possunt esse simul veræ: ergo ita verum est Deum non esse terminum communem; sicut est verum esse terminum communem.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quia illæ propositiones sunt contradictoriæ, eo quod subiectum in illis non accipitur significativè, sed solum materialiter pro voce sumitur, & de hac numero voce *Deus*, vna affirmat, quod altera negat; sicut istæ sunt contradictoriæ: *Vox homo est nomen; vox homo non est nomen*, quia vna affirmat, quod altera de eadem voce negat.

Si tamen formentur aliæ propositiones: *Deus generat, Deus non generat*, etiam sunt contradictoriæ, quia licet terminus *Deus* significativè accipiatur, non tamen supponit pro Personis, quarum vna generat, & altera non, sed supponit pro Deo habente singulariter Deitatem, qui quidem idem numero reperitur in tribus: vnde de eodem numero in re idem quod vna affirmat, altera negat. Vnde D. Thomas semper

asserit negativam esse falsam; Javellus tamen affirmat negativam æquivalere propositioni vniuersali, sequenti videlicet propositioni: *Nihil existens Deus, generat*, quæ semper est falsa: vnde sive vnum, sive alterum dicamus, semper propositiones prædictæ contradictoriè opponuntur.

Tertiò poterat argui: Sicut *Deus* concipitur admodum naturæ communis, ita concipitur admodum rei materialis; & tamen non denominatur *Deus* materialis, & finitus: ergo nec etiam propter modum concipiendi, appellabitur communis.

Resp. neg. conseq. Quia materialitas, corporeitas, limitatio, & alia huiusmodi, sunt prædicata realia convenientia rebus secundum physicum, & realem statum, quem habent à parte rei, & propterea quamvis *Deus* concipiatur admodum rei materialis, non denominatur materialis, corporeus, & finitus. Communitas vero dialectica convenit rebus secundum statum præcisionis, quem habent in intellectu, & ita sicut intellectus noster attingit naturam *Dei*, non attingit singu-

laritate, ita natura sic attacta denominatur communis; communitate dialectica consecuta admodum intelligendi.

Quartò poterat argui. *Deus* significat Deum secundum illud, quod habet in re, non verò secundum id quod habet per ordinem ad conceptum mentis, aut secundum statum, quem habet in intellectu, aliàs esset terminus secundæ intentionis, quod tamen verum non est; sed *Deus* in re est singularis, & solum communis secundum statum, quem habet in intellectu: ergo *Deus*, non significat Deum, ut communem, sed potius ut singularem.

Resp. dist. mai. Quod habet in re inadæquatè, & præscisivè, conc. mai. adæquatè, nego mai. & dist. min. in re adæquatè, conc. min. inadæquatè, & præscisivè, neg. min. & conseq. Quia *Deus* in re habet naturam, & simul singularitatem. Undè terminus significans naturam, & non singularitatem, significat illud, quod habet in re, non quidem absolutè, sed solum ut conceptum, ly *ut* denotante conditionem, ut ipsum significamus; & propterea est terminus primæ intentionis,

Mag. Froylan.

nam ut esset secundæ intentionis oportebat significare non naturam Divinam secundum suum esse, sed secundum aliquod esse fictum; sicut genus, & species, & huiusmodi alia.

Quintò arguitur: Si natura Divina conciperetur, non concepta singularitate pro expresso, esset species prædicabilis; sed talis non est: ergo singularitas pro expresso concipitur, & consequenter *Deus* est terminus singularis. Prob. maior. Quia Angelica concipitur sine singularitate pro expresso, est species prædicabilis: ergo si natura Divina conciperetur, non concepta singularitate pro expresso, esset etiam species prædicabilis.

Ab opposito confirm. Hæc propositio: *ens est substantia*, falsa est; quia in ente includitur aliquid, quod substantiæ repugnet, ipsa, videlicet, ratio accidentis implicitè in ente contenta; sed etiam in conceptu obiectivo Divinæ naturæ includitur singularitas, quæ communitati repugnat: ergo hæc propositio: *Deus ex modo concipiendi est communis*, falsa est.

Resp. ad argum. neg. mai. &

Es ad

ad probat. neg. causalis anteced. Quia natura Angelica non propterea subinduit intentionem speciei prædicabilis, quia singularitatem non exprimit; sed quia etiam pro implicito à singularitate præscindit, & ideo est verè in potentia Logica ad differentias individuales, & verè contrahibilis per illas, quod tamen non haberet, si singularitatem implicitè contiaeret; siquidem in illo eventu non esset simpliciter vna, sed partim eadem, & partim diversa propter differentias implicitas, & consequenter Logicè non esset univoca.

Ad confirm. Poteramus dicere prædictam propositionem non esse falsam determinatè, sed solum contingenter, eo quod ens est prædicatum superius ad substantiam, & accidens, à quo quidem ad inferiora determinatè non valet subsistendi consequentia, & propterea posse prædictam propositionem esse falsam, & non quia ens pro implicito includat accidens, saltem loquendo formaliter.

Quidquid tamen de hoc sit, respondi. facilè, dist. causalem maio. Quod repugnat entitativè, conc. causalem, vt expræs-

sum tantum, neg. causalem; & dist. min. repugnat, vt expræssa, conc. min. sumpta entitativè, neg. min. & consequ. Quia in ente includitur accidens, quod non solum, vt explicatum, sed etiam entitativè repugnat substantiæ, eo quod non potest esse eadem entitas accidentis, & substantiæ, & ideo si accidens implicitè continetur in ente, extrema non supponunt pro eodem; siquidem accidens contentum implicitè, importat entitatem realiter à substantia distinctam: singularitas verò quavis vt expræssa repugnet communitati dialecticæ, non tamè entitativè; nam eadem entitas Dei potest exprimere singularitatem, & exprimere solam naturam, & quandò solam naturam exprimit, dicitur ex modo concipiendi cõmunis, eo quod non explicat singularitatem, sed vnam naturam, quæ vt sic expræssa, & concepta potest pluribus convenire.

Sextò arguitur: Ille terminus *Deus*, non potest significare plura divisim: ergo terminus communis non est. Prob. ant. Si significaret plura divisim, significaret vtique plures Deos, & res significata per terminum

posset de Dijs pluribus affirmari; sed plures Dij essentialiter repugnant: ergo terminus non potest significare plura divisim.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. min. repugnat in re, & absolute, conc. min. ex modo concipiendi naturam, neg. min. & conseq. Nam quamvis plures Dij, absolute, & in re essentialiter repugnent, non tamen repugnant essentialiter ex modo concipiendi naturam, eo quod illam concipimus admodum naturæ materialis, & non concepta pro expresso eius singularitate, & eodem modo naturam per nomen significamus; cumque naturæ ut ita conceptæ sine singularitate non repugnent pro expresso plures Dij, vel in pluribus reperiri, ita etiam non repugnant plures Dij, ex modo, quo illam per nomen significamus; consequenterque terminus ex modo significandi, plura divisim significat.

Sed instabis: Naturæ Divinæ ex modo, quo concipitur à nobis repugnat multiplicari: ergo plures Dij etiam ex modo concipiendi essentialiter repugnant. Prob. ant. primò. Na-

tura Divina concipitur, ut spiritualis: sed spiritualitati repugnat multiplicari: ergo ex modo concipiendi multiplicari repugnat.

Secundò prob. ant. Si conciperetur, ut multiplicabilis, ille conceptus esset falsus: siquidem attingeret naturam Divinam aliter, ac est in re, cum in re non possit multiplicari: ergo naturæ Divinæ etiam ex modo concipiendi repugnat multiplicari.

Resp. ad replicam, neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. spiritualitate naturæ, conc. mai. omni spiritualitate, neg. mai. & dist. min. spirituali adæquatè sumpto, conc. min. inadæquatè tantum accepto, neg. min. Quia spirituali secundum expressum naturæ, non repugnat multiplicari; siquidem natura singularitatem non explicat.

Ad secundam prob. dist. ant. ut multiplicabilis in intellectu simpliciter apprehendente, neg. ant. compositivè affirmante, conc. ant. & neg. conseq. Quia dum intellectus simpliciter apprehendit naturam, & non singularitatem, natura sic apprehensa est verè communis dialecticè, & verè multiplicabilis

negatiuè, nec illi prout sic multiplicatio repugnat; non tamen absolutam multiplicationem affirmat intellectus de natura, in hoc enim esset falsus.

Poterat aliter distingui ant. ut multiplicabilis in re, conc. ant. ut multiplicabilis ex modo, quo in conceptu relucet, neg. ant. Quia intellectus non potest verè concipere naturam Diuinam, ut realiter multiplicabilem in re, benè tamen, ut multiplicabilem ex modo, quo in conceptu relucet; nam illi prout in conceptu expressæ, non repugnat multiplicari, quâvis aliundè repugnet.

Septimò arguitur: Iste terminus *Deus* significat vnum tantum: ergo est terminus singularis, & non terminus communis. Prob. ant. Significat Deum; sed Deus est vnus tantum: ergo vnum tantum significat.

Resp. dist. ant. Vnum tantum ex parte rei significatæ, conc. ant. ex parte modi significandi, neg. ant. Quia quamvis iste terminus Deus significet Deum, qui in re singularissimus est, ipsum tamen sine singularitate significat, & ideò ex modo significandi Deum non ut vnum, sed ut communicabilem, vel ut

communem significat. Sicut hic terminus Sol, significat vnum tantum ex parte rei, & tamen est terminus communis; quia ex parte modi solem, ut communem significat.

Instabis primò: Deus ex modo significandi, significat vnum tantum: ergo solutio nulla est. Prob. ant. Modus significandi sequitur modum essendi; sed ex parte rei significat vnum tantum: ergo etiam ex parte modi.

Secundò instabis: Iste terminus *Deus* significat Deum, ut singularem formaliter: ergo ex modo significandi vnum tantum significat. Prob. ant. primò. Significat Deum ut subsistentem, cum sit terminus concretus, qui significat formam, ut in supposito; sed subsistere est proprium rei singularis: ergo Deum ut singularem significat.

Secundò prob. ant. Iste terminus *Deus* significat Deum, ut existentem: ergo ut singularem, quia existentia est rei singularis. Ant. prob. Significat Deum ut actum purum: ergo ut existentem, aliàs significaret Deum in potentia ad existentiam, & non tanquam actum purum.

Resp.

Resp. ad primam replicam, neg. ant. & ad probat. dist. mai. Modum essendi rei in re, neg. mai. modum essendi, quem habet in intellectu, conc. mai. & concessa minori, neg. conseq. Quia sicut concipimus, ita significamus, & ideo modus significandi non sequitur modum essendi rei, prout in re, sed modum essendi quem habet in intellectu, ut in exemplo solis cernere licet.

Dices: Iste terminus *specificitas* est terminus secundæ intentionis, in sententia probabilium Thomistarum; sed hoc non alia ratione, nisi quia ex parte rei significat formam rationis habentem esse per ordinem ad intellectum: ergo modus significandi in termino, sequitur modum essendi, quem res habet in se ipsa.

Admissa illa sententia (quæ mihi minus probabilis est) dist. min. non alia radicaliter, conc. min. non alia formaliter, neg. min. & conseq. Quia in terminis significantibus aliquid fictum, ex quo significant formam fictam habentem esse tantum per ordinem ad conceptum mentis, consequitur etiam significare illam ex parte mo-

di, non secundum ea, quæ habet in re, & ex tali modo significandi eam non ut existentem in re, provenit formaliter esse terminum secundæ intentionis, quamvis radicaliter proveniat ex quo forma non sit in re, sed potius ficta, eo quod forma ficta, non potest ex modo significandi aliter significari, quam ut ficta, & non in re.

Ad secundam replicam, neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. ut subsistentem signatè, conc. mai. exercitè, neg. mai. Nam quamvis terminus conererus significet formam, ut in supposito subsistentem signatè, non tamen significat formam, ut exercitè subsistentem, quod erat necessarium ad illam significandam, ut expræssè singularem, eo quod solum exercitè subsistere est proprium rei singularis, non tamen subsistere signatè, aliàs subsistens in communi non esset significabile; cū subsistens in communi, exercitè non subsistat; qua propter omnia concreta specifica, quæ sunt *Deus*, & *homo*, significant naturam subsistentem signatè, & simul eam sine singularitate significant, aliàs essent

sunt concreta individualia.

Ad secundam prob. eiusdē ant. neg. Duo illius antecedentia, vel distinguimus ea, ut existentem, & actum purum ex parte rei si significatae, conced. ant. ex modo significandi, neg. ant. Quia terminus illi ex modo significandi naturam Dei significat inadæquatè, & ut cōceptam admodum rei materialis, non concepta existentia, & ratione actus puri pro expræfso & ita terminus in significando à ratione actus puri, & existentia præscindit.

Sed instabis: Iste terminus *Deus* significat Deum, ut existentem expræfse: ergo etiam, ut singularem. Prob. ant. Iste terminus *Deus* significat illud, quo maius aliquid excogitari non potest; sicut lib. 1. de Doctrin. Christian. cap. 7. docuit August. sed existens maius est non existentem: ergo significat Deum, ut existentem expræfse.

Ad replicam istam abstraendo ab alijs, quæ 1. p. q. 2. art. 1. ad 2. dicuntur à nostris. Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. quo maius ex parte rei significatae, conc. maior. ex modo significandi, neg. mai. Quia ex modo significandi non attingi-

tur Deus cum Divinis attributis, & ut ita significatus cum suis attributis cogitatur maior ex modo significandi.

Aliter conc. mai. dist. min. non existente supposito quod existere possit, conced. minor. non existente absolute, neg. min. Quia licet existens sit maius non existente, supposito quod existere possit, non tamen maius est non existente absolute; quia ex quo apprehendamus aliquid, quo maius excogitari non potest. Non sequitur quod apprehendamus ipsum posse existere in re, cum à nobis apprehendantur impossibilia, quæ in re existere non possunt.

§. IV.

Ultimum, & difficile solvitur argumentum.

TANDEM contra conclusionem arguitur: Quamvis ille, qui vocem imposuit, non primò conceperit singularitatem Dei, potest per vocem singularitatem significare: ergo ita illam significat iste terminus *Deus*. Prob. ant. Notanda hæc: *Leo*, & *homo* significant substantiam hominis, &

Leo

Leonis; & tamen qui prædictas voces imposuit, non primò cōcepit hominis, & Leonis substantiam, quia intellectus, pro hoc statu, intelligit per species abstractas à sensibus, & ita primò percipit accidentia sensibilia, & ex consequenti intelligit connotativè substantiam per species accidentium: ergo antecedens verum est.

Confirm. Deus non concipitur, nisi quatenùs singularis: ergo ipse terminus, est terminus singularis. Prob. ant. primò: Deus non concipitur, nisi quatenùs distinctus ab omni natura creata; sed per singularitatem distinguitur: ergo non concipitur nisi quatenùs singularis.

Secundò prob. ant. Idem cōcipimus dum audimus Deū, & dum audimus hunc Deum; sed dum audimus hunc Deum, ipsum vt singularem concipimus: ergo idem.

Tertiò prob. ant. Modo cōcipiendi intellectus, aliquid correspondet ex parte obiecti; non aliud quàm Deus vt singularis: ergo.

Quartò prob. audito hec nomine *Deus*, statim occurrit nobis Deus vnus, & singularis,

quam colimus non autem Deus communis, & multiplicabilis per plures Deos, qualiter occurrit essentiali: ergo.

Quintò prob. Deus non potest à nobis concipi sine prædicato essentiali sibi; sed singularitas essentialis est Deo: ergo vt singularis concipitur; sicut Petrus concipitur singularis, quia singularitas est de essentia Petri.

Sextò prob. Si natura humana esset essentialiter singularis, non posset sine singularitate cognosci: sicut de ente, & essentia cap. 4. docet Angel. Doct. sed Deus est essentialiter singularis: ergo.

Septimò prob. Deus concipitur à nobis admodum rei materialis cum qua maiorem proportionem habet; sed maior em proportionem habet cum re singulari: ergo.

Octavò prob. In sententia probabilis Thomistarum afferente naturam Divinam constitui metaphysicè intellectiōne actuali, in qua sententia, Deus concipitur metaphysicè constitutus, & consequenter concipitur, vt intelligens; sed operatio est rei singularis: ergo.

Nonò prob. Sicut opponuntur compositum, & simplex, ita opponuntur commune, & singulare; sed Deus non potest, ut compositus concipi, eo quod est summe simplex: ergo cum sit summe singularis, non poterit, ut communis concipi, sed potius, ut singularis concipitur.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad probat. neg. min. Quia licet intellectus præsuppositivè dependeat à sensibus, eo quod à phantasmatis abstrahit species rerum: quia tamen in phantasia sunt singularia propriæ substantiæ, ab eis quidem abstrahit speciem substantiæ propriam, per quam primò, & propriè, & etiam quidditivè intelligit substantiam, & non eam intelligit per speciem accidentium.

Ad confirm. verò argum. neg. ant. & ad primam prob. dist. mai. ut distinctos in primo prædicato, videlicet, in natura, conc. mai. In omni prædicato, neg. mai. Quia Deus dum primò concipitur, solum attingitur secundum naturam non attracta expressè eius singularitate; & ita concipitur, ut distinctus in natura, non verò in sin-

gularitate, & alijs, quæ non dum explicite intelliguntur. Ex quo habes quod dum audimus Deum solam naturam concipimus. Sed dum audimus hunc Deum etiam singularitatem cognoscimus, & ideo non idem utrobique concipimus. Per quod patet. ad secundam probat.

Ad tertiam prob. neg. min. Quia quando Deum concipimus, correspondet nostro modo intelligendi ipsa natura Divina, quæ concipitur sine singularitate pro explicito, & ita correspondet ex parte obiecti ipsa natura communis, & non Deus quatenus singularis est.

Sed instabis: Si nostro modo concipiendi aliquid commune correspondet, debet esse vel reale, vel rationis; cum inter hæc non sit assignabile medium; sed non correspondet aliquid rationis; aliàs Deus non esset terminus primæ intentionis, nec etiam correspondet aliquid reale; aliàs Deus esset communis realiter: ergo nostro modo concipiendi nihil commune ex parte obiecti respondet.

Resp. dist. min. aliquid reale secundum statum, quem habet in re, conc. min. secundum statum,

tum, quem habet in intellectu, neg. min. aut aliter, nihil reale adæquatè sumptum, con. min. præscisivè acceptum, neg. min. Quia nostro modo concipiendi, correspondet ex parte obiecti natura realis Dei, non quidem provt in re, & adæquatè, sed attacta præscisivè sine singularitate.

Ad quartam probat. distin. ant. in virtute primæ apprehensionis, neg. antec. in virtute alterius actus, conc. ant. Quia audito nomine Deus, primò apprehendimus naturam Dei, & non singularitatem illius, & ideò in virtute talis actus æqualiter nobis, & Gentilibus occurrit; sed in virtute alterius cognitionis cognoscimus Deū singularem, & esse talem Catholicè confitemur, ad distinctionem Gentilium, qui Deum realiter multiplicari per plures Deos affirmant.

Ad quintam, dist. mai. sine prædicato essentiali specifico, conc. mai. individuali, neg. mai. & singularitas non est prædicatum essentialia specificum & metaphysicum Divinæ naturæ, sed pertinet ad individuationem illius, & ita potest natura concipi non concepta pro ex-

Mag. Froylan.

præffo eius singularitate, cuius oppositum reperitur in Petro; nam eius ultima differentia est singularitas, vel hæcceitas, & per illam metaphysicè constituitur in ratione individui.

Et si dicas: Quod convenit alicui essentialiter, semper, & in omni statu convenit illi: ergo si singularitas est prædicatum essentialia naturæ Divinæ, debet illi etiam vt conceptæ convenire.

Resp. dist. ant. in omni statu rei in se, conc. ant. in omni statu præscissionis, neg. ant. Quia prædicata essentialia pertinentia ad individuationem rei, nō debent illi convenire pro expresso, quando intellectus rem cum præscissione attingit, id est, secundum metaphysica prædicata, cæteris pro expresso non cognitis.

Ad sextam probat. poteramus dicere D. Thom. esse intelligendum, si natura humana esset essentialiter metaphysicè singularis, quod fundamentum habet in ipso contextu, sed necessarius non est iste recursus, & ideò respond. Aliter, quod natura humana adæquatè à nobis concipitur, & per speciem propriam, & ita si esset essen-

Essentia,

tialiter singularis, ut talis conciperetur: Natura verò Divina tantum connotativè admodum rei materialis, & non adæquatè intelligitur, & ita dispar est ratio.

Ad septimam, dist. min. Deus sub conceptu singularis, conc. min. sub conceptu naturæ, neg. min. Quia sub conceptu naturæ maiorem proportionem habet cum natura creata, quam cum re, ut singulari, & ita dum Deus concipitur primò, & secundum primum prædicatum, videlicet, naturæ, admodum etiam naturæ creatæ concipitur.

Ad octavam dist. mai. Ut intelligens intellectu accepta secundum rationem gradus, & actualitatis, conc. mai. secundum rationem operationis, neg. maior. Quia sententia prædicta nobiscum affirmat intellectiōnem secundum conceptum operationis supponere naturam singularem, & adæquatè etiam metaphysicè constitutam, & tantum defendit constituere naturam sub munere actualitatis, aut sub conceptu gradus, secundum quem conceptum non supponit rem singularem, sed potius ante ipsam singularitatem invenitur.

Poterat etiam aliter distinguì maior, ut intelligens, aut operans signatè, conc. maior. exercitè, neg. mai. Quia dum Deus à nobis primò concipitur, solum intelligitur, ut operans, vel intelligens signatè, id est, ut habens essentiam intelligentis in actu secundò; non tamen intelligitur, ut exercitè operans, & solum operatio exercita, est propria rei singularis.

Ad nonam probat. dist. mai. commune in re, & adæquatè, conc. mai. dialecticè, & quantum ad expressiōnem, nego mai. Quia communitas, quæ in Deo ponimus, solum habetur per præscissionem naturæ à singularitate, quam natura ut cognita non importat pro expresso, & prædicta præscisio non repugnat inter prædicata Divina: ad compositionem verò necessarium est unum prædicatum non continere alterum pro implicito, sed esse veram potentiam Logicam in ordine ad aliud, & cum omnis vera potentialitas repugnet in Deo ob rationem actus puri, fit inde veram compositionem similiter repugnare cum summa illius simplicitate.

Sed instabis primò contra omnia supradicta: nam si ea vera sunt, non poterit natura Divina concipi, nisi etiam pro expresso concipiatur, ut radix determinatæ singularitatis, & vnica; sed eo ipso non concipitur, ut communis: ergo ut communis significari non poterit. Prob. mai. Esse radicem determinatæ, & vnica singularitatis, non est prædicatum individuale, sed specificum Divinæ naturæ: ergo non poterit natura cognosci, nisi pro expresso concipiatur, ut radix. Prob. antec. Omnis conceptus individualis, est conceptus radicans: ergo esse radicem non est prædicatum individuale, sed specificum prædicatum.

Secundò instabis: Si semel natura concipitur non cognita pro expresso eius singularitate, concipietur quidem natura, ut potentialis in ordine ad singularitatem, quam non habet pro explicito, & consequenter etiã concipietur ut possibilis, ut sit vna numero, & singularis natura in rerum natura existens; sed naturam Divinam ita concipi, imperfectionem importat: ergo debet potius pro expresso, ut singularis attingi.

Mag. Froylan.

Tertiò instabis: Singularitas implicita tollit communitatem, & opponitur cum illa: ergo satis est singularitatem implicitè concipi, ut Deus sit terminus singularis. Prob. ant. Ita opponitur singularitas communitati; sicut diversitas unitati; sed implicita diversitas, tollit unitatem simpliciter; sicut pat. in ente, quod non est simpliciter vnum, & univocum propter diversitatem modorum, quos implicitè claudit: ergo etiam implicita singularitas tollit communitatem.

Resp. ad prim. replicam, neg. mai. & ad probat. neg. ant. & ad eius probat. dist. ant. radicans, vel conditio ad radicandum, aut modus naturæ radicans, conc. ant. radicans determinatè, & ut quod, neg. antec. & consequ. Quia quamvis cætera prædicata individualia verè radican- tur in natura, esse tamen radicem singularitatis, non est prædicatum in natura radicans, sed modus quidam naturæ, & conditio necessaria ad cætera radicandum; eo quod omnia, quæ verè radican- tur in natura, radican- tur in illa, ut individua, & radicaliter singulari,

Poterat etiam alijs terminis responderi, quod sicut lux est ratio formalis ad illuminandū alia, & se ipsam illuminandam, ita etiam singularitas est ratio formalis per modum modi formaliter requisiti, vt alia radicentur in natura, & etiam vt ipsa singularitas radiceatur, & ideò in ipsa radice singularitatis intrat per modum modi singularitas ipsa, & consequenter radix singularitatis est prædicatum individuale, quod ipsam singularitatem involuit, non quidem vt *quod*, quia ipsa vt *quod* non radicatur, sed solum vt *quo*, quia vt *quo* concurrat ad se ipsam radicandam vt *quo*, & cætera radicandam vt *quod*.

Ad secundam instantiam resp. dist. maior. vt potentialis dialecticè, & quo ad explicitum, conc. mai. Logicè, & quo ad implicitum, neg. maior. & sub eadem distin. minoris, neg. conseq. Quia ex quo natura Divina modo prædicto concipiatur, solum sequitur concipi, vt potentialem dialecticè, & in ordine ad singularitatem explicandam, non tamen vt potentialem Logicè, & in ordine ad singularitatem habendam, eo quod iam illam,

licet implicitè, habet, & prima potentialitas prædicatis Divinis non repugnat, sed sola potentialitas Logica, quæ requirit distinctionem excludentis, & exclusi incompatibilem cum conceptu actus puri. Et inde habes concipi naturam, vt possibilem tantum dialecticè, in ordine ad singularitatem, & existentiam, quam modò implicitè habet, quamque non explicat, sed explicare potest.

Ad tertiam instantiam, neg. antec. & ad probat. distin. maior. unitati eiusdem lineæ, conced. maior. diversæ, neg. maior. & distin. minor. unitatem simpliciter Logicam, conced. minor. simpliciter dialecticam, neg. minor. & conseq. Quia sicut singularitas opponitur communitati Logicæ, ita diversitas opponitur Logicæ unitatis, & propterea sicut illud quod est implicitè singulare, non est universale Logicum; ita quod est pro implicito diversum, non est Logicè simpliciter unum. Non tamen opponitur implicita diversitas cum unitate, & univocatione dialectica, nec implicita singularitas cum dialectica communitate, quæ in-

intra lineam solùm dialecticam impliciter talis est; & tamen ipsum ens est verè unum, & univocum dialecticè, & terminus significans illum, verè est terminus communis.

Ex dicas habes: Quod quando Doct. Angelicus 1. p. q. 13. art. 5. Affirmat, nullum nomen posse univocè prædicari de Deo, & creaturis, intelligens

quod est de univocatione Logica, non verò de univocatione dialectica, quæ solùm requirit rationem significatam per nomen, esse pro explicatio unam, in quo sensu ens est univocum ad Deum, & creaturas, & veritas formalis ad creatam, & incretam, univoca est.

ARTICVLVS III.

Virum detur æquivocatio in mente?

§. I.

Sensus difficultatis aperitur, & statuitur negativa conclusio.

DVPLEX æquivocatio in mente, vel in intellectu poterat reperiri, alia quidem per id, quod intellectus diversis speciebus, & actibus possit simul intelligere multa, non ut formaliter adunata, sed quatenus plura sunt. De qua æquivocatione in articuli fine dicemus. Alia verò potest esse æquivocatio sita in eo, quod intellectus per unum conceptum, & actum simul intelligat plura, quatenus plura sunt; ita quod idem conceptus sit naturalis similitudo eorum prout differunt, & non quatenus conveniunt. Et de hac tantum æquivocatione in præfenti disputamus, & in hoc sensu aliqui extra Scholam D. Thomæ possibilem æquivocationem prædictam recognoscunt, sed dif-

cipuli D. Thomæ talem æquivocationem possibilem esse negant. Cum quibus.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO
statuitur.

*Terminus mentalis æquivocus,
vel æquivocatio in mente
reperiri non potest.*

CONCLUSIONEM istam I. p. q. 85. art. 4. in principio corporis, expræssit Angelicus Doctor. & in argum. sed contra adducit Aristot. dictum 2. topic. cap. 4. quod intelligere est unum solum, scire verò multa.

Supra etiam q. 58. artic. 2. eadem sententiam per eadem verba declarat: *Vnumquodque autem est*

est intelligibile in actu, secundum quod eius similitudo est in intellectu. Quaecunque igitur per unam speciem intelligibilem cognosci possunt, cognoscuntur, ut unum intelligibile: ergo quæ per unam speciem, vel conceptum repræsentantur, sunt unum intelligibile, & nullatenus plura, ut plura.

Ratione verò probatur conclusio nostra: unus & idem conceptus non potest repræsentare plura, ut distincta, & quatenus plura sunt: ergo non potest in conceptu reperiri æquivocatio, ad quam quidem necessarium erat: eundem conceptum repræsentare plura quatenus distincta, & nullatenus ordinata: sicut vox æquivoca; v. g. *canis* repræsentat canem cælestem, marinum, & terrestrem, ut nullatenus convenientes. Ant. prob. Unus, & idem conceptus non potest esse naturalis similitudo plurium, quatenus plura sunt: ergo ea modo prædicto repræsentare non valet, quia conceptus ea solum repræsentat, quorum est similitudo. Prob. antec. Illud, in quo conceptus duabus rebus assimilatur, convenit utrique rei: sed illud, in quo sunt plura, ut

plura non convenit utrique, aliàs non different in eo, & consequenter non essent plura, sed unum: ergo idem conceptus non potest esse naturalis similitudo plurium, quatenus plura sunt. Prob. mai. Conceptus idem, & unicus non est duplex, sed unica similitudo; cum per suam naturam, & entitatem sit similis: ergo illud, in quo conceptus duabus rebus assimilatur, convenit utrique rei; nam si non convenit uni, & alteri convenit, non erit conceptus similitudo unius, quatenus est formaliter alterius similitudo, sed secundum diversam rationem, & formalitatem obiectivam, erit similis utrique, proindeque non erit unica, sed duplex similitudo.

Respondent contrarij: Ita verum esse, non tamen implicare eundem conceptum entitativè, esse duplicem in ratione similitudinis, aut duplicem similitudinem distinctam formaliter; sicut non implicat eandem vocem habere triplicem significationem, & formaliter distinctam.

Hæc tamen solutio inefficax est: quia si vocis significatio esset realiter entitativè idem-

tificata cum voce, & ipsa vox per suam naturam significationem haberet; non posset eadem numero vox triplicem significationem distinctam habere; sed similitudo conceptus realiter identificatur cum illius entitate: ergo vnus, & idem conceptus, non potest esse duplex similitudo formaliter.

Secundò reijcitur solutio data: duplex similitudo distincta formaliter, debet habere duplex specificativum formaliter distinctum, aliàs non erit similitudo formaliter diversa; cum diversitas prædicta à diverso specificativo provenire debeat; sed vnus, & idem conceptus non potest habere duplex specificativum, distinctum formaliter: ergo idem conceptus non potest esse duplex formaliter similitudo. Prob. min. Per specificativa formaliter diversa, realiter etiam distinguuntur conceptus, potentiae, & actus, in doctrina D. Thomæ; sed vnus conceptus non potest esse realiter à se ipso distinctus: ergo non potest habere duplex specificativum distinctum formaliter.

Tertiò reijcitur: Similitudo conceptus est ipsa repræsentatio;

sed repræsentatio in eodem conceptu, nequit esse duplex: ergo nec similitudo. Prob. min. Quia repræsentatio immaterialitatem consequitur; sed in eodem conceptu non est duplex immaterialitas: ergo repræsentatio nequit esse duplex. Repræsentatio adæquatur cum entitate conceptus, sed entitas conceptus vna est: ergo repræsentatio nequit esse duplex.

Ex doctrina data confirm: efficaciter ratio conclusionis nostræ: Si idem conceptus repræsentaret plura, vt plura, vel nullam vnitatem habentia, cōceptus non esset vnus: ergo vnus conceptus non potest plura, vt plura repræsentare, ac proinde æquivocus esse non potest. Prob. ant. Vnitas conceptus desumitur ab vnitatem obiecti, quod repræsentat, & à quo habet speciem; sed dum conceptus repræsentat plura, vt plura, obiectum repræsentatum non est vnum, sed diversum: ergo conceptus non erit vnus.

Respondetis: In conceptu nostro ita contingere debere, sed non in conceptu Angeli, eo quod Angeli conceptus non accipit speciem ab obiecto, quod

quod repræsentat, quia species Angeli non desumuntur à rebus.

Hæc tamen impugnare, præsentis loci non est, sed gratia disputationis, breviter ea impugnamus; quia quamvis Angeli species non desumantur à rebus, nec causentur ab obiecto creato in genere causæ efficientis, sed potius infundantur à Deo, formaliter tamen; specificantur ab obiecto creato: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. Species Angeli totum suum esse habet, propter obiectum creatum, & ad ipsum ordinatur, ut finem: ergo species Angeli, specificantur formaliter ab obiecto creato. Prob. ant. Species Angeli non dantur, ut sint, sed potius, ut repræsentent obiectum, & ad hunc finem infunduntur à Deo: ergo totum suum esse habent propter obiectum creatum, & ad ipsum ordinantur, ut finem.

§. III.

Argumentis contra conclusionem occurritur.

CONTRA conclusionem nostram poterat imprimis argui: defacto datur conceptus æquivocus: ergo datur æquivocatio in mente. Prob. ant. primò. Datur conceptus univocus: ergo defacto datur æquivocus, quia contraria sunt circa idem, & ita vterque, vel nullus debet in mente inveniri.

Secundò prob. ant. Dum quis profert hanc propositionem: *Canis est substantia*, æquivocatur audiens, & format conceptum æquivocum, quo percipit omnes significationes vocis, & omnes canes, ut inter se differentes: ergo defacto datur conceptus æquivocus.

Tertiò prob. ant. Conceptus non ultimatus huius vocis *canis* est æquivocus: ergo idem quod prius. Prob. ant. Ille conceptus repræsentat vocem, quatenus signum est, vel ut habentem triplicem significationem diversam: ergo ille conceptus æquivocus est.

Quartò prob. ant. Ita non contingere, ex implicatione probamus; sed non implicat dari conceptum æquivocum: ergo datur. Prob. min. non implicat dari æquivocationem physicam in rebus: ergo non implicat dari conceptum æquivocum. Pat. conseq. à paritate, & prob. ant. Si Deus assumeret simul cum natura humana, Leonis, & equi naturas, daretur æquivocatio physica in rebus; siquidem in hoc eventu haberet Deus naturas illas, ut specie diversas, & sine aliqua convenientia; sed non implicat Deum tales naturas assumere: ergo non implicat dari æquivocationem physicam in rebus.

Confirm. & vrgetur. Potest vnus, & idem conceptus ad plura sine ordine terminari: ergo potest dari conceptus æquivocus. Prob. ant. primò. Potest vnica relatio ad plura sine ordine terminari, nam in hac propositione: *Canis est substantia*, relatio prædicati terminatur, ad tres relationes subiecti, nullum ordinem habentes: ergo potest vnus conceptus ad plura sine ordine terminari.

Secundò prob. antec. Potest eadem relatio fundari supra

plura sine ordine: ergo potest idem conceptus ad plura sine ordine terminari. Prob. antec. Relatio per quam terminus æquivocus constituitur, in sententia probabili, vnus terminus, fundatur supra tres significationes termini prædicti, nullum ordinem habentes: ergo potest vna relatio fundari supra plura sine ordine.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad prim. prob. neg. conseq. & probationem imbibitam dist. circa idem impotens semper ad vtrumque simul, conc. potens ad vtrumque divisivè, & semper, nego, quando namque dicitur contraria esse circa idem, intelligitur de eodem impotenti, vel in capaci ad vtrumque simul habendum, quod semper verum est; nam quamvis contraria possint esse in diversis subiectis pro eodem tempore, in eodem tamen simul esse non possunt, quando per suas essentias, in quocumque gradu opponuntur: non tamen intelligitur de eodem potenti ad vtrumque divisivè; quia Christus habet gratiam, & nequit habere peccatum, & Divinus intellectus semper est verus, & nunquam potest errorè,

vel falsitatem habere; sicut nec Divina bonitas potest habere malitiam, quæ tamen contrariatur bonitati.

Ad secundam probat. dist. ant. æquivocatione impropria, & per ignorantiam mentis, cōced. ant. propria, neg. ant. Quia solum audiens dicitur æquivocari, quatenus mentem loquentis ignorat, quod est improprie æquivocari, pro eodem quod impediri ad formandum conceptum determinandum circa mentem proferentis, non tamen intelligit audiens vnico conceptu plura, sed potius tribus conceptibus diversis, tres etiam significationes percipit, ignorando de qua earum, mens loquentis intelligenda sit.

Ad tertiam prob. Poteramus, & verè dicere, conceptum non vltimum prædictæ vocis, non esse vnum, sed esse tres conceptus, quorum quilibet repræsentat vnã significationem, & consequenter nullum eorum æquivocum esse. Sed in aliorum gratiam.

Resp. aliter, neg. ant. & ad prob. dist. ant. Triplicem significationem diversam, vt adunatam in eodem materiali, conc.

Mag. Froylan.

ant. ex æquo se habentem, neg. ant. Quia quamvis conceptus triplicem significationem attingat, eam tamen repræsentat, vt in vna voce adunatam; qua propter, quamvis ex parte rationis *quæ* diversas significationes, & ipsam æquivocationem attingat, ea tamen omnia, conceptus ipse sub ratione cōvenientiæ repræsentat.

Ad quartam probat. neg. min. & ad probat. neg. ant. & ad probat. neg. mai. Quia quavis in hoc eventu haberet Deus naturas illas, vt inter se specificè differentes, eas tamen contineret, vt convenientes in eodem supposito, & in ordine ad ipsum adunatas secundum potentiam obedientialem, quam habent, vt ab eadem subsistentia Divina simul terminentur.

Ad confirm. argumenti neg. duo anteced. prima, quia in sententia asserente in subiecto prædictæ propositionis reperiuntur tres relationes, ipsa relatio prædicati non eas respicit, vt ex æquo se habentes, sed potius, vt convenientes, & adunatas in eodem materiali.

Ad secundam probat. Resp. simili modo, quod in sententia asserente in termino æqui-

voco vnam tantum dari relationem, eamque fundari in triplici significatione talis termini, prædicta relatio non fundatur in significatione triplici, vt ex æquo se habente, sed fundatur potius supra illas significationes, vt in eodem materiali, vel in eadem voce adunatas, diversitate illarum de materiali se habente ad fundandam relationem, quamvis diversitas prædicta necessariò præsupponatur, vt relatio fundata, terminum æquivocum, in ratione talis, constituat.

Secundò arguitur: In sententia probabiliter asserente propositionem esse simplicem qualitatem, idem conceptus repræsentat plura, vt plura: ergo datur cōceptus æquivocus. Prob. ant. In illa sententia, idem conceptus repræsentat extrema huius propositionis: *homo non est lapis*; sed ea sunt plura, vt plura: ergo idem conceptus repræsentat plura, vt plura.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. min. plura physicè, & ex parte rationis *quæ*, conc. min. Logicè plura, & in ratione *sub qua*, neg. min. Quia licet extrema prædicta physicè, & in esse rei diversissima sint, habent ra-

men convenientiam in esse Logico, vel in esse intelligibili, quatenus repræsentantur, vt partes convenientes, & adunatæ ad eandem propositionem, vel ad idem totum Logicum componendum.

Sed instabis: etiam Logicè sunt plura, vt plura: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. primò: Esse Logicum fundatur in esse physico, sed in esse physico sunt plura, vt plura: ergo etiam logicè talia sunt.

Secundò prob. ant. *homo in esse Logico*, est verè subiectum prædictæ propositionis, & *lapis* est prædicatum: sed in ratione subiecti, & prædicati differunt: ergo Logicè sūt plura, vt plura.

Resp. ad replicam neg. ant. & ad primam probat. dist. mai. in esse physico materialiter sumpto, neg. mai. formaliter, vt denominabili ab intentione Logica, conc. mai. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Quia extrema prædicta etiam physicè considerata formaliter, & quatenus adunari possunt ad eandem propositionem componendam, habent convenientiam formaliter; nam in hoc quod est posse vestiri intentione cōponētis, cōvenit vnū cū alio.

Ad.

Ad secundam prob. distin. min. differant in componendo, nego min. in modo componendi, conc. min. Quia quamvis in ratione particulari, & in modo componendi differant, conveniunt tamen in ratione componentis, aut in ratione partis, quæ est ratio *sub qua*, per conceptum attinguntur.

Et si dicas: Conceptum prædictum repræsentare lapidē, vt homini repugnantem, vel non convenientem, & propterea intellectus negat lapidem de homine: ergo conceptus supradictus non vt vnum, sed vt distincta, & vt plura repræsentat extrema.

Resp. dist. ant. repugnantem in esse rei, conc. ant. in ordine ad totum, neg. ant. Quia in ordine ad totum potius lapis vniuntur cum homine, nec tale totum potest ex alijs, quàm ex lapide, & homine resultare, & ideo prædictus conceptus attingit lapidem, & hominem, quatenus vniuntur in toto. Quam doctrinam expræssit Ang. Doct. 1. p. q. 58. art. 2. in corpore per ea verba: *Et sic etiam intellectus noster simul intelligit subiectum, & prædicatum, prout sunt partes vnius proposi-*

tions, & duo comparata secundum quod conveniunt in una comparatione.

Tertiò arguitur: Eadem entitas potest esse naturalis similitudo duorum, vt plura sunt: ergo idem conceptus potest repræsentare plura, vt plura, quamvis sit naturalis similitudo obiecti, quod repræsentat. Prob. ant. primò: Eadem numero albedo, vt quatuor est naturalis similitudo alterius albedinis, vt quatuor, & alterius quæ sit vt duo; siquidem cum vtraque naturaliter convenit; sed ista sunt plura, vt plura, & propterea albedo, vt quatuor, diversas relationes fundat ad aliam intensam, vt quatuor, & alteram quæ sit vt duo: ergo eadem entitas potest esse naturalis similitudo duorum, vt plura sunt.

Secundò prob. antec. Idem fundamentum secundum formalitates diversas potest fundare relationes distinctas, vt pat. in albedine fundante relationem similitudinis ad album, & dissimilitudinis ad nigrum: ergo eadem etiam entitas potest esse naturalis similitudo duorum, vt plura sunt.

Tertiò prob. ant. Idem ob-
ie-

fectum potest habere scibilitates diversas, ut patet in hac propositione: *Terra est rotunda*, quæ per diversas scientias attingitur: ergo etiam eadem entitas poterit esse similitudo naturalis duorum, ut plura sunt.

Confirm. Potest intellectus per eundem realiter actum attingere plura, ut plura: ergo & idem conceptus poterit esse naturalis similitudo aliquorum, ut plura sunt. **Prob. antec. primò:** Sensus tam internus, quam externus potest per eundem actum attingere plura, ut plura: sicut visus vnico actu attingit plures homines, & plures arbores; & auditus simul percipit vocem loquentis, & sonum campanæ; & sensus communis attingit vnico actu, ea quæ pertinent ad inferiores sensus: ergo idem de intellectu dicendum.

Secundò prob. ant. Quidquid attingit voluntas, percipit prius intellectus; sed voluntas potest intendere plura, ut plura, in doctrina D. Thomæ 1. 2. q. 12. art. 3. afferentis: Quod voluntas intendere potest nondum quæ sunt ordinata ad invicem, sed etiam ea, quæ non sunt ad invicem ordinata: ergo

etiam intellectus potest attingere plura, ut plura.

Resp. ad argum. dist. antec. Eadem entitas in qua sit gradualis intensio, conc. antec. in qua non sit, neg. ant. Quia albedo habet intensiorem gradualem, & propterea secundum quatuor gradus est similis alteri albedini eisdem gradus habenti, & etiam alteri habenti tantum vnum gradum, vel duos; nam in hoc etiam assimilatur albedini intensæ, ut quatuor, in qua etiam duo gradus iuveniuntur, & ideò talis entitas potest esse similitudo naturalis duorum, ut plura sunt, & ad vtrumque fundare relationem diversam: Conceptus vero non secundum intensiorem gradualem, sed secundum suam essentiam, & naturam est naturalis similitudo obiecti, & ita non potest esse similitudo naturalis duorum, ut plura sunt.

Ad secundam probat. neg. conseq. Modo explicato, quia albedo per suam naturam conveniat cum alia albedine, & discriminatur à nigredine, & ideò secundum formalitates diversas, quatenus, videlicet, est ratio conveniendi, & ratio distinguendi fundat relationem

similitudinis, & dissimilitudinis, essentialiter distinctas: Conceptus autem secundum totam suam entitatem, & naturalem representationem est naturalis obiecti similitudo, & ideo non potest esse similitudo naturalis alterius, quatenus distinctum est.

Ad tertiam probat. neg. cōseq. Quia scibilitas consistit in connexionione essentiae cum proprietatibus suis, & cum idem obiectum secundum abstractionem distinctam, & diversae scientiae habeat proprietates distinctas, indè fit posse etiam habere scibilitates diversas: at similitudo naturalis conceptus, ea ratione qua est naturalis similitudo unius, nequit alteri assimilari, ut distincto, & cum in conceptu vnica fit naturalis similitudo, fit indè, non posse conceptum esse similitudinem naturalem duorum, ut plura sunt.

Ad confirm. neg. ant. & ad prim. probat. neg. ant. Quia ea omnia, quae sensus vnica percipit operatione, attingit, ut convenientia formaliter in aliqua ratione obiectiva, & quatenus efficiunt vnicum totale sensationis obiectum: vnde nunquam

sensus plura, ut plura percipit per eundem realiter actum.

Ad secundam probat. explic. min. plura, ut plura ex parte rationis *quæ*, aut secundum *re*, conc. min. plura, ut plura in esse obiecti, neg. min. Quia dum D. Thom. asserit voluntatem posse intendere plura, ut plura, intelligendus est de pluribus secundum rem, ordinatis tamen per rationem, & quatenus vnũ sunt in esse obiecti formaliter. Verba sunt D. Thomæ ad 2. quæ sequuntur: *Intentio autem est motus voluntatis in aliquid præordinatum in ratione, & ideo ea, quæ sunt plura secundum rem, possunt accipi, ut vnus terminus intentionis, prout sunt vnum secundum rationem.*

Sed instabis: D. Thom. absolute docet: posse voluntatem simul intendere plura: sed hoc non verificatur si ea plura sint ordinata secundum rationem, quamvis non secundum rem: ergo nulla est data solutio. Prob. min. Quamvis plura, quæ attingit intellectus non sint ordinata secundum rem, quia tamen secundum rationem ordinata sunt, nunquam verificatur intellectum attingere plura: ergo non erit verum volun-

tatem attingere plura, si semel ea secundum rationem ordinata sunt.

Resp. neg. min. & ad prob. neg. conseq. Quia voluntas quaerit bonum, & bonum in rebus est, & ideo fertur ad res in se ipsis, & ordinatio secundum rationem præsuppositivè se habet; proptereaque, ut dicatur voluntatem intendere plura, sufficit ea esse plura secundum rem; sed comparativè ad intellectum res è contra se habet, quia intellectus fertur ad obiectum, prout ad intra, & trahit ipsum ad se, & ita ea quæ ad intra, & in ratione ordinata sunt, non dicuntur plura in ordine ad intellectum.

Quartò arguitur. Potest idè conceptus plura, ut plura repræsentare: ergo potest dari conceptus æquivocus. Prob. ant. primò: Difficilius est eundem hominem respicere physicè plura, ut plura, quàm eundè conceptum plura, ut plura repræsentare; siquidem plus possumus mente concipere, quàm physicè exercere; sed non implicat eundem hominem respicere physicè plura, ut plura; siquidem homo defacto respicit physicè intellectionem, & amo

rem, & omnes operationes pertinentes ad ipsum: ergo potest etiam idem conceptus plura, ut plura repræsentare.

Secundò prob. ant. Eo conceptus non posset repræsentare plura, ut plura, quia essentialiter adæquatur cum vno, & eodem obiecto; sed adæquatio prædicta non obstat: ergo. Prob. min. Subsistentia Divina adæquatur cum Divina natura; & tamen potest naturam simul terminare creatam: ergo supradicta adæquatio non obstat.

Tertiò prob. ant. Eadem vox potest significare plura, ut plura, ut patet in voce *canis*, quæ omnes canes coelestes, & sublunares repræsentat, ut inter se differentes: ergo idem de conceptu.

Quartò prob. ant. Conceptus entis repræsentat plura, ut plura: ergo idem quod prius. Prob. ant. Conceptus entis repræsentat plura; sed non plura, ut vnum; aliàs repræsentaret ens, ut univocum: ergo repræsentat, ut plura; siquidem divisio entis in vnum, & multa adæquata est.

Quintò probatur. Intellectus potest uti specie hominis,

& specie equi, & in vi utriusque formare conceptum repræsentantem hominem, & equum simul: ergo potest conceptus repræsentare plura, ut plura.

Sextò prob. Conceptus hominis repræsentat hominem vivum, & pictum; sed ista sunt plura, ut plura: ergo idem. Prob. mai. Conceptus hominis repræsentat hominem vivum; sed homo pictus est similis vivo: ergo repræsentat simul hominem vivum, & pictum.

Septimò prob. Idem conceptus repræsentare potest substantiam, & accidens, & rationes, vel formalitates oppositas inter se, puta albedinem, & nigredinem; sessionem, & stationem; vitam, & mortem; sed talia sunt plura, ut plura: ergo idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad primam probat. Responderit poterat hominem respicere ea omnia, quatenus plura comparativè ad potentias, non verò in ordine ad hominem ipsum; nam sicut omnes potentie diversæ inter se, conveniunt comparativè ad subiectum, ita potentiarum operationes sunt plura comparativè ad potentias,

sed in ordine ad principium radicale, convenientiam habent.

Secundò resp. dist. mai. eundem hominem immediatè secundum idem, conc. maior. secundum diversa, neg. maior. & sub eadem dist. min. neg. conseq. Quia homo respicit physicè, aut physicè connotat omnes operationes prædictas, & earum obiecta secundum diversas potentias, quarum quælibet habet specificativum diversum, & operationem formaliter distinctam, & ita mirum non est ratione diversarum potentiarum respicere, vel connotare plura, ut plura.

Tertiò resp. neg. min. Quia admissio eundem hominem respicere omnes operationes prædictas, eas tamen respicit, quatenus conveniunt in perficiendo subiectum, & ita nunquam respicit plura ut plura; sicut quando idem homo intelligit materiam, & formam ut conveniunt in constituendo vnam quidditatem completam, non intelligit plura, ut plura; & dum voluntas simul elicit intentionem, & electionem, non efficit plura, ut plura, eo quod non elicit electionem nisi, ut subor-

dinatam intentioni, & quatenus vnum cum illa; nam vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum, vt sæpè docet Doct. Sanctus.

Ad secundam probat. neg. min. & ad probat. dist. maior. a. æquatur intensivè, conced. mai. intensivè, & extensivè, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia substantia Divina est infinita in ratione terminandi, & ideo interminando nunquam exhauriri potest, sed vna terminata natura divina, potest ad creatam extendi, vnde cum divina solum intensivè adæquatur; sed vnica similitudo naturaliter adæquatur cum obiecto, cuius est similitudo, quod ad alterum, vt distinctum, & dissimile extendi non potest.

Ad tertiam probat. neg. conseq. Quia significatio vocis non convenit ei à natura, & per suam essentiam, sed ex voluntaria impositione Reipublicæ; & ita eadem vox potest triplicem significationem habere, eò quod Respub. pro sua voluntate potest vocem imponere ad plura significanda.

Ad quartam prob. neg. ant. & ad probat. dist. min. Vt vnum

ex parte rationis *qua*, & in essend. conc. min. Ex parte rationis *sub qua*, aut in specificando, nego min. Quia licet conceptus formalis, & quidditativus entis repræsentet totam essentiam entis, & consequenter substantiam, & accidens ex parte rationis *qua*, ea tamen repræsentat sub expressa ratione entis, & quatenus in ea conveniunt, & consequenter vt vnum in esse obiecti formaliter.

Ad quintam probat. respond. Intellectum tantum posse vti specie hominis, & specie equi, vt ad invicem ordinatis, & in vi vtriusquè formare conceptum repræsentantem hominem simul & equum, quatenus conveniunt in esse obiecti, & ad invicem ordinantur.

Ad sextam probat. neg. mai. & ad probat. dist. min. Similis in figura communi, conc. min. In figura quam conceptus repræsentat, nego min. Quia conceptus hominis repræsentat hominem vivum quantum ad figuram, colorem, & accidentia, quatenus naturalia sunt, & naturaliter subiecto conveniunt, & propterea mediata ipsi in formam hominis naturalem repræsentat, non tamen con-

conceptus hominis repræsentat hominem vivum secundum accidentia absolutè ; cumquè accidentia hominis picti tantum sint arte depicta , & non naturalitèr convenientia, inde fit hominem pictum non assimilari vivo in his quæ conceptus repræsentat.

Poterat etiam dici. Conceptum hominis vivi repræsentare hominem pictum, ut vivo similem , & cum eo in accidentibus convenientem, & ita repræsentare plura ut unum, non ut plura.

Ad septimam probat. dist. min. Plura in esse rei, & ex parte rationis *quæ*, conc. min. Formaliter in esse obiecti, neg. min. Quia omnia supradicta repræsentat conceptus, ut potentia convenire idem subiecto ordine quodam, & successivè, & in ordine ad ipsum ut mutabile ordinatè per accidentia prædicta, & similiter substantiam, & accidens repræsentat, quatenus in esse intelligibili ordinantur, & faciunt idem obiectum.

Sed instabis : Ut conceptus sit æquivocus sufficit repræsentare plura ex parte rationis *quæ* ; sed sic plura repræsentat : ergo idem quod prius. Prob. mai. primò : Vox *canis* verè

æquivoca est ; & tamen solum significat plura ex parte rationis *quæ* ; siquidem ex parte rationis *sub qua*, ea significat ut adunata in ordine ad eandem numero vocem : ergo ut conceptus sit æquivocus sufficit repræsentare plura ex parte rationis *quæ*.

Secundò prob. mai. Ut causa physica dicatur æquivoca ; sufficit quod ex parte rationis *quæ* producat effectus specificè diversos ; nam ratio *sub qua* in causa prædicta semper est una & eadem, eo quod cuicumque causæ, quæ est una formaliter, solum una ratio formalis *sub qua* correspondere debet : ergo idem de conceptu.

Resp. ad replicam, neg. ant. & ad primam probat. neg. min. Quia significata per vocem æquivocam, solum adunantur in nomine vel in voce, quæ quidem solum est convenientia materialis, & propterea ex parte rationis *sub qua* merè materialitèr, & non formalitèr adunantur, & ideò sunt plura ut plura formaliter.

Ad secundam probat. neg. conseq. Quia æquivocatio conceptus, est æquivocatio rigorosa desumpta ex modo signifi-

candib; unde si conceptus ex parte sui plura ut adunata repræsentat, conceptus erit univocus, sed causa æquivoca solùm talis denominatur per æquivalentiam ad virtutes specificè diversas; sicut Sol æquivalet unì virtuti producenti ignem, & alteri producenti muscam, & alteri producenti murem, eo quod virtus illius suprema continet omnia prædicta; quapropter denominatio causæ æquivocæ desumitur per ordinem ad effectum, quem producit, & causa quæ potest producere effectus æquivocè physicè, & inter se convenientes, æquivoca nominatur.

Quintò arguitur. Aliquis conceptus repræsentat æquivocè: ergo datur æquivocatio in mente. Prob. ant. Conceptus veri Leonis etiam Christum repræsentat; sed non repræsentat utrumquè nisi æquivocè tantum: ergo aliquis conceptus æquivocè repræsentat.

Confirm. Vox æquivoca est signum conceptus æquivocis sed datur æquivocatio in voce: ergo etiam in mente reperitur æquivocatio. Prob. mai. Voces sunt signa conceptuum: ergo vox æquivoca signum est conceptus æquivoci.

Resp. ad argum. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Christum ut leoni similem, conc. mai. Ut ab eo ex æquo distinctum, neg. mai. Quia in sententia admittente suppositionem impropriam in mente, conceptus veri Leonis repræsentat Christum ut similem vero Leoni, & cum eo convenientem; & ita non plura ut plura, vel æquivocè repræsentat.

Addimus probabilius esse, & totalitèr fortassè certum implicare suppositionem impropriam, & ita dum supposito cōceptu veri Leonis superadditur Christus, aut Leo de Tribu Iuda, destrui conceptum primum, & formari alium conceptum solum Christum repræsentantem, & pro eo supponentem.

Ad confirm. resp. neg. mai. & ad probat. dist. ant. Conceptuum quo ad substantiam, conc. ant. Quoadmodum, nego ant. & conseq. aut alijs terminis: Sunt signa quantum ad id, quod habent significationis, conc. ant. Quantum ad id, quod æquivocationis habent, nego ant. Voces namquè sunt signa conceptuum quantum ad substantiam, eò quod nihil signifi-

atur per vocem, quod per conceptum repræsentatum non sit: non tamen eodem modo per vtrumquè representatur; siquidem eadem vox habet plures significationes, & ita repræsentat plura vt plura, vnus verò conceptus plures repræsentationes non habet, quia secundum suam entitatem, & naturam est similitudo naturalis obiecti, & ideò sicut entitas & natura vna est, ita etiam vna est repræsentatio, & propterea ad exprimendum tres significationes repertas in voce, tres conceptus requiruntur. Instantia confirmationis invenitur in voce improprie supponente, quæ quidem est signum conceptus, & tamen solum est illius signum, quantum ad substantiam, vel quantum ad id, quod habet suppositionis, & non quantum ad id, quod habet improprietas.

Sed contra solutionem prædictam instabis: Vox æquivoca necessariò debet esse signum conceptus æquivoci: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. primò: Vox æquivoca significat rem vt æquivocè conceptam: ergo signum est conceptus æquivoci. Prob. ant. Vox signi-

ficat rem vt conceptam: ergo vox æquivoca rem significat vt conceptam æquivocè.

Secundò prob. ant. Signum, & signatum proportionari debent; sed vox est signum conceptus: ergo vox æquivoca signum est conceptus æquivoci: aliàs proportionem non habebunt.

Tertiò prob. ant. Vox est signum illius conceptus, à quo mensuratur, & regulatur significatio vocis; sed vox æquivoca solum à conceptu æquivoco mensuratur: ergo illius signum est. Prob. min. Regulatum, & regula vel mensura, debent habere proportionem; sed solus conceptus æquivocus proportionem habet cum voce æquivoca: ergo vox æquivoca solum à conceptu æquivoco mensuratur.

Quartò prob. antec. Vox æquivoca est effectus conceptus æquivoci: ergo signum illius est. Prob. ant. Æquivocatio, vt æquivocatio formalitèr est effectus, alicuius conceptus; siquidem æquivocatio provenit ab imponente vocem ad plura significanda, & ita significamus sicut concipimus; sed non est effectus conceptus univoci:
cum.

eum quo nullam proportionem habet, nec in illo continetur: ergo est effectus conceptus æquivoci.

Resp. ad replicam. neg. duo anteced. prima, & ad probat. dist. ant. Ut conceptam quo ad substantiam, conc. ant. Quia id ipsum, quod concipimus significamus. Ut conceptam quoad modum, neg. ant. & conseq. Quia vna voce plura vt plura significamus, quæ tamen non vno conceptu, sed tribus conceptibus univocis, mente concipimus; sicut vna voce improprie obiectum significamus, quod tamen non improprie, sed proprie per conceptum intelligimus.

Et si dicas: bene valet: *est album: ergo disgregativum visus, ergo album simpliciter est disgregativum simpliciter: ergo valebit etiam bene: Vox significat rem vt conceptam: ergo vox æquivoca rem vt conceptam æquivocè.*

Neg. conseq. Nec ea, quæ adducitur pro instantia, est similis formæ; quia in nostra consequentia arguitur ab antecedenti ad consequens cum addito repugnante, videlicet, cum æquivocatione conceptus, quæ

implicatoria est, quod tamen non contingit in altera consequentia, & alijs quæ poterant fieri.

Ad secundam probat. dist. min. conceptus quo ad substantiam, conc. min. quoadmodum, neg. min. & conseq. Quia vox significat id ipsum, quod apprehendimus; & ita est signum conceptus quo ad substantiam, quateus significant idem, & propterea cum conceptu quoad substantiam proportionari debet, sed non cum illo quantum ad modum, quia quod per vocem exprimitur æquivocè, repræsentatur univocè per conceptum; sicut quod per vocem significatur improprie, proprie dicitur per conceptum.

Eadem ergo ratione non valet: *Vox significat media representatione conceptus: ergo vox æquivoca significat, mediante æquivoca representatione conceptus.* Quia modus, qui convenit voci ea parte, qua significat ad placitum, & dependet ab humana voluntate, quæ imponit vocem ad plura significanda, non potest conceptibus convenire eò quod conceptus naturaliter repræsentat, & ita vox æqui-

æquivoca non significat mediante repræsentatione conceptus æquivoca, sed medijs pluribus conceptibus significantibus plura, quæ simul per vocem significantur.

Ad tertiam probat. neg. min. & ad probat. dist. mai. in ratione regulati, & regulæ, conc. mai. in alijs extra rationem prædictam, nego mai. & dist. min. cum voce quoadmodum, conc. min. cum voce quoad substantiam, neg. min. & conseq. Quia vox solum regulatur, & mensuratur, aut exemplatur à conceptu quantum ad substantiam suæ significationis, & in hoc debent proportionem habere, & id ipsum debet per vocem significari, quod conceptus repræsentat; sed in modo significandi non exemplatur vox à conceptu, nec mensuratur ab illo, eò quod modus vocis in conceptu reperiri non potest, quod satis constat ex dictis antecedenter.

Ad quartam prob. neg. ant. & ad probat. dist. mai. effectus per accidens, conc. mai. effectus per se, nego mai. & mino. & illius conseq. Quia esse vocem æquivocam consistit in eo, quod tres significationes diver-

sæ in eadem. Voce advenitur, quod quidem provenit ex eo, quod per vnum conceptum, vel ex vi vnius conceptus, imponimus vocem ad vnum significandum, & ex vi alterius ad aliud, ex quo per accidens consequitur coniunctio significationum in voce, & vocis æquivocatio, & ita ad quemcunque conceptum, per accidens tantum æquivocatio consequitur, propter voluntatem unicam vocem repræsentare simul plura, quæ pluribus conceptibus intelligimus, & cum effectus per accidens non petat assimilari suæ causæ per accidens; inde fit ex æquivocatione vocis non inferri conceptum æquivocum.

§. VLTIMUS.

Argumentum difficile solvitur.

TANDEM contra conclusionem arguitur conceptus, quo Angelus hominem, & equum cognoscit, repræsentat plura vt plura. Ergo datur conceptus æquivocus. Probatur ant. Cōceptus ille repræsentat hominem, & equum secundum suas ultimas differentias; sed ho-

homo, & equus secundum suas ultimas differentias sunt plura ut plura, nam in ultimis differentijs nullam convenientiam habent, aliàs ultimæ differentiae non essent primo diversæ; ergo conceptus supradictus repræsentat plura ut plura.

Resp. ad argumentum negando ant. & ad probationem dist. min. plura in esse rei & ex parte rationis quæ concedo min. plura in esse intelligibili, & ex parte rationis sub qua, neg. min. & conseq. Quia licet ultime differentiae hominis, & equi secundum esse naturale & entitativum, aut in esse reialium convenientiam habeant; illam tamen habent in esse intelligibili & ex parte rationis sub qua per conceptum Angeli repræsentantur formaliter, eo quod per conceptum illum repræsentantur ipsæ ultimæ differentiae ut gaudentes immaterialitate aliqua superiori correspondente virtuti superiori representativæ conceptus, quæ quidem immaterialitas est quædam forma, vel habitudo superior, per quam equus & homo ordinantur ad finem utriusque communem, vel attinguntur sub abstractione aliqua superiori:

vnde idem Angeli conceptus repræsentat immediatè omnes aves; v. g. ut pertinentes ad ornatum Elementi, vel omnes hærvas ut conducentes ad medicinalem virtutem, vel hominis sanitatem, & plura huiusmodi alia quatenus ordinantur ad integrandum univèrsum, aut partem principalem illius, & eodem modo repræsentat conceptus ille prædicata communia, & univèrsalia quatenus in alijs reperta, & eis medijs ad finem similem conducentia, quod utique dicimus ut replicè satisfaciamus occultæ, qua quis poterat contra doctrinam nostram insurgere.

Sed instabis primo: Quia saltem conceptus, quo Angelus cognoscit extrema huius propositionis *homo non est gratia*, repræsentat plura ut plura etiam ex parte rationis sub qua, ergo talis conceptus erit æquivocus. Prob. ant. Homo, & gratia etiam ex parte rationis sub qua nullam habent convenientiam siquidem non adunantur in forma, vel habitudine ad finem aliquem superiores; ergo conceptus, quo Angelus extrema prædicta cognoscit, plura ut plura repræsentat.

Se-

Secundo instabis: Obiecta, quæ conveniunt in aliqua ratione sub qua, etiam in se ipsis habent aliquam convenientiam ex parte rationis quæ; sed homo, & equus secundum ultimas differentias, nullam habent convenientiam in se ipsis ex parte rationis quæ; ergo etiam ex parte rationis sub qua nullam convenientiam habent.

Resp. ad primam replicam negand. ant. Quia quamvis homo, & gratia secundum suas naturas, & ultimas differentias convenientiam non habeant in aliqua ratione sub qua, & ita per conceptum diversum attingantur ab Angelo, homo quidem conceptu naturali, & gratia supernaturali conceptu: si tamen homo, & gratia considerentur ut partes propositionis prædictæ, vel quatenus secundum suas ultimas differentias ad idem perficiendum ordinantur, unico tantum representantur conceptu.

Secundo resp. Quod prædicatum supernaturale attingitur per modum repugnantis subiecto, eodem conceptu cognoscitur conotativè ex parte ratio-

nis quæ, & si non ita quando quidditivè cognoscitur, nisi conceptus supernaturalis sit.

Ad secundam instantiam, resp. dist. mai. rationis quæ in esse intelligibili, concedo mai. in esse entitativo, neg. mai. & sub eadem distinctione minoris negatur conseq. Quia homo, & equus secundum ultimas differentias, etiam in ipsa ratione quæ convenientiam habent in esse intelligibili, & repræsentabili, siquidem utraque ultima differentia gaudet immaterialitate superiori per ordinem ad essentiam, & ideam Divinam aqua species Angeli derivatur.

Inde tamen non inferas; hominem, & equum ipsam immaterialitatem Angeli cognoscentis adæquare: quia cognoscentis connaturaliter obiectum aliquod, non debet cum eo in eodem gradu immaterialitatis necessario convenire, sed solum convenire, vel excedere debet, qualiter Angelus immaterialitatem rei materialis excedit, & constat in Deo omnia connaturaliter cognoscente, cum tamen infinite superet omnia.

Sed instabis primo: Prædicta convenientia in ultimis differentijs hominis, & equi non est unde proveniat; ergo talem convenientiam non habent. Probatur ant. Non provenit ab ipsis differentijs, cum ipsæ sint primo diversæ, nec ultra provenit ab specie Angeli, siquidem specus non præbet unitatem obiecto, sed potius accipit unitatem ab illo: ergo prædicta convenientia non est unde proveniat.

Secundo instabis: Homo, & equus secundum suas ultimas differentias nullam convenientiam habent in ordine ad divinam ideam, sed potius in ordine ad ipsam sunt plura, ut plura; siquidem homo, & equus habent distinctas ideas: ergo etiam in ordine ad speciem Angeli nullam convenientiam habent. Nam species Angeli universalior nõ est idea divina.

Tertio instabis: Si equus, & homo in se ipsis ex parte rationis quæ, convenientiam haberent, Angelus mediante suo conceptu non comprehensivè, & distinctè attingeret hominem, & equum, sed solum imperfectè, & confusè; sed Ange-

lus comprehensivè, & distinctè hominem, & equum attingit: ergo idem quod prius. Probatur mai. Attingeret Angelus in eo casu equum, & hominem, ut convenientes in aliqua ratione communi: ergo imperfectè, & confusè, sicut quia attingit hominem, & equum secundum rationem animalis utriusque communem, confusè tantum, & imperfectè hominem, & equum attingit.

Resp. ad primam replicam neg. ant. & ad probat. dist. ant. ab ipsis secundum esse physicum, conced. ant. secundum esse intelligibile, neg. antec. Quia quamvis differentiæ secundum esse physicum sint primo diversæ, consideratè tamen connexivè, & in ordine ad speciem Angeli, vel ut repræsentabiles per ipsam, habent formaliter convenientiam, aqua quidem convenientia in genere causæ formalis sumit species Angelica unitatem suam, quamvis prædicta unitas obiectiva etiam per speciem Angeli, veluti per effectum, & à posteriori probeatur. Exemplum commune ad est in conceptu, quo Petrum cognoscimus, qui idem numero est

est signum formale respectu nostri, & instrumentale comparative ad Angelum, & consequenter in ratione signi est formaliter diversus, eo quod ipse Petrus comparatus ad cognitiones diuersas, gaudet immaterialitate diuersa, & est diuersus formaliter.

Communis, & nostræ solutionis doctrina constat ex eo, quod species Angeli non desumuntur à rebus, sed potius ab idea, & essentia diuina immediate deriuantur, & ideo non mensurantur à rebus quatenus sunt in se ipsis, sed quatenus comparantur ad essentiam diuinam, vt ideam & speciem cumque in ordine ad essentiam diuinam, vt speciem & ideam adueniunt equus, & homo, consequens fit, quod etiam in ordine ad speciem Angeli aduari debent; sicut figura impressa ceræ, vel chartæ repræsentat Sanctum Dominicum, & catulum, & Inquisitoris insignia, eo quod prædicta figura non accipit unitatem à rebus pro vt in se, sed ab illis comparative, & secundum modum essendi, quem habent in sigillo in quo uniantur, & à quo effectiue deriuantur.

Mag. Freylan.

Ex prædicta doctrina habes, quod sicut species à Deo Angelo infusa descendit ab idea diuina cum superioritate in re præsentando, ita etiam ipsa obiecta quatenus à Deo producta talem habent immaterialitatem, qua possint repræsentari per speciem Angeli, sicut obiecta creata producuntur à Deo ea immaterialitate qua per essentiam diuinam repræsentari possint, qua propter immaterialitas prædicta inuenitur in obiectis, & diuersa est quatenus ipsa obiecta ad diuersa comparantur, & ab hac immaterialitate superiori in qua equus, & homo conueniunt, prouenit tamquam à causa formali conuenientia in esse intelligibili, aut representabili per speciem Angelo infusam, & ab idea diuina deriuatam.

Ad secundam instantiam, dist. ant. ideam diuinam, vt productiuam, concedo ant. vt repræsentatiuam, neg. ant. & conseq. Quia species Angeli solum exemplatur ab idea diuina, vt repræsentatiua, & non ab illa quatenus productiua est, & ideo quamuis idea equi, & hominis productiua diuersa

Li 2 sit,

fit, quia tamen eadem simplicissima essentia diuina diuersa fit, quia tamen eadem simplicissima essentia diuina cum summa unitate vtriusque repræsentatiua est, propterea eadem species Angeli vtrumque repræsentare potest. Nec inconueniens est, speciem Angeli ideam diuinam, vt productiuam excedere, cum etiam per eandem speciem humanam, quandoque repræsententur plura, quæ diuersam habent ideam.

Et si dicas: Speciem Angeli ab ea idea exemplari, aqua fit: sed fit ab idea diuina, vt productiua: ergo exemplatur, & mensuratur ab ea.

Resp. disting. min. vt productiua sui, concedo min. vt productiua hominis, & equi, neg. min. Quia species Angeli non fit ab idea productiua hominis, & equi, sed ab idea productiua sui, idea autem productiua sui, est ipsa essentia diuina, vt superiori modo repræsentans, & hoc modo species Angeli imitatur illam superiori etiam modo repræsentando.

Ad tertiam instantiam neg. mai. & ad prob. dist. ant. *Communi*
Communitate prædicati forma,

lis, conc. ant. prædicati potentialis, & vniuersalis, neg. ant. & conseq. Nam aliqua duo possunt cognosci quatenus conueniunt in aliquo prædicato potentiali, & vniuersali contrahibili ad diuersas species, aut indiuidua diuersa per eorum differentias, quas tale prædicatum continet in potentia, & à quibus abstrahit abstractione totali, & dum ita aliqua cognoscuntur, imperfectè etiam, & confusè attinguntur, qualiter equus, & homo cognoscuntur, quando attinguntur secundum rationem animalis vtrique communem, eo quod tunc attinguntur equus, & homo præcisè, vt animal, & non secundum proprias vtriusque differentias. Possunt insuper aliqua duo cognosci, vt conuenientia in aliquo prædicato communi per modum formæ ad vtrumque secundum propriam vtriusque differentiam, & in hoc euentu distinctè, & perfectè cognoscuntur, quia propria, & distincta vtriusque differentia sub ea forma per modum subtracti importatur, & consequenter, etiam, vt distincta ex parte subtracti cognoscitur.

Sicut dum substantia, & accidens attinguntur sub abstractione metaphisicæ attinguntur etiam vt conuenientia in forma vtriusque in esse scibilis, & tamen ex parte rationis quæ clarè, & distinctè attinguntur.

Sed instabis: Cognoscere aliquid in vniuersali, est cognoscere ipsum imperfectè, & confusè; sed cognoscere aliqua duo, vt conueniunt, est cognoscere ea in vniuersali, id est in prædicato illo communi in quo conuenientiam habent; ergo quæ ita cognoscuntur, imperfectè cognoscuntur.

Resp. dist. mai. in vniuersali ex parte rei, vel in se, concedo. mai. in esse intelligibili, vel ex parte mediij, neg. mai. & dist. min. vt conueniunt in aliquo communi ex parte rei, vel in re, concedo. min. in esse intelligibili, neg. min. & conseq. Quia attingere aliqua in vniuersali ex parte rei, vel vt conueniunt in aliquo prædicato in re communi, est imperfecta attingentia, sed attingere aliqua, vt conueniunt in vniuersali, vel in prædicato communi in esse intelligibili, aut per modum formæ non est imperfecta attingentia,

sed potius est attingere distinctas differentias, & naturas perfectè, & distinctè, vt conuenientes in esse intelligibili, aut in ordine ad aliquod medium. Quam doctrinam 1. p. q. 55. art. 3. ad 2. tradit Angelicus Doctor sequentibus verbis: *Cognoscere aliquid in vniuersali dicitur dupliciter: vno modo ex parte rei cognita, vt scilicet cognoscatur solum vniuersalis natura rei; & sic cognoscere aliquid in vniuersali est imperfectius, imperfectè enim cognosceret hominem, qui cognosceret de eo solum quod est animal: alio modo ex parte mediij cognoscendi, & sic perfectius est cognoscere aliquid in vniuersali, perfectior enim est intellectus, qui per vnum vniuersale medium potest singula propria cognoscere, quam qui non potest.*

§. VLTIMUS.

Corollarium ex dictis.

EX dictis in articuli discursu colligitur intellectum non posse simul etiam cognitione diuersa intelligere æqui-

vocè, vel intelligere plura, vt plura, aut ad inuicem inter se non ordinata. Quam doctrinam 1. p. q. 58. art. 4. habet Angelicus Doct.

Doctrinam probamus illatam, quia implicat idem subiectum, simul actuari duplici vltima actualitate eiusdem generis, sicut implicat idem corpus pluribus terminari figuris, & eandem lineam pluribus terminari punctis; sed cognitio est vltima actualitas intellectus, & cognitiones attingentes plura, vt plura, & ad inuicem non ordinata, sunt plures formaliter; ergo implicat eundem intellectum simul tales cognitiones habere, vel diuersis cognitionibus intelligere plura, vt plura.

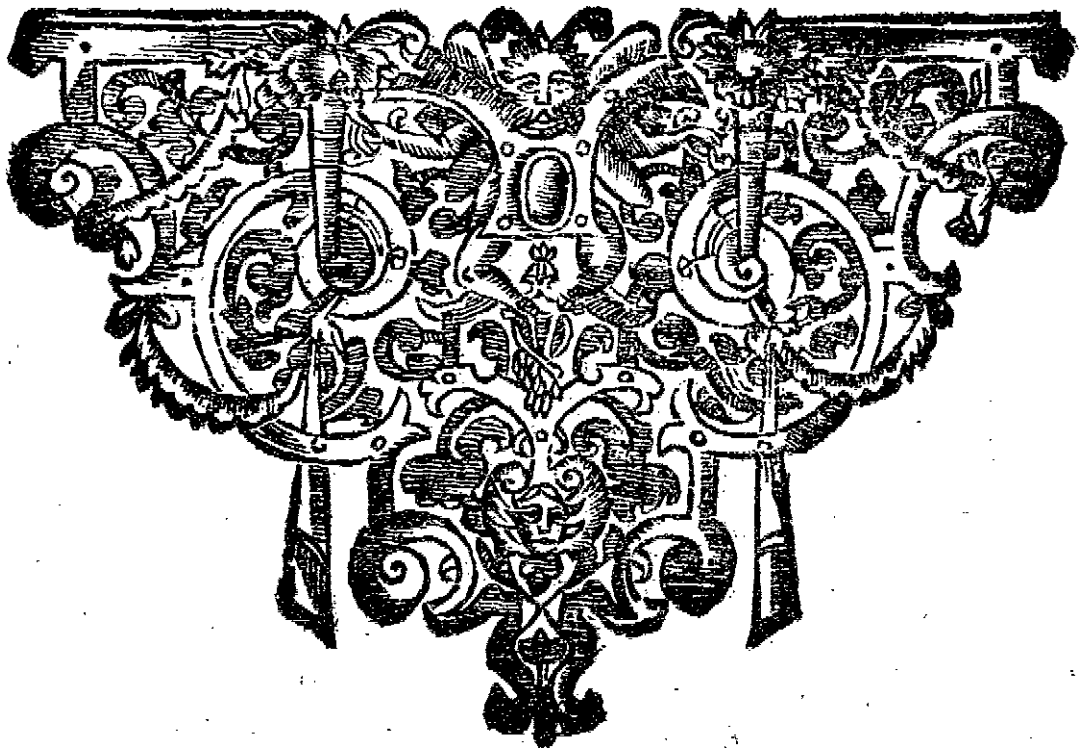
Sed instabis: Quia Angelus alia cognitione se ipsum per suam substantiam intelligit, & alia simul coelum quod mouet, alia se, & alia ea, quæ illius custodiæ commissa sunt, & Christus simul habebat cognitiones scientiæ beatæ scientiæ infusæ, & naturalis; ergo non implicat eundem intellectum diuersis simul cognitionibus actuari.

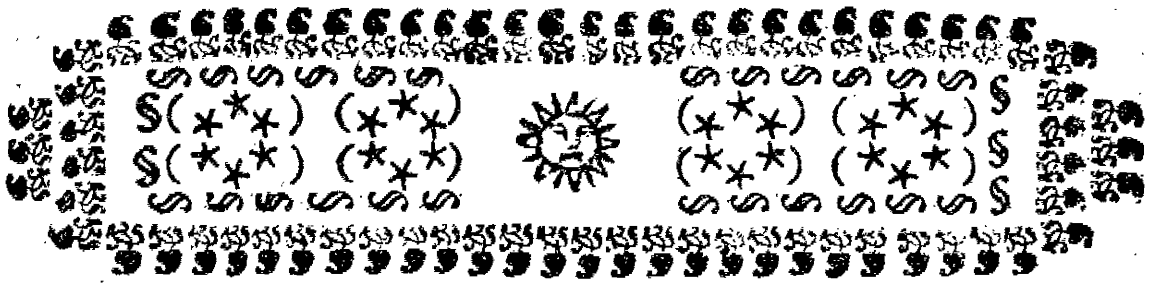
Resp. dist. consequens diuersis subordinatis, conced. consequ. diuersis non ordinatis, neg. consequ. Quia plura, vt ordinata quamuis de materiali sint plura, formaliter tamen sunt vnum comparatiuè ad potentiam, nam vt communiter dicitur, *Vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum*, & ideò quamuis repugnet eundem intellectum habere plures cognitiones non ordinatas, vel attingentes plura, vt plura, in quo euentu essent formaliter plures; non tamen implicat simul habere cognitiones ordinatas, qualiter comparantur cognitiones in argumento velatae, quia cognitio, qua Angelus intelligit se subordinatur cognitioni Dei, & simul subordinat sibi cognitionem, qua mouet Coelum nam hæc secunda ordinatur ad perfectam Angeli cognitionem, sicut etiam ad perfectam Angeli cognitionem ordinatur cognitio illorum, quæ custodiæ Angeli committuntur; & idem de cognitione scientiæ beatæ, quæ sibi subordinat alias cognitiones in Christo.

Probare etiam aliter pote-

ſcimus doctrinam illatam ex eo quod implicat idem ſubiectum perfici pluribus formis eiusdem generis , & eiusdem ordinis, ſicut implicat idem corpus pluribus terminari figuris; ſed omnes ſpecies, & cognitiones omnes ſunt eiusdem generis , & eiusdem ordinis; ergo implicat

eundem intellectum ſimul intelligere plura , vt plura etiam ſpecie diſtineta , & cognitione diuerſa. Quæ verò contrarationem ſub hac forma propoſitam , poterant opponi, ex commento laici facili, diluuntur.

QVÆST. QVINTA; DE PROPOSITIONE.

ARTICVLVS PRIMVS.

Verum propositio mentalis sit simplex qualitas.

S. I.

Quibusdam suppositis statuitur negativa conclusio.

ARTIS difficilis est difficultas quam in presenti examinare tentamus, ad cuius intelligentiam præmetimus: obiectiuam compositionem in duplici propositione tamquam in signo reperiri posse, in vocali videlicet propositione tamquam in signo ad placitum significante, sub quo etiam scripta propositio ad propositum continetur, & insuper in propositione

mentali naturaliter representante veritatem in obiecto repperitam; & quamuis de propositione ad utramque communiquædam dixerimus in dialecticæ compendio, placet tamen super addere pauca; diffinitur autem propositio ad utramque communis per esse orationem verum, vel falsum significantem, cuius diffinitionis bonitas ex ibi dictis explicata relinquatur.

Contra prædictam tamen diffinitionem instabis primo:
Quod

Quod oratio explicans propositionem per verum, vel falsum est vera divisio, siquidem propositio adæquatè dividitur in veram, vel falsam: ergo non benè diffinitur propositio per verum, vel falsum.

Confirm. Nulla diffinitio potest dari per opposita, quæ simul in eadem specie, & essentia esse non possunt; sed verum, vel falsum sunt opposita: ergo non benè per ea diffinitur propositio.

Resp. ad argumentum, dist. ant. per verum, vel falsam in recto, conc. ant. terminativè, & in obliquo neg. ant. si namque diceres, propositio alia vera, alia falsa, esset vera divisio eorum, quod membra dividenda importantur in recto; sed tradita diffinitio solum datur per verum, vel falsum terminativè, & in obliquo, quod bonitati diffinitionis non obstat.

Ad confirm. dist. mai. per opposita compositivè, conced. mai. per opposita exclusivè, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia propositio diffinitur per verum vel falsum exclusivè, quatenus essentia propositionis consistit in eo, quod unum, vel alterum radice, si-

cut essentia naturæ consistit in eo, quod sit radix motus, vel quietis, quamvis vtrumque simul habere non possit exercitè.

Dices: homo non potest diffiniri benè per esse animal rationale, vel irrationale exclusivè: ergo bona diffinitio dari non potest per opposita exclusivè.

Sed neg. conseq. Quia homo capax irrationalitatis non est, & ut diffiniretur per unum, vel alterum exclusivè, debebat ad vtrumque capacitatem habere, qualem habet propositio ad esse veram, vel falsam.

Sed instabis: ergo essentia propositionis consistit in eo, quod unum, vel alterum determinatè, & exclusivè radice cum capacitate ad vtrumque, licet non simul habendum: ergo non salvatur propositionis essentia in omni propositione, siquidem aliqua propositio, v. g. *Ista Deus est*, incapax est falsitatis.

Resp. dist. Primum consequens: cum capacitate ad vtrumque ex conceptu enuntiationis, conc. conseq. ex conceptu peculiari neg. conseq. Quia essentia propositionis sita est in eo,

quod vnum, vel alterum radicet ex conceptu enuntiationis, ex quo exigit esse conformem, vel difformem objecto, & consequenter esse veram, vel esse falsam, quod quidem in omni propositione reperitur, nec supradictæ propositioni Deus est repugnat falsitas ex conceptu enuntiationis sed solum ex parte rei, quam enuntiat, sicut etiã hæc propositio homo est animal essentialiter vera est ex parte rei significatæ, & unitæ, & idem de omni propositione, quæ per scientiam, vel perfidẽ attingitur.

Et si dicas: ergo etiam animal poterat diffiniri per esse vivens rationale, vel irrationale, quia licet in se vnum, vel alterum exclusivè habere debeat, ex conceptu tamen animalis nullius in capax est.

Neg. conseq. Quia dicitur dicitur propositio est oratio, verum, vel falsum significans, idem est ac si diceretur oratio veritatem, vel falsitatem radicans, & ita explicatur differentia propositionis propria, quæ consistit in conceptu radicis veri, vel falsi exclusivè, dum tamen dicitur animal vivens rationale, vel irrationale non explicatur

differentia propria animalis distinctiva ab omni alio, in qua quidem differentia proprietates animalis radicentur, sed tantum explicatur aliquid commune contrahibile per differentias prædictas.

Secundo arguitur, hæc oratio verum, vel falsum significans verum, vel falsum, & similiter iudicium intellectus est verum, vel falsum, quia est conforme, vel difforme suo objecto, & tamen nullum horum propositio est: ergo diffinitio tradita alijs ad infinito convenit, & consequenter bona non est.

Confirm. & vrgetur ab opposito, quia propositio in communi non significat determinate verum alias essentia propositionis non conveniret propositioni falsæ, nec significat determinate falsam, alias non conveniret essentia propositioni veræ: ergo non significat verum, vel falsum exclusivè.

Confirm. secundo: Dabilis est propositio, quæ non significet verum, nec falsum: ergo non benè propositio per verum, vel falsum diffinitur, prob. ant. primò. In hac propositione homo est animal, quæ dum com-

ponit istam *homo est animal, est propositio*, non significat verum, vel falsum: ergo dabilis est propositio, quæ non significet verum, vel falsum. Prob. ant. Subiectum propositionis non significat verum, vel falsum, sed prædicta propositio dum componit alteram solum est subiectum: ergo.

Secundò prob. ant. Propositio conditionalis non est vera, vel falsa; sed solum est bona consequentia, vel mala: ergo idem quod prius.

Tertiò prob. ant. Naturalis similitudo rei namquam est falsa; sed propositio mentalis est naturalis similitudo rei: ergo idem.

Quartò prob. Propositiones se falsificantes. v. g. *Ego semper mentior. Omnis propositio est particularis*, non significat verum determinate, nec falsum: ergo idem. Prob. ant. Si propositio, *ego semper mentior*, significat verum, dum illam profero non mentior, & consequenter ipsam proferendo, falsifico illam. Et si alia significat verum, dum illam profero, non facio propositionem universalem, & consequenter omnis propo-

tio est particularis non erit universalis propositio. Et similiter, si ego semper mentior significat falsum, dum illam profero dico verum, & consequenter est vera, & si alia significat falsum, erit etiam falsum ipsam esse universalem, & consequenter *omnis propositio est particularis* erit propositio vera, & propterea propositiones prædictæ dicuntur se falsificantes, quia ex quo sint veræ sequitur esse falsas, & ex quo sint falsæ sequitur esse veras.

Quinto prob. ant. Si ego diluculo dicam, propositio prima *ame in vespere pro ferenda est vera*, & rursus in vespere primo dicam, illa propositio in diluculo *ame pro lata fuit falsa*, prima propositio nec est vera, nec est falsa: ergo idem, prob. ant. Si prima vera est eo erit, quia secunda, quam affirmavit fore veram, vera utriusque est; sed si secunda vera est, iam prima non erit vera, si quidem secunda asserit primam fuisse falsum; ergo prima vera non est: Si autem prima falsa est; ergo secunda, quam affirmavit fore veram, non est vera; sed si secunda non est vera, eo erit, quia

prima, quam asserit fuisse falsam, non est falsa: ergo prima non erit falsa, sed vera.

Resp. ad argumentum: quod hæc oratio verum, vel falsum significat verum, vel falsum signate, & per modum rei, non tamen exercite vnum de alio exercite afirmando, vel negando, quod est proprium propositionis. Iudicium similiter intellectus significat verum signate, & obiectivè iudicando ita esse vel non esse, non tamen enuntiando, qualiter propositio, vnde iudicium fertur in totam propositionem iam factam. Et si addas istam orationem *verum, vel falsum exercite*, significare verum, vel falsum exercite: Respondemus significare verum vel falsum exercite ex parte rei, & exercitio sumpto signate, non tamen exercite ex parte modi enuntiandi, aut exercite significative, non exercite effective, quia nihil efficit verum.

Ad primam confirm. Resp. dist. consequens: Verum, vel falsum exercitum in ratione communi concedo consequ. In singularibus exercendum nego consequ. Quia de essentia pro-

positionis est significare verum vel falsum exclusivè, non quidem veritate vel falsitate exercite in ratione communi, sed solum in singularibus exercenda, & hoc modo propositio in communi verum, vel falsum significat.

Ad secundam confirm. nego. ant. & ad primam prob. resp. Propositionem prædictam reduplicativè, vt alteram componentem, non esse propositionem, sed esse formaliter terminum, & ita mirum, non est, non significare verum, vel falsum: dum vero componit istam homo est animal est verum, ad huc pro vt ibi non significat verum formaliter, nec propterea falsa est, quia prædicatum non dicitur de illa reduplicativè pro vt ibi, sed solum de illa specificativè sumpta, & ex parte rationis quæ, nam in hac consideratione significat verum, & est formaliter propositio.

Ad secundam probationem dist. ant. si particula sumitur illatiuè, conc. ant. si purè unitivè, nego antec. & consequ. Quia si particula *si* sumitur pure unitivè, non constituit argumentationem, sed propositionem

hypotheticam, quæ dicitur vera vel falsa.

Ad tertiam probationem, dist. mai. relativè ad signatum, conc. mai. relativè ad subiectum signati neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Similitudo namque naturalis non est falsa relativè ad signatum, quia illi vere assimilatur, est tamen falsa relativè ad subiectum eo quod est similitudo rei, quæ non est in subiecto de quo dicitur.

Ad quartâ prob. Respondent aliqui: omnes propositiones se falsificantes esse solum propositiones in voce, & quantum ad apparientiam, non vero quantum ad sensum, & rem, quia nullum habent obiectum, nec exprimunt aliquem conceptum mentis: qui namque asserit omnem propositionem esse particularem, non potest formare iudicium de eo, quod ita sit, siquidem exercite asserit ita non esse proferendo universionem: nec item potest formare iudicium de eo, quod ita non sit, siquidem expresse affirmat ita esse.

Insuper etiam hoc persuadent ex eo, quod dum quis dicit, *hæc propositio est falsa, ego*

semper mentior, subiectum videlicet *hæc propositio* nihil esse distinctum repræsentat: ergo non significat. Probatur ant. Dum dicitur *hæc propositio* nulla præexistit propositio, quæ demonstrari possit, nam propositio, quæ poterat demonstrari nondum est constructa: ergo subiectum nihil à se distinctum repræsentat.

Sed revera inter propositiones se falsificantes latissima differentia est, nam aliquæ verum habent obiectum, & verum exprimunt iudicium, sicut istæ *omnis propositio est particularis, ego semper mentior*, quæ quidem si se ipsas non habent pro obiecto significant verum dum ita est, quod affirmant, & ideo verum exprimunt iudicium, nam dum dico, *omnis propositio est particularis* si intendo omnem aliam distinctam ab ista comprehendere, propositio erit vera, si omnis alia particularis sit, si autem intendam etiam comprehendere ipsam, erit ipsa falsa, eo quod ipsa particularis non est, cum tamen sit aliqua propositio.

Et si dicas: Nullam propositionem se ipsam posse habere pro obiecto, quia obiectum de-

bet:

bet esse à propositione distinctam, sicut nulla vox se ipsam significat, nec ullus conceptus de se ipso iudicat.

Resp. Nullam propositionē posse se ipsam habere pro obiecto adæquato, benè tamen pro obiecto in adæquato, & partiali, sicut vox significat omnem vocem, & consequenter in adæquate se ipsam, & conceptus quo intellectus iudicat omne ens habere esse, iudicat etiam de se ipso in adæquate.

Et si iterum dicas: Propositionem se ipsam habentem pro obiecto in voluere iudicia opposita circa idem: negamus assumptum, quia dum quis dicens omnis propositio est particularis, & ego semper mentior intendit etiam ipsas comprehendere, solum format determinatum iudicium de eo, quod verum non dicat, sed falsum.

Argumentum vero supra factum nihil probat, nec verum assumit, quia dum dicitur *hæc propositio ego mentior* ly hæc nō designat propositionem, quæ iam est, sed propositionem, quæ fit, & illam vere designat, sicut dum dicitur, hæc propositio

homo est animal, ly hæc nō designat propositionem præcedentem, sed propositionem, quæ fit immediate post, aut immediate sequentem, & cum dicitur hoc est corpus meum per verba consecrationis, ly hoc non designat contentum sub speciebus, quod est cum in principio sit panis, & non Corpus Christi, sed solum designat contentum, quod per ea verba fit.

Aliæ vero propositiones solum in apparientia rationem propositionis obtinent, nec revera habent obiectum causativum veritatis, vel falsitatis, sed potius cum veritate, & falsitate repugnans, qualis est illa propositio in quinta probatione relata, & similiter ista omnis propositio est falsa, quæ nec potest dicere verum, nec falsum, nam si verum dicit ipsa erit vera: ergo quia aliqua propositio non est falsa: ergo hæc omnis propositio est falsa, non est vera: insuper etiam propositio prædicta non potest dicere falsum aliàs esset falsa; sed si est falsa, est vera: ergo nequit dicere falsum. Prob. min. Si est falsa, ergo verum est omnem propositionē esse falsam: ergo hæc

Hæc, omnis propositio est falsa, erit vera. Per quæ patet ad quintam, & ultimam probationem.

Secundò supponendum est: Propositionem vocalem, & scriptam esse compositas qualitates ex subiecto, copula, & prædicato constantes; sed de propositione mentali non levis controversia est. Triplex tamen mentalis propositio invenitur; alia quidem apprehensiva, quæ videlicet est apprehensio subiecti, copulæ, & prædicati secundum suas naturas, non tamen unum de altero affirmando, vel negando, de qua quidem certum est esse compositam qualitatem cum importet unum actum intellectus attingentem subiectum, & alium attingentem prædicatum, & aliam copulam attingentem: alia insuper est propositio mentalis iudicativa, quæ solum importat unicum actum intellectus iudicantem de enuntiatione iam facta, & ita simplex qualitas est.

Et si dicas: D. Thom. 1. p. q. 26. art. 2. in corp. Affirmare, quod quando intellectus iudicat rem ita se habere, sicut est, tunc dicit verum, & hoc facere

componendo, & dividendo: ergo iudicium intellectus est compositum, & non simplex.

Resp. D. Thom: Non loquitur de iudicio signato, quo quis iudicat de tota enuntiatione iam facta, sed loquitur de iudicio exercito, quo intellectus dum enuntiat, & propositionem facit, exercite iudicat se componere, & recte enuntiare, quæ solutio ex ipso corpore articuli manifesta est.

Præter propositiones mentales enumeratas: Alia media reperitur, quæ dicitur enuntiativa, quando videlicet intellectus concipit unum, & alterum, unum de altero affirmando, vel negando, & ad hanc propositionem mentalem tota desolvitur difficultas in qua.

Affirmat prima sententia: Propositionem mentalem enuntiativam esse simplicem qualitatem, quam quidem plures Thomistæ defendunt, ut Ferrara 1. contrag. cap. 55. Soto lib. 2. Sum. cap. 5. S. Thoma q. 5. de enuntiatione, art. 1. quibus novissime adhæret Lince, & plurimi in manu scriptis.

Secunda sententia asserit: Propositionem prædictam esse compositam qualitatem, ita

Nazarius 1. p. q. 58. art. 2.
Arauj. 6. Metaphisice, q. 2. art.
2. Subtilis Mag. Ortiz, & Tho-
mistæ magis communiter cum
quibus.

§ II.

NOSTRA CONCLUSIO:

*Propositio mentalis enuntiativa
non est simplex, sed composita
qualitas.*

Conclusionem istam ex-
presit D. Thom. 1. post.
lect. 1. per ea verba *Veritas, &
falsitas nunquam inveniuntur in
intellectu nisi per hoc quod unus
simplex conceptus comparatur a l-
teri*. Et 1. per hierm. lect. 3. &
1. p. q. 14. art. 14. & q. 58. art.
4. ad 1. & q. 85. art. 5. Vbi pro-
bat intellectum humanum in-
telligere componendo, & dis-
currendo, quia non statim per-
cipit prædicatum in subiecto,
nec conclusiones in principio
continente, sed successive, &
paulatim venit imperfectam
cognitionem veritatis.

Insuper etiam 2. 2. q. 1. art.
2. Afferit, obiectum fidei esse
aliquid in complexum ex parte
rei credite, esse tamen comple-

xum per modum annuntiabilis
ex parte credentis, quia cog-
nita sunt in cognoscente secun-
dum modum cognoscentis, &
cum modus proprius intelle-
ctus humani sit cognoscere
componendo, ideò quæ sunt
simplicia complexè ex parte
sui, vel compositivè intelligit
intellectus.

Ratione verò efficaci ex
prædictis locis desumpta, con-
clusionem suademus: quia
intellectus humanus dum for-
mat propositionem mentalem,
intelligit componendo, & divi-
dendo, ut docet D. Thom. Lo-
cis antecedenter relatis, & in
hoc ab intellectu Angeli difert
sed compositio salvari non po-
test absque pluralitate concep-
tum: ergo propositio enuntia-
tiva mentalis non est simplex
qualitas, sed potius composita
ex conceptibus diversis. Prob.
min. Unicus simplex conceptus
non facit compositionem, quia
compositio est distinctorum
unio, & ita eiusdem ad se ip-
sum vera compositio non da-
tur; ergo compositio salvari
non potest absque pluralitate
conceptuum.

Secundò prob. min. Non in-
telligitur compositio, nisi intel-
li-

Igantur partes, quarum vna se habeat, vt forma determinans, & alia vt potentia determinabilis; sed vnus, & idem conceptus non potest se habere vt materia, vel potentia determinabilis, & simul vt forma determinans cum idem nō possit determinare se ipsum: ergo idem quod prius.

Tertiò prob. min. Compositio enunciatiua est vnio vnus cum altero, vel attributio vnus ad alterum vt subiectum; sed attributio vnus ad alterū absque pluralitate conceptum inueniri non potest, siquidē eiusdem ad se ipsum non potest fieri comparatio, & attributio: ergo idem.

Consist. & vrgetur ratio prædicta: Compositio mentalis representat in recto, distinctè, & expressè, subiectum, copulam, & prædicatum, siquidem representat in recto totā compositionem obiectivam, & hæc importat in recto subiectum, copulam, & prædicatum, eo quod totum quatenus tale non importat vnā partem in recto, & alteram in obliquo, sed omnes importat in recto, sed vnus, & simplex cōceptus non potest representare subie-

Mag. Freylan.

ctum, copulam, & prædicatum explicitè distinctè, & in recto: ergo compositio mentalis absque pluralitate conceptum inueniri non potest. Prob. min. Plura obiecta quamvis ordinata explicitè attacta, & in recto exigunt plures conceptus ordinate se habentes: ergo vnus, & simplex conceptus non potest explicitè, & in recto attingere subiectum, copulam, & prædicatum. Ant. prob. Quia partes termini complexi ordinate se habent; & tamen pluribus sub ordinantur conceptibus; & insuper quia plura obiecta disparatè, & sine ordine se habentia exigunt plures conceptus disparatè se habentes: ergo plura obiecto ordinata in recto, & explicitè attacta secundum proprias, & peculiare rationes exigunt plures conceptus ordinate se habentes.

Respondet Linoz. Cum alijs potuis esse necessarium vnicum, & simplicem conceptum attingere subiectum copulam, & prædicatum, quia conceptus, qui copulam attingit vnus est, & iste non potest non attingere prædicatum, & subiectum, eo quod per eundem

LL

con.

conceptum, quo attingitur unio exercita inter aliqua, ipsa etiam extrema unita repræsentantur.

Hæc tamen solutio principio nititur falso, quia conceptus, qui exercitam unionem attingit non propterea debet attingere extrema explicitè, & in recto, sed dumtaxat in obliquo; sed conceptus, qui subiectum, & prædicatum solum in obliquo attingit non est propositio mentalis, cum non exprimat in recto totam compositionem obiectivam; ergo idem quod antea. Prob. mai. Ideo conceptus prædictus in recto, & explicitè deberet attingere extrema, quia exercitam unionem attingit; sed inde non infertur: ergo non debet attingere extrema in recto, & explicitè. Prob. min. Copula vocalis repræsentat unionem exercitam prædicati cum subiecto; & tamen extrema non repræsentat in recto, & explicitè, aliàs: sola copula verbalis constitueret propositionem vocalem, & consequenter etiam propositio vocalis esset qualitas simplex: ergo ex quo conceptus unionem exercitam repræsentet, non infertur extrema unita

repræsentare in recto, & explicitè.

Secundò impugnatur: Implicat eundem conceptum in recto, & explicitè repræsentare subiectum & prædicatum quavis ad invicem ordinentur: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. Primò conceptus: qui attingit subiectum in recto, attingit in obliquo prædicatum, & conceptus, qui attingit prædicatum in recto attingit in obliquo subiectum, sed implicat eundem conceptum attingere prædicatum in recto, & in obliquo simul, & idem de subiecto dicendum: ergo implicat eundem conceptum in recto, & explicitè repræsentare subiectum, & illius prædicatum.

Secundò. Prob. ant. conceptus: Qui attingit prædicatum in recto per se primò terminatur ad relationem prædicati ad subiectum, & qui subiectum in recto attingit respicit per se primò relationem illius ad prædicatum; sed implicat eundem conceptum per se primò terminari ad utrumque relationem: ergo idem quod prius. Prob. min. Implicat eundem conceptum per se primo comparare

prædicatum ad subiectum, & etiam subiectum ad prædicatum: ergo implicat ad relationem vtriusque per se primò terminari. Prob. ant. Comparatio subiecti ad prædicatum, & comparatio prædicati ad subiectum, sunt comparationes formaliter diversæ, cum habeant terminos distinctos formaliter, vt per se manifestum est; sed comparationes formaliter diversæ importat necessario conceptus, & actus comparantes formaliter diversos: ergo implicat eundem conceptum per se primò comparare prædicatum ad subiectum, & simul subiectum ad prædicatum.

Secundò ad rationem supra factam alijs terminis adversarij respondent afferentes compositionem: quam intellectus format in secunda operatione non esse compositionem formalem, sed dumtaxat virtua-lem, eo quod conceptus formatus in secunda operatione supponit plures conceptus in prima operatione existentes, & equivalet omnibus illis, quatenus ipse solus attingit subiectum copulam, & prædicatum, & vnit omnia ea,

Mag. Freylan.

quæ per plures conceptus in prima operatione attinguntur.

Verum solutio ista ex dictis impugnata relinquatur, siquidem probavimus eundem conceptum non posse explicitè, & in recto subiectum, copulam, & prædicatum attingere. Vtèrius tamen impugnatur data solutio, quia ex eodem principio oritur intellectum humanum intelligere componendo, & intelligere discurrendo, ex eo videlicet, quod propter sui imperfectionem non statim videt prædicatum in subiecto, nec conclusiones in principio continente; sed ob hanc rationem discursus in tertia operatione repertus formalis est, & constat pluribus actibus distinctis realiter: ergo etiam compositio in secunda operatione reperta debet esse formalis.

Impugnatur secundò: Si compositio in secunda operatione reperta esset tantum virtualis, non esset homo in secunda operatione distinctus ab Angelo, nam etiam Angelus virtualiter componit, sicut etiam virtualiter discurret; sed hoc non admittunt adversarij: ergo compositio in secu-

da operatione reperta formalis est.

Resp. Contrarij compositionem in secunda operatione intellectus humani repertam esse virtualem subiectivè, id est formaliter supponentem plures conceptus in prima operatione eiusdem intellectus existentes, & ita per talem compositionem formaliter distingui intellectum humanum ab intellectu Angeli, qui non supponit multitudinem conceptuum, & ideo non subiectivè, sed tantum obiectivè composit.

Hæc tamen solutio in efficax est, quia multitudo conceptuum ad secundam operationem præsupposita non distinguit formaliter intellectum humanum in secunda operatione ab intellectu Angeli: ergo solutio tradita nulla est. Probant. Si tertia operatio intellectus humani esset tantum unicus, & simplex actus, quamvis supponeret plures conceptus existentes in secunda operatione, non propterea intellectus humanus esset distinctus formaliter in tertia operatione ab intellectu Angeli, ut adversarij fatentur: ergo multitudo conceptuum ad secundam

operationem præsupposita, non potest etiam formaliter distinguere intellectum humanum in secunda operatione ab intellectu Angeli.

Explicatur sicut intellectus humanus in tertia operatione distinguitur ab intellectu Angeli, ita etiam distinguitur formaliter in secunda: sed multitudo conceptuum præsupposita ad tertiam operationem satis non est ut debitè formaliter distinguatur in tertio: ergo multitudo conceptuum præsupposita ad secundam non sufficit ut debitè formaliter distinguatur in secunda.

Explicatur ulterius: Quia homo viso principio non statim videt conclusiones in principio cõrentas, nedum præsuppositivè, sed etiam formaliter debet in tertia operatione plures actus, & conceptus habere; sed homo viso subiecto non statim videt prædicata, quæ possunt de subiecto enunciari: ergo nedum præsuppositivè, sed etiam formaliter debet habere in secunda operatione plures conceptus, & actus.

Secundò reiicitur solutio da 1 differentia inter Angelum, & hominem in secunda

operatione, non solum debet esse in modo generandi conceptum, sed etiam in modo attingendi simplici intuitu, vel compositè, aut intuitione diversa, sed multitudine conceptuum præsupposita solum facit differentiam in modo generandi conceptum, vel quatenus conceptus ex pluribus præsuppositis generatur, non verò in modo attingendi, siquidem secunda operatio non diversa intuitione, sed unico intuitu attingit obiectum: ergo præsupposita multitudo non sufficit ut homo in secunda operatione debitè formaliter ab Angelo distinguatur.

Tertio rejicitur multitudo præsupposita solum præsuppositivè distinguit: ergo non sufficit ut homo in secunda operatione formaliter ab Angelo distinguatur. Prob. ant. Per multitudinem præsuppositam solum distinguitur homo in eo, quod præsupponitur ad secundam operationem: ergo multitudo præsupposita tantum præsuppositivè distinguit.

Quartò rejicitur data solutio: Quia multitudo præsupposita conceptum non sufficit ut dicatur hominem proprie subie-

ctivè intelligere componendo: ergo idem quod prius. Prob. ant. Cognitio per quam Angelus attingit propositionem istam homo non est gratia supponit plures conceptus in Angelo, alium videlicet supernaturalem gratiæ, & alium hominis naturalem; & tamen hæc præsuppositio non sufficit ut dicatur Angelum in prædicta cognitione propriè subiectivè intelligere componendo: ergo multitudo præsupposita cōceptuum nō sufficit ut dicatur hominem in secunda operatione propriè subiectivè intelligere componendo.

S. III.

Argumentis contra conclusionem occurritur.

CONTRA conclusionem nostram poterat in primis argui, ex Angel. Doct. qui 1. p. q. 12. art. 9. ad 2. asserit: quod *aliquæ potentie cognoscitivæ sunt, quæ ex speciebus primæ conceptis alias formare possunt, sicut imaginatio ex præconceptis speciebus montis, & auri format speciem montis auri: & intellectus ex præconceptis speciebus ge-*

neris, & differentia format conceptum speciei: & similiter ex similitudine imaginis formare possumus in nobis similitudinem eius, cuius est imago: ergo pariter intellectus noster ex præsuppositis conceptibus subiecti copulæ, & prædicati poterit alium conceptum formare, quo attingat totam compositionem obiectivam, & efficiat propositionem mentalem quæ consequenter erit simplex qualitas in vno illo conceptu consistens.

Confirm. ex eodem D. Th. 1. p. q. 58. art. 2. in corp. afferente: quod *intellectus noster simul intelligit subiectum, & prædicatum, pro ut sunt partes vnius propositionis, & duo comparata secundum quod conveniunt in vna comparatione, sicut sensus simul, & vnica operatione intelligit partes continui quatenus vniuntur in toto: ergo intellectus vnico conceptu subiectum copulam, & prædicatum attingit, ac pro inde propositio mentalis, quam efformat, simplex qualitas est.*

Ad argumentum tamen facile resp. explicando ant. Formatur speciem montis aurei per modum vnius naturæ, & essen-

tiæ, concedo ant. per modum duplicis naturæ, quarum vna de altera prædicatur, neg. ant. & dist. consequ. Totam compositionem obiectivam per modum vnius essentiæ, concedo consequ. per modum duplicis ad invicem ordinatæ, nego consequ. Sicut namque intellectus ex præconceptis format speciem repræsentantem montem aureum per modum vnius essentiæ, ita etiã formare potest vnicum conceptum repræsentantem totam propositionem per modum vnius, & eiusdem quidditatis non tamen potest formare conceptum vnicum repræsentantem subiectum, & prædicatum per modum duplicis quidditatis, quarum vna de altera dicitur, sed ad hoc plures conceptus requirit, & ita plures conceptus habet dum mentalem propositionem format.

Et si dicas D. Thom. 6. meth. lect. ult. comparare modum, quo formatur species montis aurei, cum eo, quo formatur propositio: ergo si species montis aurei vna est, etiam species, qua formatur exercite propositio vna erit, & consequenter dum fit exercite propositio, erit

conceptus mentalis vnicus, & simplex tantum.

Resp. D. Thom. non comparare modum quo formatur species montis aurei cum eo, quo formatur propositio, sed dumtaxat comparare modum quo intelligimus montem aureum, cum modo quo totam propositionem intelligimus, quæ utique congrua comparatio est, quia sicut montem aureum per modum vnus essentiæ, vnico conceptu intelligimus, ita totam propositionem per modum vnus essentiæ vno conceptu cognoscimus, quæ solutio ex ipso contextu constat, nec ibi ad oppositum verbum aliquot inuenitur.

Ad confirm. vero respondent aliqui D. Thom. esse intelligendum de simultate ordinis, quatenus subiectum, & prædicatum ordine quodam intelligit, sed simul, & in eodem instanti, eo quod intellectus potest in eodem instanti elicere cognitiones ad invicem ordinatas: non tamen esse intelligendum de simultate simplicitatis, ita quod intellectus vnico simplici actu, & vnica specie simplici, subiectum, copulam, & prædicatum attingat.

Hæc tamen solutio litteræ conformis non est, quia D. Th. ibidem asserit: *Quæcumque igitur per vnã speciem intelligibilem cognosci possunt, cognoscuntur vt vnum intelligibile, & ideo simul cognoscuntur*, & in hoc sensu affirmat ibi intellectum, simul intelligere subiectum, & prædicatum; & insuper q. 85. art. 4. in corp. affirmat quod dum intellectus simul intelligit partes propositionis, per eandem speciem intelligit eas, & L. contrag. cap. 55. affirmat quod intellectus noster simul intelligit totam propositionem, quia secundum vnã speciem totius omnes partes comprehendit; sed quæ per vnã speciem intelliguntur, per eundem etiam actum, aut simul simultate simplicitatis intelliguntur; ergo de simultate simplicitatis intelligendus est D. Thom. & ideo.

Ad prædictam confirm. Resp. aliter D. Thom. esse intelligendum de cognitione subiecti, copulæ, & prædicati, quatenus implicite, & in confuso cognoscuntur in ipsa propositione, & per speciem ipsius qualiter omnes partes cognoscimus per speciem ipsam totius;

tias; non vero loqui de cognitione explicitè, & in recto terminata ad subiectum, copulam, & prædicatum, qualis est illa cognitio, per quam exercite fit propositio, quæ propterea non potest esse simplex, & vnica, eo quod vna species, & vna operatio non potest plura distincta secundum suas naturas, & differentias explicitè, & in recto attingere. Ita se explicat Doct. S. q. 85. art. 4. ad 3. per ea verba, *partes possunt intelligi dupliciter, vno modo sub quadam confusione, pro vt sunt in toto, & sic cognoscuntur per vnã formã totius, & simul cognoscuntur: alio modo cognitione distincta, secundũ quod quælibet cognoscitur per suã spectem, & sic non simul intelliguntur: & ibi ad 4. eandem doctrinã habet.*

Secundò arguitur, subiectũ, & prædicatum obiectivæ propositionis vnico repræsentantur conceptu: ergo propositio mentalis, qua intellectus intelligit prædicatum, & subiectum vnica, & simplex qualitas est. Prob. ant. prim. Quidditas propositionis vnico repræsentatur conceptu, alias non esset dabitur quidditativus propositionis conceptus; sed quidditas

propositionis subiectũ, & prædicatam importat: ergo subiectum, & prædicatum vnico repræsentantur conceptu.

Secundò prob. ant. Idem conceptus sufficit ad attingendum ea, quæ ordinè se habent sed subiectum, & prædicatum ordinatè se habent siquidem subiectum dicit ordinem ad prædicatum, & etiã prædicatum ordinem ad subiectum importat: ergo idem.

Tertiò probatur ant. Quæ repræsentantur vnica specie, vnico etiã conceptu repræsentantur; sed subiectum, & prædicatum huius propositionis homo est animal repræsentantur vnica specie: ergo idem.

Quartò prob. ant. In subiecto huius propositionis homo est animal, intelligitur prædicatum: ergo subiectum, & prædicatum vnico repræsentantur conceptu. Prob. ant. Prædicatum prædictæ propositionis est de essentia subiecti, & idem cũ illo realiter: ergo intelligitur in subiecto.

Quintò prob. ant. Subiectũ, & prædicatum propositionis indenticæ, vt huius *homo est homo* vnico repræsentantur conceptu.

ceptu: ergo idem in quacumque propositione dicendum. Prob. ant. primò: Subiectum, & prædicatum prædictæ propositionis, vnum tantum habent conceptum in prima operatione: ergo etiam in secunda, vnico repræsentantur conceptu.

Secundò prob. ant. Subiectum, & prædicatum prædictæ propositionis non repræsentantur duplici conceptu solo numero distincto, quia duo accidentia solo numero distincta, non possunt esse simul in eodem intellectu: alias non repræsentantur duplici conceptu specificè diverso: ergo. Prob. ant. quantum ad secundam partem. Subiectum, & prædicatum in præfata propositione sunt idem specificè obiectum vt patet: ergo non repræsentantur duplici conceptu specificè distincto.

Resp. ad argumentum neg. ant. & ad primam prob. dist. mai. dum repræsentantur per modum vnus, & eiusdè quidditatis conc. mai. per modum duplicis quidditatis partialis, quarum vna de altera prædicatur, vel cum altera vnitur exercitè neg. mai. & concessa min.

Mag. Freylan.

neg. conseq. Secundum distinctionem maioris, nam ex quo vnico conceptu quidditatem propositionis attingamus, tantum infertur vnum conceptum repræsentare subiectum, & prædicatum per modum vnus, & eiusdè quidditatis, aut quatenus in ipsa propositione sunt vnum, & vnica quidditatem efficiunt; non tamen sequitur ea repræsentare per modum duplicis rei, quarum vna de altera dicitur, & per actionem intellectus vnitur in exercitio cū altera ad faciendam propositionem. Sicut conceptus hominis quidditativus repræsentat animal rationale per modum vnus essentiæ, non tamen per modum duplicis formalitatis, quarum vna determinat aliam, sic enim attinguntur per modum definitionis, quæ est obiectum complexum, & in mente duplicem conceptum habet.

Sed istabis: Conceptus quidditativus propositionis repræsentat totam quidditatem ipsius: sed subiectum quatenus est *id de quo*, & prædicatum quatenus est *id quod dicitur*, sunt de essentia propositionis: ergo conceptus quidditativus repræsentat subiectum, & prædicatū

Mm

per

per modum duplicis rei, quarū
vna de altera dicitur.

Resp. dist. mai. et oram quidditatem per modum vnius rei conc. mai. illam exponendo per partes neg. mai. & dist. min. per modum diffinitionis explicantis quidditatem conc. min. per modum rei explicatæ, vel essentiæ diffinitæ neg. min. & conse. 1. Quia conceptus quidditativus propositionis repræsentat quidditatē illius per modū vnius essentiæ, vel per modū diffinitū non tamen illā explicat per partes; subiectum verò, & prædicatum secudum formalitatem, & expræfionem *habentis, & habiti, vel iddequo, & id quod dicitur*: explicant propositionis essentiā per illius partes, & habent rationē diffinitionis, & ideo sub hoc munere solū implicitè, & nō expræfessè repræsentantur conceptu quidditativo ipsius propositionis. Exemplum est in conceptu quidditativo hominis, qui non explicat animal rationale, nisi tantum per modum vnius rei, non tamen explicat animal ut determinabile, & rationale, ut determinans, nam sub hoc munere solum repræsentantur explicitè per duplicem concep-

tum repræsentantem diffinitionem hominis quidditativam.

Ad secundam prob. ant. dist. mai. ea in recto, vel in obliquo conc. mai. in recto, & explicitè neg. mai. Quia prædicatum, formaliter ut tale dicit, ordinem ad subiectum, & etiam ipsum subiectum importat ordinem ad prædicatum, & ideo conceptus, qui repræsentat vnum eorum in recto, alterum etiam repræsentat in obliquo, sicut conceptus, qui repræsentat relationem, terminum relationis in obliquo repræsentat, non tamen potest idem conceptus in recto repræsentare.

Sed instabis: Idem conceptus repræsentare potest in recto ea, quæ sunt ordinata; sed prædicatum, & subiectum ordinatè se habent: ergo idem conceptus potest vtrumque in recto repræsentare. Prob. mai. Quamvis ea repræsentet in recto non erit æquivocus: ergo potest ea in recto repræsentare. Prob. ant. Conceptus æquivocus repræsentat plura, ut plura, vel plura non ordinata: ergo conceptus qui plura ordinata repræsentat in recto, non erit æquivocus.

Resp.

Resp. dist. mai. Ordinata per modum vnius recti, conc. mai. per modum recti, & obliqui, neg. mai. & dist. min. per modum recti, & obliqui conc. min. per modum vnius recti, nego min. & conseq. Illa namque quæ ordinata sunt per modum vnius recti; possunt benè representari per eum dem conceptum in recto; quia representantur vt vnum rectum adæquatum, & totale; sed subiectum, & prædicatum non sunt ordinata per modum vnius recti, siquidem prædicatum non importat in recto subiectum, nec subiectum importat prædicatum in recto, & ita non potest idem conceptus vtrumque in recto representare, & si ea representaret, esset conceptus æquivocus eo quod representaret plura, vt plura, vel sub ea ratione, qua ordinata non sunt, vtrumque videlicet in recto representando, cum tamen vnum illorum non dicat alterum in recto, aut ipsum in recto respiciat. Et quidem si replica probaret, convinceret etiam eundem conceptum posse in recto representare partes termini complexi, & præmissas, & conclusionem in recto.

Mag. Froylan.

Ad terciam prob. ant. neg. mai. Quia ens reale, & ens rationis vnica specie impræssa representantur, & tamen in viori sententia conceptu duplici cognoscuntur, & species impræssa creaturæ representat creatorem, cum tamen duplici specie expræssa vnum, & alterum cognoscamus: ratio autem ea est; quod species impræssa habet rationem principij, & ita magis ampla, & vniversalis est in representando, quam expræssa, quæ rationem termini habet, vnde species impræssa naturæ representat singularia, cum tamen species expræssa singularis distincta sit.

Secundò resp. aliter, dist. mai. vnico conceptu confusè, conc. mai. vnico distinctè, neg. mai. Quia intellectus noster propter imperfectionem suam, non potest vnico conceptu distinctè cognoscere ea, quæ vnica representantur specie, sed potius indiget pluribus conceptibus, vt ea, quæ implicite representat species, intelligat distinctè componendo, & dividendo.

Ad quartam prob. dist. ant. implicite conc. ant. explicite, & distinctè, neg. ant. & conseq.

Mm 2.

Quia

Quia licet in subiecto prædicto intelligatur prædicatum implicitè tanquam pars illius essentiæ, non tamen intelligitur expressè, sed potius ad illud explicitè cognoscendum distinctum conceptum format, & propterea intelligit componendo, quia in subiecto non intelligit explicitè prædicatum, qualiter Angelus intelligit prædicatum in subiecto.

Dices: Lumen intellectus excedit aliquando passivam cognoscibilitatem obiecti quantum ad omnia prædicata, quæ continet: ergo poterit explicitè per conceptum subiecti intelligere prædicatum in ipso.

Resp. dist. ant. ut absolute cognoscibilem, & modo humano, conc. ant. ut cognoscibilem omni modo, vel supra modum humanum, neg. ant. & conseq. Quia licet lumen intellectus excedat aliquando passivam cognoscibilitatem obiecti, quantum ad omnia, quæ continet, & possit ea omnia perfectè cognoscere componendo, & dividendo, non tamen potest ea omnia per eundem conceptum explicitè, & secundum proprias differentias attingere, & sub omni eorum

habitudine in recto, nam hæc attingentia superat modum humanum.

Dices: Lumen intellectus nostri intellectus esse idem in statu separationis, & in statu coniunctionis ad corpus; sed in statu separationis intelligit explicitè prædicatum in subiecto: ergo etiam in statu coniunctionis ad corpus.

Resp. Tamen lumen esse idem in utroque statu quantum ad virtutem subiectivam, non tamen quantum ad virtutem obiectivam, vel speciem, quia in statu separationis intelligit per species infusas exéplatas ab idea divina, & non acceptas aébus, quæ quidem univ ersaliores sunt, & explicitè repræsentant prædicatum in subiecto; & propterea potest anima intelligere in statu separationis sine compositione, & discursu.

Ad quintam prob. principalis ant. neg. ant. si sermo sit de repræsentatione conceptus explicita, & ad primam prob. neg. conseq. Quia in simplici apprehensione repræsentatur idem, & eodem modo, sed in secunda operatione repræsentatur subiectum ut habens, vel id de quo, & prædicatum re-

præsentatur vt habitum ; vel
vid quod prædicatur , & ita
diversò conceptu repræsenta-
tur vtrumque , sicut 1. part.
quæst. 13. art. 12. tradit Angel
Doct.

Ad secundam prob. neg.
ant. quo ad secundam partem,
& ad prob. dist. ant. idem spe-
cificè in esse rei, conc. ant. in
esse obiecti neg. ant. Quia ho-
mo idem in esse rei, repræsenta-
tatur in esse obiecti sub habitu-
dine subiecti; & habitudine præ-
dicati, & ita terminat concep-
tum specificè diversum, sicut
idem homo vt species subijci-
bilis, & vt species prædicabilis
terminat conceptum specificè
distintum.

Sed instabis: Illi modi per
modum habentis, & habiti vel
prædicati, & subiecti non re-
præsésentantur in conceptu: ergo
non possunt essentialiter varia-
re. Prob. ant. Si repræsenta-
rentur modi prædicti in con-
ceptu, propositio esset falsa, nã
esset idem ac dicere subiectum
formaliter vt subiectum est præ-
dicatum: ergo modi prædicti
non repræsésentantur in concep-
tu.

Resp. dist. ant. signatè per

modum subiecti quod conc.
ant. per modum formæ subie-
cti neg. ant. Nam licet modi
prædicti non repræsésententur
signatè per modum subiecti,
quod, repræsésentantur tamen
signatè per modum formæ su-
biecti, quod sufficit ad varian-
dum essentialiter conceptum;
sed vt propositio esset falsa de-
bebant repræsésentari signatè
per modum subiecti quod, quia
prædicatum non dicitur de se-
cunda intentione, vel de forma
subiecti, sed solum de subiecto
quod, vt alibi diximus de hac
propositione: homo est ani-
mal, est propositio: in qua
prædicatum verè dicitur de
subiecto ex parte rationis
quæ.

Secundo alij ad eandem
probationem, respondent: con-
ceptum non repræsésentare mo-
dos prædictos signatè quod
erat necessarium vt propositio
esset falsa, sed solum exercitè
repræsésentare modos prædi-
ctos.

Sed contra primò: modi
prædicti non repræsésentantur
exercitè: ergo solutio tradita
nulla est. Prob. ant. In vocibus
non repræsésentantur exercitè,

cum voces non sint, impositæ ad illos repræsentandos; ergo etiam in conceptu non repræsentantur exercitè.

Contra secundo: Quamvis repræsententur exercitè non possunt conceptum essentialiter variare: ergo non variant essentialiter illum. Prob. ant. primò: In modis præsentia, & absentia, qui repræsentantur exercitè, & tamen non variant essentialiter notitiam in probabili Thomistarum sententia.

Secundo: Cum quis format hanc propositionem *homo currit*, idem conceptus repræsentat exercitè modum copulæ, & modum prædicati, nam si conceptus non esset idem, verbum prædictum esset complexum, quod falsum est: ergo diversi modi exercitè repræsentati, non variant essentialiter conceptum.

Resp. ad primam replicam neg. vtrumque ant. Quia licet voces absolute, & extra propositionem non significant modos prædictos, voces tamen intra propositionem etiam significant modos exercitè, & ad illos significandos imponuntur

dum intra propositionem existunt.

Ad secundam replic. dicimus: Latum esse discrimen, quia modi præsentia, & absentia non sunt formaliter intranei, sed potius extraneam notitia; modi vero subiecti, & prædicati sunt formaliter intraneam obiecti, & ita ipsum essentialiter variant, sicut propter eandem rationem modis recti, & obliqui variant essentialiter obiectum, quamvis solum repræsententur exercitè in probabili sententia.

Ad secundam prob. quamvis aliter infra dicemus, respondemus modo dist. consequ. modi in adæquati conc. cõseq. totales, & adæquati neg. cõseq. Quia modi subiecti, & prædicati sunt adæquate distincti, & similiter cum copula non habet rationem prædicati, solum habet modum copulæ, qui respectu ipsius pro tunc, est solus & vnicus modus, & ita est totalis, & adæquatus, ipsamque propterea copulam essentialiter variat in ratione obiecti; sed cum copula per se ipsam includit participium, vel prædicatum, habet simul rationem vnionis.

nis, & extremi vniti, & ita modus vnionis, & extremi in adequatè se habent, & illam essentialiter obiectivè non variant, sicut materia in phisicis essentialiter distincta, non est vt extremum vnitum, & vt ratio formalis vnendi, quia per se ipsam exercet vtrumque formaliter.

Tertiò arguitur: Propositio mentalis est vnicus, & simplex conceptus: ergo simplex qualitas est. Prob. ant. primò. Propositio mentalis est terminus secundæ operationis intellectus; sed secunda operatio intellectus est vna simplex: ergo etiam propositio mentalis est vnicus, & simplex conceptus, quia operatio, & illius terminus debent habere proportionem.

Secundò prob. ant. Iudicium importat vnum simplicem conceptum, sed propositio mentalis est iudicium, cum per eam iudicet intellectus de propositione obiectiva: ergo idem.

Tertiò prob. ant. Potentia immaterialis elevatur in agendo supra potentia materialem, sed potentia materialis loquutiva per tres voces format

propositionem vocalem: ergo potentia intellectiva vnico tantum conceptu formabit mentalem propositionem, aliàs non elevabitur supra aliam.

Quartò prob. ant. Propositio mentalis est ens per se; sed ex duplici conceptu, vnum ens per se resultare non potest: ergo propositio mentalis est vnus tantum conceptus. Prob. min. Ens per se resultare non potest ex duplici ente in actu; sed potius in illo vna pars se habet vt materia, & altera se habet vt forma, sed quilibet conceptus est ens in actu: ergo ex duplici conceptu, vnum ens per se resultare non potest.

Quinto prob. ant. Propositio mentalis non fit ex pluribus conceptibus pertinentibus ad primam operationem, cum in prima operatione non detur conceptus subiecti, & conceptus prædicati, ex quibus mentalis propositio componitur, eo quod subiectum, & prædicatum non dantur extra propositionem, quæ tamen in prima operatione non est, sed aliunde non fit ex pluribus conceptibus pertinentibus ad se-

cunt.

eiusdam : ergo non importat plures. Prob. min. Propositionalis ex terminis mentalibus fit, sed termini mentales supponuntur ad secundam operationem: ergo non fit ex pluribus conceptibus pertinentibus ad secundam.

Sextò prob. Intellectus minus perfectus hominis, v. g. Rustici pluribus conceptibus format propositionem mentalem: ergo intellectus hominis docti vno conceptu format illam, quia quò perfectior est intellectus, eo per pauciores species intelligit, & ideo Angelus perfectior per pauciores species intelligit veritatem.

Confirm. argumentum: In propositione de secundo ad iacente, vt in hac *homo legit*, idem conceptus correspondet copulae, & praedicto, sed eadem ratione idem conceptus debet correspondere subiecto, siquidem intentio praedicti non minus distinguitur ab intentione copulae, quam intentio subiecti: ergo conceptus omnium vnus est. Prob. mai. Praedictatum in propositione praedicta non est distinctum à copula: er-

go idem conceptus correspondet vtrique.

Secundo confirm. & vrgetur argumentum. In sententia probabiliter asserente discursum in sola illatione, vel in nota illationis consistere, in qua quidè sententia salvatur adaequatè discursus in vnico actu: ergo etiam compositio saluari poterit in vno conceptu, patet consequ. Quia sicut per compositionem movetur intellectus de subiecto ad praedictatum, ita per discursum ex praemissis ad conclusionem movetur.

Resp. ad argumentum, negant. & ad primam prob. neg. min. Quia secunda operatio intellectus nostri importat plures conceptus, & actus, quorum vno attingit subiectum, & altero praedictatum, distinctè, & in recto, & ita composita est.

Ad secundam prob. eiusdem ant. dist. mai. iudicium signatum, & reflexum conc. mai. exercitum neg. mai. & sub eadem distinctione minoris nego conseq. Quia licet iudicium signatum, quo intellectus iudicat de propositione iam facta, sit vnus actus; iudicium tamen exercitum vnum non est, quia
dum

Quum intellectus componit exercitè prædicatum attribuendo subiecto iudicat etiam in exercitio se verè componere, & ideo, sicut per plures actus cõponit, ita etiã per plures actus iudicat exercitè de compositione, quam facit.

Et si dicas: iudicium etiam exercitum exprimi per hæc verba *ita est, vel ita non est*, sed hæc verba indicant formalem compositionem: ergo iudicium exercitum formaliter compositum est.

Resp. Iudicium exprimi per verba prædicta propter penuriam vocum ad exprimendum actum simplicem iudicij, & non quia ipsum formaliter compositum sit, vnde solum virtualiter est compositum, & obiectivè, quatenus iudicat de compositione facta.

Ad tertiam prob. dist. mai. intra proprium modum cognoscendi, conc. mai. supra illi. neg. mai. & concess. min. neg. conseq. Quia elevatio supra potentiam materiale non debet extrahere spiritualem potentiam à modo proprio intelligendi, quod est intelligere componendo, sed debet intra

Mag. Froylan.

ipsum manere. Vnde elevatio prædicta consistere non debet in eo, quod potentia spiritualis non componat, sed in eo, quod fiat alia à se, & sub universaliori, vel perfectiori ratione attingat obiecta. Et quidem si argumentum convinceret, probaret etiam intellectum vnicâ operatione apprehendere prædicatum, & subiectum, siquidem intellectus, ut apprehensivus, potentia spiritualis est.

Ad quarto prob. dist. mai. perfectate ordinis, conc. mai. perfectate informationis, neg. mai. & sub eadem distinctione minoris neg. conseq. Quia propositio est ens per se, non quidem perfectate phisica, & informationis, sed perfectate intentionali, vel ordinis, aut habitudinis inter duo, quæ perfectitas ex duplici ente in actu resultare potest, sicut numerus, & oratio sunt entia per se, cum fiat per se scibilia, & numerus sit obiectum arismetrix, quod enti per accidens convenire nõ potest; & tamen numerus, & oratio ex pluribus in actu resultant.

Ad quinto prob. neg. min. & ad prob. dist. mai. ex termi-

Nn

nis

nis mentalibus, ut inducent intentionem subiecti, vel praedicatori, conc. mai. ex terminis sub intentione termini praecisse, neg. mai. & quamvis termini mentales sub intentione termini praesupponantur ad secundam operationem, sub intentione tamen subiecti, & praedicti non praesupponuntur ad illam.

Et si dicas: Intentionem subiecti, & praedicti ad compositionem praesupponi tanquam partes illius: ergo etiam ad secundam operationem supponuntur.

Resp. dist. ant. ad compositionem, em in facto esse, & pro aliquo priori rationis, conc. ant. ad illam in fieri, neg. ant. Quia compositio completè fit, dum intellectus format conceptum copulae, per quam unit praedictum cum subiecto, & conceptus subiecti, & praedicti conceptum copulae antecedunt pro aliquo priori rationis, consequenterque praecedunt compositionem factam, illam vero non antecedunt in fieri, nam quando fit subiectum, & praedictum incipit iam fieri exercitè compositio, quae quidem tam

in fieri, quam in facto esse, ad secundam dumtaxat pertinet operationem.

Ad sexto prob. neg. conseq. & ad prob. in ductam dist. ant. per pauciores intra proprium modum intelligendi conc. ant. contra vel supra illum neg. ant. Nam inter homines, qui perfectiorem intellectum habet, per pauciores etiam species saltem expressas intelligit plura obiecta; eo, quod magis penetrat representationem speciei impressae, semper tamen hoc facit servando modum proprium intelligendi, videlicet componendo, & dividendo.

Secundò resp. absolute negando intellectum humanum perfectiorem intelligere per pauciores species: quia quilibet intellectus humanus intelligit per species desumptas a rebus, & ita per easdem species, & excelsus solum in eo consistit, quod intellectus perfectior plus penetrat de subiecto per speciem, & plura in eo intelligit praedicta, quae tamè solum attribuit subiecto per veram compositionem.

Et si dicas: D. Thom. ut probet Angelum perfectiorem intel-

telligere per pauciores species, apponere exemplum in homine perfectiori.

Resp. D. Thom. apponere exemplum in homine perfectiori, ad probandum præcisse Angelum perfectiorem intelligere etiam perfectiori modo, non vero quantum ad alia; sed ex hoc inferri Angelo perfectiori, & perfectius intelligenti deberi uniuersaliores species; eo, quod species Angeli non defumantur a rebus, sed causantur ab idea diuina, & ita infunduntur iuxta modum, & perfectionem intellectus Angelici, quod tamen in homine propter rationem oppositam, non contingit.

Ad primam argumenti confirm. aliter, quam supra resp. neg. mai. Nam ea, quæ diuidunt essentialiter rationem aliquam communem, non possunt in aliqua specie formaliter ad unari, qua ratione practicum, & speculativum non possunt in habitu Logicæ ad unari, quia diuidunt essentialiter habitum inferiorem in communi, & cū ratio subiecti copulæ, & prædicati essentialiter diuidant rationem communem partis componentis propositionem, inde

Mag. Froylan.

fit; copulam formaliter ad unare non posse rationem copulæ cum ratione prædicati, nec eundem terminare conceptum.

Non tamen interas inde: verbum *scribit* esse complexū, quia illi duplex conceptus correspondet; nam illi duplex correspondet conceptus: alter in ratione nominis, alter quidem in ratione verbi; ex quo solum sequitur esse complexum ex nomine, & verbo formaliter, non tamen ex duplici verbo.

Ad secundam confirm. omisso ant. neg. conseq. Quia discursus est quidam motus per modum viæ, & tendentiæ, vel transitus à præmissis ad conclusionem, & ita sicut in motu progressivo terminus a quo, & ad quem non constituunt ipsum motum, sed sola via per quam mobile de vno ad alterū transit; ita pariter discursus nō in præmissis, & conclusione, sed in sola illatione, quæ est via, & tendentia adæquatè consistit: compositio vero non est sola via, & tendentia de subiecto ad prædicatum, sed est quodam totum ex utroque resultatans, & ideo ex utroque componitur.

Na 2

Sed

Sed instabis: Compositio mentalis eo importat plures conceptus, quia intellectus viso subiecto, non statim videt prædicarum, & ea, quæ de subiecto eruntari possunt, sed intellectus, viso principio, non videt statim conclusiones in principio, & propterea discurret: ergo si semel discursus plures actus essentialiter non requirit, idem de compositione dicendum.

Fatemur replicam esse difficilem, sed hoc ideo quia sententia admissa difficilis est, iuxta modum tamen illius, reddimus disparitatem consistentem in eo, quod compositio est distinctorum, vno aut totum ex distinctis compositum, & cum totum nihil aliud sit, quam partes simul unitæ, & coniunctæ, propterea compositio plures partes importat in recto: discursus vero non est in recto compositio, sed sequela vnius ex alio, vel via ab vno in alterum, & via in vno solo salvatur, qua propter in opinione prædicta ex quo intellectus, viso principio, non videat conclusiones in eo, benè infertur intellectum discurrere iuxta na-

turam discursus, qui cum sit via, nõ debet in pluribus, sed in vno tantum in recto consistere, in quo à compositione distinguitur quæ plures partes debet in recto importare.

Quartò arguitur: Propositio mentalis non potest esse vera, nisi simplex qualitas sit: ergo debet esse qualitas simplex. Prob. ant. primò: proprietates non potest esse simplex, nisi etiam essentia simplex sit, eo quod proprietates, & essentia debent proportionem habere; sed veritas, quæ est passio propositionis est aliquid simplex: ergo propositio non poterit esse vera, nisi simplex qualitas sit.

Secundò prob. ant. Veritas consistit in adæquatione cum obiecto pro vt est; sed adæquatio est vnus tantum conceptus adæquatus cum obiecto pro vt est: ergo propositio mentalis nequit esse vera, nisi simplex qualitas sit.

Confirm. argumentum: Propositio mentalis, ad hoc deberet esse composita, vt salvaretur distinctio inter intellectum Angelicum, & humanum; sed quævis composita non sit sal-

vatatur ista distinctio: ergo non debet esse composita. Prob. min. primò: Quamvis voluntas humana, & Angelica modo cōposito tendant ad finem, & media per intentionem, & electionem realiter ab intentione distinctam, salvatur vtramque voluntatem formaliter esse distinctam: ergo ab opposito, quamvis propositio quam format intellectus humanus nō sit composita, sed simplex, sicut ea, quam Angelus format, salvabitur distinctio inter vtrumque intellectum.

Secundò prob. min. Quamvis Angelus inferior vnico conceptu totam enunciationem attingat, sicut Angelus superior, ad huc salvatur distinctio inter intellectum vtriusque: ergo quamvis propositio, quam format intellectus humanus non sit composita, sed simplex, & vnus conceptus, salvatur distinctio inter vtrumque intellectum.

Tertiò prob. min. Doctrina vrgentiori contrariorū. Quamvis propositio intellectus humani composita non sit, essentialiter tamen supponit plures conceptus, & actus in prima

operatione existentes, sed conceptus, quo Angelus intelligit totam propositionem obiectivam, similes conceptus prius existentes non supponit: ergo quamvis propositio, quam format intellectus humanus composita non sit, salvatur ad huc distinctio inter vtrumque intellectum.

Resp. ad argumentum, negant. & ad primam prob. neg. mai. Quia proportio inter essentiam, & illius proprietatem, consistere debet in eo, quod sicut essentia proprietatem determinatam radicat, & illam a priori probat, ita proprietatem exigit determinatam essentiam, & illam a posteriori demonstrat. Non tamen debet supra dicta proportio in entitativa simplicitate consistere, quia resibilitas est aliquid simplex, & tamen hominis natura phisicè, & methaphisicè composita est.

Ad secundam prob. eiusdem ant. dist. mai. in adæquatione intellectus exercita, vel iudicij exerciti, conc. mai. iudicij signati; vel reflexi neg. mai. & dist. min. adæquatio per iudicium signatum, conc. min. exercitè

tantum iudicativa neg. min. & conseq. Quia dum intellectus concipit subiectum, & prædicatum exercitè, iudicat vnum esse subiectam, & alterum prædicatum, & dum per conceptum copulae coniungit vtrumque, exercitè iudicat vnum alteri convenire, vel non convenire, & similia esse, vel non esse, in quo quidem adæquatio consistit, vnde adæquatio exercitè iudicativa consistit partialiter in conceptu subiecti, & conceptu prædicati, & ultimatè, vel completè in conceptu copulae coniungentis vtrumque, & ita adæquatio prædicta complexa, vel composita est.

Dices primò: Quod quando intellectus format conceptum copulae, iam non existit conceptus subiecti, & conceptus prædicati: ergo per conceptum copulae non potest propositio significare verum, vel falsum completè.

Dices secundò: Conceptum subiecti, & conceptum prædicati per conceptum copulae coniunctos, non posse significare verum: ergo idem quod prius. Prob. ant. Ante coniunctionem non significabant verum saltem

completè: ergo per coniunctionem verum significare non possunt, quia per coniunctionem non mutatur eorum representatio.

Resp. ad primam, dist. ant. non existit in se, conc. ant. in sui continuativo, neg. ant. Quia sicut in Instanti temporis non existit pars præterita in se ipsa, existit tamen ratione instantis, quo cum parte futura coniungitur ita dum ponitur conceptus copulae existit conceptus subiecti, & conceptus prædicati in ipso conceptu copulae, vt in medio, vel vinculo continuativo vtriusque, in quo quidem significatio veri, vel falsi completur, nam oratio mentales etiam est ens successivum, cuius partes non quidem in se sed solum in termino continuativo simul existere debent.

Ad secundam, neg. ant. & ad prob. neg. conseq. Quia licet representatio conceptuum quantum ad substantiam eadem sit, & idem representet, quantum admodum tamen diversa est, nam conceptus vt ordinati per copulam significant ordinatè, & ita verum, vel falsum significant, sicut voces di-

vile

vise non significant verum, & tamen vt in propositione con- iunctæ, & ordinatæ significant veritatem.

Ad confirm. vero argumen- ti, neg. min. & ad primam prob. neg. conseq. Quia voluntas hu- mana, & Angelica non diffe- runt in modo attingendi finem, & mediâ per vnum, vel plures actus, sed diuersitas vtriusque consistit in modo flexibiliter, vel inflexibiliter operandi, & ita dum modus iste diuersus est saluatur inter vtramque distin- ctio: modus vero operandi ho- minis in secunda operatione, consistit in eo, quod non sim- plici intuitu, sicut Angelus, sed potius per plures intuitiones, & actus veritatem attingat, & propterea tali modo deficien- te non saluatur completè im- perfectio intellectus humani, nec distinctio inter vtrumque intellectum.

Doctrinæ traditæ consen- tit D. Thom. 1. p. q. 60. artic. 2. in corp. per ea verba: *Cog- nitio intellectus sit secundum quod res cognita sunt in intellectu cog- noscente. Est autem ex imperfe- ctione intellectualis naturæ in ho- mine, quod non statim eius intel-*

lectus naturaliter habet omnia intelligibilia, sed quaedam, a qui- bus in alia quodammodo moue- tur: sed actus appetitivæ virtu- tis est è conuerso secundum ordi- nem appetentis ad res, quarum, quaedam sunt secundum se bona, & ideo secundum se appetibilia; quaedam vero habent rationem bonitatis ex ordine ad aliud, & sunt appetibilia propter aliud, vn- de non est ex imperfectione appe- tentis quod aliquid appetat natu- raliter vt finem, & aliquid per electionem vt ordinatur ad fi- nem.

Ad secundam prob. dist. ant. distinctio in specie, conc. ant. in gradu immaterialitatis neg. ant. Quia ex quo Angelus inferior vnico conceptu totam enuntiationem attingat, benè infertur convenire in gradu immaterialitatis cum Angelo superiori, & ideo si intellectus humanus vnico conceptu to- tam enuntiationem attingeret sicut intellectus Angeli, vterque quidè existeret in eodem gra- du immaterialitatis, & conse- quenter non saluaretur debita distinctio inter vtrumque in- tellectum.

Ad tertiam prob. poterat
ref.

responderi primò , neg. min. Quia licet intellectus Angeli, aliquando conceptus similis non supponat, eos tamen aliquando supponit, nam Angelus per vnum conceptum intelligit hominem secundum suam naturam, & per alium intelligit gratiam, & postea vtrumque simul intelligit, & ita falsum est conceptum quo Angelus intelligit totam propositionem obiectivâ, alios non supponere conceptus; quod vti- que in Angelo inferiori in ordine etiam ad naturalia verum est, qui quidem non vno conceptu intelligit extrema huius propositionis homo non est coelum, & ita conceptus, quo totam propositionem attingit plures conceptus supponit. Sed quia hæc necessaria non sunt.

Secundò ad tertiam prob. resp. dist. conseq. distinctio in completa, vel in adæquata, conc. conseq. completa, & adæquata, neg. conseq. Sicut namque noitiâ, quæ exigeret præsentiam obiecti, solum in completè, & in adæquatè esset intuitiva, & in adæquatè ab abstractiva diversa, ita secunda

operatio, & propositio intellectus humani, quæ in se nõ esset composita, per exigentiam plurium conceptum præcedentiũ solum in adæquatè, & in completè differret a conceptu Angeli, sed non adæquatè, & completè.

Sed instabis: Si semel propositio mentalis humana, vel homo in secunda operatione essentialiter. Supponit, & exigit plures conceptus præcedentes, iam salvatur adæquata distinctio inter intellectum Angelicum, & humanum: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. primò: Per exigentiam in hærentiæ adæquatè distinguitur accidens à substantia: ergo si propositio mentalis humana plures exigit conceptus, per exigentiam prædictam distinguetur adæquatè intellectus humanus ab Angelico intellectu.

Secundò prob. ant. Si semel propositio prædicta supponit, & exigit plures conceptus præcedentes iam verificatur, quod intellectus humanus vno subiecto non videat prædicatum, si quidem ad secundam operationem humanam supponitur vnus

conceptus, quo subiectum attingitur, & alter, quo attingitur prædicatum: ergo salvatur adæquata distinctio, inter vtrumque intellectum.

Tertiò prob. ant. Iudicium, quo intellectus humanus iudicat de compositione iam facta, completè, & adæquatè distinguitur ab Angelico iudicio; sed hæc completa distinctio provenit inde, quod iudicium humanum plures conceptus antecedentes essentialiter requirit, & exigit: ergo per hoc solum salvatur completa, & adæquata distinctio.

Resp. ad replicam, neg. ant. & ad primam prob. neg. conseq. Quia plura non in exercitio consistunt, sed in aptitudine sola, & inter hæc accidens enumeratur, cui exercitium in hærendi accidentaliter convenit, & per aptitudinem ad ipsum sufficienter a substantia distinguitur; homo vero in secunda operatione essentialiter habet intelligere componendo, quod quidem non salvatur, nisi in secunda operatione existant plures conceptus, sicut non salvatur, hominem in tertia operatione propriè intelligere discurrendo, nisi in ipsa tertia ope-

ratione plures conceptus, & operationes existant.

Ad secundam prob. dist. ant. prædicatum secundum suam naturam, conc. ant. dum ipsum enuntiat exercitè, neg. ant. & conseq. Nam per exigentiam plurium conceptum præcedentium, verificatur hominem viso subiecto, non videre prædicatum secundum suam naturam, non tamen verificatur non videre prædicatum dum enuntiat, & ipsum exercitè cum subiecto coniungit, siquidem in secunda operatione per eundem conceptum attingit prædicatum, & subiectum, quamvis antecederet ad enuntiationem plures conceptus supponantur; ut autem homo completè distinguatur ab Angelo, nedum antecederet, sed etiam dum enuntiat non debet prædicatum videre, quia propria, & formalis distinctio consistit in eo, quod dum prædicatum exercitè enuntiat, non videatur in subiecto, eo quod si dum enuntiat, attingit prædicatum in subiecto, iam propriè non intelligit componendo.

Ad tertiam prob. dist. min. plures in secunda operatione existentes, conc. min. plures

absolutè, vel in prima operatione, neg. min. & conseq. Quia sicut ait D. Thom. 1. p. q. 85. art. 3. ad 2. non qualiscunque multitudo conceptuum compositionem causat, sed illa, quæ vnum alteri attribuit; & cum in prima operatione non inveniatur attributio vnius conceptus ad alterum, inde fit, quod multitudo præsupposita in prima operatione non sufficit, vt homo propriè intelligat componendo, & habeat modum proprium intelligendi in secunda operatione, quod est componendo intelligere, qua propter iudicium humanum ideo completè a iudicio Angelî distinctum est, quia supponit plures con-

ceptus in secunda operatione existentes, quorum vno intelligit subiectum, & altero prædicatum illi attribuit, & ita tale iudicium supponit proprium modum intelligendi, & consequitur ad ipsum, sed per exigentiam plurium conceptuum tantum salvatur modus proprius cognoscendi in operatione prima, non vero in secunda operatione. Sicut si intellectus humanus haberet plures conceptus in secunda operatione, & non in tertia, solum esset completè distinctus in secunda, sed in tertia non esset completè, & adæquatè distinctus.

ARTICVLVS II.

Utrum una propositio possit esse verior altera formaliter.

§. I.

*Sensus difficultatis apperitur, & statuitur,
negativa conclusio.*

DE Veritate transcendentali in præsentī sermo non est, quia certum debet esse vnā transcendentalem veritatem esse alterā maiorem, eo quod veritas prædicta consistit in entitate, & in materialitate rei, quatenus potest per intellectū attingi, & inter ipsas actualitates rerum, vnā alterā excedit, aut altera maior est; quā propter solum de veritate formali difficultas nostra procedit, quæ quidem veritas consistit in adæquatione iudicij intellectus cum re pro vt est, vel in eo, quod res habeat esse qualiter esse iudicatur per iudicium intellectus, de quo modo dubitamus. An

Mag. Fraylan.

in ratione formali adæquationis admitat excessum, & maius sit in ordine ad aliquam veritatem quam in ordine ad aliam. Pro cuius intelligentia perfecta.

Quædam breuiter præmittenda sunt. Et primum illorum est, aliquam veritatem fundamentaliter, & antecedenter, vel concomitanter posse suscipere magis, & minus, aut esse maiorem, vel minorem altera veritate, eo quod vnā veritas habet perfectiora fundamenta, & causas perfectiores sui esse, ratione quarum magis falsitati resistit, & firmior, vel immutabilior est, sicut veritas hæc *Deus est* excedit alterā *Petrus currit*,

& universaliter veritas necessaria immutabilior est veritate contingente, & inter ipsas veritates necessarias altera superat aliam sicut veritas præmissarum veritatem conclusionis, quia veritas præmissarum minorem dependentiam importat.

Secundò præmitendum est: Nullam formam secundum specificum, & essentialem conceptum, posse magis, & minus admittere, quia species rerum sunt sicut numeri, & ita sicut numerus destruitur quacumque unitate superaddita, vel destructa; ita essentia quolibet prædicato superaddito, vel ablato, destruitur.

Tertiò præmitendum est: Aliquas esse formas, quæ quantum ad explanationem effectus proprii formalis magis, & minus admittunt, quales sunt illæ, quæ habent plures gradus intensionis, vt calor, & frigus, albedo, & nigredo, vitium, & virtus, & secundum maiorem intensionem, perfectius explicant proprium formalem effectum. Et an veritas sit de prædicto formarum genere in præsentibus disputamus. Affirmant plures

vt Suarez, Vazquez, quibus adherent receptiores Iesuitæ, sed negant discipuli D. Thomæ cum quibus.

S.

II.

Vna veritas non potest esse formaliter altera maior.

VERITATEM istam in libro de fide ad Petrum docuit Patens Augustinus dum affirmat; quod æqualitas intelligitur in Patre, & Filio, in quantum nullus horum, aut præcedit æternitate, aut excedit magnitudine, aut superat potestate; ex quibus habetur manifestè æqualitatem negationem excessus, & defectus importare.

Eundem sequutus est D. Thom. 1. p. q. 42. art. 1. ad 2. dicens: *Quæcumque enim communicant in vna forma possunt dici similia, etiam si in æqualiter illam formam participant, sicut si dicatur aer esse similis igni in calore, sed non possunt dici æqualia, si vnum altero perfectius formam illam participet.*

Eandem etiam doctrinam habet Angel. Doct. 4. metaphisicæ

licet lect. 9. & q. 2. de verit. art. 9. & in l. 2. q. 22. art. 2. & in l. p. q. 85. art. 7. & claris q. 2. de virtutibus art. 9. ad 1. per ea verba: *Cum veritas consistat in adæquatione intellectus, & rei, si consideretur veritas secundum rationem equalitatis, que non recipit magis, & minus, sic non contingit aliquid esse magis, & minus verum.*

Ratione vero ex prædictis locis desumpta. Prob. conclusio nostra: Quia veritas formaliter accepta consistit in adæquatione intellectus cum obiecto pro vt est; sed adæquatio pro formali non potest magis, & minus suscipere: ergo vna veritas nequit esse altera maior. Prob. min. Adæquatio importat negationem excessus, & defectus, vnde si aliqua forma aliam superat, vel exceditur ab alia, non dicitur alteri æqualis: ergo adæquatio pro formali non potest magis, vel minus suscipere, & ita quantitas vnius palmi non magis æquatur cum altera palmi, quam vna cum vna, nec minor est æqualitas cubiti ad cubitum quam duorum cubitorum ad alios duos.

Confirm. Veritas pro formali in indibibili consistit:

ergo non potest vna veritas esse altera maior. Prob. ant. Veritas pro formali consistit in eo quod iudicium intellectus asserat rem sicut est; sed rem dicere sicut est in indibibili consistit, nam siue plus, siue minus dicatur deficit veritas: ergo veritas pro formali in indibibili consistit.

Respondebis: Iudicium quo Deus iudicat de aliquo obiecto creato adæquari cum obiecto; & tamen ipsum excedere eo quod omne diuinum iudicium debet necessario quamcumque creaturam superare.

Sed contra est: Quod licet diuinum iudicium entitative, aut in esse rei excedat creatum obiectum, ipsum tamen non excedit formaliter: ergo solutio tradita nulla est. Prob. ant. primò: Iudicium illud non excedit obiectum in ratione termini adæquationis, quia sicut iudicium adæquatur cum obiecto pro vt est terminus veræ attingentiæ, ita obiectum in ratione terminantis attingentiam prædictam adæquatur cum iudicio, nec minus est in ratione terminantis, quam iudicium in ratione terminabilis, sicut tota collectio possibilium in ratio-

ne producibilis adæquat omni potentiam in ratione productivæ: ergo tale iudicium non excedit obiectum formaliter.

Secundo prob. ant. Quia iudicium, & obiectum comparantur secundum rationem iudicabilis, & iudicantis; sed secundum rationem istam iudicium non excedit obiectum, cum non afferat plusquam est, nec minus eo quod est: ergo formaliter non excedit obiectum.

Respondebis iterum: actum quo Angelus cognoscit hominem, etiam in ratione adæquationis esse maiorem actu, quo homo cognoscit se ipsum, & universaliter omnem adæquationem comprehensivam esse quidditativa maiorem, siquidem actus cōprehensivus adæquatur cum obiecto toto, & totaliter, actus vero quidditativus cum obiecto non totaliter adæquatur.

Sed contra est: Quia actus quidditativus, vel attingit rem pro ut est, vel illam pro ut est non attingit, si secundum nullatenus adæquatur; si primum totaliter adæquatur cum re per ipsum attacta, quia non attingit plus, vel minus, eo quod est: er-

go implicat cognitionem comprehensivam in ratione adæquationis esse quidditativa maiorem.

Contra secundo: Actum adæquari cum obiecto toto, & totaliter comprehensive non est magis formaliter adæquari: ergo non probat actum esse maiorem in ratione adæquationis. Prob. ant. Actum adæquari cum obiecto toto, & totaliter comprehensive, est attingere non solum quidditatem obiecti; sed etiam omnem modum illius; sed actum attingere omnem modum obiecti non est actum esse maiorem in ratione adæquationis: ergo antecedens verum est. Prob. min. Actum attingere omnem modum obiecti solum est esse maiorem in ratione adæquationis extensivæ, vel materialiter, id est cum pluribus formalitatibus adæquari, vel plures modos attingere: ergo non est actum esse maiorem in ratione adæquationis formaliter, quia si cum illis, quæ attingit ita adæquatur sicut aliter actus cū suis, æquales sunt in ratione adæquationis sive plura, sive pauciora attingat, sicut corpus, quod cum duabus vlnis adæquatur.

quationis sivè plura, sivè pauciora attingat, sicut corpus, quod cū duabus vlnis adæquatur, ita æqualiter adæquatur, sicut alterum corpus adæquatam quatuor vlnis.

Et si dicas: Ergo actus quidditativus non solum cum re tota, sed etiam cum ea totaliter adæquatur: Ergo comprehensivus est. Resp. dist. prima consequens cum ea totaliter in ratione terminantis concedo consequ. cum ea totaliter absolute neg. consequ. Quia actus quidditativus non superat rem affectam formaliter, vel ab ea deficit, & ita in ratione adæquationis, totaliter adæquatur; cum re tamen absolute non totaliter adæquatur. Quia non attingit omnes modos in objecto reperiendos, & ita non attingit objectum totaliter ex parte objecti, vel cum omnibus modis qui in objecto inveniuntur, in quo consistit actum esse comprehensivum.

* * *

✱ (S) ✱

§. III.

Argumentis contra conclusionem occurratur.

Contra conclusionem nostram plura militant, & difficilia argumenta, & quamvis infra de argumento sumpto à perfectione creatis aliqua proferamus, modo tamen pro hac eadem via specialiter arguimus. Quia veritas reperitur in intellectu divino eadem in ratione adæquationis essentialiter distincta est à veritate reperta in intellectu creato: Ergo utraque veritas æqualis non est formaliter in ratione adæquationis. Probant. Si non esset essentialiter distincta, sed potius specificè, & quidditative eadem, daretur species quidditativa creata adæquationis divinæ; sed talis species implicatoria est cum in via D. Thom. non possit dari species quidditativa creata alicuius prædicati divini: Ergo predicta veritas in ratione adæquationis essentialiter distincta est à veritate reperta in intellectu creato. Prob. mai. datur defacto species

cies quidditativa veritatis formalis existentis in intellectu creato, siquidem Angelus veritatem formalem existentem in intellectu proprio quidditative cognoscit, & per speciem creatam: Ergo si altera specificè eadem est, dabitur species quidditativa creata adæquationis divinæ.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. *adæquationis divinæ in ratione adæquationis formaliter conceptio mai. in esse rei, & quatenus nego mai. & sub eâ. min. neg. conseq. quia implicatoria sit species creativa quidditativa prædicati proprii Dei, vel prædicati divini quatenus divinum est, & secundum esse distinctum à prædicato in creaturis reperto, non tamen implicatoria est species quidditativa creata prædicati non proprii Dei, sed ipsi, & creaturæ communis; cumque veritas pro formali, & in ratione adæquationis non sit prædicatum divinum, sed potius præscindat à creato, & in creato, nec limitationem, vel infinitatem importet; inde sit veritatem formalem existentem in intellectu divino, & in-*

tellektu creato, posse pro formali à creatura quidditative cognosci, & per speciem quidditativam creatam.

Secundò arguitur. Veritas formaliter accepta crescere potest, & magis, vel minus suscipere: Ergo potest una veritas esse altera maior. probant. Primò, forma quæ potest magis ac magis in subiecto radicari, etiam crescere valet; sed veritas formaliter accepta potest magis ac magis in subiecto radicari, siquidem in intellectu melius dispositio melius radicatur, & homo doctus difficilius à veritate dimoveatur: Ergo veritas formaliter accepta crescere potest, & magis, vel minus suscipere.

Secundo probant. Forma, quæ perfectiori modo potest à subiecto participari, etiam crescere potest, nam in mundo potest crescere calor, & in uno subiecto esse maior, & in altero minor, quia potest magis participari ab uno, quam ab altero subiecto; sed veritas potest magis ab uno subiecto, quam ab alio participari, siquidem ab aliquibus participatur cum maiori firmitate, certitudine, & claritate

Ergo idem quod prius.

Resp. ad argumentum neg. ant. Et ad primam prob. dist. mai. Et ratione qua magis potest in subiecto radicari concedo mai. alia qua non potest neg. mai. & dist. min. sub conceptu certitudinis, & firmitatis, aut adhesionis ad obiectum conced. min. sub conceptu veritatis neg. min. & conseq. Quia licet veritas sub conceptu firmitatis, vel adhesionis ad obiectum possit magis radicari eo quod vnus intellectus firmius adhæret veritati, quam alter, sub conceptu tamen veritatis formaliter non magis in vno, quam in altero, sed in vtroque æqualiter inuenitur.

Ad secundam prob. dist. min. In ratione firmitatis, aut adhesionis conced. min. in ratione veritatis neg. min. & conseq. Quia veritas in ratione formali veritatis, & in explicando proprium, & formalem effectum, non magis participatur ab vno, quam ab altero subiecto, sed æqualiter inuenitur in omnibus, & æqualem præbet effectum in ratione adæquationis vnde solum participatur in æqualiter in ratio-

Mag. Froylan.

ne certitudinis, aut claritatis quatenus vnus intellectus magis penetrat veritatem, & magis adhæret illi, nullum tamen horum oritur formaliter ex conceptu adæquationis, nec infert excessum in conceptu prædicto; sicut circulus aureus firmior est circulo in arena descripto, sed in ratione formali circuli melior non est, & virga ferrea firmior est lignea, sed in ratione perfecta rectitudinis maior non est.

Sed instabis: Veritas in ratione adæquationis, & in explicando proprium, & formalem effectum crescere potest: ergo solutio tradita nulla est prob. ant. eo crescere non posset, quia augmentum non provenit à ratione formali veritatis, sed ex ordine ad subiectum, vel ad causas firmitatis, sed hæc ratio non obstat: ergo crescere potest in ratione veritatis prob. min. calor formaliter, & quantum ad effectum proprium crescere potest; & tamen augmentum non provenit à ratione formali caloris, siquidem ratio formalis caloris dibisibilis non est: ergo ratio prædicta non obstat.

Resp. dist. secundum min.

Pp In

In omni genere causæ conced. min. in genere causæ formalis neg. min. & consequ. Quia sicut primus effectus caloris, qui est reddere subiectum calidum, ita perfectior effectus, qui est reddere magis calidum provenit tamquam à causa formali ab eodem calore, qui quidem secundum propriam naturam exigit se explicare, & maiorem effectum præbere iuxta perfectiorem subiecti capacitatem: eo quod forma, quæ secundum propriam rationem respicit subiectum in hærentiæ per modum actus illius, & potest alterationem terminare, potest etiam magis, & plus in hærentiæ, & per alterationem intendi, vel perfectius à subiecto considerari, cuius capacitas indibibilis est, & potest magis, & magis per calorem actualij, & ideo calor secundum naturam propriam exigit gradualement latitudinem habere: Veritas vero secundum conceptum proprium non importat in hærentiam, sed à subiecto præscindit, & solum comparatur ad obiectum per adæquationem cum ipso, à quo quidem conceptu non exigitur latitudo gradualis, nec maior

effectus provenire potest.

Et si dicas: Formam caloris esse indibibilem: ergo ab ea tamquam à causa formali provenire non potest gradualis latitudo: Resp. esse indibibilem. Methaphis. non vero Physicè consideratam, quia est forma in hærentiæ, & capax alterationis, & ita potest esse maior, vel minor.

Tertiò arguitur: Vna propositio potest magis habere de veritate quàm altera: ergo potest esse altera verior prob. ant. primo: Præmissæ magis habent de veritate quam conclusio: ergo vna propositio potest magis habere de veritate. Prob. ant. Propter quod vnum quodque tale, & illud magis; sed conclusio est vera propter præmissas: ergo præmissæ magis habent de veritate.

Secundò prob. ant. Vnum infinitum potest magis habere de infinitate quam alterum, & vna vnitas potest esse altera maior, siquidem vnitas numerica maior, est vnitate formali, & infinitum per essentiam maius est infinito, quod solum per communicationem est tale. ergo etiam vna propositio potest magis habere de veritate

re quam altera, patet conseq. Quia sicut veritas dicit negationem excessus, & defectus, ita infinitum importat negationem finiti, & unitas negationem divisionis.

Tertiò prob. ant. Vna propositio potest esse magis necessaria quam altera, sicut hæc *homo est animal* magis necessaria est quacumque propositione contingente, & etiam vna propositio potest esse altera certior vt constat in eodem exemplo, & similiter potest vna propositio esse altera evidentior, & clarior: ergo potest etiam vna propositio magis habere de veritate.

Quartò prob. ant. Hæc propositio *homo est lapis* aliquid habet de veritate; & tamen non est ita vera sicut hæc *homo est animal*, quæ nullo modo potest esse falsa: ergo potest vna propositio magis habere de veritate. Prob. mai. hæc propositio *homo est lapis* infert aliam, *homo est substantia*: ergo aliquid habet de veritate, aliàs veram propositionem in ferre non posset.

Confirm. primò: Quando perfectior est causa in agendo, & in causando, perfectiorem

producit effectum, sicut lux maior splendorem maiorem producit; sed causa alicuius veritatis formalis perfectior est quam alterius: ergo aliqua veritas formalis poterit esse maior. Prob. min. Primò, veritas fundamentalis est causa veritatis formalis; sed vna veritas fundamentalis perfectior est altera: ergo causa vnius veritatis formalis perfectior est quam altera.

Secundò prob. min. Veritas formalis causatur à veritate obiectiva, nam ab eo quod res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa; sed aliqua veritas obiectiva superat aliã, sicut hæc *Deus est*, superat alteram *Petrus currit*: ergo idem quod prius.

Confirm. & vrgetur secundò: Si semel vna propositio est falsior altera, etiam vna propositio erit altera verior; sed vna propositio potest esse falsior altera: ergo etiam vna potest esse altera verior. Prob. mai. Primò: contrariorum eadem est ratio, & disciplina; sed veritas, & falsitas contrariantur: ergo si semel vna propositio est falsior altera, etiam vna propositio erit altera verior.

Secundò prob. mai. Sicut vna propositio magis à veritate recedit, ita etiam vna propositio magis recedit à falsitate quam altera; sed propter maiorem recessum à veritate vna est falsior altera: ergo propter maiorem recessum à falsitate, erit vna altera verior.

Tertiò prob. mai. Quo falsitas maior est, eo magis veritas falsitati resistit, sed veritas quæ magis, falsitati resistit, maior etiã est, & magis à subiecto participatur, sicut magis participatur à subiecto calor dum magis resistit frigori: ergo si semel vna propositio est falsior altera, etiã vna propositio erit altera verior.

Resp. ad argumentum negant. & primam prob. illius, & ad prob. explico mai. quando forma capax est maioritatis concedo mai. quando indivisibilis est neg. mai. & cum veritas indivisibilis sit secundum conceptum proprium, inde sit, præmissas non esse magis veras, quamvis conclusio vera sit propter præmissas. Nec Aristoteles docuit vnquam præmissas esse veriores, sed solum esse certiores, quod nos utique non neg. mus.

Ad secundam prob. potera-

mus dicere: vnum infinitum non esse altero maius formaliter quatenus dicit negationem principij, & finis, sed solum esse maius pro materiali in quo infinitas invenitur: Et vnam vnitatem non esse altera maiorem pro formali, & quatenus intra propriam lineã negationem divisionis importat, sed solum extensivè, & materialiter esse maiore, quatenus importat negationem divisionis per plura, vel pauciora prædicata.

Sed verius resp. neg. consequ. Quia veritas pro formali dicit negationem tam excessus, quã defectus, quæ negatio in indivisibili consistit; infinitum vero non importat negationem excessus, & defectus, sed solam negationem sui oppositi, & idem de vnitatem dicendum, propterea quæ possunt suscipere magis, & minus, sicut scientia dicit negationem opinionis, & infidelitas negationem fidei, & gratia negationem peccati, quæ tamen omnia magis, & minus suscipiunt.

Ad tertiam probant neg. consequ. Et ratio discriminis ea est, quod propositio dicitur necessaria ex connexionem extremorum, & cum conexio aliquam.

quando sit magis indef. trivialis, ut in exemplo in argumento relato, inde fit aliqua propositionem esse magis necessariam quam altero sit. Ex quo inferatur, vnam etiam propositionem esse magis per se, quia perfectas in necessitate fundatur, & consequitur ad illam formaliter.

Pro altera vero parte de certitudine disparitas facilis est, quia certitudo est adhesio firma intellectus ad rem, & hæc per ordinem ad causas attenditur, nam ratione firmioris causæ, vel principij perfectioris, firmiter etiam adheret intellectus veritati, sicut huic veritati *Deus est* firmiter adheret intellectus, quam alteri *Petrus currit*, eo quod Dei existentia perfectiores habet causas.

Et si dicas: Quod certitudo consequitur veritatem: ergo si certitudo maior est, etiam veritas erit maior. Resp. certitudinem consequi veritatem sequela ordinis, quatenus veritatem supponit, non tamen sequela, ut ad rationem formaliter, quia ab alio principio sumitur formaliter veritas, & ab alio certitudo, secunda vñ

delicet per ordinem ad causas, & prima à conceptu adæquationis, qui indivisibilis est.

Pro vltima denique paritate reddimus rationem discriminis, quia evidentia, & claritas desumuntur per ordinem ad medium manifestativum obiecti, & cum vnum medium altero manifestius, & clarius sit, inde est vnam propositionem esse altera clariorem, & evidentior altera.

Et si dicas: Claritatem dicere negationem obscuritatis, sicut adæquatio dicit negationem excessus, vel defectus: ergo si potest vna propositio esse clarior altera, poterit etiam esse altera verior.

Resp. neg. consequ. Quia negatio excessus, & defectus, quam veritas importat, indivisibilis est; sed negatio obscuritatis est divisibilis, eo quod importat recessum, & distantiam divisibilem.

Ad quartam prob. principalis ant. dist. mai. habet aliquid illativè conced. mai. subiectivè, & formaliter neg. mai. & dist. min. per negationem extremi concedo min. comparativè neg. min. & consequ. Quia prædicta propositio for-

maliter, & subiectivè non habet aliquid de veritate, sed totaliter, falsa est, & ita nunquam verificatur, vnam propositionem, esse formaliter veriore altera propositione: Esse vero vnam propositionem altera veriore illativè nullam implicationem involvit, nam veritas illativa non consistit in adæquatione formaliter, sed fundatur in continentia veritatis illatæ, & connexionem cum illa, & potest bene vna propositio plures veritates quam altera continere.

Et si dicas: Propositionem inferentem alteram veram, debere esse veram formaliter subiectivè aliàs inferre non posset, sicut principium formaliter, & subiectivè in certum, aut dubium, non potest conclusionem certam in ferre.

Resp. disparitatem in eo consistere, quod ad bonitatem consequentiæ non requiritur veritas antecedentis, sed solum quod consequens cum antecedenti connectatur ex suppositione, quod ant. supponatur verum, & ideo ex propositione falsa potest inferri prius ratiè conclusio vera; sed certitudo conclusionis pendet ex

principij certitudine, quia intellectus adhæret firmiter conclusioni ratione principij, vel causæ, & ita si causa conclusionis certa non est, non potest intellectus certò conclusioni assentiri, aut conclusionem certam in ferre.

Ad primam argumenti confirm. infra dicemus, causam veritatis formalis in quantum illius causam, nunquam esse perfectiorem, nec veritatem fundamentalem, vt causantem esse maiorem, vel minorem; eo quod solum formaliter fundat, & causat, quatenus dicit unitatem indivisibilem, & perfectam, aut perfectæ commensurationis cum ipso obiecto, quæ unitas, & perfecta commensuratio maior, vel minor non est: Nec ipsum etiam obiectum est causa formalis, & obiectiva veritatis formalis, sed solum est purè terminus connexionis, & adæquationis extrema. Modo tamen

Resp. dist. mai. perfectiorem sub aliqua ratione concedo mai. sub omni formalitate neg. mai. & concessa min. neg. consequ. Nam ex quo veritas fundamentalis, & obiectiva, quæ causant veritatem formalem per-

perfectiores sint, solum infer-
tur veritatem formalem eva-
dere perfectiorem sub ratione
certitudinis, aut firmitatis, non
vero sub ratione veritatis for-
maliter, eo quod sub formalita-
te prædicta veritatis in ca-
pax est perfectionis, & aug-
menti. Per quod patet ad
vtramque probationem.

Ad secundam confirm. qua
virgetur argumentum respon-
dent aliqui idem de veritate,
& falsitate asserentes, & vtrâ-
que pro fundamento tantum,
& entitativa perfectione cres-
cere posse, non tamen pro for-
mali vtriusque conceptu.

Solutionem tamen istam
credimus opponi Augustino,
& Thomæ, primo quidem
epist. 29. asserenti curvitatem
non consistere in indivisibili,
& ita non omnia curva esse
æqualiter curva, quamvis om-
nia recta æqualiter recta sint.
Secundo verò 3. contrag.
cap. 139. affirmanti non esse
tam magnam falsitatem exi-
stimantis tria esse quinque,
quàm existimantis tria esse
centum.

Insuper etiam videtur ex eo
constare, quod falsitas consistit
formaliter in recessu apuncto

veritatis, & ab adæquatione
cum ipso, in quo quidem re-
cessu magis invenitur, & mi-
nus, quâ iter invenitur magis,
& minus in distantia locali à
centro, vel ab aliquo Polo mû-
di, & ita sicut adæquari cum lo-
co, vno tantum modo contin-
git, inadæquari verò multis
modis, & secundum plures par-
tes, quibus loco inadæqua-
tur, ita etiam adæquari cum
obiecto, pro vt est; & attinge-
re veritatem, vnico modo con-
tingit, aberrare verò multis.
Qua propter.

Ad confirm. prædictam neg.
mai. & ad primam prob. expli-
co mai. *Eadem* quantum ad
prædicata communia, conc.
mai. quantum ad opposita,
nego mai. & concessa min.
nego conseq. Quia licet
quantum ad ea, in quibus con-
veniunt eadem sit contrariorû
ratio, quantum ad ea, tamen in
quibus opponuntur, eadem ra-
tio non est, sed potius opposita
ratio, nam virtus, & vitium, fi-
delitas, & infidelitas, sanitas,
& ægrotudo, contrariantur; &
tamen vitium non consistit in
medio sicut virtus, nec infide-
litas est vna specie sicut fides,
nec ægrotudo semper est eius-
dem.

dem rationis, sicut sanitas. Præterquam quod illud Proverbum *Contrariorum eadem est ratio*, solum intelligendum est de attingentia per eundem habitum, quia habitus attingens unum contrarium ut tale, etiam de alio tractare debet, eo quod perfecta cognitio unius contrarij non habetur sine alterius cognitione; quæ doctrina ex ipso contextu appertissimè constat.

Ad secundam prob. eiusdem maioris dist. mai. ly ita parificante in recessu, conc. mai. in modo recessus neg. mai. & concessi min. neg. conseq. Quia veritas magis recedit à falsitate tantum terminativè, aut quatenus terminat maiorem, vel minorem distantiam falsitatis ab obiecto, vel ab adæquatione cum illo; non tamen veritas magis à falsitate recedit subiectivè, vel quia veritas modo sit propinquior obiecto, & ita remotior à falsitate, & modo sit ab obiecto distantior, & ita falsitati propinquior, quæ recessus veritatis à falsitate habetur per adæquationem indivisibilem cum obiecto, aqua quidè adæquatione potest falsitas elongari magis, & minus, sicut corpus

potest magis, & minus distare ab aliquo loco per mutationem corporis, & recessum, non vero per loci mutationem, quia locus est immobilis formaliter & semper idem invariabiliter perseverat.

Ad tertiam prob. mai. dist. mai. *eo magis veritas*, ratione fundamenti, conc. mai. ratione adæquationis neg. mai. Quia veritas ratione adæquationis æqualiter semper falsitati resistit, & solum illi potest magis, vel minus resistere ratione perfectioris connexionis extremorum, aut maioris immutabilitatis, vel firmioris adhæssionis ad obiectum, & ideo solum ratione certitudinis, vel connexionis, aut immutabilitatis potest magis, & minus recipere; sicut una forma substantialis ratione proprii conceptus æqualiter opponitur, & resistit cuicumque alteri formæ, sed ratione dispositionum præcedentiæ in materia magis uni, & minus alteri resistit.

Sed inst. bis: Si semel falsitas potest esse maior, vel minor, etiam veritas hoc debet habere: ergo nulla est data solutio. Prob. ant. primò: Eo veritas non posset maior, vel mi-

nor esse, quia consistit in attingere rem, & inter attingere, & non attingere non est assignabile medium; sed etiam falsitas consistit in non attingere rem, & inter non attingere, & attingere, non datur medium: ergo si semel falsitas potest esse maior, vel minor, etiam veritas hoc debet habere.

Secundò prob. ant. Sicut veritas in adæquatione consistit, ita falsitas consistit in privatione adæquationis; sed privatio non potest magis, & minus suscipere, si forma opposita hoc non habet: ergo idem.

Tertiò prob. ant. Si semel hæc propositio *homo est lapis*, falsior est ista *homo non est albus*, contradictoria primæ non erit ita vera, sicut contradictoria secundæ: ergo si semel falsitas potest esse maior, idem erit de falsitate dicendum. Prob. ant. maior falsitas magis de veritate diminuit, aut destruit: ergo si illa propositio *homo est lapis* falsior est, illius contradictoria non erit ita vera cum contradictoria alterius propositionis, quæ ita falsa non est.

Resp. ad replicam neg. ant. & ad primum prob. dist. mai.

Mag. Froylan.

In attingere rem per adæquationem cum ipsa conced. mai. quacumque attingentia neg. mai. & dist. min. in non attingere per modum recessus conced. min. quacumque non attingentia neg. min. & consequ. Quia veritas consistit in attingere rem per adæquationem cum ipsa, & inter adæquari, vel non adæquari non est assignabile medium; sed falsitas consistit in non attingere per recessum, & in tali recessu datur gradualis latitudo, sicut in recessu, vel distantia ab aliquo loco latitudo reperitur, unde inter non attingere per recessum, & attingere, datur medium, videlicet per maiorem, vel minorem recessum attingere.

Ad secundam prob. antecedentis dist. min. privatio in facto esse conced. min. privatio inferi neg. min. Quia privatio in facto esse priv at in toto, & ita non admittit magis, & minus, sicut vnus homo non dicitur magis mortuus, vel magis cæcus, quam alter, quia cæcitas, & mors sunt privationes in facto esse; sed falsitas non est privatio in facto esse, sed solum inferi veritatis, & ideo

Qq

non

non privatur in toto, sed suscipitur magis, & minus, sicut ægri-
tudo potest esse maior, vel mi-
nor, & peccatum potest esse
minus, vel maius, eo quod pec-
catum est privatio in fieri gra-
tiae, & ægri-
tudo sanitatis.

Ad tertiam prob. neg.
vtrumque ant. Quia forma non
destruit magis de opposita for-
ma, nisi forma opposita secun-
dum conceptum proprium di-
visibilis sit, sicut vna ægri-
tudo maior est altera, quamvis sa-
nitas perfecta maior altera
non sit, nec distantia ab adæ-
quatione cum loco, quando
maior est destruit magis de
prædicta adæquatione, quia
ipsa adæquatio formaliter in-
divisibilis est, & ideo quamvis
vna propositio sit altera fal-
sior, inde non potest inferri
falsitatem prædictam magis
destruere de opposita veritate,
quæ in sola adæquatione con-
sistit.

Quartò arguitur: Veritas
necessario debet magis, & mi-
nus admittere: ergo vna pro-
positio non solum potest, sed
debet esse altera maior. Prob.
ant. Primò: Veritas pro funda-
mento necessario debet ma-
gis, & minus admittere, vt fa-

temur: ergo etiam pro formali
hoc habere debet, quia funda-
mentum veritatis est ipsa adæ-
quatio cum obiecto, de qua
simul, & veritate eadem ratio
est.

Secundò prob. ant. Veritas
formalis consistit in relatione
transcendentali iudicij intelle-
ctus ad veritatem attractam:
sed relatio prædicta necessario
debet admittere magis, & mi-
nus iuxta maiorem, vel mino-
rem perfectionem obiecti,
a quo accipit speciem: ergo
etiam veritas debet necessario
magis, & minus admittere.

Tertio prob. ant. Ea, quæ
magis, vel minus accedere
possunt ad primum suæ lineæ
magis, & minus suscipiunt, si-
cut 1. 2. q. 22. art. 2. Et pluri-
bus alijs in locis docet Angelus.
Doct. Sed veritas vna magis
accedit ad primum verum,
quam alia, nam visio beata
magis accedit ad Deum, vel
divinam cognitionem, quam
cognitio scientiæ insuffiæ: ergo
veritas necessario debet ma-
gis, & minus admittere.

Confirm. & vrgetur argu-
mentum: Eo veritas non pos-
set magis, & minus admittere,
quæ consistit in adæquatione,
vel

vel conformitate intellectus ad rem; sed prædicta conformitas, & adæquatio non tollit veritatem magis, & minus admittere: ergo veritas necessario debet admittere magis, & minus. Prob. min. Primo: In sanitate, quæ consistit in conmensuratione, & æqualitate humorum, & tamen magis, & minus admittit, nam vnus homo dicitur magis sanus, quam alter.

Secundò prob. min. Quia actus affirmans hominem esse animal rationale, magis homini conformatur, quàm actus, qui solum affirmat hominem esse animal, eo quod primus actus attingit totam essentiam: secundus verò solam partem essentiæ: ergo suprædicta conformitas non tollit veritatem magis, & minus admittere.

Tertiò prob. min. In veritate transcendentali, quæ consistit inadæquatione cum intellectu divino, & inconformitate ad diuinam ideam, quã aliquis imitatur; & tamen veritas transcendentalis magis, & minus admittit, nam Angelus magis perfectè imitatur ideam, & fit ad similitudinem Dei, quàm altera criatura.

Mag. Froylan.

Quartò prob. min. In bonitate morali, quæ consistit inadæquatione, & conformitate cum regulis morum; & tamen vna bonitas moralis altera maior est, siquidem bonitas charitatis superat bonitatem moralem cuiuscumque virtutis: ergo idem quod prius.

Resp. ad argumentum neg. ant. & ad primum prob. dist. ant. pro fundamento remoto conced. ant. pro fundamento proximo neg. ant. & consequ. Quia veritas duplex habet fundamentum, remotum videlicet, quod est connexio extremorum, quam necessario supponit adæquatio intellectus cum obiecto, & fundamentum hoc magis admittit, & minus, sed cum fundamento prædicto veritas proportionari non debet: aliud etiam habet veritas fundamentum, in quo veritas proximè fundatur, & cum quo proportionari debet; sed hoc fundamentum magis, & minus non admittit, eo quod est ipse actus intellectus, attingentis obiectum prout est, cum negatione excessus, & defectus, in quo quidem actu prout subest negationi, tam defectus, quam excessus fundatur proxi-

mè veritas, & cum actus intellectus quamvis entitativè magis, vel minus perfectus, non possit tamen magis, & minus admittere prout sub est negationi prædictæ inde fit veritatem formalem non debere magis, & minus admittere.

Ad secundam prob. Respondent aliqui veritatem formalem consistere in relatione prædicamentali reali: quæ sententia vera esse non potest, quia actus attingens ens rationis est formaliter verus; & tamen relationem prædicamentalem realem non importat ad obiectum, eo quod ratio prædicamentalis realis terminum realem requirit.

Alij verò asserunt veritatem formalem consistere in relatione prædicamentali abstracte à relatione reali, & relatione rationis: quæ utique sententia non potest veritatem habere, quia ratio prædicamentalis est formaliter de genere entis, & cum ens reale, & rationis in linea entis non possint univoce convenire, inde fit, quod veritas formalis in utroque non haberet univoecam convenientiam, & consequenter esset in æqualis formaliter.

Alij autem affirmant veritatem formalem in relatione transcendentali consistere, adhuc tamen posse magis, & minus non admittere, quia licet ratio transcendentalis ex cōceptu communi, non perat positivè magis, & minus excludere, hoc tamen permittit ex conceptu peculiari, & ita ex prædicto conceptu poterit veritas magis, & minus excludere.

Et si illis objicias, quod si ratio prædicta veritatis transcendentalis est, debet respicere obiectum ut causam, & consequenter debet recipere magis, & minus iuxta maiorem, vel minorem perfectionem obiecti.

Respondent: Obiecta veritatis secundum se, aut in esse rei esse magis, vel minus perfecta, non tamen in ratione specificantis, & causantis formaliter veritatem, quia eam specificant, & causant secundum quod adæquatè terminant, & in ratione terminandi omnia obiecta æqualia sunt.

Verum solutionem prædictam non possumus aprobare, quia omnia prædicta in apparentia sola fundantur, nam si

Semel veritas formalis respicit obiectum, vt causam, ipsum etiam debet respicere tamquam finem, & mensuram, & consequenter in ratione veritatis non adæquabit obiectum in ratione terminantis, ac proinde non poterit consistere in æqualitate ad obiectum. Qua propter his omiſſis, aut in sua probabilitate relictis.

Resp. Aliter ad secundam prob. neg. mai. Quia veritas formaliter, vt talis relativa non est, sed solum connotatiua extremorum, & solum consistit in vnico, & indivisibili adæquationis conceptu cum veritate obiectiva, tamquam termino adæquationis primario, de formali se habente ratione termini adæquationis, in qua omnia obiecta conveniunt, & de materiali, ipsa entitate, vel perfectione veritatis obiectivæ.

Ad tertium prob. antecedentis concessa maiori dist. min. in firmitate, vel incertitudine conced. min. in ratione formali veritatis neg. min. & conseq. Nam ea, quæ magis accedunt ad primum alicuius lineæ crescunt formaliter in ea ratione, in qua invenitur acces-

sus, sicut lucidum augetur per accessum ad primum lucidum, eo quod in ipsa ratione lucidi invenitur accessus; verum in ratione veritatis formalis non reperitur accessus ad veritatem divinam, eo quod in veritate formali solum datur adæquatio indivisibilis cum obiecto, quæ quidem in Deo, & creatura formaliter æqualis est.

Ad confirm. argumenti neg. min. & ad primam prob. concessa maiori. Loquendo de sanitate perfecta, neg. min. Quia perfecta sanitas non suscipit magis, & minus; quia tamen nomen sanitatis impositum non est ad significandam tantum sanitatem perfectam consistentem in æqualitate humorum, sed ad hanc, & similes ad sanitatem parum deficientem ab æqualitate prædicta, propterea vnus homo dicitur magis sanus quam alter, quatenus minus deficit à prædicta æqualitate.

Ad secundam prob. minoris neg. ant. Quia licet primas actus plura prædicata attingat, & sic magis conformis extensivè, formaliter tamen magis conformis non est, eo quod
ita.

ita adæquatur cum eo, quod affirmat ut obiecto, & termino veritatis, sicut conformatur alius auctus, nullus quippè eorum asserit obiectum esse plusquam est, nec minus, quod est in ratione terminantis veritatem. Sicut quantitas maior conformatur magis extensivè quantitati maiori, quam minor minori sed formaliter non magis conformatur, quia ita æqualiter adæquatur palmus palmo, sicut vna vlnæ adæquatur.

Ad tertiam prob. min. dist. mai. consistit inadæquatè concedo mai. adæquatè neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia in veritate transcendentali duplex conceptus invenitur, vnus videlicet, qui est adæquatio cum idea, in quo non datur magis, & minus, nam licet Angelus magis assimilietur ideæ generaliter, & absolutè, quatenus perfectius ex parte rei imitatur divinam essentiam, non tamen cum essentia reduplicativè, ut idea adæquatur magis, sed potius ita adæquatur homo cum essentia reduplicativè, ut ipsius idea, sicut Angelus cum idea sua: alius insuper reperitur cõ-

ceptus in veritate transcendentali per ordinem ad intellectum creatum per modum intelligibilis, aut passivè cognoscibilis ab ipso, & cum prædicta cognoscibilitas fundetur in immaterialitate obiecti, eo quod vnum quodque est cognoscibile in quantum immateriale; inde fit, quod sicut in entate, & immaterialitate obiectorum invenitur inæqualitas, ita etiam in veritate transcendentali inæqualitas invenitur.

Ad quartam prob. min. Respondent aliqui moralitatem solum addere supra rationem boni communis adæquationem cum regula, & cum inadæquatione cum regula omnes actus, & obiecta conveniant æqualiter, inde fit vnam bonitatem moralem in ratione bonitatis absolutè esse altera maiorem, non tamen in ratione moralis.

Sed contra est: Quia præmium solum correspondet actui morali formaliter; sed benè operantibus confertur aliquando distinctum præmium: ergo inter actus, ut sunt de genere moris inæqualitas invenitur.

Secundò rejicitur solutio da-

data quia fides, & charitas inæquales sunt formaliter ingenere moris, nam charitatem esse saltem moraliter fide perfectiorem, est de fide; sed inæqualitas prædicta desumitur penes ordinem ad actus magis, vel minus perfectos ingenere moris: ergo idem quod prius; & hanc solutionem satis efficaciter impugnatam habet nostri, propterea que non eam ultra impugnamus, ne plusquam oportet extra chorum immoremur. Vnde

Ad quartam, & ultimam prob. resp. Bonitatem moralem duplicem importare conceptum inadæquatum, alterum quidem adæquationis cum regula, in quo magis, & minus non datur, sed potius omnes bonitates morales conveniunt æqualiter, alterum etiam dari conceptum inadæquatum consistentem in respectu ad obiectum, & illius circumstantias, qui respectus magis, & minus admittit iuxta ordinem ad obiectum magis, vel minus perfectum, & secundum conceptum prædictum dicimus vnam bonitatem moralem esse altera maiorem, & fidem superari à charitate.

Et si dicas: Primum conceptum inadæquatum respectum videlicet ad obiectum non esse ad obiectum, nisi ut adæquatum cum regula: ergo si in adæquatione cum regula æqualitas reperitur, in altero conceptu non poterit inæqualitas dari.

Resp. dist. ant. nisi ut adæquatum connexivè concedo ant. expressivè neg. ant. & consequ. Quia in primo conceptu non exprimitur respectus ad regulam, sed solum in eo importatur implicitè, formaliter tamen, & connexivè importatur, eo quod actus non respicit obiectum ibi sistendo, sed ultra ad regulam transeundo, & ita transitus ad regulam est conceptus inadæquatus secundus, & cum primo connexus, sicut conceptus *ad* est conceptus secundus in relatione, inadæquatus tamen, & connexus cum peculiari *in* quatenus relatio non respicit subiectum sistendo ibi, sed ipsum ad terminum referendo, & propterea in primo conceptu potest inæqualitas reperiri, quamvis in conceptu secundo inveniat æqualitas.

Quintò arguitur: Vna veritas:

tas formaliter perfectior est altera veritate: ergo etiam altera maior est. Prob. ant. Primò: Actus visionis beatæ, & actus fidei sunt formaliter actus veri; sed visio perfectior est fide: ergo vna veritas altera perfectior est.

Secundò prob. ant. Sicut veritas in indivisibili consistit, ita etiam substantia; sed vna substantia est formaliter perfectior altera: ergo idem de veritate dicendum.

Tertiò prob. ant. Vna veritas habet perfectius obiectum, siquidem obiectum huius veritatis *Deus est*, perfectius est quam obiectum huius veritatis *homo existit*: ergo etiam vna veritas perfectior est, nam perfectio veritatis ab obiecti perfectione desumitur.

Confirm. Veritas divina perfectior est veritate creata: ergo idem. Prob. ant. Primò: Æqualitas reperta inter Divinas Personas perfectior est æqualitate reperta inter personas, vel quantitates creatas: ergo etiam divina veritas perfectior est quam creata.

Secundò prob. ant. Veritas creata est veritas secunda, & dependens à divina veritate, &

consequenter formaliter participatur ab illa: ergo veritas divina perfectior est.

Tertiò prob. ant. in divisione analogica membrum minus principale, minus etiam perfectum est; sed veritas in veritatem creatam, & incretam analogicè dividitur, & veritas creata est minus principale membrum: ergo veritas divina perfectior est. min. prob. Quia enti creato, & increto nihil datur univocum: ergo veritas in creatam, & incretam analogicè dividitur.

Resp. ad argumentum neg. ant. & ad primam prob. dist. min. in ratione cognitionis conced. min. in ratione veritatis formalis neg. min. & consequ. Quia licet visio in ratione cognitionis perfectior sit, eo quod clarè Deum attingit, in ratione tamen veritatis perfectior non est, eo quod ita fides adæquatur cum obiecto, quod credit, sicut charitas cum obiecto, quod videt.

Ad secundam prob. dist. mai. Ly sicut purificante in substantiali utriusque differentia absolute sumpta concedo mai. sumpta comparative neg. mai. & concessa min. neg.

conseq. Quia licet differentia essentialis substantiæ in se ipsa & absolutè indivisibilis sit; comparativè tamen indivisibilis non est, sed potius comparata ad aliam perfectiorem est minus perfecta, & ad aliam minus perfectam comparata, perfectior est: quod quidem provenit ex eo quod ratio substantiæ est contrahibilis per differentias magis, & minus perfectas intra lineam substantiæ, per differentiam videlicet exigentem perfectiorem substantiam, & modum perfectiorem essendi; & per differentiam exigentem modum non ita perfectum; veritas vero etiam comparativè minor esse non potest, quia adæquatio in ratione formali adæquationis, nec plus habet, nec est minor in vno, quam in altero subiecto.

Ad tertiam prob. dist. ant. perfectius absolutè, & comparativè ad veritatem in ratione cognitionis concedo ant. Comparativè ad ipsam in ratione veritatis, vel per modum termini adæquationis neg. ant. & conseq.

Mag. Froylan.

Quia licet obiectum vnius veritatis perfectius sit absolutè, non tamen perfectius est in ratione termini adæquationis, eo quod ita perfectè terminat adæquationem sui iudicij obiectum huius veritatis *Deus est*, quam obiectum alterius *homo currit*, sicut quantitas palmatis ita perfectè terminat adæquationem alterius palmi, sicut quantitas bicubita alterius quantitas bicubitæ, vnde vna veritas in ratione veritatis formalis numquam altera maior est.

Ad confirm. autem argumenti neg. ant. & ad primam prob. dist. ant. perfectior in esse entis: concedo ant. in ratione æqualitatis: neg. ant. & conseq. Quia æqualitas reperta inter Divinas Personas entitativè substantia infinita est, & ita magis perfecta, quam æqualitas creata; sed in ratione æqualitatis perfectior non est, eo quod in ea ratione formali in qua sunt æquales quantitates creatæ, ita adæquantur per negationem excessus, & defectus,

Rr

ii

sicut Personæ Divinae.

Ad secundam prob. respondent nostri communiter: Veritatem creatam formaliter in ratione talis non esse primam, sed secundam, & dependentem à divina veritate, & veritatem in communi analogicè de utraque prædicari, ad quod tamen affirmant sufficere, quod minus perfectè participetur à veritate creata, & cum dependentia à veritate divina: inde tamen non inferri veritatem formalem suscipere magis, & minus, quia substantia magis, & minus non suscipit; & tamen minus perfectè participatur à substantia creata, & dependenter à divina substantia.

Ignoramus tamen qualiter quiescant in solutione prædicta, quia licet ex inæqualitate, & dependentia, aut analogia convenientia in ratione veritatis, non inferatur veritatem suscipere magis, & minus in se ipsa, & absolute per intensionem gradualem, sicut patet in substantia; bene tamen, ex inæqualitate prædicta colligitur unam veritatem com-

parativè ad alteram magis, & minus suscipere, id est non esse ita perfectam, sicut veritas divina, eo modo, quo substantia creata non est ita perfecta, sicut divina substantia; sed Authores prædicta solutione videntes, nobiscum defendunt non solum veritatè magis, & minus non admittere per augmentum graduale absolute, & in se ipsa, verum etiam comparativè, unam videlicet veritatem non esse alia maiorem, & perfectiorem: ergo nec solutio tradita vera est, nec argumenti difficultatem evacuat.

Secundò respondent alij: Veritatem in communi esse analogam, non quidem analogia inæqualitatis, & dependentiæ, sed solius transcendentia, & ita ex transcendentia inæqualitatem non sequi.

Sed hæc etiam solutio argumentum non solvit, quia veritas creata non est prima veritas, sed secunda, & à prima dependens.

Insuper etiam ubi datur transcendentia, ratio communis non descendit cum omni dif-

differentia sibi essentiali, aliàs adæquatè descenderet, & univocè; qua propter solum descendit ad unum, cum aliqua differentia, & ad alterum cum altera differentia; sed differentia prædictæ non possunt æquales esse, cum sint primò diversæ: ergo prædicta ratio inæqualiter descendit.

Et si dicas: Non esse utramque differentiam essentialem, & formalem comparative ad rationem communem. In contra est: ergo utraque essentialis non est: ergo ratio communis ab ea præscindit: ergo non prædicatur analogicè de illa, quia ratio communis non dicitur analogicè respectu illius, à quo perfectè præscindit. Undè

Ad secundam prob. antecedentis eiusdem confirm. resp. aliter dist. ant. formaliter in esse rei conced. ant. in ratione veritatis neg. ant. & conseq. Quia licet veritas creata quatenus comparatur ad subiectum, & ad Deum, ut ad causam entitatis, secunda sit,

Mag. Froylan.

& à prima dependens, vel ab illa participata; formaliter tamen quatenus comparatur ad obiectum per adæquationem cum ipso, nec secunda est, nec dependens; nec à Deo participata formaliter, eo quod in conceptu explicito adæquationis in quo solo veritas consistit, nulla inferioritas explicatur.

Et si dicas: Veritatem proformali dicere perfectionem, nam intellectum adæquare cum obiecto est propria intellectus perfectio: facile respond. Adæquationem prædictam non esse perfectionem formaliter, sed solum argutivè, quatenus ex prædicata adæquatione colligimus perfectionem intellectus.

Et si iterum dicas: quod ubi datur dependentia in essentia, datur etiam dependentia in proprietate consequuta; sed veritas est passio entis: ergo si veritas creata dependet à divina in esse entis, etiam in veritate dependet.

Resp. veritatem transcendentalem esse passionem entis,

Rr 2

non

non tamen veritatem formalem, quæ aliunde desumitur, ex adæquatione videlicet intellectus cum obiecto.

Et si dicas: Quod veritas formalis pro formali est ens: ergo si in ratione entis pendet, hoc idem habebit in ratione veritatis. Resp. idem quod diximus q. 1. art. 2. de scibilitate entis rationis loquentes, quia veritas pro formali adæquationis nihil explicat entitatis, sed solum explicat aliquid formalitatis.

Ad tertiam prob. ant. neg. min. Quia licet in esse entis, & pro eo, quod veritas implicat, analogicè conveniat veritas creata cum veritate in creata; formaliter tamen in ratione veritatis habent univocam convenientiam, nam in ratione veritatis solum importatur formalitas quædam connotativa obiecti, per adæquationem cum illo, & in hoc inæqualitas non datur, sicut in ratione entis specificantis intellectum conveniunt univocè Deus, & creatura, quatenus ens in ratione specificantis solum importat expressum entis formaliter,

in quo convenientia; & non inæqualitas inveniuntur. Nec est simile de sapientia, quo exemplo utuntur aliqui, quia sapientia est cognitio, per altissimas causas, & cognitio divina magis penetrat, & per altiores causas probat.

Sed instabis, primò: Causa æqualitatis, & adæquationis est unitas extremorum, sed actus intellectus divini magis, unus est cum essentia divina, quam attingit, siquidem est unus per identitatem cum illa: ergo in ipso conceptu adæquationis inæqualitas invenitur.

Secundò instabis: Ex prædicta solutione sequitur, dari in Deo compositionem metaphysicam veram, quæ quidem admittenda non est: ergo nec data solutio. Prob. ant. Veritas univocè dicitur de creata, & increata iuxta datam solutionem; sed prædicatum univocum veram facit compositionem metaphysicam, cum differentia contrahente: ergo ex prædicta solutione sequitur etiam in Deo compositio prædicta.

Resp.

Resp. ad primam replicam, dist. mai. vnitas commensurationis, conc. mai. quatenus dicit carentiam diuisionis, neg. mai. Quia vnitas, quam æqualitas requirit, non est vnitas per carentiam diuisionis, quæ in Deo maxima est; sed est sola commensurationis vnitas, in qua vtique non datur magis, & minus, sed ita commensuratur per negationem excessus, & defectus, intellectus creatus cum obiecto verè attracto, sicut intellectus diuinus cum essentia attracta verè.

Ad secundam replicam, neg. ant. & ad prob. dist. min. Contrahente ipsum intra propriam lineam, aut ipsum formaliter, concedo min. ipsum materialiter, aut extra lineam propriam, nego min. Quia veritas creata, & in creata solum contrahunt veritatem pro implicito, & materiali, non vero pro expresso, & formali, in quo solo consistit veritas, & ideo cum veritate formali veram compositionem non faciunt.

Dices: Veritas saltem ma-

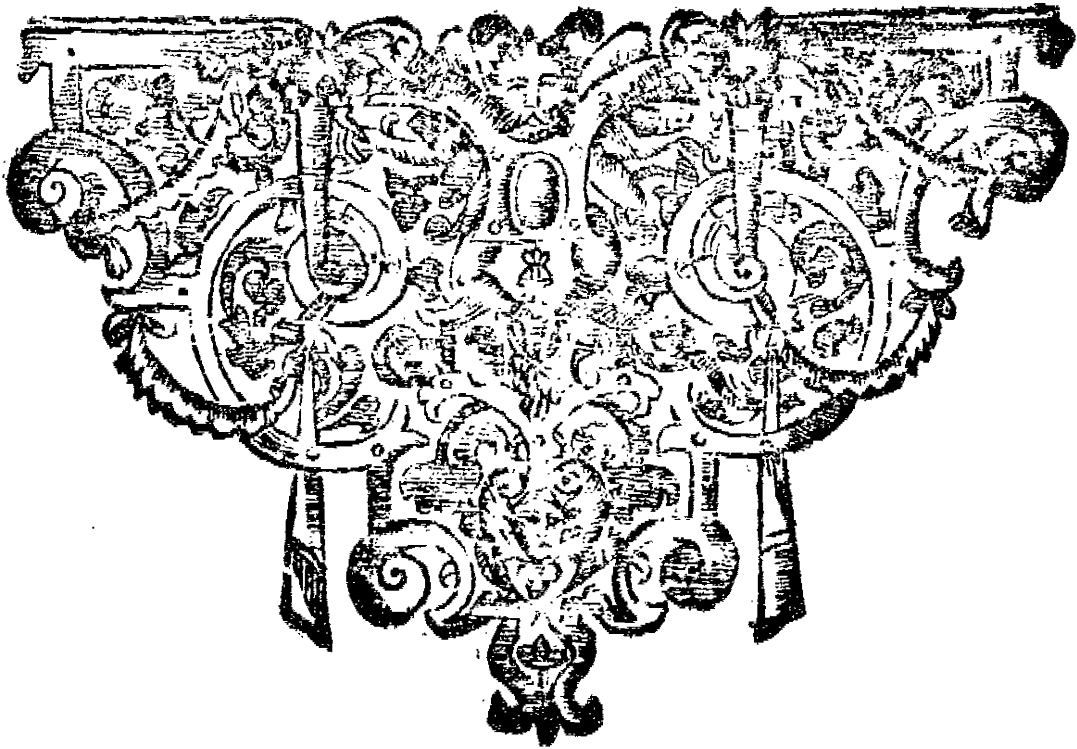
terialiter multiplicatur in veritate creata, & veritate increata, siquidem comparatur ad illas, vt ad subiecta diuersa: ergo contrahitur in vtraque per individuales saltem, & diuersas differentias: ergo facit veram compositionem cum illis, sicut homo cum differentia individuali, quæ determinat materialiter speciem.

Resp. dist. ant. *materialiter*, id est pro substracto veritatis, concedo ant. *materialiter*, pro conceptu veritatis, nego ant. & conseq. Quia veritas pro substracto, & materia veritatis, multiplicatur realiter, & formaliter in creata, & increata, sed conceptus formalis veritatis, nec materialiter multiplicatur, eo quod multiplicatio, & diuisio numerica, & individualis, non exercetur in expresso adæquationis, in quo solo veritas formalis consistit, cum expressum adæquationis nihil aliud possit exprimere, & consequenter nihil aliud possit formaliter importare, sed potius est vnus, & indivisibilis materialiter

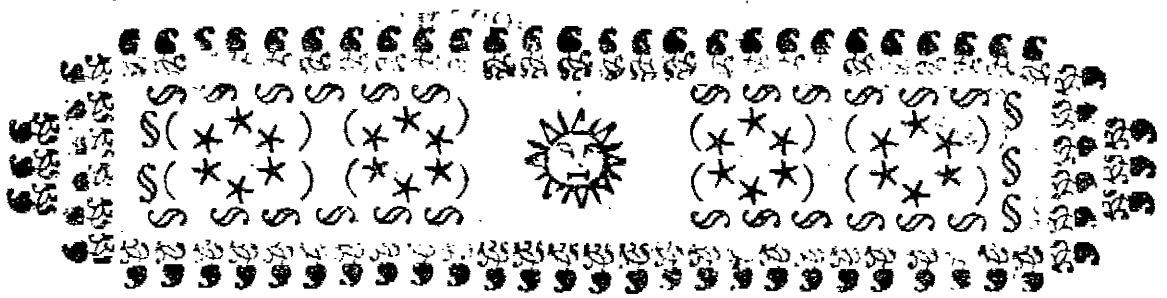
con-

conceptus, quem omnia multiplicata solum pro substrato plurificant, & substratum non est de linea veritatis; in quo quidem veritas distinguitur ab homine, & omni aia specie faciente compositionem cum differentia individuali, quia quamvis individualis differentia non

determinet essentiam hominis per aliquid essentiale speciei, ipsam tamen speciem pro formali determinat, & ipsam formam specificam limitat, unde ipsa forma specifica in diversis individuis realiter, & numericè distincta est.

QVÆST.

QVÆST. SEXTA;

DE SYLLOGISMO, ET IN EA.

ARTICVLVS VNICVS:

VT RVM CONCLUSIO SIT DE essentia Syllogismi?

§. I.

*Quibusdam prenotatis, statuitur negativa
conclusio.*

N Difficultatè præsentì, quæ nõ argumen-
torum gravitate, sed au-
thorum confusione difficilis effecta est, de-
bemus primò præmitere: Mo-
tum discretum in recto impor-
tare vtrumque terminum, aquo

videlicet; & ad quam sicut 1.
p. q. 52. art. 1. & 2. docet.
Angel. Doct. dum ibi motum
Angeli discretum, vtrumque
terminum importare affirmat
expressè, & ipsa ratio convin-
cit, quia in motu prædicto mo-
bile non movetur in aliqua via
mediante inter terminos præ-
dictos, sed movetur præcisse
per

per attingentiam utriusque, consequenterque motus praedictus non in aliqua via media, sed potius in utroque termino debet adaequatè consistere; cumque discursus intellectus nostri sit motus intellectualis discretus, in quo praemissae habent rationem termini *aquo*, & conclusio habet rationem termini *adquam*: inde fit discursum nostrum in recto importare praemissas inferentes, & conclusionem illatam. Quia propter dum in dubium vertimus, an conclusio sit de essentia syllogismi, pariter dubitamus, an syllogismus sit discursus adaequatè, & dicat totum quod motus, vel minus importet in recto, aut an syllogismus salvetur adaequatè in termino *aquo* discursus, vel utrumque terminum importare debeat, qualiter utrumque terminum motus intellectualis importat.

Secundò praemitendum est; argumentationem, vel syllogismum, de quibus in difficultate nostra aequaliter disputamus, non posse adaequatè consistere in illatione mediata inter antecedens, & consequens, aut inter praemissas, & conclu-

sionem illatam, quae quidem illatio explicatur per particulam *quia scilicet*, vel *ergo*, quasi per modum motus inter terminum utrumque mediantis, & existentis.

Assumptum probamus primò: Quia syllogismus est oratio, ut constat ex eius definitione; sed illatio illa, quae mediat inter praemissas, & conclusionem illatam, non est oratio: ergo non potest in illa sola adaequatè consistere syllogismus. Prob. min. Nota praedicta illationis explicatur per incomplexam, & univocam tantum vocem, & consequenter illatio praedicta non habet partes per se significativas separatas: ergo vera oratio non est siquidem definitio orationis illationi praedictae non convenit.

Secundò prob. assumptum: Syllogismus debet esse modus sciendi, sed nota praedicta non est modus sciendi: ergo in ea sola nequit consistere syllogismus. Prob. min. Modus sciendi manifestat ignotum; sed nota illa non manifestat ignotum: ergo modus sciendi non est; Prob. min. Illud manifestat ignotum, quod continet ipsum; sed

sed nota prædicta non continet ignotum, sed solum est nexus, & unio continentis, & contenti: ergo nota illa non manifestat ignotum.

Confirm. Syllogismus non potest in vno solo termino sinthetico adæquatè consistere, aliàs terminus cathegorematicus syllogismum superaret; sed nota prædicta est vnus tantum terminus sintheticus: ergo non potest in ea sola adæquatè consistere syllogismus.

Sed instabis contra præfatam doctrinam, quia in eo debet consistere adæquatè syllogismus, in quo consistit adæquatè consequentia; sed consequentia in recto, & adæquatè consistit in illatione mediante: ergo in eadem debet consistere syllogismus. Prob. min. Quando negamus consequentiam, non negamus antecedens, vel consequens, conclusionem, vel præmissas: ergo in nullo horum, sed solum in illatione mediante consistit adæquatè consequentia.

Secundò prob. min. in eo consistit in recto, & adæquatè consequentia, quod per eius diffinitionem importatur in

recto; sed in diffinitione consequentiæ sola illatio importatur in recto, alia verò importantur in obliquo, siquidem consequentia diffinitur: illatio vnus ex alio, in qua diffinitione vnus, & aliud importantur in obliquo: ergo in illatione sola debet consistere adæquatè consequentia.

Confirm. Motus non potest in recto, & intrinsicè consistere in termino à quo, vel ad quem, aut simul in vtroque: cū vterque terminus extrinsicè comparetur ad motum; sed syllogismus est motus, & præmissæ habent in eo rationem termini à quo, conclusio verò habet rationem termini ad quem: ergo non potest in præmissis, vel in conclusione, aut in vtroque simul consistere syllogismus, sed solum in illatione mediante.

Resp. ad argumentum neg. min. Quia consequentia importat formalitèr dispositionem debitam præmissarum, vt inferant conclusionem, aut connexionem activam antecedentis ratione cuius habet continere consequens, & illud inferre, & ideo consequentia non consistit in illatione verè

mediante, sed potius in illatio-
ne activa se tenente ex parte præ-
missivum, aut ex parte antece-
dents, & solum in obliquo
importat conclusionem illa-
tam; unde ad primam prob.
dist. ant. antecedens, vel præ-
missis absolute conced. ant. ut
illativas neg. ant. & consequ.
Quia quando negamus conse-
quentiam, negamus antece-
dens, vel præmissas bene in-
ferre conclusionem, aut illam
continere, in qua quidem con-
tinentia, vel illatione consistit
adæquatè consequentia.

Ad secundam prob. min.
resp. Quod dam consequentia
diffinitur: illatio unius ex alio,
idem est, quod dicere unum,
ut inferens aliud, & ideo licet
in voce, & quantum ad appa-
rentiam ponatur antecedens
in obliquo, vere tamen, & in
re ponitur in recto, & solum
aliud illatum in obliquo collo-
catur, ex quo tantum inferitur
conclusionem illatam non esse
de essentia consequentiæ for-
maliter, & in recto, non ta-
men antecedens, vel præmissas
de illius essentia non esse.

Ad confirm. dist. min. Mo-
tus in adæquatè sumptus pro-
termino à quo, vel præmissis,

in inferentibus conced. min.
adæquatè sumptus neg. min.
Quia syllogismus non est mo-
tus adæquatè, sed solum prin-
cipium motus, nam ut dice-
mus infra, syllogismus solum
in præmissis, ut inferentibus
consistere debet. Verum mo-
do nolumus doctrinam ad-
mentem nostram restringere;
sed in opinione etiã contraria.

Respondemus dist. mai.
Motus continuus conced. mai.
motus discretus neg. mai. Quia
motus continuus importat in
recto viam, mediantem inter
terminum à quo, & ad quem, &
realiter ab utroque distincta,
in qua sola consistere debet;
sed motus discretus qualis est
syllogismus, vel discursus non
importat viam mediantem ve-
re, sed solum terminum à quo,
& terminum ad quem, ut suc-
cessivè se habent, & ita utrum-
que importat in recto.

Contra doctrinam prædi-
ctam, quæ difficilis non est,
nihil speciale opponit Huer-
ros. Potest tamen contra eam
replicari, primo: quia motus
etiam discretus est unus; sed
talis non esset si utrumque ter-
minum importaret in recto:
ergo non importat utrumque.

Pro.

Prob. min. Primo, quia intellectus non attingit vtrumque terminum vnica operatione, sed duplici operatione, vel motu; ergo motus non esset vnus, si vtrumque terminum importaret in recto.

Secundò prob. min. Motus interruptus quiete, non est vnus motus; sed si vtrumque terminum importat in recto, iam interruptur quiete: ergo idem. Prob. min. Mobile solum movetur, dum vnum, & alium terminum attingit; sed inter vnus, & alterius attingentiam, mediat quies, cum vnum, & alterum attingat; in duplici instanti, & inter duo instantia mediat tempus in quo nullum eorum attingit, sed necessario quiescit: ergo min. vera est.

Secundò instabis: Intellectus non movetur dum attingit præmissas, quia tunc adhuc est in termino à quo, nec movetur dum attingit conclusionem, eo quod iam est in termino ad quem, & consequenter iam transiit motus: ergo solum movetur intellectus dū est in via mediante inter præmissas, & conclusionem illatam, ac proinde nō in ipsis ter-

Mag. Froylan.

minis, sed potius in via prædicta debet consistere motus.

Resp. ad primam replicam neg. min. & ad primam prob. dist. ant. duplici operatione ordinata per modum principij, & termini conced. ant. non sic ordinata neg. ant. & consequ. Quia quamvis intellectus duplici operatione vtrumque terminum attingat, vna tamen operatio se habet, vt principium, & quasi potentia ad aliā operationem, vt terminum, eo quod per primam attinguntur præmissæ, vt causa conclusionis, & vt ex illis intellectus ad conclusionem, vt ad terminum procedat, & propterea vterque terminus in recto importatur in motu, cum se habeant per modum prioris, & posterioris inter quos nulla possit intercedere via, in qua motus possit consistere, sicut motus discretus Angeli consistit adæquatè in duplici operatione quarum prima attingit terminum à quo, non vt Angelus ibi maneat, sed vt transeat ad aliam operationem, in qua motus consumatur, & completur.

Ad secundam prob. neg. min. & ad prob. neg. etiam

§s 2 min.

min. Quia intellectus præmissas, & conclusionem attingit in vno, & eodem instanti, eo quod prædictæ operationes inter se subordinantur, & ideo potest in eodem instanti utraq; operationem habere, sicut Christus in vno, & eodem instanti intelligebat per cognitionem scientiæ beatæ, scientiæ infusæ, & naturalis, quæ propter inter attingentiam vnius, & alterius termini, non mediat aliqua quies in motu intellectuâli discreto, nec mediat aliqua tempus, quod utriusque in motu intellectuâli discreto nostri intellectus semper verum est; sed in motu Angeli induplici instanti attingitur uterque terminus, quæ tamen instantia immediatè se habent in tempore discreto mensurante Angeli motum, quamvis duo instantia, in tempore nostro immediata esse non possint.

Ad secundam instantiam principalem resp. dist. ant. non movetur terminativè: conced. ant. initiativè: neg. ant. Quia cum intellectus per primum actum attingat præmissas, ut ex illis inferat cõclusionem, & ad ipsam tendat, per ipsum

primum actum incipit intellectus moveri, & in conclusione motus ipse terminatur, secus via inter utrumque terminum mediante, & ita in utroque termino debet consistere motus.

Præmissis igitur, in prædicta via non consistere syllogismum adæquatè, solum ad præmissas, & conclusionem difficultas nostra devolvitur: in qua parte, affirmat prima sententiâ syllogismum in præmissis, & conclusione simul in recto, & adæquatè consistere. Ita Javellus tract. 6. dialect. cap. 1. Mag. Ioann. à Sanct. Thom. q. 8. art. 3. Prado, & Parræ quos plures alij sequuntur. Secunda sententiâ asserit syllogismum in solo antecedenti, aut in solis præmissis in recto, & adæquatè consistere, & solum extrinsecè, & in obliquo conclusionem importare, ac pro inde, syllogismum adæquatè non esse motum intellectualem discretum, sed dumtaxat aliquam partem illius. Quæ quidem sententiâ inter nostros communis est, & eam magis securam, & certam existimamus: in doctrina D. Thom. sit: ergo.

§. II.

Nostra conclusio.

TRobant aliqui conclusionem prædictam ex Aristotele 2. Pri. cap. 1. asserente: syllogismum inferre conclusionem, sentit ergo illud idem quod intert, esse syllogismum, & cum sola præmissæ interant, in eis tantum debere consistere syllogismum.

Sed quamvis non improbemus adductam probationem, recognoscimus tamen facile ad eam adversarios respondere: Aristotelem videlicet æsipere syllogismum pro parte principali, quæ sunt præmissæ inferentes, eo quod *ab optimo in quocunque venit denominatio*; non tamen loqui Philof. de syllogismo considerato adæquate, & ideo quidquid de ratione prædicta sit.

Efficacius veritatem istam r. Pri. cap. 9. Arist. expressit, dum ibi constitutionem adæquatam syllogismi explicat per tres terminos, & duas propositiones, quod utique recte non faceret, si conclusionem importaret in recto, eo quod si

conclusionem importat in recto, iam non duas, sed tres propositiones habebit, & per eas debite constituetur.

Eandem similiter veritatem opusc. 48. cap. 1. docuit Angel. Doct. nam ibi propositionem, ut pertinentem ad constitutionem syllogismi diffinit: *Esse enuntiationem, ad quam aliud sequitur*; & propterea ibi etiam affirmat conclusionem non esse propositionem: ergo propositio, quæ syllogismum constituit est sola enuntiatio illativa, quæ solum in obliquo conclusionem importat.

Respondent adversarii Aristotelem loqui tantum de syllogismo inadæquate considerato, & quoad vim illativam, iuxta quam solum importat tres terminos, & duas propositiones conclusionem inferentes.

Hæc tamen solutio inefficax est, quia eodem modo, & eodem tenore affirmat Arist. duas propositiones, & tres terminos constituere syllogismum: sed tres termini tantum constituunt adæquate syllogismum: ergo duæ tantum propositiones syllogismum constituere debent.

Rursus etiam: Si Arist. constitutionem explicans syllogismi, de illo inadæquatè loqueretur, diminutè quidem procederet, quod tamen sine fundamento desiderant aduersarij persuadere.

Insuper etiam, id ipsum doctrina D. Thom. convincit, quia dum opusc. supra dicto diffinit propositionem pertinentem ad materiam syllogismi, non potest dici, unam tantum, & non omnes diffinire, quia diffinitio propositionem universalem includit, sicut dum diffinitur homo per animal rationale, omnis homo diffinitur; sed D. Thom. propositionem pertinentem ad materiam syllogismi diffinit per enuntiationem illativam, quod tamen conclusioni non convenit: ergo sentit conclusionem formaliter, & in recto non intrare in materia syllogismi.

Ratione verò conclusio nostra prob. quia in syllogismo demonstrativo conclusio non est de illius essentia formaliter, & in recto; sed de hoc, & alijs eadem est ratio formaliter: ergo conclusio in nullo syllogismo intrat illius essentiam formaliter, & in recto.

Prob. mai. Nullus effectus formaliter, & in recto est de essentia suæ causæ efficientis producentis, sicut etiam nulla causa effectiva est de essentia proprii effectus; & utriusque eadem ratio assignatur, quod videlicet causa est extrinseca effectui, & effectus extrinsecus causæ: Sed conclusio in syllogismo demonstrativo est effectus illius, ut causæ efficientis, siquidem demonstratio teste Arist. 1. Posteriorum cap. 2. est syllogismus faciens scire; quod utique, tam de scientia habituali, quam de scientia actuali, aut assensu conclusionis intelligitur: ergo conclusio in syllogismo demonstrativo non est de illius essentia formaliter, & in recto.

Secundò, ratione communi, & efficacissima valde, prob. conclusio nostra. Solus conceptus orationis specialiter manifestantis ignotum, potest formaliter, & in recto constituere syllogismum; sed conclusio non est oratio verè manifestativa, sed potius manifestata: ergo conclusio formaliter, & in recto non potest constituere syllogismum, min. cum conseq. tenet, & mai. in
qua

quia difficultas est, prob. ita. Illud solum formaliter, & in recto potest constituere syllogismum, quod ipsam ab omni alia specie modi sciendi distinguit formaliter; sed solus conceptus orationis specialiter manifestantis ignotum, distinguit formaliter syllogismum à quacunque altera specie modi sciendi: ergo solus conceptus prædictus potest formaliter, & in recto constituere syllogismum. Mai. constat, ex eo quod modus sciendi est oratio manifestativa ignoti, & consequenter solum per conceptum specialiter manifestantis ignotum, poterit syllogismus ab omnia alia specie modi sciendi discriminari, aut distingui formaliter. Mai. vero prob. Illud solum potest constituere speciem, quod illam distinguit formaliter ab omni alia specie contenta intrarationem communem, sicut illud solum potest hominem constituere, quod illud distinguit ab omni alia specie contenta intra lineam animalis; sed syllogismus est species modi sciendi, qui quidem adæquatè dividitur in definitionem, divisionem, & argumentationem tanquam in

species proprias: ergo solum illud formaliter, & in recto potest constituere syllogismum, quod ipsum ab omni alia specie modi sciendi distinguit formaliter.

Confirm. & explicatur ratio prædicta; nulla differentia syllogismi constitutiva potest esse formaliter extra lineam modi sciendi; sed conclusio sumpta formaliter, est differentia extra lineam modi sciendi; eam verè manifestativa non sit: ergo non potest conclusio formaliter, & in recto constituere syllogismum. Prob. mai. Nulla differentia essentialiter divisiva generis, & constitutiva speciei, potest esse formaliter extra rationem communem, nam eo rationalitas est intranea differentia in ordine ad rationem animalis, aut intra talem lineam formaliter, quia essentialiter dividit rationem animalis, & constituit speciem intra rationem communem; sed omnis differentia syllogismi constitutiva essentialiter divisiva est modi sciendi; & constitutiva speciei intra lineam prædictam, siquidem modus sciendi essentialiter, & tanquam per species diversas

dividitur indiffinitionem, divisionem, & argumentationem, quæ ultima species entimema, & syllogismum comprehendit; ergo nulla differentia syllogismi constitutiva potest esse formaliter extralineam modi sciendi.

Respondent adversarij regulariter, & primo: Syllogismum duplicem importare conceptum inadæquatam constituentem adæquatam syllogismi differentiam, alium videlicet orationis illativæ secundum quem importat præmissas, ut inferentes, & alium orationis illatæ secundum quæ conclusionem importat, & solum secundum primum conceptum esse formaliter intralineam modi sciendi; & importare differentiam essentialiter dividentem modum sciendi incommuni, & ipsum essentialiter contrahentem; quia cum syllogismus sit motus intellectualis discretus, non solum importare debet terminum *à quo*, vel præmissas, ut illativas, sed etiam terminum *ad quem*, vel conclusionem formaliter, ut illatam.

Hæc tamen solutio, si vera est, persuadet modum sciendi

non dividi indiffinitionem, divisionem, & argumentationem adæquatè consideratam, quod utique ignoramus quo vero fundamento affirmetur efficaciter tamen.

Impugnatur data solutio; quia quando duo conceptus inadæquatè se habent, & constituunt unam adæquatam differentiam, vterque conceptus continetur intra eandem rationem communem, & essentialiter dividit illam, sicut in relatione non solum conceptus *ad* sed etiam peculiare *in* est formaliter de genere relativo, & in accidente respectivo non solum peculiare *in*, sed etiam respectus ipse est formaliter intra genus accidentis, & in intellectu humano nedum conceptus discursus, sed etiam conceptus intellectus est formaliter in genere intellectivo, & in voluntate creata, nedum conceptus liberæ, sed etiam conceptus naturæ est formaliter intra genus volitivum; sed syllogismus secundum primum, & inadæquatam conceptum est formaliter intra lineam modi sciendi: ergo etiam secundum conceptum ultimum, & adæquatam intra eandem lineam existit. Sc-

Secundò etiam efficaciter reijcitur data solutio: quia cõceptus in adæquati non possunt obiectivè præscindere, eo quod ad invicem connectantur, & convertibiliter se habeant, & se mutuo in bibum ex conceptu formali, sicut peculiare *in* non præscindit obiectivè à conceptu *ad*, nec conceptus intellectus à conceptu discursus in humano intellectu, aliàs conceptus prædicti non in adæquatè, sed adæquatè præscinderent, nam ea, quæ obiectivè præscindunt adæquatè distinguuntur: sed si primus conceptus syllogismi est formaliter intra lineam modi sciendi, & secundus, vel ultimus conceptus intra talem lineam non est, conceptus prædicti debent obiectivè præscindere: ergo non poterunt se habere, ut in adæquati conceptus. Prob. min. Si secundus, & ultimus conceptus intra lineam modi sciendi non est, erit in altera linea adæquatè distinctus; sed si in altera linea adæquatè distincta; est debet necessario præscindere à primo conceptu obiectivè, sicut etiam lineæ adæquatè distinctæ obiectivè præ-

scindunt, ut patet per singulas discurrendo: ergo prædicti conceptus debent obiectivè præscindere.

Ex his habes syllogismum secundum sui adæquatam differentiam, esse distinctum formaliter à motu intellectuali discreto, vel à discursu considerato adæquatè, & formaliter, quia discursus, vel motus intellectualis discretus utrumque terminum importat formaliter, & in recto, & ita constituitur in recto per præmissas, & per ipsam conclusionem, syllogismus vero solum constituitur formaliter, & in recto per præmissas, ut illativas, & solum in obliquo per conclusionem illatam.

Dices: Si doctrina hæc vera est, motus discretus, vel discursus constituitur formaliter per unum conceptum existentem intra lineam modi sciendi, & per alterum in adæquatum conceptum existentem formaliter extra lineam prædictam: ergo etiam syllogismi differentia poterit ex similibus in adæquatis conceptibus adæquatè constari, & consequenter doctrina, qua contrarios impugnavimus, vera non erit. Prob.

ant. Si doctrina hæc vera est, discursus, vel motus intellectualis discretus constituitur adæquatè per præmissas, ut illativas, & simul per conclusionem illatam; sed præmissæ, ut illativæ sunt formaliter intra lineam modi sciendi non vero conclusio, ut illata: ergo discursus, vel motus intellectualis constituitur per unum conceptum existentem intra lineam modi sciendi, & alium extra illam existentem.

Resp. Tamen facile dist. ant. existentem intra lineam modi sciendi materialiter conced. ant. formaliter neg. ant. & consequ. Quia discursus, vel motus intellectualis discretus non constituitur etiam inadæquatè per præmissas formaliter, ut inferentes, & manifestantes conclusionem ignotam, qua ratione sunt formaliter intra lineam modi sciendi, sed solum constituitur per illas, ut habentes rationem termini à quo, & quatenus intellectus ex illis procedit ad conclusionem tanquam ad terminum motus, & quamvis ad rationem termini à quo, & termini ad quem præsupponatur, pro substrato, vel ex parte rationis quæ

præmissas esse illativas, & conclusionem illatam, alia tamen est formaliter ratio termini, qua præmissæ pertinent ad motum, & alia ratio inferentis, qua constituent syllogismum, & formaliter continentur intra lineam modi sciendi. sicut dum intellectus prædicat diffinitionem de diffinito, non diffinit, quia diffinitio in propositione non se habet, ut diffinitio formaliter, sed solum pro materiali, eo quod alia est ratio diffinitionis, alia ratio prædicati.

Secundò ad rationem nostram adversarij. respondent: Quod quamvis syllogismus constituitur formaliter per præmissas, & per conclusionem simul, non intertur inde aliquam differentiam, vel conceptum inadæquatum syllogismi esse formaliter extra lineam modi sciendi, eo quod conclusio est de essentia syllogismi quatenus ipsa est formaliter manifestativa præmissarum, & ex illa per viam resolutionis regreditur intellectus ad præmissas secundum quam considerationem ipsa conclusio est formaliter intra lineam modi sciendi.

Sed:

Sed hæc etiam solutio efficaciter impugnatur: quia ad essentiam syllogismi inferentis conclusionem, magis pertinere debet ipsa conclusio, ut illata, quam conclusio, ut illativa, siquidem ut illata terminat hunc syllogismum, & ut illativa pertinet formaliter ad alterum syllogismum, quo per ipsam præmissas à posteriori probamus; sed conclusio ut illata non pertinet in recto ad essentiam syllogismi iuxta solutionem datam: ergo minus, ut illativa poterit ad illius essentiam formaliter, & in recto pertinere.

Secundò rejicitur: quia si solutio tradita vera est, terminus à quo syllogismi à posteriori formaliter, ut talis, erit de essentia syllogismi à priori sed hoc asserere est confundere syllogismorum essentias, & eorū terminos ignoranter involvere: ergo solutio tradita nulla est. Prob. mai. Conclusio ut illativa formaliter est terminus à quo syllogismi, quo per ipsam probamus à posteriori præmissas: ergo si solutio tradita vera est, terminus à quo syllogismi à posteriori erit de essentia syllogismi à priori. Ex quo vte-

rius non per inefficacem consequentiam inferitur syllogismum à posteriori esse de essentia syllogismi à priori.

Tertiò rejicitur: Quia medium alterius, & diversi syllogismi, non potest esse de essentia syllogismi distincti, sicut medium unius motus formaliter ut tale, non potest esse de essentia alterius motus diversi; sed conclusio, ut manifestativa formaliter est medium syllogismi à posteriori: ergo non potest esse de essentia syllogismi à priori.

Tertiò respondent alij: Conclusionem esse de essentia syllogismi, non quidem, ut manifestativam præmissarum, sed ut manifestativam sui, sub qua ratione etiam est formaliter intra lineam modi sciendi.

Sed etiam hæc solutio falsa est: quia quælibet oratio, que verè est intra lineam modi sciendi, debet esse manifestativa per modum definitionis, divisionis, vel argumentationis, cum modus sciendi in species prædictas adæquatè dividatur; sed conclusio non manifestat se ipsam, ut definitio, divisio, vel argumentatio, sicut ex terminis novam est: et-

ergo conclusio non est manifestativa sui intra lineam modi sciendi.

Secundò rejicitur solutio data: Quia Sæpè D. Thomas comparavit præmissas luci, quia sunt ratio formalis illuminandi conclusionem, sed conclusionem respectu sui nunquam luci comparavit: ergo quæcumvis præmissæ manifestent conclusionem, ipsa tamen conclusio non propriè, sed in propriè se ipsam manifestat.

Tertiò rejicitur: Quidquid artificiosè manifestat, debet distingui à remanifestata, saltem distinctione rationis penes implicitum, & explicitum, & magis, vel minus notam: sed conclusio solum distinguitur distinctione prædicta à sua definitione: ergo conclusio non potest modo artificioso se ipsam manifestare, ac proinde si conclusio est de essentia syllogismi, iam differentia adæquata syllogismi non erit conceptus orationis specialiter artificiosè manifestantis ignotum, consequenterque syllogismus adæquate non erit intra lineam modi sciendi, quod sufficienter relinquimus impugnatum.

S. II.

Argumentis contra conclusionem accurritur.

Contra conclusionem nostram arguitur primò: Ex Angelico Dect. opusc. 48. cap. 4. asserente syllogismum constare tribus propositionibus, quarum duæ primæ sunt præmissæ, & ultima conclusio; sed nihil constat, nisi ex partibus, quæ illum componunt intrinsicè: ergo conclusio in recto, & intrinsicè debet constitui syllogismum.

Resp. explicando maiorem: Tribus propositionibus ingredientibus inæqualiter, & aliqua earum intrante in obliquo conced. mai. ingredientibus æqualiter neg. mai. & dist. min. constat rigurosè conced. min. in lata acceptione. eaque satis frequenti neg. min. & consequ. Asserimus namque D. Thom. ibidem tantum intendere ad syllogismum tres propositiones requiri inter se connexionem habentes, non tamen æqualiter ingredi, sed duas ingredi in recto, & alteram in obliquo, & ita esse intelligendum

dum constat ex eo, quod in eodem opusc. cap. 1. affirmavit propositionem pertinentem ad constitutionem syllogismi, esse enunciationem illativam, quod utique signum est excludere conclusionem à constitutione prædicta formaliter, & in recto, & ita esse intelligendam cap. 4. ne dicamus tan cito fuisse contrarium, & consequenter non loqui de constare in rigorosa acceptione, iuxta quam solum dicitur, rem constare ex illis, quæ in ea intrinsicè existunt, sed tantum de constare in acceptione lata, usitata tamen in loquatione communi, sicut motus localis dicitur constare terminis *a quo*, & *ad quem*, qui tamen extrinsicè comparantur ad motum: & regulariter dicitur etiam in littera D. Thomæ, bonitatem actus humani, & morales coalescere ex bonitate obiecti circumstantiarum, & finis, cum tamen obiectum, & finis extrinsicè tantum comparantur ad actum.

Sed instabis primò: D. Thomam in eodem cap. affirmare quod: *Sicut omnes triangulus constat tribus angulis, ita syllogismus ex tribus propositionibus sed triangulus constat tribus*

angulis æqualiter ingredientibus, & in recto: ergo sentit syllogismus ex tribus propositionibus eodem modo constare.

Secundo instabis: Syllogismus in doctrina D. Thomæ est processus intellectualis à notis ad minus nota; sicut etiam hoc habet argumentatio, & syllogismus est species argumentis; sed processus à notis ad minus nota includit in recto antecedentiam, utriusque: ergo syllogismus debet includere conclusionem formaliter, & in recto, sicut includit premisas.

Resp. explicando maiorem: Ly sicut participant in numero parium, conc. mai. in modo illas habendi, neg. mai. Quia triangulus habet specialem extensionem in ipso formaliter existentem, quæ talis esse non posset, si tres anguli non essent in ipso formaliter, nam quod ad extra est non potest præbere intrinsicam extensionem, & ideo triangulus debet constare tribus angulis æqualiter ingredientibus, & in recto; quod tamen non ita de syllogismo dicendum.

Ad secundam instantiam, dist. mai. processus in adæquatè, & secundum primam partem illius, conc. mai. adæquatè, & formaliter, neg. mai. Quia licet processus, vel motus intellectualis præmissas, & conclusionem includat, syllogismus tamen secundum differentiam adæquatam est formaliter extra lineam motus, & intralineam modi sciendi, & solum dicitur processus in adæquatè, quatenus præmissæ in quibus syllogismus consistit sunt terminus *a quo* motus, & hoc quidem in esse rei, & non formaliter, quia sub alia ratione formali sunt terminus *a quo* motus, & sub alia habent constituere syllogismum.

Secundò arguitur: Discursus essentialiter includit præmissas, & conclusionem in recto, sed syllogismus essentialiter est discursus: ergo etiam debet in recto includere conclusionem. Prob. nūn. Tertia operatio intellectus dirigitur per discursum, eo quod est operatio discursiva; sed syllogismus dirigit tertiam operationem intellectus: ergo syllogismus est essentialiter discursus.

Respondent: aliqui syllogismum essentialiter esse discursum, & idem de illo, & de discursu dicendum, non tamen importare discursum præmissas, & conclusionem in recto, quia discursus etiam constituitur per conceptum orationis manifestantis ignotum, & ita solas præmissas manifestantes debet importare in recto, & conclusionem manifestatam extrinsecè, & in obliquo.

Et si illis obijcias: D. Thomam 1. part. quaest. 58. art. 3. eò probare Angelos non discurrere, quia non habent duplicem cognitionem, quarum vna causetur ex alia: ergo discursus duplicem cognitionem importat vnam quidem terminatam ad præmissas, & aliam conclusionem attingentem.

Respondent, dist. causalem antecedentis, duplicem cognitionē simul, & in recto importatam, neg. causalem, duplicem, & vnam in recto, alteram vero in obliquo, conc. causalem: Quia Angelus viso principio, vidit etiam in principio conclusiones, & ita per eundem actum principium, &

conclusiones attingit, proptereaque non habet duplicem actum distinctum, adhuc unum importatum in recto, & alterum in obliquo, & ideo probat D. Thomas, in Angelis non esse discursum.

Solutionem tamen prædictam non totaliter improbamus, non tamen eam totaliter possumus aprobare, ut magis probabiliorem quia discursus dicitur per analogiam ad cursum temporalem, & materialem, unde discursus idem est, quod de vno ad alterum cursus; sed cursus est essentialiter motus: ergo etiam discursus essentialiter motus est, & propterea Dr. Sanct. æqualiter semper, & in omnibus locis discurret de discursu, & motu intellectuali discreto, & loco supra citato respondet ad r. quod *discursus quendam motum nominat, omnis autem motus est de vno priori, in aliud posterius.* Quæ omnia indicat manifestè discursum, & motum idem significare, & pro eodem supponere, & consequenter discursum consistere in recto in duplici mutato esse, in termino *a quo*, & in termino *ad quem*, eo quod motus discretus non

importat viam mediantem inter terminum *a quo*, & *ad quem*, sed solum in ipsis terminis, vel in mutato esse per vtrumque in recto, & adæquatè consistit. Et ideo hac solutione relicta.

Resp. aliter, neg. min. Quia syllogismus dumtaxat importat in recto primam partem discursus, & motus, eam videlicet quæ manifestativa est, non vero partem manifestantem, & partem manifestatam, quarum vtranque importat in recto discursus. Ad probationem vero dist. min. tertiam operationem in adæquatè, conc. min. tertiam adæquatè neg. min. Quia tertia operatio importat adæquatè discursum, quem quidem non dirigit syllogismus adæquatè, sed solum in adæquatè, & secundum eam partem, quæ est oratio manifestativa ignoti, eo quod hæc sola constituit adæquatè syllogismum intra lineam modif. sciendi.

Dices primò: Prædictam partem non pertinere ad tertiam operationem, quia prædicta pars sunt quædam propositiones ad secundam ope-

rationem expectantes : ergo si solum partem prædictam dirigit syllogismus , non verificabitur syllogismum tertiam operationem dirigere.

Dices secundò : Discursum esse adæquatè dirigibilem per aliquod instrumentum logicale ; sed non per aliud distinctum à syllogismo , ut per se constat : ergo ipse syllogismus dirigit adæquatè discursum.

Resp. ad primam replicam : propositiones secundum se pertinere ad secundam operationem , ipsas tamen ut illativas ad tertiam operationem pertinere , & cum syllogismus dirigit discursum secundum propositionis , ut illativas ; inde fit tertiam operationem inadæquatè consideratam dirigere.

Ad secundam resp. dist. mai. per aliquod instrumentum terminativè sumptum, conc. mai. subiectivè consideratum neg. mai. & dist. min. à syllogismo terminativè conc. min. subiectivè , & in recto, neg. min. & conseq. Quia discursus adæquatè est dirigibilis per syllogismum secundum ea, quæ syllogismus importat tam

in recto, quàm in obliquo , eo quod discursus secundum terminum ad quem solum dirigitur per conclusionem in obliquo tantum in syllogismo importatam.

Et si dicas , quod conclusio in obliquo, tantum importata in syllogismo non est modus sciendi : ergo non potest dirigere ultimam partem discursus, eo quod directio ad solum modum sciendi pertinere potest.

Resp. neg. conseq. Quia ultima pars discursus non est actus scientiæ primarius , sed solum est secundarius , & ita potest per conclusionem dirigid, & si conclusio non sit modus sciendi ; quamvis verum sit conclusionem non dirigere talem partem discursus nisi dependenter à modo sciendi , vel à syllogismo , ut primam partem dirigente , & dependenter etiam à directione prædictæ partis , quæ in scientia actus primarius est, & secundarium precedere debet.

Tertio arguitur : Essentia syllogismi non salvatur , sine ipsa conclusione in recto , & se maliter componente : ergo

conclusio formaliter, & in recto est de essentia syllogismi. Prob. ant. primò : Ita pars movens, & pars mota comparantur ad vivens, sicut præmissæ inferentes, & conclusio illata ad syllogismum comparantur ; sed essentia viventis non salvatur sine parte movente, & mota : ergo essentia syllogismi non salvatur sine ipsa conclusione in recto, & formaliter componente.

Secundò prob. ant. Sine eo, quod ponitur in eius definitione non salvatur essentia syllogismi, quia definitio explicat essentiam ; sed conclusio ponitur in definitione syllogismi, vt constat ex illis verbis *necesse est aliud accidere*: ergo non salvatur essentia syllogismi sine ipsa conclusione.

Tertiò prob. Quando negamus consequentiam, non totum syllogismum negamus ; & tamen negamus præmissas, vt inferentes : ergo essentia syllogismi non salvatur in solis præmissis sine ipsa conclusione.

Quartò prob. Sicut syllogismus

Mag. Froylan.

importat ordinem ad conclusionem per ipsum manifestatam, ita totum ordinem ad suas partes importat ; sed totum non salvatur sine vna, & altera parte, ergo essentia syllogismi non salvatur sine ipsa conclusione.

Quintò prob. Sicut in ipsa propositione vnitur prædicatum cum subiecto media copula verbali, ita in syllogismo vnitur conclusio cum præmissis mediante nota illationis ; sed essentia propositionis non salvatur sine subiecto, & prædicato ingredientibus formaliter, & in recto : ergo idem de syllogismo in ordine ad conclusionem.

Resp. ad argumentum, neg. ant. & ad primam prob. dist. mai. ad syllogismum, vt motum conc. mai. vt modum sciendi, aut secundam differentiam adæquatam syllogismi, neg. mai. & concessa minori, neg. conseq. sub distinctione maioris, nam quavis syllogismus, vt motus intellectualis discretus importet conclusionem in recto formaliter

Y

liter

liter tamen ut est modus sciendi, in quo consistit adæquata differentia syllogismi, sicut præmissas importat, eo quod de essentia modi sciendi est conceptus orationis manifestantis ignotum, quod solum in præmissis invenitur: essentia vero viventis consistit in eo, quod possit movere se ipsam, sicut 6. Phisic. textu 29. cap. 4. docet Arist. & 1. part. quæst. 14. art. 3. habet Angelicus Doct. & cum non possit vivens movere se ipsum secundum eandem partem, indet duplicem partem esse de essentia viventis, & non eodem modo comparari ad ipsum sicut præmissæ, & conclusio ad syllogismum comparantur.

Ad secundam antecedentis prob. resp. Conclusionem esse de essentia syllogismi eo modo quo ponitur in eius definitione; cumque conclusio tanquam terminus extrinsecus tantum, & in obliquo importatus, in definitione syllogismi ponatur, fit inde solum modo prædicto esse de illius essentia, quo etiam modo obiectum est de definitio-

ne potentia, & subiectum de definitione accidentis, & unum relativum de alterius definitione.

Ad tertiam prob. resp. Pariter negantes consequentiam, non negare totum syllogismum ut motum, negare tamen totum syllogismum, ut modum sciendi, quia negant præmissas ut inferentes in quibus ut sic consequentia, & adæquata differentia syllogismi consistere debet.

Ad quartam prob. dist. mai. ly ita parificante in ordine, conc. mai. in modo ordinis, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia totum ad partes dicit ordinem includentis ad inclusum, & compositi ad componentia, & cum compositum nihil aliud sit, quam partes componentes in recto, & includens in se ipso habeat inclusa, inde fit essentiam totius in utraque parte consistere: syllogismus vero solum respicit conclusionem, ut manifestatam per ipsum, & ideo non in illa, sed in parte manifestante adæquata-

quatà essentia illius consistit.

Ad quintam prob. dist. mai. ly ita parificante in vnione, conc. mai. in modo vnionis, nego. mai. & concessa min. nego. conseq. Quia quambis copula verbalis, & nota illationis in vniendo conveniant, in modo tamen vniendi differunt, eo quod copula verbalis vnit cum subiecto prædicatum per modum partis præbentis formaliter significationem partialem, ex qua simul cum significatione subiecti resultat signifikatio totalis, & cum de ratione propositionis sit totalis signifikatio, cum propositio sit totum enuntiatiuum, inde fit sine vtraque parte subiecto videlicet, & prædicato non saluari essentiam propositionis, sicut non saluatur essentia Phisica hominis sine materia, & forma, quarum quælibet præstat esse phisicum partialem: nota vero illationis solum vnit conclusionem cum præmissis tamquam veritatem manifestatam per ipsas, & ita non vnit illam,

Mag. Froylan.

vt dantem aliquod esse syllogismo, cuius adæquata differentia solum est conceptus orationis manifestantis ignotum.

Sed instabis primò: Sicut de essentia propositionis est esse signum veritatis complexæ, ita de essentia syllogismi est esse signum complexæ illationis; nam sicut propositio diffinitur enuntiatio vnus de alio, ita argumentatio, quæ est de essentia syllogismi, diffinitur illatio vnus ex alio, vel oratio in qua vno dato alterum sequitur, sed illud, quod enuntiatur est de essentia propositionis: ergo de essentia syllogismi erit illud, quod infertur.

Secundò instabis: Sicut ex subiecto, & prædicato consurgit totum dialecticum, ita etiam ex conclusione, & præmissis totum dialecticum consurgit; sed primum totum vtrumque importat in recto: ergo etiam secundum.

Tertiò instabis: Sicut de essentia enuntiationis sunt plures termini, ita argumentatio, quæ est de essentia

Vv 2

syl

Syllogismi plures orationes requirit, cum argumentatio prædicta sit oratio perfecta; sed conclusione seclusa plures orationes non habet, cum solum maneat in ea unicum antecedens: ergo debet in recto conclusionem importare, & idem de syllogismo.

Quartò instabis: Eodem actu, quo attinguntur præmissæ, ut illativæ, attingitur etiam conclusio, ut in exercitio illata; sed syllogismus mentalis importat in recto actum attingentem præmissas, ut illativas: ergo importat etiam in recto actum attingentem conclusionem, qui quidem actus nihil aliud est nisi conclusio mentalis. Prob. mai. Præmissæ, ut illativæ sunt lumen sub quo videtur conclusio; sed lumen eodem actu attingitur, quo res illuminata per ipsum: ergo eodem actu, quo attinguntur præmissæ ut illativæ, attingitur etiam conclusio, ut in exercitio illata.

Resp. ad primam replicam, dist. mai. illationis activè sumptæ, concedo mai.

terminativè neg. mai. Quia de essentia syllogismi est conceptus orationis manifestantis ignotum, & ita de essentia illius solum est esse signum illationis activè considerata ex parte præmissarum, quæ vicè conclusionem manifestant, illatio vero sumpta passivè, & terminativè solum extrinsicè, & in obliquo importatur, & dum indiffinitione argumentationis, vel syllogismi ponitur in recto illatio, de illatione activa intelligitur, & similiter dum dicitur syllogismum esse collectionem orationum intelligitur etiam orationum inferentium, non vero orationis inferentis, & illatæ: verum propositio est signum veritatis complexæ per modum rei compositæ ex duplici parte, & cum totum compositum ex duplici parte utramque importet in recto, fit inde dispari esse rationem.

Ad secundam instantiam, dist. mai. totum per modum motus intellectualis discreti, concedo mai. per modum syllogismi, nego mai. Ex quo
so.

solum sequitur motum discre-
tum importare conclusionem
in recto, non vero syllogis-
mum, qui quidem totum non
est ex ipsa conclusione resul-
tans, sed solum ex ratione
illativa, quæ in præmissis ha-
betur.

Ad tertiam instantiam,
dist. mai. argumentatio per-
fectissima, concedo mai. ar-
gumentatio secundum con-
ceptum communem, nego
mai. Quia licet argumenta-
tio perfectissima qualis est syl-
logismus duplicem oratio-
nem, aut duplicem præmissam
requirat in recto, argumen-
tatio tamen secundum con-
ceptum communem abstra-
hentem à syllogismo, & ab
alijs solum requirit in recto
unicam propositionem arti-
ficiosè inferentem, & arti-
ficiosè manifestativam igno-
ti.

Ad quartam instantiam,
qua leviter motus est quidam
ingeniosus Thomista, dist.
mai. attingitur conclusio in
obliquo, concedo mai. in re-
cto, nego mai. Nam actus
qui attingit præmissas, ut illa-
tivas, solum attingit in obli-

quo conclusionem, sicut ac-
tus, qui attingit causam, ut
productivam effectus, in obli-
quo attingit effectum, nec
conclusio mentalis est ille
actus, sed potius actus alter
distinctus qui conclusionem
atingit in recto, eo quod ex
actu attingente præmissas, &
actu attingente conclusio-
nem resultat totus discursus
mentalis, qui ex vno tantum
actu confurgere nequit. Ex-
emplum autem de luce in vti-
liter adducitur ad intentum,
quia quamvis præmissæ illu-
minent conclusionem, ut sæ-
pe repetit D. Thomas, aliter
tamen illuminat, atque lux
materialis; eo quod lux
materialis non per modum
medij continentis, & mani-
festantis rem contentam illu-
minat, sed solum per modum
formæ actuantis, & consti-
tuentis visibile, & ideo eo-
dem actu videtur; sed præmis-
sæ illuminant per modum me-
dijs inferentis, & probantis, &
propterea diverso actu attinguntur, sicut causa productiva
effectus, & effectus ipse di-
versis actibus attinguntur in
recto.

Quartò arguitur: Forma adæquatè distinctiva debet etiam constituere formaliter, & in recto, sed sola conclusio aliquando adæquate distinctiva est tam argumentationis, quàm syllogismi: ergo conclusio debet constituere in recto. Prob. min. primò: Argumentatio rationalis præcise per conclusionem à causali argumentatione distinguitur: ergo conclusio adæquatè distinctiva est aliquando. Prob. ant. Argumentatio rationalis, & causalis per notam illationis distinguntur, sed nota illationis non fertur in præmissas, sed inconclusionem illatam: ergo argumentatio rationalis præcise per conclusionem ab argumentatione causali distinguitur.

Secundò prob. min. syllogismus formatus in *Barbara*, & alter formatus in *Baralipio* essentialiter distinguntur, cum primus sit perfectus, & secundus imperfectus, sed prædicti syllogismi sola conclusione differunt: ergo conclusio adæquatè distinctiva est aliquando. Prob. min. Præmissæ in utroque syl-

logismo non differunt, cum in utroque sint propositiones universales affirmativæ in prima figura dispositæ: ergo prædicti syllogismi sola conclusione differunt.

Confirm. primò: Quamvis conclusio manifestativa non sit, debet esse de essentia syllogismi: ergo idem quod prius. Prob. ant. primo: Totum illud supra quod forma syllogistica cadit, debet esse de essentia syllogismi, nam forma syllogistica solum actuat partes in recto constituentes; sed forma syllogistica supra conclusionem cadit: ergo conclusio debet esse de essentia syllogismi, quamvis manifestativa non sit. Prob. min. Per artem syllogisticam non solum præmissæ artificia iter disponuntur, sed etiam ipsa conclusio, siquidem per artem syllogisticam de terminatur qualiter in conclusione termini sint disponendi, & qualiter sit imperfecta conclusio ad perfectam reducenda: ergo forma syllogistica supra conclusionem cadit.

Secundò prob. ant. Si semel illud quod nō est manifestativū est

est de essentia syllogismi, etiam conclusio erit de illius essentia; sed aliquid non manifestativum est de essentia syllogismi: ergo idem. Prob. min. Consequentia est de essentia syllogismi, & consequentia non datur argumentatio; sed consequentia manifestativa non est, eo quod non continet conclusionem, & solum potest conclusionem manifestare quod continet ipsam: ergo aliquid non manifestativum est de essentia syllogismi.

Confirm. secundo, & vrgetur ab opposito: quia conclusio non solum est manifestata, sed etiam manifestativa est: ergo debet esse de essentia syllogismi. Prob. ant. primò: Præmissæ non manifestant explicitè conclusionem, sed illa sola se ipsam manifestat explicitè: ergo etiam ipsa manifestativa est. Prob. ant. Præmissæ solum continent cōclusionem implicitè: ergo non manifestant explicitè conclusionem.

Secundò, prob. ant. Ipsæ præmissæ manifestantur per conclusionem illatam, dum intellectus ab ipsa conclusione

via resolutionis regreditur ad præmissas: ergo etiam ipsa conclusio manifestativa est.

Resp. ad argumentum, neg. & primum ant. probatum illius, & ad prob. dist. mai. per notam secundum illud, quod in recto significat concedo mai. in obliquo, neg. mai. & dist. min. in recto neg. min. in obliquo concedo min. & neg. conseq. Quia argumentatio rationalis, & causalis differunt per notam illationis secundum illud quod importat in recto, & nota illationis deribata à verbo *infero*, quod actionem significat, non debet in recto significare conclusionem illatam, sed principium illativum, sicut productio potius principio activam quam effectui accommodat: & ita nota illationis quæ talem, vel talem illationem activam significat, vtraque argumentationem essentiam distinguit, unde non conclusionem, sed per se ut diverso modo inferunt argumenta dicta.

Ad se

Prædictos syllogismos non esse specie distinctos, sed accidentaliter tantum esse diversos, quia etiam syllogismus formatus in *Baralipon* petit per se, & ex meritis proprijs directè concludere, & conclusionem universalem inferre, quamvis per accidens propter voluntatem artificis assumatur ad particulariter, & in directè concludendum, quatenus conclusionem particularem mediate continet, & hæc potest per voluntatem artificis converti simpliciter sicut de facto convertitur, quia propter modum prædicti sicut non variant essentialiter figuras, artificiosam dispositionem specificam, ita non variant essentialiter syllogismos. Quidquid tamen de hoc

esp. neg. min. & ad
 dist. ant. non differe
 terialiter, contendo
 aliter neg. ant. Quia
 præmissæ sint uni
 versales, & co
 nclusiones absolu
 tæ sunt. Item si

quod in *Baralipon* disponuntur ad conclusionem particularem in directè concludendam, & per ordinem ad diversam conclusionem differunt & præmissæ formaliter, sicut in mentem materialiter tenentur formaliter diversum est quatenus assumitur ad effectus formaliter differentes.

Dices: Syllogismos *Celarent*, & *Celantes* habere eandem præmissas ut inferentes, siquidem in utroque possunt inferre conclusionem directam, vel in directam, eo quod propositio universalis negativa convertitur simpliciter, & ideo omnis syllogismus universalem negativam inferens potest indirectè concludere; & tamen syllogismi prædicti differunt essentialiter ergo sola conclusione differunt.

Replicæ hæc si convinceret, probaret prædictos syllogismos nec per conclusionem differre, cum asserat replicæ easdem esse præmissas, quia easdem inferunt conclusiones.

Respondemus tamen syllogis-

